SANDA RADIAN

REVERBERAȚIE RUPESTRĂ

EDITURA ALBATROS

SANDA RADIAN

REVERBERAŢIE RUPESTRĂ

– Povestiri fantastice şi ştiinţifico-fantastice –

Versiunea digitală 1.0 – aprilie 2025

Realizată după volumul apărut la Editura Albatros, Bucureşti, 1982

Coperta: Done Stan

CONEXIUNE INVERSĂ

Unu. Ora bătu în mintea lui, deşi cadranul luminos al ceasului deşteptător o arăta doar. Mai înghiţi în silă un bulin. Somniferele astea nu aveau absolut niciun efect. Se simţea treaz, lucid, dar cu o uşoară greaţă, cu o stare de irascibilitate sau de posomoreală. Să încerce să numere? Numărase de două ori până acum de la 1 la 10.000 şi tot nimic. Iar o să fie obosit mâine. Mâine, adică azi. Cât o s-o mai poată duce aşa? Noroc că trebuia să asiste la un doctorat unde nu era nevoie să se concentreze prea mult. Care era titlul tezei? Ceva cu Călinescu sau cu Lovinescu. O clipă, avu senzaţia că va aţipi. Dar, nu... Se înşelase. Furios, aprinse lampa şi luă o ţigară. Să citească iar până-n zori, îşi obosea ochii şi aşa destul de iritaţi. N-ar fi rău să facă puţină gimnastică. Se sculă şi începu să-şi regleze respiraţia. Pe vârfuri, mâinile sus, inspiraţi, pe călcâie, mâinile jos, expiraţi. Se simţea tare caraghios în mijlocul odăii, în liniştea deplină a casei şi a străzii, comandându-şi singur cu glas tare: Inspiraţi – expiraţi! Dar continuă conştiincios. După zece minute făcu un duş şi se culcă din nou. Ceasul arăta ora două. Îl cuprinse o dulce oboseală, închise ochii... şi-i deschise iar. Nu putea dormi şi pace. Să-şi aducă aminte versuri. De pildă, Eminescu: *„Şi dacă ramuri bat în geam”*. Nu, era prea simplu şi nu avea niciun rost. *„Veniţi, privighetoarea cântă şi liliacul a-nflorit”.* Asta da, cerea un efort, dar tot nu avu niciun rezultat. Ajunse la Arghezi: *„Ce noapte groasă, ce noapte grea, a bătut în fundul lumii cineva”.* De ce în fundul lumii? De ce nu în adâncuri? Fundul lumii o fi hăul originar? Dar acela e cosmic. Fundul în opoziţie cu vârful. Se poate zice vârful lumii? Mai bine altceva: *„Nadir latent poetul ridică însumarea / De harfe resfirate ce-n zbor invers le pierzi”.* Da, da, ar trebui să scrie ceva despre această inversare a viziunii. În fond, ea aparţine şi personajelor anapoda. Poate se observă şi în mitul oglinzii. Ar trebui cercetate deoarece... La naiba! Aşa n-o s-adoarmă niciodată. *„Somnoroase păsărele pe la cuiburi se adună”...* Când era student şi încerca să-nveţe până dimineaţa, cu greu rezista cu vreo patru cafele mari să citească până la ora asta. Şi acum învinovăţea orice scârţâit, orice lătrat de câine. Dacă n-ar fi auzit un zgomot tocmai în momentul când să aţipească, i se părea că ar fi câştigat în lupta cu insomnia. Prostii. Mai bine să stea liniştit şi nemişcat. După puţin timp avu însă impresia că înţepeneşte, se întoarse pe stânga, apoi pe dreapta... În sfârşit se făcu de patru. Începu să rătăcească prin casă, îşi puse de cafea, închise o fereastră, deschise alta, bău, spălă ceşcuţa. Se temea în starea în care era să meargă la serviciu cu maşina. De altfel, tot era prea devreme. Se îmbrăcă foarte încet, rămase vreo cinci minute pe gânduri pentru a alege între cravată şi puloverul cu guler întors. Afară, respirând aerul răcoros al dimineţii, se simţi înviorat. Dar agasarea îl

cuprinse încă din autobuz. Reuşise să se-mpingă pe una din uşi până la platformă, de unde nu-i fu cu putinţă să se strecoare spre interior. Se uita peste capete ca peste un coş cu gulii (avantajul de a fi înalt), să vadă dacă nu putea coborî prin spate. Nu, trebuia cu orice preţ să ajungă la uşa a doua. Se opinti şi rostind automat „Scuzaţi", îşi croi drum printre trupurile calde. Se simţea uşor scârbit de această lipire de cărnuri străine care-l făcea să transpire, ca şi cum trecea printr-o materie vâscoasă. La ultimul asalt, stăpânul unui pântec enorm îi astupă calea şi începu să zbiere: „Ce te bagi aşa, unde te crezi?". „Vă rog să-mi permiteţi să cobor." „Dacă poţi trece..." „Am să trec şi nu ţipa ca un nebun." „Nebun eşti tu şi dacă nu-ţi convine, ia-ţi maşină mică." Ar fi vrut să-i răspundă, dar trebuia neapărat să coboare. Aşa că se mulţumi să-l îmbrâncească în ciuda protestelor şi ateriză pe trotuar clocotind de mânie. În viteza cu care ieşise din autobuz, fu gata să răstoarne pe cineva. Acum va fi nevoit să-şi mai ceară şi iertare. Se întoarse şi:

— Nelule dragă, ce-i cu tine?

— Elvira, ce surpriză!

Se îmbrăţişară spontan. N-o mai văzuse pe Elvira cu care fusese bun prieten în facultate, de la repartizare.

— Unde lucrezi, la Piteşti?

— Da, şi tu la Institut; citesc revista voastră şi rămân a ta credincioasă admiratoare.

— Cu ce treburi prin Bucureşti?

— Am venit la doctoratul Catinei.

Doctoratul? Aproape că uitase de el. Da, era tot al unei foste colege, pe care o cunoscuse mai puţin.

— Am stat la cămin în aceeaşi cameră, spunea Elvira, şi am rămas în corespondenţă. M-am mirat că şi-a ales un subiect de estetică. Pe vremuri, o pasionau în special romanele de atmosferă, *Ciocoii vechi şi noi*, *Craii*... Rătăcea pe toate străduţele ca să descopere unde s-a petrecut cutare sau cutare episod. Într-o zi, mi-a zis, serioasă, că a văzut-o pe Otilia în pragul casei Giurgiuveanu.

— O fi fost vreo descendentă a ei, ripostă Nelu zâmbind. Sau o versiune de azi, care o imita în mod voit.

— Nu, ea era sigură că o zărise pe Otilia, sau cel puţin pe Otilia ei. Când ne-ntoarcem spre trecut, uneori îl descoperim, chiar dacă-l inventăm.

— Era cam copilăroasă Catina ta, Elviro. S-o fi schimbat şi se ocupă de treburi serioase.

— Ai dreptate, probabil, şi asta parcă mă dezamăgeşte.

— Dacă vrei, ne revedem la zece şi mergem împreună; şi eu trebuie să asist la doctoratul ăsta.

— Cu plăcere, acceptă Elvira, şi o luă spre centru, în timp ce Nelu se îndreptă spre institut.

Când pătrunseră în sală, aceasta era pe jumătate plină. Pe Nelu îl frapă eleganţa femeilor. În ultimul timp, susţinerea tezei fiind o simplă formalitate, toată lumea se îmbrăca pentru sindrofia care avea loc imediat după aceea. Se aşezară. Convorbirea cu Elvira, care la început îi făcuse atâta plăcere, începea să-l obosească. Uite, acum dacă ar fi putut să se ducă să se culce, ar fi adormit cu siguranţă. Încerca să se concentreze, dar vocea monotonă cu care Catina îşi citea autoreferatul era ca un bâzâit supărător. Elvira îi trezise curiozitatea la adresa fostei colege. Pe degeaba. Rezumatul tezei era o înşiruire de platitudini. Mutaţia valorilor estetice părea o axiomă de un firesc de plantă crescută primăvara din pământ. Cum putea cineva recepta şi reproduce cu calm, ca pe nişte date de mult cunoscute, afirmaţii care pe el îl frământau luni de zile până la obsesie? De vreme ce trecutul încremeneşte în valori culturale documentare, de ce nevoia de a ne întoarce spre el cu înverşunarea interpretărilor actuale? De ce nu găsim în jur ceea ce căutăm, într-o actualitate în care tradiţia să însemne doar izvorul? Renaşterea e legată de redescoperirea trecutului, un trecut artistic exemplar, dar care niciodată nu reprezintă exact ce a fost atunci când s-a născut, ci altceva, inspirând la rândul său valori care-i seamănă dar nu i se suprapun. Şi Croce, în pofida stimei lui pentru tradiţie şi critică istorică, face indiscutabila observaţie că o operă literară se stinge din cauza depărtării momentului istoric care a generat-o. Sunt opere la citirea cărora contemporanii au plâns sau au râs şi care ne lasă acum cu desăvârşire indiferenţi, susţinea italianul. Poate. Dar, evident, unele da şi altele nu. Gândirea mitică, de pildă, rămâne actuală tocmai datorită unei selecţii nici măcar estetice, ci psihice, temperamentale. Prin *Meşterul Manole,* Goga, Blaga, Adrian Maniu sau Horia Lovinescu şi-au exprimat cele mai îndrăzneţe idei. Anouilh sau Shaw au expus prin Ioana d'Arc cele mai arzătoare probleme ale epocii lor. Şi, înainte, Shakespeare nu făcuse acelaşi lucru cu antichitatea, deşi se putea mulţumi cu istoria Angliei, sau cu poveşti inventate, pur şi simplu? Există şi pentru mintea omenească o Mare a Sargaselor în care se întoarce pentru a putea crea? Desigur, nimic nu trebuie privit dogmatic, închistat. Elvira îl bătu uşor pe umăr.

— Ce ai, nu te simţi bine?

— Ba da, ascultam.

Îşi dădu seama de stupiditatea răspunsului. Expunerea se terminase şi lumea se îndrepta spre ieşire. Se ridică anevoie şi o însoţi pe Elvira, care părea puţin speriată, probabil de paloarea lui, de cearcănele vinete şi de

pleoapele umflate pe care abia acuma le observase, căci nu-şi putea desprinde ochii de pe chipul său.

— Nu vrei să te duci acasă să te odihneşti? În fond, restul e doar o petrecere.

— Nu, nu, se apără Nelu, am o migrenă, acolo o să-mi treacă.

La Casa Universitarilor era foarte cald. Se rosteau glume arhicunoscute şi cancanuri benigne. Elvira fusese acaparată de un bătrân academician, care le fusese profesor. Nelu întoarse capul spre vecinul din stânga. Prezenţa acestuia aici era inedită. Purta o uniformă de pilot şi părea destul de depeizat. Schimbară câteva vorbe amabile, tânărul fiind încântat că i se adresează cineva. Nelu află că este fratele fetei cu doctoratul şi că ţinuse să participe la eveniment. Din una în alta, sărind de la reactoare la triunghiul Bermudelor, ajunseră nu ştiu cum şi la problema insomniei. Fără îndoială, îşi zise Nelu, că atunci când te preocupă un lucru, nu poţi să nu-l strecori cumva în conversaţie. Pilotul îi spuse:

— Insomnia e o boală serioasă, nu trebuie ignorată. De ce nu consultaţi un medic?

— Am fost, am luat tot ce mi-a prescris. Nu-mi rămâne decât să mă internez la Neurologie.

— Şi de ce nu? E limpede că e vorba de surmenaj. Dacă nu sunt indiscret, vi s-a întâmplat ceva care v-a dat o stare de nervi specială?

— Nu, n-am lucrat excesiv, nici nu s-a petrecut un lucru grav în viaţa mea. Dar m-am apucat de o temă care mi-a dat de furcă. Am inventat şi un proverb pe chestia asta: „N-am făcut ce-i de făcut, dar nu-i bine ce-am făcut".

Pilotul râse. Se arătă interesat de ceea ce îi încredinţa Nelu. Şi acesta, stimulat, îi relată mai departe ceea ce nu i se păruse oportun să discute cu colegii de breaslă.

— Dar ce temă vă dă bătaie de cap?

— Personajul anapoda. Eticheta asta a fost dată multor eroi, îi ştii şi dumneata: Till Eulenspiegel, Nastratin Hogea, Nică a lui Ştefan a Petrei. Ori mie, anapoda nu mi se pare un personaj care acţionează doar diferit de purtarea comună, ci invers, adică răsturnat, conform cu etimologia acestui cuvânt grecesc. Adică, în loc să deschidă uşa, o închide, în loc să alerge stă pe loc etc. Dar eroii pe care ţi i-am citat sunt mai curând excepţionali, nonconformişti, adică o excepţie la regulă, nu anapoda.

— Pe mine m-aţi convins, dar, desigur, eu nu sunt o autoritate în materie. În curând, o să deveniţi dumneavoastră anapoda, dacă, în loc să dormiţi, noaptea staţi treaz. Unui pilot o asemenea insomnie i-ar fi fatală. Unul din escadrila noastră nu prea putea să doarmă bine, avusese nişte încurcături de familie care-l duseseră la o stare de nervi proastă. Şi atunci a folosit

conexiunea inversă, cum o numim noi. Adică o rememorare a faptelor unei zile, dar nu în succesiunea lor firească – asta ar fi un efort minim – ci într-o cronologie inversă, anapoda, dacă vreţi. Metoda i-a ajutat.

Nelu dădu din cap. Va încerca. Poate avea vreun rezultat. Mai ştii?

La început părea uşor. „M-am culcat, m-am dezbrăcat, am pus la căpătâi un pahar cu apă, am lăsat să curgă apa la robinet etc." Dar trebuia să fii foarte atent, altfel memoria o lua pe calea obişnuită: „Am mâncat şi am spălat farfuria", sau: „Am deschis radioul şi am ascultat muzică". Încă din prima noapte, încordarea îi făcu bine şi spre ziuă dormi un ceas-două. Succesul îl stimulă şi jocul începu să-l pasioneze. Descoperi că finalitatea, pe care nu o examinase niciodată atâta vreme cât şirul acţiunilor îşi urma drumul firesc, dobândea parcă un alt înţeles, un alt raport cauză-efect, când luai lucrurile în mod invers. Unele, bineînţeles, erau simple. „Am intrat fiindcă am descuiat uşa". Altele îşi aveau sensul aiurea. „Am băut fiindcă mi-am luat un pahar cu apă", adică nu pentru că mi-era sete. Totuşi, fără a lua paharul cu apă, n-aş fi putut bea. „M-am culcat pentru că m-am dezbrăcat." Acelaşi lucru, adică nu m-am culcat fiindcă mi-era somn. Aici ieşeau la iveală convenţiile. Nu te culci când ţi-e somn şi nu mănânci când îţi e neapărat foame, ci la ore de culcare sau de masă stabilite. Atunci „m-am culcat fiindcă m-am dezbrăcat" era mai valabil. Şi uite acum: „Am venit pe jos fiindcă era cald". „Era cald fiindcă am venit pe jos". Sau: „Am lucrat pentru că am fost la bibliotecă" şi... Nelu adormea.

Trecuse o săptămână şi metoda era în continuare eficientă. Acum se antrenase şi acest mod de rememorare îi făcea plăcere, de aceea se silea să reconstituie cele mai mici amănunte. Câştigase şi în viteză. Dacă la început dura câteva ceasuri până apuca să-şi amintească faptele unei zile şi uneori adormea înainte de a ajunge să evoce numai dimineaţa, acum reuşea să adoarmă la aceeaşi oră, dar înşiruind mult mai multe evenimente. Din ce în ce mai des, rostul devenise nu să-şi aducă aminte ca să adoarmă, ci, călăuzit de acest scop, să-şi aducă aminte. Ca să rememoreze de fapt, ca să justifice rememorarea. Ciudat, nimic din aceste înşiruiri inverse nu-l urmărea în somn nici sub o formă benefică, nici sub o formă malefică. Ori nu visa deloc, ori visele lui n-avea nicio legătură cu cele amintite. În schimb, mnemotehnica inversă afecta gândirea lui diurnă. Acţiunile îi apăreau mereu în derularea lor răsturnată. „A publicat găsind un material", „a sosit călătorind"... Întâmplările în succesiunea lor obişnuită îi apăreau absurde.

Într-o după amiază, Nelu se afla la bibliotecă. Gusta din nou timpul tihnit de muncă, la vremea când razele apusului sclipeau trandafiriu pe

suporturile de metal ale rafturilor şi împroşcau pe perete pete de culoare. Grădina se înveşmânta în taină şi de pe scaunul de lângă fereastră vedeai cum se îndepărtau pe alee unul câte unul cititorii întârziaţi. În curând aveau să se ivească stelele atât de intime, pe cât de îndepărtate, şi se vor aprinde impersonalele şi apropiatele tuburi de neon. Nelu îşi revizui fişele, recitindu-le de la cap la coadă şi de la coadă la cap. Ba chiar luase obiceiul să urmărească rândurile de la dreapta la stânga şi invers, ca la unele scrieri vechi, distrându-se asupra formaţiilor lingvistice involuntare. Clasase personajele în trei categorii ocurente: ghiduşii, bufonii (comicii tragici) şi eroii într-adevăr anapoda. În ultima categorie parcă-i venea să-l pună pe Cănuţă om sucit, sau pe eroul din *Rinocerii*. Dar încă nu se hotărâse. Mai erau multe probleme ce nu-şi găsiseră dezlegarea. Nelu strânse hârtiile de pe masă şi-şi îndreptă spinarea dureroasă, când Dorin Vasiliu veni să-l salute. Se cunoscuseră la bibliotecă acum câţiva ani, scormonind amândoi prin fişier. După ce-şi terminase studiile, Dorin fusese repartizat aici. Era ca de obicei cu zâmbetul pe buze. Dar astăzi parcă nu-l aborda cu înnăscuta amabilitate, ci chiar cu autentică voioşie. Nelu se gândi să-l invite la o cafea pe care o va bea doar Dorin, căci el nu voia să împiedice efectele călătoriei sale inverse. Cel poftit primi cu vizibilă plăcere. Avea ceva de povestit şi îl considera pe Nelu un interlocutor minunat. După observaţiile bine cunoscute despre incomoditatea scaunelor din bibliotecă şi despre sistemul greoi de deservire a cărţilor, discuţia alunecă spre noile achiziţii din fondul bibliotecii. Câteva i se păreau lui Nelu foarte interesante. Dorin stărui însă mai mult asupra cărţilor, în special româneşti, care zăceau prin cine ştie ce unghere ale ţării, în loc să se afle în depozite la bibliotecile publice. Durerea lui în această privinţă era străveche şi Nelu nu opri noul ei val în revărsarea sa.

— Nu că aş avea ceva cu iubitorii de carte sau cu colecţiile particulare, dar mii de exemplare rare pier uitate prin case dărăpănate, fără ca posesorii la care au ajuns din întâmplare să le ştie măcar valoarea. Uite, de pildă, ce mi s-a întâmplat cu o bătrânică, ducându-mă la cinematecă (cinemateca era una din pasiunile sălbatice ale lui Dorin şi toţi studenţii pe care-i sfătuia să-şi întocmească bibliografiile şedeau cu rândul lunea la coadă, ca să-i procure bilete la diversele filme pe care le vedea cu nespusă încântare şi – dacă nu-l stăvileai la timp – ţi le povestea secvenţă cu secvenţă, căci poseda şi o memorie de invidiat.) Din una în alta, bătrânica, pe care la ieşirea de la cinematograf am ajutat-o – nu râde! – să treacă strada, mi-a istorisit că nu pierdea niciun spectacol din Capitală. Toată viaţa se ocupase de familie, soţ, copii, nepoţi, şi abia dacă avusese timp să meargă cu ei pe undeva, din an în Paşte. Acum copiii, ba chiar nepoţii, erau mari, bărbatul îi murise. La

început, aştepta mereu să vie unul şi altul din familie s-o vadă. Pândea de la fereastră colţul străzii şi se necăjea că rămânea singură zile întregi. Le mai făcea alor ei câte un servici, dar băieţii – căci feciori avea... ei! băieţi, că aveau fiecare vreo 45 de anişori – îi spuneau să nu se obosească – de, nurorile preferau să nu-şi bage nasul soacra în gospodăria lor – şi ea, una, le dădea dreptate, căci nici ei în tinereţe nu-i plăcuse să i se amestece cineva în treburi. Şi atunci, a chemat-o o vecină cu ea la cinematecă şi a văzut *„Bătrâna doamnă nedemnă”* – ştii subiectul? (Am dat din cap că-l ştiu, altfel Dorin mi l-ar fi relatat cu lux de amănunte.) Ei, şi de atunci şi-a dat seama cum îşi va petrece timpul. E plecată mereu de acasă şi se distrează de minune. Iar când se duce pe la ei, are teme de conversaţie şi până şi nurorile, ale dracului, o invidiază. Şi cum, până mi-a încredinţat toate astea însoţite de un uşor sâsâit de proteză, am ajuns în faţa casei ei, m-a invitat la un ceai. Am urcat şi am băut un ceai făcut la samovar, cu tot dichisul, plus prăjiturele uscate. De unde am tras concluzia că există şi unele fapte bune care sunt răsplătite. În timp ce bătrânica se agita cu sfieli de fetişcană, zăresc o stivă de cărţi. Răscolesc ca un nesimţit printre ele, şi-mi dau seama că sunt o comoară. Exemplare princeps de hărţi şi memorii de călătorie, nuvelele lui Jean Bart adnotate de autor şi multe scrieri marinăreşti. Bătrânica vine şi, fără să se supere că mă băgasem printre hârtiile ei, îmi explică că decedatul, la vremea lui un respectabil tapiţer, avusese o patimă pentru mare, deşi se plimbase doar o dată cu vaporul când fusese adolescent. Neputând să-şi împlinească visul de a deveni matelot, îşi potolea setea citind de-alde astea. De unde îşi procurase toate hârţoagele, ea habar n-avea. Cât trăise bărbatul, ştergea bombănind praful de pe ele, că nu stăteau aşa, ci pe o etajeră unde, în interstiţii, erau plasate şi modele de corăbii din diverse timpuri. Apoi unele le luaseră copiii, altele se stricaseră... Cineva o sfătuise să le vândă, dar asta era legat de alergătură şi formalităţi.

Dorin, bineînţeles, le cumpărase, deşi bătrânica stăruise să le primească în dar. Le luase pentru Academie şi acum trebuia să aştepte, deoarece bineînţeles bugetul nu mai permitea achiziţii anul acesta. Le dusese la el, balamucindu-şi şi mai tare odaia înţesată de tot soiul de publicaţii. Şi probabil avea să-i vină greu să se mai despartă de ele. Sigur că mai interesante şi mai bogate erau marile colecţii. Unii au bunul simţ să le doneze, sări Dorin la altă temă preferată. Chiar când vine cu întârziere, o asemenea donaţie este foarte importantă. Iată, de pildă, cea pe care un grup de specialişti bibliotecari se duc s-o fişeze mâine într-un fost conac din împrejurimile Bucureştiului. Generalul Imblăveanu, căruia îi aparţinuse casa şi moşia, posedase o colecţie cu totul ieşită din comun: cărţi-miniatură legate în piele de căprioară, cu cotor de aur, pe care numărul tomului şi titlul

erau bătute în pietre scumpe. Pentru general, probabil o investiţie pentru timpuri grele. Dar nu numai valoarea metalelor şi nestematelor conta, ci şi a lucrărilor, majoritatea cu semnătura autografă a autorului. Generalul, amator de mistere şi temător de hoţi, dosise în ultimii ani ai vieţii colecţia şi niciunul din descendenţi, deşi făcuseră numeroase cercetări, nu o putuse găsi. Apoi conacul devenise proprietate de stat şi ce mai rămăsese din cărţi şi acte fusese aruncat în pivniţă. O parte mucegăise, iar restul, scos în sfârşit în curte de un administrator mai inteligent, care semnalase existenţa acestor volume şi documente, avea să fie inventariat şi fişat de către oameni de la Academie în zilele următoare. Dorin, bineînţeles, urma să se afle printre ei.

— Nu vrei să vii şi tu cu noi? îl întrebă pe Nelu. Poate vezi dinainte ce vă e necesar la Institut, că pe urmă or să dispară destule.

— Ştiu eu? răspunse Nelu. Să nu spună cineva că mă bag cu tot dinadinsul.

— Fii serios, te cunosc toţi şi n-ar avea obrazul să insinueze aşa ceva, mai ales dacă te chem eu.

Până la urmă, Nelu acceptă. Şi el adora scormonitul prin hârtii vechi. Şi nu erau exclus să descopere ceva interesant. Se făcuse târziu. Dorin plecă, iar Nelu ajunse datorită metodei sale cu rememorarea până la poarta bibliotecii pe care intrase ieri, când îl cuprinse somnul.

A doua zi, porni dis-de-dimineaţă cu maşina spre Imblăveni. Şoseaua era liberă şi defilarea câmpurilor înverzite îţi dădea un sentiment de voioşie şi încredere în viaţă. Imblăvenii se profilau de departe, un sat cu căsuţele lui noi şi prietenoase, iar mai la o parte, clădirea solemnă şi pretenţioasă a generalului, ca un fel de castel în miniatură. Clădirea nu era prea mare, dar cu turnuleţe şi creneluri precum o cetăţuie. Destul de dărăpănată, contrasta cu culorile proaspete ale acareturilor şi anexelor ce fuseseră ridicate odată cu sediul gospodăriei de stat. Vrafuri de hârtii îngălbenite, cărţi, reviste se răspândeau pe podeaua holului de la intrare. Dorin se afla acolo şi, ridicându-se de lângă o grămadă, stârni un nor de praf înainte de a-i veni în întâmpinare. Entuziast, îi arătă câteva scrisori ale lui Iacob Negruzzi pe care le şi numerotase cu grijă. Nelu se aplecă şi el peste una sau alta dintre movilele de hârtii şi volume. Lucrul propriu-zis încă nu începuse. Deodată îi căzură ochii pe un caiet de o formă neobişnuită, care era legat în piele. Ros pe la margini, dar cu desene aurite de toată frumuseţea. Dorin îi prinse privirea.

— Jurnalul generalului. Poţi să-l citeşti. Cred însă c-ai să fii dezamăgit. E departe de *Scrinul negru*.

Nelu luă caietul şi se duse în curte, unde se aşeză pe iarbă. Toată povestea îl amuza. Se simţea ca într-o excursie. Aprinse o ţigară şi deschise jurnalul.

Dorin avea dreptate. Erau notaţii scurte de agendă. Generalul, om disciplinat şi meticulos. Întrebuinţarea timpului era trecută cu ore şi minute. Din când în când, şirul faptelor era întrerupt de o cugetare de un gust îndoielnic. Uneori urmau comentarii acrimonoase la adresa unor membri ai familiei. Pe unul îl poreclise „Corbul nesătul", pe altul, sau poate pe acelaşi „Hahalera universală". Nu, era evident că erau doi diferiţi, căci la un moment dat veniseră împreună la general. Aceste fragmente îl amuzară pe Nelu. Bătrâna cronică de familie balzaciană nu are moarte. În holul imens de la intrare aerul devenise aproape irespirabil. Toate geamurile erau închise, deoarece partida anti-curent câştigase ca aproape întotdeauna în asemenea cazuri. Praful ajunsese înţepător şi căldura-ţi lipea cămaşa de spinare de cum intrai. Pe faţa multora se citea oboseala, ba chiar plictiseala. Doar zâmbetul lui Dorin rămăsese neşters, ca o carte poştală chinezească.

— Gata, te-ai săturat, pleci? i se adresă lui Nelu cu un deghizat reproş, dar şi cu o oarecare uşurare. Primul elan trecuse, invitaţia neoficială poate nu era nimerită şi mica gelozie că poate Nelu citise înaintea lui jurnalul generalului se învălmăşeau neconturat în mintea istovită a bibliotecarului.

— Îţi înapoiez mâine memoriile imblăveşti, dacă nu te deranjează, rosti Nelu şi, înainte ca Dorin să-l poată refuza, îi făcu un semn amical din mână şi dispăru.

Se opri să bea un suc rece – pe care-l găsi ca prin minune la un bufet de pe şosea – trecu pe la Institut şi se duse ca de obicei la Academie. Dar nu mai rămase şi după-amiază. Nu prea avusese spor. Iar acasă, atât de devreme, nu ştia ce să-nceapă. Îşi aminti că trebuia să înapoieze mâine caietul şi-şi continuă lectura care-i făcu mult mai puţină plăcere decât acolo pe pajişte. Jurnalul înregistra faptele fără ca vreuna să-i trezească în mod deosebit interesul. Generalul avusese o vârstă înaintată când fusese arestat şi dus în lagărul de la Târgu-Jiu. „Hahalera universală", unul din gineri, pe cât reieşea, avusese un şoc când la percheziţie se găsise un pistol în căptuşeala fotoliului capitonat din camera lui. În zadar afirmase că nu ştia nimic, şi nimeni nu-l crezuse, iar generalul îşi râsese-n barbă, căci el fusese acela care-l pusese. În schimb, la dânsul nu se descoperiseră arme sau hârtii suspecte. Avea ascunzătorile lui sigure, unde se aflau închise toate, inclusiv jurnalul. Notele despre lagăr le adăugase ulterior. Nelu zâmbi. Generalul îl aprecia pe „tânărul Ralea", fără vibraţia militară pe care o avea când scrisese despre „năbădăiosul De Gaulle", dar era convins că va face carieră. Tânăr? Probabil în ochii generalului care depăşise pe atunci şaptezeci... E adevărat că şi Nelu, care-l văzuse o singură dată pe Ralea puţin înainte de moartea lui, nu şi-l putea imagina decât distins, solemn, cu chipul de bătrân suferind de ficat. În fond, şi el pentru Papahagi era „tânărul Finţescu", deşi mai avea câţiva ani

până la împlinirea semicentenarului. Pasiunea enigmistică, amestecată cu mania persecuţiei, se accentuau în ultima parte a existenţei lui Imblăveanu, petrecută între zidurile reci ale conacului. Generalul se temea de expropriere, dar şi mai tare de furt. Relatarea zilelor dinaintea sfârşitului era aproape incoherentă. „Corbul nesătul" părea să fi fugit, iar ciocnirile cu „hahalera universală" se înteţeau. Erau inserate şi unele gânduri despre „biata Doina", evident una din fiicele care-l îngrijeau. Problema testamentului îl preocupa în mod deosebit. „Le las casa, că tot o să le-o ia, scria, dar în rest, fericit cine-o găsi". Cu acea atenţie pe care o acorda, după cum se remarca lesne, fiecărui gest al său, bătrânul nota luarea micului dejun sărăcăcios, bucuros să-i înşele pe cei din jur, făcându-şi la o străveche spirtieră o ceaşcă de cafea neagră ce-i era interzisă. Apoi urmau peregrinările prin casa aproape goală, căci vânduse o serie de mobile pe un preţ de nimic, indicat conştiincios la fiecare dintre ele.

La început, urca şi cobora în diverse încăperi. Spre sfârşit, obosea şi se mărginea să circule între fotoliu şi pat, baie şi comodă. Frânturile de gând apăreau tot mai disparate. Nelu abandonă lectura şi se culcă. Somnul de astă dată nu mai veni uşor. Depăşise ora obişnuită şi schimbarea se simţea. Începu să recapituleze evenimentele în cronologia inversă. Micile detalii, cenuşii în evoluţia firească, dobândeau dimensiuni, relief. În minte i se perindară în ordine inversată şi memoriile generalului. Peregrinările prin casă durau până chiar aproape de moarte. „Cobora ca să urce în cameră". Dar de ce cobora, când mult mai simplu era să iasă pe balcon la aer, eventual? Nelu aprinse brusc din nou lumina, alungându-şi somnul care fusese gata să-l cuprindă şi înşfăcă jurnalul. Pe ultima pagină notaţiile păreau ale unui tratament medical. Din obişnuinţă, Nelu le citi de la dreapta spre stânga. Şi unul din rânduri parcă dobândea alt sens: Iod, palud, edcet, care putea fi considerat „iod, paludism" şi o greşită scriere a lui „etc" din cauza minţii deja sclerozate şi mâinii tremurătoare devenea „de tek, dulap doi".

Când mai târziu, datorită descifrării lui Nelu, se descoperi al doilea sertar în dulapul de tek de lângă fereastra cea mare, iar înăuntru stăteau aşezate ediţiile preţioase şi altele vechi, satisfacţia tânărului cercetător fu cu atât mai mare cu cât ea îi apăruse ca urmare a unor eforturi nu în această direcţie, dar într-una mai generală, mai creativă. Pe lângă mulţumiri, Nelu se alese desigur, şi cu faima de detectiv amator. Până şi tovarăşa Mimi, dactilografa de la Institut, care până atunci îl trata cu un posomorât „'mneaţa" şi făcea nazuri de câte ori pagina pe care trebuia s-o bată la maşină avea mai mult de două ştersături, acum îl privea cu neţărmurită admiraţie. Dorin îl porecli cu destulă aciditate „Vrăjitorul". Toţi considerau

însă că descoperirea lui se datorase 10% unui spirit de observaţie mai ascuţit şi 90% întâmplării. Bineînţeles, pe de o parte, aşa şi era. Dar pe de alta, acest spirit de observaţie se ascuţise prin aplicarea noii lui metode de deducţie. Trebuia neapărat s-o utilizeze în meseria lui, în domeniul istoriei literare. Racul, pentru a merge de-a-ndăratelea are o sensibilitate deosebită a organelor. O asemenea sensibilizare e necesară şi în reinterpretarea faptelor istorice şi artistice. Şi aceasta nu se poate face niciodată de la izvor la vărsare. Din perspectiva actuală trebuie găsită o metodă specifică de investigaţie. Şi alţii atinseseră eseistic problema. Borges nu afirmase „Fiecare scriitor îşi creează precursorii"? Genette punea toate acestea pe seama timpului reversibil al lecturii. De pildă, Kafka şi Cervantes sunt amândoi contemporani pentru cititori şi de aceea influenţa lui Kafka asupra lui Cervantes nu-i mai mică decât a lui Cervantes asupra lui Kafka. Dar metoda de cercetare pe care voia s-o definească şi s-o instituie Nelu nu avea nimic de-a face cu subiectivitatea impresiei. Ea trebuia să fie o metodă ştiinţifică care să se poată aplica în toate domeniile de natură istorică. Nelu se hotărî s-o numească „metoda Clepsidrei".

Îl aştepta o muncă imensă, dificilă, pe care trebuia s-o înceapă imediat, aşa cum îi dicta un impuls de neînvins. Aprinse lampa de birou şi se puse pe lucru.

A doua zi la Institut, unul din colegi, văzându-l iar cu ochii roşii, îl întrebă:

— Ce-i Nelule, a revenit doamna Insomnie?

— Nu, ripostă Nelu energic, e vorba de altă doamnă; cea care l-a inspirat pe Eminescu să scrie, cu intuiţia infailibilă a marilor poeţi pentru adevărurile ştiinţifice, încă necunoscute şi pentru progres, nu numai *„La steaua care a răsărit e-o cale atât de lungă că mii de ani a trebuit luminii să ne-ajungă",* ci şi *„toţi murim spre a ne naşte".*

— Să vă fac o cafea, interveni complice Mimi, care nu se îndoia de succesele proaspătului ei erou.

Dar Nelu n-o auzi. Se aşezase la masă, sprijinindu-şi capul în mâini. Nimeni nu îndrăzni să-i tulbure meditaţia, fără să-şi dea seama că cercetătorul, obosit de gândurile nopţii, în această poziţie de profundă concentrare, adormise, având fulgurant în vis revelaţia că omul a păşit pe lună pentru a construi piramidele.

TAINA OLARULUI

Ardesil dădu furios cu piciorul în movilita de nisip în care, în zori, modelase cetatea duhului mării. Iar îl certase şeful clanului, ba îi dăduse chiar să-nţeleagă că e înapoiat pentru vârsta lui, că stă să se joace în loc să înveţe să tragă cu arcul ca să se apere pe el şi ai lui. Taică-său va fi iar supărat, iar maică-sa, răsucindu-şi cosiţa bălaie, îl va privi mustrător.

Băiatul luă un băţ şi, scormonind în mal, desenă un ochi bulbucat şi o sprânceană încruntată. Un val mai zănatec acoperi liniile şi-şi lăsă spuma albă la picioarele copilandrului. Ardesil aruncă băţul şi se îndreptă spre casă. Din colibele îngropate în sol ca nişte vizuini şi acoperite cu stuf şi pietre nu se vedea mare lucru. Locuinţele se aflau de altfel la mare distanţă una de alta. Aşa cum spera, nu găsi pe nimeni în bordei. Taică-său era probabil la pescuit, iar maică-sa se dusese să caute ierburi pentru fiertură. Mai făcea câteodată din ele, din verbină sau măselariţă ori din selajul sfânt, leacuri pe care le dădea altor femei din pag. Şeful nu se prea împăca la gândul ăsta, dar Zundra era foarte iubită şi vindecase multe beteşuguri. Şi apoi, dacă nu s-ar fi făcut că nu ştie, ar fi trebuit s-o ducă la cetate, la druid, iar acesta era în stare s-o condamne şi s-o sacrifice de sărbătoarea stejarului sacru. Oamenii din sat nu i-ar fi iertat-o niciodată. Aşa că prefera să tacă şi să-şi reverse nemulţumirea mocnită asupra lui Ardesil. Nu-i vorbă, avea şi nenumărate prilejuri. Băiatul nu se supunea nici unui fel de disciplină. Şi, deşi era îndemânatec – se căţăra ca o veveriţă în vârful copacului şi nimic nu scăpa ochiului său ager – neatenţia îl făcea să rămână adesea în urma celorlalţi. Îşi pierdea timpul pe mal, jucându-se în nisip cu pruncii, sau se ascundea printre stânci, de nu-l găseai până la asfinţit. Pedepsele, oricât de aspre, nu-l schimbau, ba după aceea apărea, ca în bătaie de joc, mânjit pe obraz cu vopsea făcute din ierburile maică-si şi se schimonosea de stârnea râsul tuturor. În curând venea însă vremea să-i ducă pe tinerii din neamul lui la cetate, să-i vadă vergobretul. Oare Ardesil n-avea să-l facă de ruşine?

Băiatul se-nvârtea descumpănit prin colibă. Ar fi putut repara plasa cea veche, să mai îndulcească supărarea tatălui când va afla că iar stârnise mânia şefului. Dar se simţea prea necăjit ca să se apuce de o treabă migăloasă. Luă ulcica în care din zeama de ierburi îşi potrivise o minunată culoare albastră şi porni în fugă spre refugiul său preferat. Rămase în peştera scobită în piatră de vânturile puternice şi furtunile nordului multă vreme. Întâi, cu degetul muiat în vopsea, mâzgăli pe peretele cavernei ochiul holbat al şefului, de un albastru spălăcit, apoi unduirile valului, de un albastru mai închis, apoi iar ochiul. Fetelor le-ar plăcea desenul ăsta şi l-ar folosi la împodobitul oalelor. Ardesil zâmbi. Îi mai trecuse revolta. Se rezemă

de perete şi privi în zare. Luna răsărea din ape şi-şi plimba pe ele razele metalice. Luna care-i ocrotea pe morini avu darul să-l împace şi pe Ardesil. Dacă ar fi avut vopsea galbenă de şofran, ar fi pus-o deasupra valului albastru. Dar poate nu s-ar fi cuvenit să întemniţezi puterea lunii într-o peşteră?... Într-un târziu, Ardesil porni spre casă. Silueta lui subţiratică se pierdu printre dune.

Tinerii, împreună cu şeful clanului, se apropiau de Cassel. Câţiva purtau coşuri împletite cu peştele pe care aveau să-l dăruiască vergobretului şi druidului. Ceilalţi, mai sărăcăcios îmbrăcaţi, erau înarmaţi până-n dinţi şi păşeau ţanţoşi. Astăzi trebuiau să arate ce ştiau şi voiau ca pagul lor să iasă primul la întreceri. Sărbătoarea armelor avea loc după prima noapte de primăvară cu lună plină. De data aceasta, jocurile aveau să fie de o strălucire deosebită. Lua parte şi regele arvern care de curând se aliase cu morinii. Mersese vestea că voia să-i unească în jurul lui pe toţi celţii şi să-i conducă la mari victorii. Vergobretul din Cassel era gata să-l urmeze de voie sau poate de nevoie. În orice caz, intenţiona să-i facă o primire plină de căldură şi trimisese vorbă şefilor de clan să vie cât mai bine pregătiţi pentru ca să-i ajute vrednicia tinerilor din toate ţinuturile de la gurile Somme-lui şi până în împăduritele coline ale masivului central. Abia în ultima clipă, Ardesil fusese sigur că se va duce la Cassel, deşi se străduise în ultimele săptămâni din răsputeri. Acum însă se afla printre adolescenţii care mărşăluiau căscând gura, uitându-se uimiţi la dreapta şi la stânga. După ce trecură de împrejmuire, se strânseră unul într-altul, speriaţi de atâta mulţime. Majoritatea luptătorilor erau mai înalţi şi mai bine înveşmântaţi ca ei. Vedeau voinici purtând pe spete zeghi colorate, şi grupurile se salutau fluturând mănunchiuri de viorele şi ramuri de frasin. Ardesil cunoştea limbajul arborilor şi florilor prin care oamenii îşi arătau gândurile bune sau se provocau la înfruntări înverşunate. Ca şi ceilalţi pescari, el păşi voios făcând semne cu buchete de păpădie legate cu stuf. Îi plăceau cetatea, gălăgia, veselia care domneau aici, cu toate că-l zăpăceau puţin. Brusc, se aşternu o respectuoasă tăcere. În piaţă intrase regele arvern cu alaiul lui de vânătoare. Carul său de luptă argintat lucea în soare. Regele împărţea cu amândouă mâinile aur şi argint mulţumii care alergase în întâmpinarea lui. Avea un coif de fier pe cap, purta la gât şi pe braţe coliere şi brăţări de aur, sclipind în lumina puternică. Îl urmau războinicii lui, înarmaţi cu suliţe lungi cu două tăişuri, cu măciuci de fier şi cu scuturi de lemn pictate în culori vii. Haita alerga în faţa lor, lătrând îngrozitor. Ardesil se pomeni ţipând încântat laolaltă cu ceilalţi şi strângând bănuţii aruncaţi cu mărinimie. Dar şeful lor de clan îi rechemă la ordine şi-i trimise pe cei ce aveau această sarcină să

înmâneze darurile vergobretului, aşezat pe o estradă de lemn, la capătul pieţei. După aceea trebuiau, fără să piardă timpul, să găsească un sălaş pentru zilele cât durau serbările, lucru nu prea uşor în oraşul înţesat de lume.

Cu toată istoveala drumului, Ardesil nu putea adormi în atmosfera înăbuşitoare. Închipuirea lui, aţâţată de atâtea lucruri noi, nu-şi găsea astâmpăr. Simţea nevoia să spună ceva cu culorile. Dar peştera de pe malul mării era departe. Se ridică încet şi ieşi din încăperea în care ceilalţi tineri căzuseră într-un somn adânc, după ziua obositoare. Piaţa era acum aproape pustie şi părea alta sub bolta înstelată. Colbul stârnit de picioarele cailor şi câinilor se reaşternuse în straturi albicioase pe acoperişuri. Tot mergând, Ardesil ajunse, fără să-şi dea seama, în dreptul taberei arverne. Şi acolo tăcere deplină. Doar străjile vegheau din loc în loc. În liniştea turburată de paşii lor, se auzi deodată un zgomot ciudat. Îndreptându-şi ochii în acea direcţie, Ardesil văzu un tânăr care meşterea ceva la scutul lui. În lumina albăstrie a nopţii, silueta lui încovoiată se desluşea cu claritate. Ardesil se apropie, dar una din străji îl îmbrânci, vorbindu-i răstit. Băiatul nu ştia că nu era îngăduit noaptea să te apropii de tabăra arvernă, dar se dădu fără murmur înapoi. La auzul glasului răsunător al paznicului, tânărul din curte ridică ochii şi-l văzu printre stinghii pe băieţandrul slăbuţ şi desculţ care-l privea cu ochi lucioşi, plini de curiozitate. Nu i se păru nici iscoadă, nici corb care încerca să se strecoare în tabără pentru a-i jefui. Aşa că potoli straja şi-i făcu morinului semn să intre. Poarta se deschise scârţâind îndelung în liniştea cetăţii adormite şi Ardesil pătrunse în tabără cu paşi sfioşi. Tânărul îşi scutură pletele blonde şi râse prietenos. Era încă îmbrăcat în zeghea purpuriu tomnatecă şi încins cu centironul bătut în aur şi mărgean. Avea o înfăţişare falnică şi Ardesil îl contempla cu copilărească admiraţie. La picioarele lui se afla pavăza al cărei lemn crăpat tânărul încerca să-l dreagă, probabil, pentru serbarea de a doua zi. Dar scutul nu mai putea fi reparat. Dându-şi seama de aceasta, tânărul porunci oftând să i se aducă altul. Între timp, îl întrebă pe Ardesil cum de se plimba noaptea de unul singur. Băiatul înţelese vorbele arvernului, şi ochii lui albaştri care-l cercetau cu blândeţe îi treziră pentru prima oară dorinţa să-şi descarce sufletul. Îi povesti repede şi învălmăşit despre satul de pescari, despre visele lui, despre marea nesfârşită, despre persecuţiile şefului şi năzuinţa lui de a colora piatra. Tânărul bălan urmărea cu greutate valul de cuvinte ascuţite şi pătimaşe, unele necunoscute şi de neînţeles pentru el. Dar un sentiment protector îl cuprinse faţă de băieţandrul oacheş care i se încredinţa cu atâta fervoare şi puse mâna lui albă pe umerii morinului. Nu după multă vreme, una din străji

aduse un scut nou de lemn neîmpodobit. Ce ghinion! Va trebui să-l ia pe acesta la prima serbare, căci nu mai avea cum să-l înlocuiască pe cel stricat şi niciun alt călăreţ din escortă nu ar renunţa la al lui. Tânărul părea foarte înciudat. Ardesil băgă de seamă şi-l întrebă cu şovăială de ce era atât de necăjit. Când află pricina, căzu puţin pe gânduri, apoi, dărâmând temerar toate obstacolele lăuntrice, îi propuse arvernului să-i vopsească el scutul chiar în noaptea asta, deoarece luase cu sine pe furiş nişte plante din care putea pregăti culorile. Tânărul se codi puţin. Era neplăcut să apari cu un simplu scut de lemn, dar cu unul mâzgălit cine ştie cum... Dar nu voi să-l jignească pe adolescentul gata să-şi sacrifice tot timpul de odihnă pentru el. Va vedea, la nevoie, ce va face. În tăcere, îi întinse scutul. Băiatul zise: „Ne întâlnim în zori în faţa porţii". Apoi luă pavăza şi după câteva clipe fu înghiţit de întuneric.

Înainte de răsăritul soarelui, se afla la locul de întâlnire ţinând triumfător scutul. Când arvernul ieşi pe poartă, primele raze aprindeau pe lemn focare de lavă. Tânărul se opri o clipă locului, răvăşit de îmbinarea desăvârşită a culorilor şi formelor. Apoi se repezi spre morin cu o mişcare atât de avântată, încât acesta murmură aşa cum potoleşti un cal năbădăios: „Uşurel, uşurel". Arvernul întinse mâna şi râse fericit. Pe urmă, revenindu-şi, scoase un pumn de aur să-l dea morinului. Acesta îl privi lacom, dar pe loc se răzgândi şi clătină din cap: „Nu, e un dar". Ochii lui clipeau obosiţi în dimineaţa însorită. Vru să stăruiască, însă îşi dădu seama la timp că gestul băieţandrului nu putea fi plătit cu bani şi că întâlnirea din noapte, pecetluită de destin, avea alt preţ. Cu braţul său puternic înconjură umerii slăbuţi ai morinului şi-l strânse la piept.

Serbarea era în toi. Duern şi Bituit stăteau în spatele regelui şi vorbeau cu înflăcărare. Scutul lui Duern nu trecuse neobservat şi tânărul povestise multora de istoria cu morinul.

Vergobretul din Cassel părea mulţumit. Desigur că nu putea rivaliza cu bogăţia şefilor arverni, dar mesele acoperite de peşte şi fructe la care ospătau luptătorii arătau destul de bine. Oaspeţii aduseseră porci imenşi a căror vedere stârnise strigăte de uimire. În sfârşit, toată lumea bea, mânca şi se veselea. Vergobretul chibzuia la cuvintele spuse de regele arvern: „Primele trei lucruri care s-au născut odată cu pământul au fost: omul, libertatea şi lumina". Vorbea frumos. Se ştia că ăsta este harul regilor acestui neam. Dar sub chemarea glasului său învăluitor nu puteai descoperi setea de mărire? Dacă toţi celţii s-ar uni, nu s-ar supune totodată arvernilor? Cei mai bogaţi şi cei mai pricepuţi în mânuirea armelor? Pe de altă parte, puteai să te

războieşti cu ei? Să rămâi cu sărăcia şi dezbinarea? Vergobretul cugeta şi era atât de adâncit în ale lui, că nici nu se atinse de bucatele alese. Regele arvern, înconjurat de credincioşii săi, petrecea, sigur de sine, încrezător în steaua lui. Bituit şi Duern plecară de lângă el şi începură să circule printre mesele întinse. Voiau să-l găsească pe morinul care se dovedise atât de înzestrat. Dar nu-l zăriră nicăieri. Într-adevăr, şeful de clan, supărat pe Ardesil, care, ostenit după noaptea nedormită, se mişcase mai greoi şi greşise făcând ca grupul lui să fie mai prejos chiar decât tribul de pescari de la gurile râului, îl mustrase de faţă cu toată lumea şi-l gonise de la masă. Fără să încerce să-i dea vreo explicaţie, Ardesil, după ce aruncase o privire spre masa regelui, unde se afla prietenul pentru care îndura toate umilinţele, se strecură în afara oraşului. Cum să se întoarcă acasă după cele întâmplate? O luă încetişor pe o potecă împădurită. Nu prea departe de drumul mare pe care veniseră şi totuşi, la adăpost, într-o poiană înconjurată de copaci înalţi văzu o colibă. Dar nu o vizuină ticăloasă cum era locuinţa lor de acasă, ci o construcţie solidă, înaltă, de lemn. În curte, nenumărate oale şi ulcioare vesteau meseria proprietarului. Ardesil intră în vorbă cu băieţii care lucrau stând pe vine. Ei împodobeau vasele, unele pântecoase şi mulţumite de ele, altele subţiratice, cu gâtul rotunjit uşor ca spinarea valului. Motivele se repetau: cercuri sau pătrate în culori întunecate, cafeniu, roşu închis, negru. Pe Ardesil îl uimi precizia şi rapiditatea cu care era făcut desenul. Băieţii păreau de vârsta lui şi află de la ei că, în afară de doi nepoţi ai meşterului, ceilalţi veneau din diferite paguri. Pe unii îi dăduseră părinţii să înveţe olăritul şi zugrăvelile pe ceramică, alţii se pribegiseră şi îi luase meşterul pe lângă el. Avea multe comenzi. Neguţătorul care-i cumpăra marfa venea la dată fixă şi nu puteai întârzia să-i dai cele făgăduite. Olarul nu era om rău. Dacă lucrai cum trebuie, chiar când nu plăteai, aveai casă şi masă, nu te lăsa în zdrenţe şi nu te punea la corvezi peste puteri. Ardesil intră nepoftit în curte şi se aşeză lângă un ucenic mai mititel. Tare ar fi avut poftă să încerce şi el vopseaua pe suprafaţa lină şi îmbietoare. Dar când puse mâna pe penel, copilul se uită cu spaimă. Tocmai atunci se ivi în prag meşterul: „Ei, străine, ce cauţi pe aici?" Ardesil îi spuse de unde este şi că venise la serbare. „Şi te plimbi prin pădure, în loc să petreci şi să te ospătezi?" se miră omul. Ardesil schimbă vorba şi îşi arătă admiraţia faţă de lucrările meşterului. Acesta râse binevoitor şi îl pofti la o bucată de peşte sărat. Mâncară împreună şi Ardesil, tot povestind de satul lui, îşi vădi dorinţa să înveţe aici. Meşterul îi răspunse că i-ar face plăcere, însă fără plată are destui, încât abia îi poate ţine. Dar îl pofti să mai stea până dimineaţă dacă vrea, că are să-i dezvăluie unele taine ale vopselei, deoarece vedea cât de mult îl interesează. Când se lăsă seara, Ardesil o luă înapoi spre oraş. Nu prea ştia ce să facă. La ai lui nu avea

tragere de inimă să se întoarcă. Se simţea tare singur. Paşii îl duseră aproape fără voia lui la tabăra arvernă. Se ghemui într-un colţ întunecos şi aşteptă. Spre miezul nopţii, regele şi suita lui, râzând, cântând şi vorbind tare, intrară cu tot alaiul pe poartă. Ardesil, recunoscându-l pe tânărul bălan, ieşi din ascunzătoare şi alergă spre prietenul său care mergea braţ la braţ cu alt războinic. Dar într-o clipă, câinii se năpustiră asupra lui să-l sfâşie. Îl şi doborâseră la pământ, când Duern şi Bituit întoarseră capul să vadă ce se-ntâmplă. O poruncă scurtă şi haita se retrase lătrând şi mârâind ameninţător. Duern descălecă şi-l ridică pe băiat de jos. Din fericire, scăpase doar cu spaima. În sfârşit, lui Ardesil i se împlinise visul. Păşea alături de prietenul său pe poarta taberei. Ar fi vrut să-şi chiuie bucuria, dar limba i se împleticea în gură şi emoţia îl copleşise într-atât încât părea somnoros, deşi nicicând nu fusese mai încordat. Se uita cu admiraţie la Duern şi Bituit, dar nu-i venea să râdă de glumele lor. Aşa că, până la urmă, tăcură toţi trei. Duern, mişcat la început de veneraţia morinului, începea să se plictisească. Mai curând Bituit fu cel care îl întrebă pe Ardesil de scopul vizitei. Dar morinul, cu sensibilitatea acută adolescenţilor în căutare de afecţiune, înţelese că nu era momentul să-i roage pe cei doi războinici să-l ia cu ei. Aşa că le povesti de atelierul ceramistului şi de vasele meşteşugite pe care le văzuse acolo. Bituit, căruia îi plăcuse mult scutul pictat al lui Duern, se interesă cum de a ajuns să potrivească aşa de bine culorile. Ardesil istorisi acum mai pe îndelete încercările sale, reprimate şi zeflemisite de şef şi de tinerii din clanul său. „Nu te-a învăţat nimeni să mânuieşti penelul?" zise surprins arvernul. „Nu. Mi-ar fi plăcut tare mult. Dar de la olarul ăsta din pădure aş avea ce deprinde". „Şi de ce nu stai la el?" continuă Duern. Băiatul ezită să răspundă. Nu voia să vorbească de plată. Şi apoi altceva voia el. Să plece împreună cu strălucitorul cortegiu arvern. Bituit, spirit pătrunzător, pricepu dorinţa nemărturisită a copilandrului. Şi, lăsându-i pe cei doi prieteni împreună, se duse la rege să vadă dacă nu-l pot lua cu ei pe talentatul morin. Regele îl preţuia în mod deosebit nu numai pentru că era unul dintre cei mai bogaţi arverni, dar şi pentru mintea lui luminată. Îl găsi însă în toane proaste. Cu toată dărnicia lui, cu toată ospeţia vergobretului, n-ajunseseră la o deplină înţelegere. În caz de luptă, cetatea avea să-l sprijine, fără doar şi poate, dar bani de arme şi de hrană pentru orice campanie trebuia să dea el. Până şi pentru îmbunătăţirea ambarcaţiilor, căci morinii se declarau tare săraci. Rămase deci destul de rece la rugămintea lui Bituit. Mai ales, nici nu voia să-şi atragă o nemulţumire a vreunui clan morin care putea vedea în acest gest o încercare de a lua ostateci. Neputând să-l convingă, Bituit îşi schimbă planul. Aveau să-l lase pe băiat la ceramist şi după ce-şi termină învăţătura, îl putea tocmi la curtea regală. Când se întoarse, Duern

căsca discret şi Ardesil tăcea deznădăjduit. Nu reuşise să trezească în prietenul său nevoia de a-l păstra lângă sine. E adevărat, morinilor le lipsea darul de a vorbi atât de frumos ca arvernii, iar el nici măcar nu ştia cum să întrebuinţeze cuvintele cu cei de-acasă pentru a-şi dezvălui speranţele. Nu-i mai rămânea decât să se ducă la ai lui şi să-şi reia viaţa dinainte, în cocioaba cu miros de peşte. Bituit îl văzu trist, dar încercând să se stăpânească pentru a nu da de bănuit ce se petrece în sufletul său. El începu să-l laude pentru talentul ce-l avea şi îl mai alină puţin. Apoi îi spuse, fără să ia în seamă căutătura mirată a lui Duern, că acesta ar fi voit să nu se despartă de el, dar nu le era îngăduit să-l ia cu ei pentru totdeauna. În cele din urmă, îl întrebă dacă n-ar vrea să rămână la ceramist ca să înveţe meşteşugul. Bituit se oferea să-i plătească ucenicia, cu condiţia ca Ardesil să vie apoi să-şi exercite profesia la curtea arvernă. Morinul se înseninã, şi privindu-l cu încredere pe Bituit, încuviinţă din cap.

— Trebuie însă să ceri voie şefului vostru, adăugă arvernul.

Ardesil se codi. Atunci cei doi luptători se hotărâră să-l însoţească şi să-i pledeze cauza. Din fericire, speriat de fuga băiatului, pe de o parte, şi dornic să fie pe plac însoţitorilor lui, pe de alta, şeful se învoi, zicând că le va da de ştire părinţilor de cinstea făcută fiului lor.

Trecuseră doi ani de la această întâmplare. Ardesil devenise mâna dreaptă a ceramistului. Pătrunsese cu destulă uşurinţă secretele meşterului şi lucra cu o mare precizie şi rapiditate. Îmbogăţise, datorită imaginaţiei sale nesecate, numărul motivelor, spaţiile ocupate de acestea şi înlănţuirea lor se făcea într-o complicată armonie. Acuma nu mai era ruşinea, ci fala pagului. Neguţătorul, care le ducea marfa prin toate meleagurile locuite de celţi, vorbea mai mult cu el decât cu proprietarul atelierului. Acesta era sigur că aveau să rămână împreună şi, mărinimos, îi oferise de pe acum o parte din câştig la totalitatea lucrărilor, nu numai la comenzile speciale executate în întregime de el.

Băiatul se schimbase, atât la înfăţişare, cât şi sufleteşte. Tot slăbuţ şi prost îmbrăcat, căci banii câştigaţi îi dădea părinţilor când veneau să-l vadă, îşi purta însă capul cu mândrie şi, datorită sprintenelii, se putea măsura cu orice tânăr atlet al cetăţii. Izbucnirile pătimaşe de altădată nu le mai avea decât foarte rar. Singuratic şi mereu cufundat în gânduri, atunci când nu sta aplecat peste vasul pe care-l împodobea, avea întipărită pe chip o tristeţe ciudată pentru vârsta lui. Cetatea, deşi era la doi paşi, nu-l atrăgea. Mergea foarte rar la Cassel şi se-ntorcea mai totdeauna posomorât. În atelier, chiar dacă nu avea prieteni, toţi îl admirau şi-l respectau. În oraş, însă, îşi dădea seama că, oricât ar fi muncit, starea lui era mai prejos decât a războinicilor

sau a castei sacerdotale. Când îşi aducea aminte de întâlnirea cu Bituit şi Duern, o judeca altfel. Îl apreciaseră, era adevărat. Nicio clipă însă nu rostiseră numele celui ce zugrăvea de obicei scuturile lor de nobili. Pentru ei era un oarecare, nu merita mai mult de numele breslei. În schimb, de faptele de arme le era plină gura. Şi totuşi ei erau singurii cărora le deschisese sufletul şi păruseră să-i înţeleagă frământările. Şi apoi, fără ei n-ar fi fost aici. Îi stăruia în minte zâmbetul luminos al lui Duern, dar acum pricepea că cel care-i hotărâse soarta fusese Bituit. Le era recunoscător. A fi datornic nu înseamnă însă a fi prieten. Dorinţa lui copilărească de a se afla alături de ei, egalul lor, i se părea mai greu de îndeplinit ca oricând. De altfel îl uitaseră, probabil, de mult. Dacă, prin absurd, aveau să se întoarcă vreodată sau dacă vor trimite să-l cheme la curtea arvernă, trebuia să-i surprindă prin priceperea lui în tot şi toate. Cum? Obsedat de acest gând, se decise să se sfătuiască cu neguţătorul care cutreierase lumea şi văzuse multe. Acesta avea o vorbire plină de înfloriturі pe care Ardesil i-o invidia, căci propriile lui exprimări i se păreau seci şi în imposibilitate să comunice totalitatea ideilor şi simţirilor sale. Neguţătorul începu prin a-l compara cu un tânăr viteaz dintr-o insulă depărtată, care plecase pe mare să caute lâna de aur. Ajunsese, urcând pe un fluviu cu trei braţe, până la furtunoasele lacuri celtice şi fusese salvat de la pieire de o puternică zeiţă de-a neamului său. Poate îi va fi dat lui Ardesil să străbată un drum lung şi plin de primejdii, până va găsi ce căuta... Dar trebuia să se pregătească pentru această călătorie. De ce dispreţuia Ardesil înţelepciunea druidului, care putea să-i deschidă calea pentru a se cunoaşte pe sine şi pe ceilalţi. Oricum, ar fi fost bine să-şi exerseze vorba şi memoria. Neguţătorul se oferi să-l prezinte druidului din Cassel. Ardesil îi răspunse sceptic că deocamdată n-avea să se ducă, că nu se pregătea să străbată nici mările, nici pustiurile, cât despre druid, fără bani sau plocoane nu va primi niciodată şi chiar dacă ar strânge sumele necesare, tot nu-l va convinge să-l trateze ca pe fiii de nobili. Neguţătorul păru să stea în cumpănă, apoi rosti:

— Deşi sunt un drumeţ umil, i-am făcut druidului din Cassel servicii pentru care nu mă-ndoiesc că va voi să mă răsplătească. La rugămintea mea ai să fii binevenit.

Nu trecu multă vreme şi, într-adevăr, neguţătorul se ţinu de cuvânt şi-l înfăţişă druidului. Acesta, deşirat şi de o înălţime neobişnuită, avea buze subţiri şi o figură aspră. Când ridica braţul, o mână descărnată se ivea din mâneca largă a veşmântului său alb. Îi puse lui Ardesil câteva întrebări despre locul său de baştină şi îi spuse slujitorului său să rânduiască vasele de ceramică minunat ornate pe care tânărul i le adusese în dar, fără măcar să se uite la ele. Privirea lui pătrunzătoare se înşurubă în ochii lui Ardesil.

— Bine, grăi într-un târziu, vino de mâine să înveţi împreună cu ceilalţi.

Meşterului nu-i prea plăcea mersul zi de zi la Cassel al celui mai bun dintre lucrătorii săi. Dar nu zise nimic. Nu voia să-l piardă de tot şi nici să creadă cumva druidul că e potrivnic învăţăturilor lui.

La început, Ardesil se simţi stângaci printre nobilii cărora le preda druidul. Curând însă se pasionă într-atât de cele spuse de marele judecător, încât învăţă cu sârguinţă pe de rost toate legendele, poeziile şi zicalele, ca urma lor să nu se piardă odată cu trecerea timpului. Deşi se arăta printre cei mai silitori elevi, era tratat cu răceală şi de druid şi de majoritatea celor din jur. Judecătorul nu-l putuse refuza pe neguţător, deoarece îl folosea adesea ca iscoadă. Însă un sărman pescar ajuns ceramist nu-l interesa. De aceea, îl făcea pe Ardesil să înţeleagă că trebuia să treacă neobservat. Dar asta nu-i stătea în fire băiatului, iar manifestările sale nu erau de natură să-l bucure pe druid. Avea o admiraţie deosebită pentru podoabe şi culori şi se exprima entuziast despre noua modă a mormintelor bogate pe care o răspândiseră triburile nordice. În locul tumulusurilor, simple, ca nişte movile mai înalte, născute de la sine din sol, unii aveau acum monumente funerare mari şi înăuntru statuete şi giuvaeruri ale mortului şi credincioşilor lui. Druidul condamna această tendinţă a bogaţilor de a se lăuda cu avutul lor până şi după pieire. Dar nu îndrăznea să ia măsuri împotriva lor. El ar fi vrut ca elita să dea aurul şi argintul pentru cercetarea pământului şi stelelor. Conflictul cu mai marii oştirii, sprijiniţi de vergobret, într-un moment de sfâşiere între triburile şi neamurile celtice care dăduseră uitării visul lor de unificare, îl făcea să fie prevăzător cu nobilii avuţi ai cetăţilor morine. Firea sa aspră, înclinaţia spre judecăţile intransigente în spiritul normelor cultului îl făceau să privească cu bănuială chiar şi pe barzii din tagma lui. Era un adevărat eubagiu (existe o deosebire între druizii propriu-zişi, numiţi şi eubagii, şi druizii-vrăjitori, sacrificatori, barzi sau poeţi) abuziv, neiertător. Dar, spre marea lui nemulţumire, trebuia să stea în expectativă, să aştepte un moment favorabil pentru supremaţia în Cassel. Cel mai mult îi plăcea să le vorbească discipolilor de zeul morţii şi de sfârşitul lumii, când pământul va pieri de apă şi foc. Pentru a stabili asemenea date fatidice cerceta legătura vechilor monumente cu astrele. Aşezarea şi puterea misterioasă a pietrelor trebuiau să-i dezlege tainele viitorului. Lui Ardesil îi era îngăduit uneori să-l urmeze. O făcea plin de interes, mai mult pentru că geometria rocilor şi luciul lor îi inspirau modele pentru lucrul ceramicii. În timpul acestor drumuri în noapte, înflăcărat de o forţă teribilă, judecătorului celui sever i se aprindeau parcă ochii asemenea păsărilor de pradă şi el izbucnea în profeţii întunecate cu privirea aţintită pe bolta cerească. Suit într-un copac, cu barba albă fluturând în vânt, cu mâna îndreptată spre cer, rostogolea vorbele lui

solemne asupra lui Ardesil, care-l aştepta jos. De ce-l alesese tocmai pe morin să-l însoţească în aceste expediţii nocturne? Probabil că druidul îl simţise mai puţin temător decât ceilalţi discipoli ai săi sau avea impresia că în asemenea momente putea domina sufletul rezervat şi nesupus al băiatului. Ardesil află atunci o taină care-i fu de mare folos; nu i-o dezvăluiră astrele, nici pietrele magice, ci firea druidului care îi arătă că niciodată nu trebuie să te încrezi în aparenţe, că omul are totdeauna mai multe feţe şi pentru a-l judeca e nevoie să i le cunoşti pe toate.

Dintre elevii druidului din Cassel, Ardesil se apropiase doar de doi: de Meril, care încă din primul an de învăţătură era limpede că va deveni bard, şi de Dumoril care, deşi părinţii l-ar fi dorit din casta druidică, nu visa decât să se facă războinic. El îşi procurase în secret arme şi se ducea pe ascuns, noaptea, la un oştean de la care deprindea ştiinţa luptei. Ardesil îl înţelegea şi, deoarece în inima lui mai licărea speranţa unei reîntâlniri cu Duern şi Bituit, se făcu părtaş la această încălcare a regulii. Uneori, la loc ferit, îi prindeau zorile palide trăgând cu arcul sau luptându-se cu suliţa. Acum morinul se mai lăsa pe tânjeală ca în timpul copilăriei şi trezea adesea invidia lui Dumoril pentru puterea şi îndemânarea lui. Timpul fugea cu paşi hoţeşti şi încă trei ani se scurseră fără ca nicio schimbare să intervină în viaţa lui Ardesil, împărţită între învăţăturile druidului şi atelierul de ceramică. Într-una din nopţile când se afla în poiană cu marele judecător, acestuia îi scăpă, fără voia lui, un gând care-l rodea, vorbind parcă mai mult pentru sine:

— Nenorocire! se întoarce fratele meu şi cu el corbii pustiitori.

Apoi, în drumul spre oraş nu mai rosti niciun cuvânt, iar chipul lui încremenit îi păru tânărului de o nebănuită ferocitate. Cu toţii ştiau că druidul îl duşmănea de moarte pe fratele lui, vestit războinic, mâna dreaptă a vergobretului. Pe lângă că avea în cetate o putere la fel de mare ca acesta, îşi permitea să-l zeflemisească, numindu-l în convorbiri intime „şiretul laş". După o absenţă îndelungată, Riviniac se întorcea aşadar. Era firesc ca druidul să se pregătească pentru a-l înfrunta. Ardesil rămase indiferent la prevestirea judecătorului. Nu-l cunoştea pe Riviniac, nu-l preţuia pe druid, era departe de conflictul lor de putere. Şi totuşi, acesta avea să-i transforme destinul.

În acea zi de sărbătoare, părinţii veniseră ca de obicei să-l vadă şi să i se plângă de necazurile lor. Erau tare îmbătrâniţi şi de aceea, pentru a le fi de ajutor, o aduseseră cu ei pe nepoata Rosmerta. Fata pătrunse iscoditoare în curtea plină de ulcioare şi vase de tot felul care străluceau în soare tot aşa cum străluciseră cu cinci ani în urmă, când un băieţandru sfios deschisese

din întâmplare poarta. Ardesil o primi cu nespusă plăcere pe copila căreia îi făcuse pe vremuri forme de nisip pe plaja nesfârşită a mării. O recunoscuse numaidecât, deşi nu mai semăna cu fetiţa slăbuţă şi smiorcăită. Acum, era o tânără zveltă, cu fruntea înaltă înconjurată de şuviţe negre pe care le împletea în cozi groase în jurul capului. În ochii ei albaştri plutea însă, ca şi odinioară, o undă de vis. Când mergea, te gândeai la unduirile unei flăcări şi-ţi venea s-o asemui cu Belisama, zeiţa căminului.

Ca să-i facă plăcere, Ardesil se hotărî să-i ducă pe toţi la Cassel, să-i vadă pe tinerii veniţi să se prezinte vergobretului. Anul acesta atmosfera era cu totul alta decât aceea când morinul venise pentru prima oară. Mesele erau sărăcăcioase, iar vergobretul părea foarte îmbătrânit. Fruntea nu i se descreţea nici la vederea luptelor în care se întrecea floarea tineretului din clanurile sale. Ştirile aduse de Riviniac, care stătea lângă el, nu erau probabil prea îmbucurătoare. Marele războinic avea însă cu totul altă atitudine. El îi încuraja pe tinerii diverselor triburi şi glasul lui răsuna puternic acoperind larma pieţei. Chipul lui Riviniac, deşi avea, dacă te uitai cu atenţie, trăsături asemănătoare cu ale druidului, se deosebea total de al fratelui său printr-o expresie mult mai luminoasă, mai generoasă. Dacă nu ştiai că se înrudesc, nu ţi-ai fi putut închipui acest lucru niciodată. Mai înalt decât majoritatea morinilor, lat în spate, cu ochi negri poruncitori şi o mustaţă deasă, era omul care nu se lăsa niciodată doborât.

Rosmerta, care nu mai fusese la Cassel şi nu cunoştea strălucirea altor serbări, se bucura ca un copil. Râdea de orice şi zicea mereu: „E foarte frumos!" Neguţătorul, aflat întâmplător în cetate, se repezi în întâmpinarea lui Ardesil, rostind:

— Cum ai ales culori atât de desăvârşite şi un mijloc atât de zvelt pentru însoţitoarea ta, meştere?

Rosmerta clipi uimită. Nu era obişnuită cu astfel de cuvinte.

Ardesil îl văzu şi pe druid ocupându-şi cu întârziere locul. Vru să-l salute de departe, dar marele judecător îi făcu semn să se apropie. Lăsându-i pe ai lui la una din mese, Ardesil se îndreptă fără tragere de inimă spre druid. Acesta îl vesti solemn:

— Pregăteşte-te, Ardesil. Vei veni cu mine la adunarea din pădurea Carnuţilor. De azi într-o săptămână trebuie să ajungem, fiind a şasea noapte cu lună, când ocrotitoarea noastră are puterea să ne lumineze şi să ne inspire fapte mari.

Ardesil se miră de o atât de mare cinste. De ce-l lua oare druidul cu sine? De ce nu pe altul? Pe unul din nobili sau pe discipolii protejaţi dintre care trebuia ales succesorul său? Escorta fiind foarte mică, orice loc era teribil de râvnit. Se înclină, vrând să-i mulţumească druidului cu formulele de politeţă

rituale. Dar judecătorul nu-l lăsă să termine şi-l concedie cu un gest energic al mâinii sale, care se înălţă din golul mânecii largi, asemănătoare cu o creangă desfrunzită.

Când se întoarse, Ardesil îi găsi pe bătrâni singuri. Rosmerta fusese chemată alături de alte frumoase morine să ia loc la masa vergobretului. Ardesil scoase din desagă două din vasele sale minunate împodobite şi le duse în dar conducătorului cetăţii. Acesta îl pofti şi pe el să şadă, dar nu mai apucă un loc lângă Rosmerta, care râdea şi glumea cu Riviniac. Ceramistul se minună cât de dezgheţat se purta fata care în aceeaşi dimineaţă îi păruse o fire sfioasă şi tăcută. Se lăsa întunericul şi trebuiau să găsească o gazdă pentru noapte. Sărbătoarea, ca de obicei, mai dura două zile, dar lui Ardesil i se păru deodată prea searbădă ca să mai fie suportată. Simţea nevoia să se întoarcă la atelier şi cât mai repede. Hotărî, spre uimirea bătrânilor, să ia în zori drumul înapoi. La auzul acestei veşti, Rosmerta ridică din sprâncene fără să spună însă niciun cuvânt de împotrivire. Ajunseră la atelier spre prânz, după vreo câteva ore de mers, deoarece bătrânii nu aveau umbletul sprinten. Pretutindeni pustietate. Afară de vreo doi ucenici, toată lumea se afla la serbare. Ardesil o pofti pe Rosmerta să facă o plimbare prin pădure. Credea că fata o să-i împărtăşească impresiile asupra celor petrecute la Cassel şi, aşteptându-se s-o găsească supărată datorită grăbitei întoarceri, îşi muncea mintea să-i dea o explicaţie credibilă. Dar fata tăcea şi nu părea deloc necăjită. Deodată, ca în noaptea întâlnirii cu Duern, Ardesil simţi nevoia să spună cuiva ce avea pe suflet. Rosmerta îl ascultă şi ochii ei scânteiau plini de dorinţa de a înţelege. Când Ardesil se opri, ea îi răspunse gânditoare:

— Cunosc chinul formelor şi culorilor. Şi eu, câteodată, când împodobesc vasele de lut, fireşte fără meşteşugul şi învăţătura pe care ai dobândit-o tu, ci aşa cum mă pricep, simt chemarea frumuseţii ca o melodie depărtată, abia auzită. După ce ai plecat şi s-au năruit toate cetăţile de nisip de pe mal, spulberate de valurile nepăsătoare ale mării şi ale timpului, m-am dus în peştera unde obişnuiai să mâzgăleşti pereţii şi m-am uitat la ce făcuseşi, lăsându-mi închipuirea să zboare spre tot felul de lucruri minunate. Am venit şi a doua zi şi a treia zi, formele născute din închipuirea mea izvorând din liniile de pe stânca dură. Şi apoi m-am gândit că poate unde ai sălăşluit ai pus culoare pe pereţii altor văgăuni. Le-am cutreierat, întâi pe cele mai apropiate, pe urmă m-am strecurat şi în altele pe care le-am descoperit după cotul cel mare. Mă întâmpinau doar pietre goale şi sure, dar, cu timpul, asta a devenit la mine un obicei. Mulţi se mirau unde dispăream ore, ba chiar zile întregi şi-mi scoteau vorbe rele. Când am rămas orfană şi m-a luat de suflet un unchi bătrân, m-am putut plimba în voie, mai ales că el locuieşte într-o

colibă micuţă în afara satului. Odată, mi-am luat merinde şi am pornit-o prin coridoarele înguste ale stâncilor de pe mal. Nu ştiu cât am urcat şi am coborât, dar simţeam c-am părăsit ţărmul şi m-am rătăcit printre dune. La un moment dat, am ajuns în faţa unei scobituri neobişnuite, cu pereţi netezi, lucioşi, ca o gură rotunjită, fără zimţi, fără zgrunţuri sau colţi de piatră. Cu oarecare teamă m-am strecurat înăuntru şi am nimerit într-o galerie ce se tot lărgea, până am intrat într-o încăpere mare. În lumina soarelui, care năvălea din stânga pe poarta boltită, am văzut în jurul meu oameni şi animale în firidele pereţilor. Erau făpturi uriaşe care-şi îndreptau ochii asupra mea. Aveau veşminte în culori vii, iar fiarele îşi mişcau parcă urechile şi coarnele. M-am speriat cumplit şi am luat-o la goană. Cine să fi fost toate aceste fiinţe uriaşe? Zei, hoarde de zei într-un templu necunoscut. Am fugit aşa până când, la capătul puterilor, am căzut pe pământul umed şi am rămas acolo în nesimţire. Când mi-am revenit, tremuram de frig sub bolta înstelată. M-am pitit sub frunziş şi am aşteptat zorile. Cu greu ieşind din pădurice, am găsit drumul spre casă. Dar acei zei, neştiuţi şi puternici, nu mi-au mai îngăduit să le redescopăr adăpostul, deşi l-am mai căutat adesea.

Ardesil o privea. O fi fost adevărat ce spunea? Sau o simplă închipuire? Auzise că oamenii din sat o socoteau pe Rosmerta plină de ciudăţenii. Mulţi şopteau că-i vrăjitoare. Dar Zundra nu era de această părere. Ea o învăţase să culeagă ierburi de leac pe care, dacă fata le folosea bolborosind şi alte vrăji decât cele de vindecare a bolilor, asta nu făcea rău nimănui. Şi apoi, gândi Ardesil, era atât de frumoasă, încât orice spunea avea un farmec deosebit. Tânărul îi prinse mâna. Fata zâmbi şi totul în jur era prospeţime şi lumină. Tăcerea fu întreruptă de un tropot de copite. Riviniac cu călăreţii săi se aflară într-o clipă lângă ei. Descălecă şi îi salută cu mănunchi de iarbă neagră cu crengi de frasin, ceea ce dovedea afecţiune şi respect. Ardesil, călcându-şi pe inimă, îl pofti pe Riviniac să viziteze atelierul. Războinicul primi dar, de fapt, n-avea ochi decât pentru Rosmerta. Fata nu părea nici surprinsă, nici bucuroasă, nici supărată. Râdea la glumele şi măgulelile lui Riviniac şi râsul ei melodios i se păru lui Ardesil de nesuportat.

Zvonul despre dragostea nebunească a încercatului luptător pentru fetişcana venită dintr-un sărman sat pescăresc se lăţi în Cassel ca o năvală de ape. Druidului îi ajunse printre primii la ureche cum îşi pierduse frate-său mintea, aşa că el pândea cu plăcere răutăcioasă desfăşurarea lucrurilor.

Ardesil deveni din ce în ce mai întunecat şi se feri iarăşi în tăcerea lui. Fata parcă aştepta ceva, dar nici nu-l îndemna, nici nu se ferea de întâlnirile cu Riviniac, care tot mereu găsea o pricină să fie în preajma ei.

Într-o dimineaţă, pe neaşteptate, Rosmerta îşi luă rămas bun şi porni spre casă fără să-i mai aştepte pe părinţii lui Ardesil. Atelierul părea pustiu fără

ea. Până şi bătrânul meşter pe care la început prezenţa fetei îl stingherise, nu numai fiindcă era neobişnuită, ci şi semănătoare de gâlceavă, ca o beţie, îşi arătă şi el părerea de rău. De ce plecase, când era vădit că Riviniac o voia de soţie? Încerca să-l facă s-o dorească şi mai mult? Voia să-şi dea un răgaz? Lui Ardesil toate aceste întrebări îi dănţuiau în minte, dar nu le putea găsi niciun răspuns. Vergobretul nu-şi ascundea nemulţumirea faţă de această întâmplare. Intenţia sa era ca Riviniac să-şi ia nevastă din tribul arvern, pentru a asigura morinilor alianţa cu acest neam bogat şi puternic. Dar luptătorul se arăta surd la sfaturile primite. Îşi aşezase chiar tabăra în vecinătatea satului pescăresc unde se găsea Rosmerta, lăsându-l pe vergobret la Cassel cu grijile lui. În disperare de cauză, acesta se decise să apeleze la druid. Se aştepta la o întrevedere rece. Dar druidul îi făgădui sprijinul cu o grabă care nu-i sta în fire. El condamnă pătimaş nebunia fratelui său, care-şi uita îndatoririle faţă de cetate, şi adăugă că numai vrăjitoarele pot zăpăci astfel pe un om în toată firea. Cu un zâmbet viclean, prevesti în cele din urmă că pedeapsa zeilor nu va întârzia.

Ardesil nu ştia nimic de toate acestea. Muncea pe rupte, era din ce în ce mai posomorât, fugind de tovărăşia oamenilor şi îndeosebi se ţinea departe de Cassel. Bătrânul meşter nu-l tulbură şi le spuse celorlalţi să facă la fel. Îl cunoştea bine şi ştia că orice amestec îl va îndârji şi-l va înstrăina şi mai tare. Totuşi într-o zi, la masă, îşi aminti cu dor nespus de apele întinse ale mării pe care nu le mai văzuse demult şi, oftând, zise în treacăt că, dacă ar fi mai tânăr, s-ar duce să-şi limpezească gândurile pe ţărmul mării. Îndemnul nerostit rodi în sufletul lui Ardesil, care îi ceru voie să plece un timp în satul său de baştină. Meşterul se prefăcu că se lasă greu şi îi ceru să se-ntoarcă cât mai repede. La despărţire, îl îmbrăţişă, nădăjduind din tot sufletul lui că Ardesil va găsi acolo dezlegarea zbuciumului său.

Morinului drumul i se păru lung şi anevoios, iar pagul mai sărac ca oricând. Doar tabăra războinicilor înviora peisajul în care căciulile de stuf indicau ici şi colo existenţa colibelor îngropate în pământ. Nechezatul cailor puternici, cu capul mare şi grumazul scurt, primiţi de Riviniac în dar de la arverni, se auzea până departe. Ardesil se lungi pe nisipul cald şi ascultă glasul mării. Aerul sărat îi pătrundea în nări şi îi limpezea respiraţia. Totul devenea purificat şi avea impresia că povara chinuitoare dinlăuntrul său dispărea. Trecând pe la tabără, schimbă câteva cuvinte cu Riviniac care-i păru tras la faţă, fără a avea pe chip expresia fericită a aceluia a cărui iubire e împărtăşită. Luptătorul strecură în convorbire ceva despre Rosmerta, ca şi cum ar fi fost sigur că ea îi va aparţine, dar cuvintele sale nu erau convingătoare. Ardesil nu întârzie în tabără şi porni mai departe spre casă. Însă, mânat de o chemare ciudată, depăşi coliba părintească şi se îndreptă

spre capătul satului, spre văgăuna unde-şi vărsa altădată mânia zugrăvind tot felul de forme pe pereţi. Intuiţia nu-l înşelase. Rosmerta şedea pe o stâncă lângă firida copilăriei sale. Când îl văzu apropiindu-se, fata zâmbi uşor, ca atunci în pădure. Pe chipul ei nu se citea surpriza, era ca şi cum îşi dăduseră întâlnire. Ardesil se odihni cu capul în poala ei. Apoi Rosmerta îi dădu ceva de-ale gurii şi rămaseră împreună, contemplând valurile înspumate. Vorbiră puţin, dar între ei o înţelegere profundă se ţesea clipă cu clipă. Când îi învălui seara, privind din scobitura de stâncă marea, fata îi pomeni din nou de templul pierdut. Hotărâră să-l caute împreună. Nu a doua zi, când Rosmerta voia să culeagă ierburi de leac pentru moşul ei bolnav.

— Atunci poimâine, rosti Ardesil.

Fata încuviinţă din cap. Când ridică iar ochii spre el, Ardesil simţi o bucurie adâncă, până atunci necunoscută. Tot ce-i spusese i se părea adevărat şi abia aştepta să se afle în faţa zeilor necunoscuţi ai măreţului templu şi, în armonie cu ei, să-i mărturisească Rosmertei dragostea sa.

Acasă sporovăi cum nu-i era obiceiul şi, neputându-şi domoli însufleţirea, adormi târziu. A doua zi, cuprins de o stare de visare, petrecu vremea pe malul mării fără să facă nimic, cutreierând doar cu gândul misterioasele sălaşuri pe care era sigur că le va descoperi în curând. Deodată, văzu un grup călare străbătând în goană plaja. Recunoscu de departe pe oamenii druidului, însoţiţi de oşteni. Dar până să ajungă în dreptul lor, ceata dispăruse. Prin împrejurimi nu se vedea nimeni. Sătenii se temeau de slujitorii druidului şi, de cum îi zăreau, se ascundeau pe unde apucau. De altfel, cei mai mulţi plecaseră în această dimineaţă însorită la pescuit. Acasă îi găsi pe părinţii lui trebăluind. Maică-sa voise şi ea să se ducă la cules de ierburi, căci era sezonul cel mai potrivit, dar renunţase, ca să-l aştepte. Îi ajută lui taică-său la reparatul uneltelor, deşi bătrânul nu prea mai avea putere să iasă în larg. Mâinile lui Ardesil se descurcau anevoie, căci uitaseră de această muncă, aşa că nu o făcu cu prea mare folos. Mai vorbiră de una, de alta. Ardesil pomeni de câteva ori numele Rosonertei de care nu-şi putea desprinde gândul. Nu trezi însă răsunet în inima părinţilor. În cele din urmă, taică-său îi spuse:

— Când o fată e râvnită de un om mare, nu-i bine să-ţi pui ochii pe ea. Îţi sădeşti singur arborele otrăvit al nenorocirilor.

Şi, ieşind pe prag, curmă orice putinţă de răspuns. Ardesil privi căutător spre maică-sa care-şi puse capul în piept şi tăcu. Tânărul simţi cum îl cuprinde mânia. Asta era purtarea bătrânilor faţă de nepoata care-i venera ca pe propriii ei făcători? Supărat, căzu într-o muţenie apăsătoare care dură până noaptea, cu toate silinţele bătrânilor de a-i intra în voie. Niciunul nu avu somn, dar se prefăcură că dorm. Nici nu se crăpase de ziuă şi Ardesil,

luând în desagă puţin peşte sărat, părăsi casa fără să se uite în urmă, sub privirea îngrijorată a mamei care, strecurându-se din ochii ei întredeschişi, îl urmări agăţându-i-se de umeri.

Tânărul ajunse la locul unde trebuia să se întâlnească cu Rosmerta, dar fata întârzia. La început, Ardesil nu se miră, deoarece îşi dădu seama că venise mult mai devreme decât trebuia. Dar pe măsură ce soarele, după ce se ivise, sălbatic şi sângeriu din mare, urca din ce în ce mai lămâios spre cer, resimţi o neliniştе crescândă. Să se fi răzgândit Rosmerta, cugetând la ce va urma dacă vor pleca împreună, cine ştie câte zile? Stăpânindu-şi descumpănirea şi ascuţita dezamăgire, se întoarse maşinal spre casă, hotărât să pornească neîntârziat înapoi la atelier.

Când intră pe uşă, Riviniac se repezi la el ca un taur furios.

— Unde ai dus-o, unde ai ascuns-o pe Rosmerta, ticălosule?

Ardesil îl privi sfidător:

— Cu ce drept mă-ntrebi?

Mugind, Riviniac îl doborî, dar tânărul, mulţumită exerciţiilor făcute cu prietenul său, reuşi să i se împotrivească şi se ridică din nou în picioare. Riviniac, surprins în primul moment de puterea olarului, se pregătea de un nou atac, când unul din luptătorii săi pătrunse ca vântul în casă, izbind uşa de perete şi-i şopti ceva la ureche. Riviniac se schimbă la faţă, îmbătrâni parcă brusc. Cu paşi grei, împleticiţi, vru să meargă spre ieşire, dar Ardesil îi tăie drumul şi-l apucă de piept:

— Ce-i, ce s-a întâmplat?

Riviniac îngăimă năuc, smulgându-şi parcă cu greutate fiece cuvânt:

— Au luat-o oamenii druidului pentru că făcea vrăji şi vindea leacuri neîngăduite. Nu mai are scăpare...

— Cum, urlă Ardesil, nu mai are scăpare? Du-te la vergobret, Riviniac, trebuie să te asculte. Atâta îţi datorează...

Dar războinicul clătină sceptic din cap:

— Voi încerca, dar nu cred că voi reuşi. De altfel, cunoscându-l pe fratele meu...

Ardesil nu se îndoia că acesta era groaznicul adevăr. Şi el îl cunoştea pe druid şi neînduplecarea acestuia. Totuşi, mai avea un licăr de speranţă. Făcea parte din escorta care avea să-l însoţească în pădurea Carnuţilor la marea sărbătoare a culegerii vâscului sfânt. Abia acolo urma să fie pecetluită soarta condamnaţilor.

Din toate părţile Galiei, druizii şi însoţitorii lor se îndreptau spre ombilicul neamului, spre pădurea Carnuţilor. Cu hainele de un alb imaculat, fluturând în jurul lor, ei înaintau încet. Fiecare purta o secure de aur, cu

speranţa că el va fi cel ales să suie în copacul impunător pe care răsăriseră ramurile sacre, pentru a le tăia. În urma lor, păşea mica escortă, apoi paznicii care mânau vitele de sacrificiu, câţiva tauri albi, ale căror coarne nu cunoscuseră niciodată jugul. Trasă de cai, căruţa cu condamnaţi venea ultima. Vinovaţii erau închişi în uriaşe manechine de răchită ce aveau să fie aruncate în foc, fără a mai fi deschise, după culegerea vâscului. Gemetele prizonierilor chinuiţi şi îngroziţi, suferind de foame şi mai ales de sete, erau acoperite de rugăciunile rostite cu glas puternic de druizi şi repetate de escortă.

Ardesil păşea încruntat în ultimul rând al escortei. Toate încercările fuseseră zadarnice. Era limpede că druidul voia să-i frângă inima lui Riviniac, pe de o parte, şi, pe de alta, să-l implice într-un caz de vrăjitorie. Trebuia recunoscut că războinicul nu se lăsase intimidat şi răsturnase cerul şi pământul pentru Rosmerta. Ajunsese chiar să-l ameninţe pe vergobret pe faţă că va pleca să slujească alt trib, iar în taină căutase cu bani mulţi să-i cumpere pe paznici, dar nu reuşise. Druidul dăduse ordine severe şi o dusese pe fată într-un loc care nu putuse fi aflat. Pe Riviniac, încercarea îl dărâmase. Vârsta pe care înainte cu câteva zile nu i-o dădeai i se citea acum pe faţa îngrijorată. Două cute i se adânciseră în colţul buzelor, iar obrajii îi atârnau scofâlciţi. Între cei doi rivali se stabilise o înţelegere, aproape o prietenie. Druidul nu dăduse prea multă atenţie rugăminţilor lui Ardesil pentru iertarea fetei. O ştia consăteanca lui şi i se părea oarecum firesc interesul pe care i-l purta ceramistul. Refuzase de aceea sec şi trecuse la alt subiect.

— Ai să mă însoţeşti în pădurea Carnuţilor. E o cinste pe care nu o meriţi, dar eu vreau să trec peste tinereţea ta şi lipsa de sârg în cele sfinte, pentru a-ţi dezvălui semnele viitorului în tainele humei şi pietrei pe care ai învăţat să le cunoşti mai bine ca alţii. Înainte de ceremonie, vei veni cu mine într-o poiană unde vom descifra soarta neamului.

Ardesil înţelese acum alegerea făcută de druid. Voia să-l aibă alături pentru una din expediţiile lui nocturne, poate diferită de cele făcute de obicei şi în timpul cărora druidul îl potopea cu sumbrele lui profeţii. Curajul şi discreţia tânărului îi fuseseră dovedite. Şi, într-un fel, şi priceperea lui în cercetarea astrelor. Un altul care ar fi reprezentat o familie doritoare să-şi vadă vlăstarul urmaş al druidului, ori chiar înlocuitor al său, ar fi încercat eventual să profite de asemenea destăinuiri şi preziceri. Dar de Ardesil n-avea de ce se teme.

Se apropiau de pădurea Carnuţilor. În timp ce ceilalţi se opriră la marginea ei să se odihnească, druidul, după ce-şi lăsă securea şi sacul, îi făcu un semn uşor lui Ardesil. O porniră fără a spune nimănui nimic şi, pe poteci

foarte înguste şi întortocheate, ajunseră într-o poiană ascunsă privirii de câţiva arbori înalţi. În mijlocul ei se afla un uriaş cromleh. Pietrele, de înălţime mijlocie, păreau învăluite de întunericul serii. Druidul îşi încrucişă braţele pe piept într-o aşteptare încordată. Deodată luna răsări stacojie, ca o inimă smulsă din piept, străbătută de vine albăstrii, picurând de sânge. Dar druidul nu se uita la astrul bolnav, ci la pietrele de lângă el. Ca printr-o minune, acestea se mişcară acolo unde se aflau scrijelite diverse semne, iar din firide şi crăpături ţâşniră şuvoaie de apă. Le învăluia o lumină stranie, albă, care nu venea din afară, ci emana de undeva din măruntaiele de stâncă. În rotirea lor lentă, imenşii bolovani lăsau deschise spaţii în care bolborosea o grămadă incandescentă. Druidul numără cu glas tare vinele de pe faţa lunii, apoi le înmulţi cu trei şi aruncă în aluatul clocotitor atâtea pietricele albe cât era rezultatul. Aluatul se întări imediat brăzdat de şănţuleţe ca liniile palmei. Druidul se aplecă asupră-i, holbând ochii de parcă ar fi văzut ceva îngrozitor şi rosti:

— Vai nouă! Unire şi pieire. Numai războaie blestemate! Văd oameni fără plete şi cu genunchii goi, pe străzile cetăţii. Vai nouă!

Dar Ardesil n-avea nici timp, nici chef s-audă jelaniile druidului. Nu venise degeaba în pădurea Carnuţilor. Urzise un plan încă pe când bănuise că se va afla singur cu druidul. Un plan menit s-o salveze pe Rosmerta. Aşa că scoase o năframă din sân şi, apropiindu-se din spate de marele judecător, i-o aruncă peste faţă. Apoi îl doborî la pământ şi-l legă fedeleş. Druidul scoase mai mult un scâncet decât un strigăt şi, revenindu-şi din transă, bâigui cu uimire:

— Ce-i asta? Ce-i asta?

Glasul era înăbuşit de basma. Ardesil îl părăsi, străbătând poiana cu paşi iuţi. Luna se-nălţase pe cer, albă, neprihănită şi luminoasă. În urma lui, cromlehul reveni la forma sa iniţială, cenuşiu şi mut. Ardesil se strecură lângă căruţele cu prizonieri, păzite cu străşnicie. Pădurea Carnuţilor era luminată ca ziua de strălucirea lunii care plutea pe cer, rotundă, imensă şi nepătată. Plantele şi vieţuitoarele păreau ţintuite de o vrajă, căci nu se auzea niciun foşnet, niciun sunet. Zumzetul glasurilor omeneşti se stinse şi el treptat. Marşul solemn al druizilor în căutarea stejarului sfânt începuse. Arborii falnici parcă-şi aplecau coamele stufoase spre marii judecători care înaintau cu paşi măsuraţi şi cadenţaţi. Doar într-un grup mai era rumoare. Druidul din Cassel nu venise să-şi ia securea de aur care lucea pe un fund de lemn, alături de însemnele pe care trebuia să le poarte în timpul marelui marş. Cei din escortă îl căutaseră prin pădure, apoi toţi morinii care luau parte la ceremonie se alăturară cuprinşi de panică la aceste cercetări. Dar druidul nu era nicăieri. Ca şi cum ar fi intrat în pământ. Umblară prin toate

hăţişurile, prin toate ungherele şi în cele din urmă şi paznicii începură să bată pădurea. Pe acest moment se bizuise Ardesil, care până atunci se pitise într-un colţ de umbră. Se repezi la căruţa cu prizonieri şi începu să spintece cu cuţitul manechinele de răchită. Mulţi condamnaţi muriseră, alţii abia mai respirau. În sfârşit, o găsi pe Rosmerta. Sub razele lunii, chipul alb ca o petală de floare era lipsit de viaţă. Totuşi, paloarea ei nu părea cea a morţii. Cu pleoapele lăsate, părea că doarme. Sub cămaşa subţire pieptul se mai ridica uşor, ca o înfiorare. Ardesil o luă în braţe şi alergă spre un desiş din adâncul codrului. Abia departe, după ce multă vreme îşi croise drum printre crengi şi ierburi înalte, se cuibări între două tufişe dese cu uşoara lui povară. Îi parveniră curând strigăte de alarmă, dar ele se pierdură în cântecele de slavă. Probabil druidul care găsise vâscul stejarului sfânt fusese ales să urce să-l culeagă. Aşadar, dacă îl descoperiseră pe judecătorul din Cassel, hăituirea va începe abia după terminarea ceremoniei care nu putea fi întreruptă.

Rosmerta întredeschise ochii şi murmură: „Apă". Ardesil prevăzuse acest lucru şi-i duse numaidecât plosca la buze. Abia schiţă o mişcare pentru a înghiţi şi o şuviţă i se prelinse în josul obrazului ca o dâră de lacrimi. Ardesil, desfăcându-i cămaşa, îi spălă rănile peste care aşternu ierburi de leac date de maică-sa. Fata, scuturată de friguri, îl privea cu ochi tulburi, dar nu-l vedea. Bolborosea deznădăjduită: „Mă urmăresc, mă prind. Zeii din templul de piatră se răzbună că le-am descoperit taina. Se apropie. Caii lor uriaşi mă calcă-n picioare. Îndurare! Zeii din templul de piatră..." Brusc suspină şi tăcu. Deschise ochii mari şi se uită o clipă la Ardesil, îl recunoscu şi un zâmbet înflori pe gura ei arsă crăpată de fierbinţeală. Pleoapele i se lăsară din nou. Ardesil spera într-un somn binefăcător. Se auzi ceva între hohot şi horcăit. Trupul din braţele lui deveni mai greu. Capul fetei căzu într-o parte. Murise.

Chiar înainte de a vedea că se sfârşise, un presentiment îl făcu pe Ardesil să socoată respiraţia încă ritmică a Rosmertei drept o ultimă suflare. Acum se uita descumpănit la corpul inert. Cât fusese prins de făurirea planului de răpire şi se străduise să-l ducă la bun sfârşit, cu toate primejdiile care-l pândeau, nu se gândise nicio clipă la ce va face după aceea. Spera să fugă cu Rosmerta până la unul din satele morine de coastă şi, de-acolo, pe o insulă din largul mării. Acum însă era singur şi nimic nu mai avea rost. Toate puterile pe care şi le pusese în slujba unui scop se moleşiră deodată, lăsându-l golit pe dinăuntru. O clipă îi veni în minte să se dea prins, dar ura sa împotriva druidului îl împiedică. Avea de răzbunat nu numai fiinţa pe care o iubise, ci şi o făptură nevinovată. O îngropă cum putu şi, la mijirea palidă a zorilor, ieşi pe ocolite din pădure. Ascunzându-se ziua şi umblând noaptea, străbătu o distanţă destul de mare. Singurul loc care-l mai atrăgea

era ţinutul arvern. Într-acolo n-aveau să trimită credincioşii druidului să-l caute. Poate avea să ajungă la Duern şi Bituit. Lor le datora, dacă nu altceva, măcar îndemânarea sa.

Cerând adăpost ici şi colo, ca un sărman olar ce se afla, merse cale lungă, ferindu-se de orice drum pe care trecuse înainte. De altfel, nu era greu, deoarece mergea exact în direcţia opusă meleagurilor sale natale. Timpul curgea, iar Ardesil înainta zi de zi, aproape în virtutea inerţiei. Ţinta spre care pornise i se părea tot mai departe. Nu mai era decât un bărbos slăbănog în zdrenţe, care se oploşea pe la câte o colibă, primind o cană de fiertură când da o mână de ajutor. În regiunea biturgilor se simţi ca acasă. Şesuri şi ape multe, oameni blânzi şi ospitalieri. La un moment dat, fu gata să rămână printre ei. Dar laudele aduse noului rege arvern, care-şi întinsese stăpânirea peste mai multe triburi, fu pentru el un îndemn de ducă.

— Vrea să refacă împărăţia lui Ambigat, îi spusese unul şi altul.

Biturgii nu-l uitaseră pe legendarul conducător care întemeiase cândva un stat puternic, moment de apogeu al civilizaţiei celtice. Acest patriarh reunise puterea religioasă şi cea militară. De atunci însă druizii se despărţiseră de casta războinicilor şi căutau să o submineze, măcinând forţa triburilor şi dezbinându-le. Ardesil se însufleţi de ideea unirii, care la un moment dat circulase şi la Cassel pe vremea când era copil, dar fusese trădată, spulberată de fricoşi şi profitori, precum şi de rivalităţile dintre neamurile galice.

Chipul Rosmertei, iubirea lui fulgerătoare, întreruptă sângeros înainte de împlinire, se înscriseseră pe nesimţite într-o judecată mai largă asupra lumii şi rosturilor ei. Până atunci trăise mânat de impulsuri, supunându-se dorurilor sale care-i dictau acţiuni imediate. Acum lucrurile trecute începeau să se aşeze într-o ordine anume, dobândind înţelesuri care se strângeau într-un tot, iar hotărârile izvorau dintr-o imagine a timpului şi oamenilor cântărită de cuget şi numai după aceea încuviinţată de inimă. Toate acestea îi treziră lui Ardesil din nou gustul pentru viaţă, dar pentru viaţa călăuzită de credinţa într-un ţel ce depăşea înfruntarea lui singuratică cu druidul pentru ochii frumoşi ai unei fete.

Aşadar, tânărul o porni din nou la drum. Când începu urcuşul munţilor înalţi, se făcuse iarnă. O iarnă geroasă, cu zile scurte şi lungi nopţi viscolite. Luna protectoare se arăta rareori. Ardesil găsea cu greu hrană şi culcuş. O dată fu înzăpezit mai multe săptămâni într-o colibă părăsită, fără să schimbe o vorbă cu vreo fiinţă omenească. În sfârşit, în primăvară ajunse la o opidă arvernă. Aici află o veste care-l tulbură. Numele care flutura pe buzele tuturor, numele noului rege era Bituit. Dar îşi linişti bătăile inimii. În fond, acest nume era destul de răspândit printre arverni. Domnia lui Bituit

începuse glorios. Toate expediţiile sale se transformaseră în victorii. Cântece de glorificare se intonau neîncetat la trecerea lui. „Urmele roţilor carului său, suna versul unui bard, arată oamenilor calea spre o recoltă de aur şi fericire".

Ardesil avu deodată sentimentul absurdităţii acestei lungi drumeţii. Cine-l va recunoaşte, după atâţia ani, la curtea arvernă? Ce căuta acolo? N-ar fi fost mai bine să se amestece în mulţimea anonimă, să uite trecutul şi să se facă iar meseriaş? Dar nici lutul, nici culorile nu-i mai spuneau nimic. Ar fi vrut să devină un simplu oştean al cauzei pentru care se băteau arvernii. Dar nici una ca asta nu era uşor, căci nu mai era sigur dacă ştia să lupte. Nu mai era sigur de nimic. Şi apoi, cum să dovedească devotamentul său, un sărman drumeţ, fără avere, fără nume, pribeag şi urgisit de propriul său neam?

Într-o zi se duse să privească la alaiul regelui care pleca la vânătoare. În frunte, semeţ pe calul său alb, îl recunoscu numaidecât pe Bituit, tânărul de odinioară pe care-l întâlnise la Cassel. Trăsăturile feţei lui erau mai aspre, înfăţişarea mai bărbătească, dar altfel nu se schimbase prea mult. Alături de el călărea Duern. Voinic şi greoi, el devenise un adevărat uriaş bălan cu sprâncene stufoase şi obraji stacojii. Ţinea uşor frâul, ascultând mulţumit şi plin de sine strigătele de bucurie ale gloatei care se repezise să ridice banii aruncaţi de rege şi suita sa. Doar Ardesil rămase liniştit locului. Atrase astfel privirea lui Bituit, care se opri.

— Apropie-te, omule, îi porunci regele. Chipul tău parcă-l ştiu de undeva. Sau poate mă-nşel?

Ardesil înainta spre el şi închinându-se rosti un singur nume:

— Cassel.

— Cassel? repetă regele nedumerit.

Apoi răscolind printre amintirile sale, îi reveni probabil în minte copilandrul scăpat din gura câinilor.

— Oare nu eşti acela care i-ai pictat un scut lui Duern?

Ardesil încuviinţă din cap.

Duern îşi aplecă şi el ochii, părând surprins de înfăţişarea mizeră a morinului.

— Parcă-l lăsasem la un olar să înveţe meserie? se adresă el regelui. A fugit de acolo sau cu meşteşugul lui n-a putut câştiga nimic?

Ardesil se mânie ca pe vremuri şi, nestăpânindu-se, izbucni:

— Puneţi-mă la încercare.

— Vino mâine să stăm de vorbă, potoli regele lucrurile. Duern va fi foarte bucuros.

Apoi dădu pinteni calului. Ardesil urmări multă vreme cu privirea suita regală. Nu era încă hotărât să răspundă poftirii lui Bituit. Îi era teamă de o

dezamăgire. N-ar fi putut îndura ca, după ce străbătuse atâta cale, să fie tratat ca o slugă nevrednică. Totuşi venise aici şi trebuia să-ncerce. Duern îl primi călduros pe Ardesil, pe de o parte fiindcă-i amintea de adolescenţa sa, pe de altă parte imitând bunăvoinţa regelui. După ce-l ospătă prieteneşte, îl duse la atelierul de scuturi şi-l rugă glumind, să-i mai facă o dată serviciul pe care i-l adusese în tinereţe, când se afla în cetatea morină.

Ardesil stătea în cumpănă. După atâta amar de vreme cât nu-şi făcuse meseria, ba-şi îndeletnicise mâinile cu munci grele şi grosolane, va mai putea dovedi înzestrarea şi priceperea sa? Ar fi trebuit să ceară o amânare, o perioadă de încercare; ar fi fost firesc, însă din nou i se părea că trebuie să apeleze la bunăvoinţa şi îngăduinţa nobilului arvern. Mai mult poate, l-ar fi întărit pe acesta până la proba contrarie în convingerea, exprimată cu o zi înainte, că a aruncat bani degeaba pentru un morin care nu făcea decât să ceară mereu alte favoruri. Duern observă şovăiala lui Ardesil şi-i spuse cu un ton ocrotitor şi nepăsător, dar care morinului îi dădu impresia că e amestecat cu o uşoară batjocură:

— Dar de ce să ne grăbim? Au trecut ani, vor mai trece câteva zile.

— Nu, protestă ferm Ardesil, ce-am făcut atunci într-o noapte, voi face azi într-o oră.

Îşi concentră atenţia asupra culorilor. Deodată Duern, curtea antrenată, oboseala, totul dispăru ca prin farmec. Lemnul golaş al scuturilor exercita o fascinaţie asupra lui. Să-l împodobească devenea o chemare la fel de irezistibilă ca instinctul procreaţiei; iar culorile se aflau acolo în castronaşele lor, ca apa pentru cel ce străbate însetat pustiul, ca ţărmul pentru un luntraş pe marea furtunoasă. Ardesil se puse neîntârziat pe treabă. Şi într-adevăr, în mai puţin de o oră, reuşi să meşterească şi să zugrăvească unul din cele mai frumoase scuturi pe care arvernii le putuseră vedea. O pavăză minunat lucrată, cu motive care parcă trăiau, împletindu-se în culori vii, pe fondul întunecat, ieşi din mâinile lui. Duern se minună şi-i spuse să rămână să lucreze aici sau în alt atelier al regelui. Ardesil însă îi răspunse că, deşi n-avea nicio îndoială că ar fi în stare să-i mulţumească în oricare ramură de împodobire a vaselor, mobilelor sau scuturilor şi-ar face meseria, n-ar fi vrut ca, aşa cum se-ntâmplase la Cassel, să se ducă vestea despre îndemânarea lui. În acest caz, druidul morin ar fi putut afla locul în care se surghiunise singur. Duern îi răspunse că auzise de fapta din pădurea Carnuţilor şi împrejurările cărora se datora fuga lui, dar n-avea de ce să se teamă. Riviniac subminase autoritatea fratelui său care, de altfel, la puţin timp după cele petrecute la acea sărbătoare a vâscului, îşi pierduse minţile. Rătăcea noaptea făcând profeţii atât de teribile, încât cel care-i luase locul îl condamnase ca mincinos, semănător de vrajbă şi groază. În cele din urmă

fusese ars pe rug. Ardesil, care crezuse că răzbunarea pe care avea s-o ducă la bun sfârşit îi va aduce alinarea sufletului, se miră cu câtă nepăsare asculta la cele spuse de Duern. Prin minte nu-i trecu nicio clipă gândul de a se-ntoarce acasă. Dimpotrivă, căuta să-şi şteargă din memorie tot ceea ce era legat de meleagurile natale.

Între timp, Duern sporovăia mai departe, vesel cum îi era firea. El adăugă că lui Bituit nu-i păsa de druizi, că puterea marilor judecători scăzuse mult în ultima vreme. În acel moment, îşi făcu apariţia regele. Ardesil, ca atunci când ceva îl frământa foarte mult, deveni grăitor şi cuvintele sale dobândiră o mare putere de convingere. El îi spuse lui Bituit ce-l determinase, în adâncul disperării, să se agaţe de ţelul de a veni aici. Dorea un singur lucru: să-l slujească şi el, cât de cât, la înfăptuirea visului de unire al neamurilor galice. Bituit se arătă destul de încurcat. Nu ştia ce să-i răspundă omului din faţa sa. În cele din urmă, rosti:

— Te cred, aşa cum te-am crezut odinioară când mi-ai vorbit despre chemarea ta pentru penel şi culoare. Dar războinic nu poţi să fii. Există o singură cale: să te folosesc ca mesager.

Mesager? Cuvânt plin de taine pentru Ardesil. Duern privi lung la Bituit. Înţelegea gândul acestuia. Era bine ca ideea unificării să fie susţinută pe lângă regii şi conducătorii gali de un om care nu era arvern şi putea vorbi de o singură putere militară, fără a face parte dintre acei ce se vor afla în fruntea ei. Curajul morinului fusese dovedit, ca şi rezistenţa lui. Şi apoi acolo, unde povestea cu druidul era cunoscută, aşa cum se întâmplase sau mai curând cu adaosurile legendare ale unei asemenea istorii, ea îi crea oarecare faimă în mintea acelora pe care forţa druizilor îi apăsa, iar înzestrarea lui în ale ceramicii îi putea deschide multe porţi. Iar dacă nu avea să capete darul convingerii, în orice caz putea aduce ştiri în care arvernii să se încreadă, aflând cum stau lucrurile pe întinsul teritoriu unde voiau să-şi exercite supremaţia. Mesager sau iscoadă, urma să fie pretutindeni ochiul, urechile şi glasul regelui arvern.

Prezenţa lui Ardesil la curte nu era pe placul celorlalţi nobili care aveau o minte mai mărginită decât a lui Bituit şi Duern. Îl tratau cu o politeţe rece şi numai câte o privire ascuţită a regelui îi silea la un zâmbet şi o vorbă bună. Părinţii îşi ţineau departe de morin fiicele lor cu carnea albă şi părul bălai, temându-se ca obrazul întunecat şi brăzdat de semnele durerii să nu trezească furtuni în sângele generos al acestor frumuseţi robuste. Dar Ardesil era obişnuit cu singurătatea şi nu se sinchisea că era ţinut deoparte. Se mulţumea eu prietenia regelui şi cu cea – dacă nu total sinceră, dar făţişă – a lui Duern. Bituit îl prevenise că n-avea să fie războinic, adică intrarea în casta nobililor nu avea să-i fie deschisă niciodată. Ardesil nu aspira însă la

mărire. El avea un ţel, şi atâta vreme cât socotea că-l slujeşte cu folos, nu se simţea o unealtă în mâna regelui, ci mai degrabă îi considera pe arverni instrumentul său în croirea existenţei pe care şi-o dorea.

Trecuseră câţiva ani de când Ardesil stătuse departe de vase şi culori. Cutreierase, sub diverse înfăţişări, pământul şi marea. Ca să-şi ducă la bun sfârşit misiunile se folosise de cititul în stele învăţat de la druid, de vorba înflorită deprinsă de la arverni, de propria lui iniţiativă şi căldură în apărarea cauzei pe care o considera supremă. Suferise de foame sau mâncase la mesele cele mai bogate, fusese prins dar scăpase, auzise huiduieli, dar fusese şi dus pe braţe. Găzduit de coborâtorii lui Hu din Bretania, stătuse de vorbă cu şefii lor cu feţele mânjite cu vopsele. Dormise în colibele lor sărăcăcioase, în faţa cărora se aflau prăjini purtând în vârf coarne de reni, capete de mistreţ sau de om cu plete bălaie. Învinsese firea lor bănuitoare şi vicleană şi-i făcuse prieteni ai lui Bituit, tot aşa cum învinsese valurile sălbatice care erau gata să-i împiedice întoarcerea. Străbătuse ţinuturile atrebate, glăsuind oamenilor cu mustaţa blondă şi îmbrăcaţi în zeghe colorată şi iţari roşii. De la ei trecuse la treviri. Şi pe toţi îi câştigase la cauza galică. Numai în ţinuturile morine nu se dusese. Nu deoarece se ferea de dureroasele amintiri, de o întâlnire cu trecutul. Aşa cum învinsese împotrivirea înrădăcinată a multor triburi faţă de o înfrăţire care-i putea aşeza pe o treaptă inferioară în rânduirea neamurilor, aşa se învinsese şi pe sine, stăvilindu-şi opreliştile sufleteşti atunci când raţiunea îl ducea la altă purtare. Dar, pur şi simplu, morinii, în virtutea vechii alianţe cu arvernii – chiar dacă la început răspunseseră în silă chemărilor acestora – nu-i dăduseră prea mare bătaie de cap lui Bituit, care era acum socotit regele tuturor. Imperiul se dovedea puternic şi părea de nezdruncinat. Iar Ardesil se găsea, copleşit de onoruri, la dreapta regelui. Călărise chiar alături de Bituit, când acesta, în fruntea a două sute de mii de gali, respinsese atacul unui popor venit dinspre miazăzi. Luptătorii aceştia se deosebeau de gali şi de modul lor de a lupta. Ca înfăţişare semănau puţin cu morinii; erau mici şi oacheşi. Şi ei erau locuitori de pe malul mării, pescari şi corăbieri iscusiţi, dar parcă mai îndemânateci în meşteşuguri şi construcţii. Se numeau romani. Din înaltul colinelor, regele zărise în valea Renului micul careu al războinicilor romani şi izbucnise într-un hohot de râs sălbatec: „Voi face din ei hrană pentru câinii mei, dar cred că n-o să le ajungă". Se năpustise, înălţat pe carul său de luptă, acoperit de argint şi cu roţi de bronz, asupra duşmanilor, asmuţindu-şi haita ca la o vânătoare. Îi respinsese peste puţin pe aceşti hoţi veniţi de departe. În primele rânduri ale escortei, Ardesil rămăsese însă gânditor. Îi venise în minte sumbra prevestire a druidului din

Cassel. În ultimele zile, tot mai des i se-ntorcea gândul spre casa părintească, spre grota copilăriei şi în urechi, în loc de larma luptei, auzea zvonul mării. Amintirea Rosmertei îşi pierduse, când se ivea, tăişul de durere vie. Acum i se arăta ca o zână plutind prin visele sale agitate.

Petrecerile arverne îl oboseau şi cădea de multe ori în tăcerea şi izolarea de odinioară. În ciuda purtării prietenoase a lui Bituit, nu-şi mai găsea locul şi rostul.

Victoria fusese sărbătorită într-o incintă de 2000 de metri pătraţi, unde oricine putea veni să mănânce şi să bea zile şi nopţi în şir. Dar după ce-l salutase pe rege, Ardesil se retrăsese în camera lui. Bituit se mâhni. Duern, care şedea lângă el, încercă pentru prima oară să-l convingă că Ardesil ar trebui să se-ntoarcă la neamul său. Deşi nu o arătase deschis, Duern era tot mai ros de invidie, văzând locul pe care morinul îl ocupase în inima conducătorului de oşti. Îi spuse prin urmare, ca şi cum ar fi făcut un gest de mare prietenie:

— Nu vezi, Bituit, că pe Ardesil îl mistuie dorul de casă? Dacă ţii la el cu adevărat, lasă-l să plece. După ce-şi va ostoi această chemare, se va întoarce la noi, iar dacă nu va vrea s-o facă de bună voie, avem noi mijloace să-l aducem înapoi.

*

Ardesil se trântise pe pielea de oaie. Ajunsese, într-un fel, la capăt de drum. Ar fi trebuit să simtă acea mulţumire a înfăptuirii unui lucru mult aşteptat şi totuşi... Ştia mai bine ca oricine că revolta mocnea, că la cea mai mică scânteie statul gal se va destrăma. Nimeni nu suferea, în sinea sa, supremaţia arvernă: unii, ca biturgii, considerau că au o mai mare tradiţie în istoria luptelor pentru a conduce, mai ales că ei făcuseră cândva numeroase incursiuni pe pământul romanilor, bătându-i la Allia şi ocupând Roma. Şi apoi erau descendenţii lui Ambigat, primul unificator al neamurilor celtice. Alţii, ca atrebaţii, se socoteau ei în drept de a fi în frunte, deoarece ajunseseră la fel de bogaţi şi puteau arunca cu aur şi argint în dreapta şi stânga. La edueni şi la helveţi, intrigile nobililor pentru a alege din nou rege în loc de vergobret urmăreau acelaşi scop de a rivaliza cu arvernii, prin organizare politică. Războaiele nu mai încetau şi neamurile erau purtate prin ţinuturi îndepărtate pentru a satisface pofta de victorie a lui Bituit. Înăuntru exista aceeaşi ierarhizare tribală, cei avuţi se îmbogăţeau şi cei sărmani sărăceau. Mult timp, Ardesil fusese doar ochii, urechile şi glasul regelui arvern ca un ostaş supus al acestuia. Acuma însă iscodise pentru sine şi păstra în el toate amărăciunile celor aflate.

Când Bituit îi vesti ca pe un mare dar, ca pe o răsplată pentru cele trecute şi viitoare, întoarcerea pentru o vreme acasă, se despărţi fără regrete de arverni. Încărcat cu daruri, însoţit de urări de drum bun, până şi de la cei de la care se aştepta mai puţin, el plecă lăsând în urmă un sentiment de preţuire şi uşurare. Doar Bituit rămase gânditor în jilţul său, sorbind din cupa de vin. Ştia că atunci când se va întoarce, dacă se va întoarce, Ardesil nu va mai fi acelaşi. Dar nu bănuia că această schimbare începuse să-şi facă loc încă de pe acum în sufletul morinului.

Duern merse călare alături de prietenul său până la marginea masivului muntos. Deşi uriaşul vorbea şi râdea mult, se vedea că n-aveau a-şi spune nimic însemnat. Spontana înţelegere dintre copilandrul şi adolescentul care se întâlniseră odinioară într-o noapte la Cassel se spulberase de mult. Acum se despărţeau un nobil viclean şi iute, căruia îi plăcea să se bată şi să chefuiască, şi un umil slujitor ce obţinuse un timp favoarea regelui. Asta nu-l împiedică pe Duern să-l strângă în braţe pe călător şi să-i ureze cu glas răsunător: „Vino înapoi sănătos!" Pe urmă, fără a întoarce capul, porniră amândoi în direcţii opuse.

Drumul pe care-l făcuse pe vremuri ca om în afara legii, sărac şi temător, Ardesil îl străbătea acum împărţind bani cu mărinimia deprinsă la arverni. Era deci bine primit pretutindeni şi putea cumpăra tot ce era mai ales. Găsea şi prieteni cu ghiotura, acolo unde în trecut abia fusese îmbiat să şadă sau să mâie peste noapte. Ardesil se oprea cât mai rar şi vorba, altădată mijloc de a-i convinge pe cei mai încăpăţânaţi adversari, şi-o fereca pentru a se sfătui numai cu sine. Simţea în el o grabă înfrigurată de a ajunge acasă, deşi ştia că n-avea cine să-l aştepte. Dar ceva îl trăgea într-acolo cu o forţă de neînvins.

În sfârşit, se apropie de împrejurimile Casselului. Cetatea, care odinioară i se păruse atât de mândră, i se arăta acum ca o modestă aşezare pierdută în imensitatea peisajului.

Bituit, ca de obicei, nu făcuse lucrurile pe jumătate. Când depăşi împrejmuirea de lemn, Ardesil văzu nişte tineri războinici fugind spre casa vergobretului. Puţin după aceea, noul conducător al cetăţii îi ieşi în întâmpinare cu mâinile întinse. Regele arvern plătise ştafete care, pe cai iuţi, se înlocuiseră zi şi noapte, pentru a-i pregăti lui Ardesil o primire aşa cum se cuvenea. Vergobretul îndeplinise rugămintea sau, mai bine zis, porunca lui Bituit şi acum întorsului din străini i se dădeau onoruri de oaspete iubit. De la vergobret, Ardesil află de ultimele schimbări. Locul druidului îl luase cel mai puţin potrivit din suita discipolilor săi, dar cel mai avut, Dumoril, militărosul prieten din tinereţe al olarului. Prin firea sa de luptător, Dumoril intrase în conflict cu mulţi dintre ai săi, precum şi cu druizi ai altor popoare.

Avea în schimb relaţii excelente cu casta războinicilor şi cu vergobretul. Astrologii şi barzii morini, ca să-i fie pe plac, se ocupau mai mult să ridice în slăvi bătăliile trecute şi pe cele ce aveau să vină decât să pătrundă tainele de vindecare ale trupului şi sufletului şi soarta devenirii pământului şi ţării. Ardesil se duse bineînţeles să-l vadă şi fu îmbrăţişat cu o sinceră bucurie. Îl întâlni la Dumoril şi pe Meril care, conform aşteptărilor, ajunsese bard. Cu toată căldura regăsirii, în convorbirea cu ei Ardesil simţi pe de o parte un iscusit interogatoriu, pe de alta – o anumită reţinere şi fereală. Înţelese că ei îl considerau trimisul arvernilor şi încercau să afle cu ce menire venise. Nu-l miră nici rezerva lor. În fond, unde erau iubiţi aliaţii arverni? Satele morine, călătorul le văzuse în drum mai sărace ca niciodată, vlăguite de atâtea campanii. După strălucirea altor cetăţi, ca Gergovia şi Nemetocene, după bogăţia vitelor şi frumuseţea cailor din ţinuturile atrebate sau arverne, regiunea morină avea un aer dezolant. Când, după obicei, aruncă în cale-i câţiva bănuţi, toţi copiii şi vârstnicii Casselului se repeziră parcă să-i ridice, cu o lăcomie sălbatică. Până şi la masa vergobretului, pregătită ca să-l cinstească, roadele erau puţine şi vinul măsurat. Nu uşor, dar cu iscusinţa întărită de-o îndelungată experienţă, reuşi să câştige încrederea lui Meril, asigurându-l că venirea sa n-are niciun scop precis, că-l mânase doar dorul de casă. În cele din urmă, bardul se convinse că Ardesil spunea adevărul; şi totuşi, între ei stăruia o barieră de netrecut. Cum termină cu aceste primiri oficiale, Ardesil se îndreptă spre atelierul fostului său meşter. Bătrânul murise şi acum casa aparţinea unuia dintre băieţii pe care-i adunase de pe drumuri. Deşi mic atunci când Ardesil lucrase aici, actualul proprietar îl recunoscu numaidecât. Stătură la taifas, la aceeaşi masă de lemn, cu acelaşi peşte sărat în faţă, privind în curtea cu oale şi vase împodobite cu motive viu colorate.

— Meşterul nu te-a uitat nici pe patul de moarte, îi spuse gazda. Te tot jeluia: „De ce n-a înţeles Ardesil că a fi stăpân pe meşteşugul tău e cel mai frumos fel de viaţă şi a ales altă cale, pe care nu poate merge decât ca slugă? Eu l-am vrut domn şi el s-a făcut rob". Şi asta a păstrat-o la căpătâiul lui până-n ultima clipă, adăugă noul meşter, arătând cu degetul o cană zveltă pe care o împodobise Ardesil când îşi începuse ucenicia.

Ardesil ieşi din atelier trist, dar mai împăcat cu sine. Hotărâse să plece a doua zi la el în sat. Mijea în sufletul său dorinţa de a rămâne printre ai lui, deschizând un atelier de olărit în ţinutul, în pagul unde se născuse. Bun, prost, va fi cum zisese bătrânul meşter, propriul său stăpân. Şi bucuria de a pune iar mâna, nu ocazional, ci zilnic, pe lutul moale, de a prepara culori din ierburi uscate şi aromitoare, îi înfiora de plăcere braţele. Când ajunse la casa unde sta, în faţa porţii îl găsi pe Meril. Acesta venise să-l prevină că un

număr de credincioşi ai druidului nebun şi ars pe rug auziseră de sosirea sa şi umblau să-l ucidă, căci încă nu-l iertaseră de fapta din pădurea Carnuţilor. Ei îl urau de moarte şi-l numeau răzvrătitul trădător. Erau periculoşi, căci lucrau pe ascuns şi Dumeril – cu toate că ştia cine sunt – nu-i putuse prinde. Lor li se datora, îi mai şopti bardul, temându-se aproape de propriile cuvinte, sfârşitul lui Riviniac. Acesta dispăruse într-o bună zi şi dus a fost. La început nimeni nu a cercetat pricina plecării sale, căci vorbea mai de mult că se duce să lupte în rândurile unei alte armate. Dar, la drept vorbind, după pieirea fratelui său nu mai avea niciun motiv să-şi ducă la capăt acest plan. După un timp, unele zvonuri ajunseseră la Cassel. Se zicea că fusese răpit şi transportat pe o insulă unde, păzit de o mică trupă, fusese supus ceremoniei celei mai sângeroase. Înconjurat de druizi, care ridicau braţele spre cer pronunţând imprecaţii, asupra lui se aruncaseră femei despletite, îmbrăcate în negru, agitându-şi nebuneşte torţele. Fiecare din ele îl împungea cu un ac lung, ca şi cum l-ar fi ciugulit mii de păsări de pradă, pe urmă îi tăiaseră pe rând membrele, îi scoseseră ochii, iar după ce murise, una din aceste furii îi smulsese măruntaiele ca să facă prevestiri ca un oracol.

Ar fi fost bine, credea Meril, ca Dumoril să-i dea câţiva paznici să-l însoţească. Druidul era gata să-l ajute, fiind sigur că atunci când se va-ntoarce la curtea arvernă, îl va susţine în ofensiva sa împotriva legilor rigide ale altor druizi. Ardesil zâmbi. Primise o propunere asemănătoare şi de la vergobret. Acesta voise să-l momească, făgăduindu-i o proprietate în Cassel, unde să se retragă la bătrâneţe. Bineînţeles, adăugase conducătorul cetăţii, nu putea să-i ofere un loc în casta războinicilor, căci se trăgea din pescari fără avere, dar...

Asemenea cuvinte Ardesil mai auzise. Ce să le răspundă? Că lui lupta pentru putere nu-i spusese niciodată nimic şi acum, când ţelul căruia i se dăruise i se părea împlinit altfel de cum năzuise, asemenea preocupări i se vădeau cu atât mai lipsite de interes? Devenise destul de înţelept ca să nu rostească ceva precis. Mulţumi pentru bunăvoinţă şi preveniri şi zise că după ce-şi va revedea satul, le va spune exact ce are de gând. Refuză însă să fie însoţit de oamenii lui Dumoril care, bănuia, erau puşi mai mult să-l spioneze decât să-l păzească. Astfel, se îndreptă singur spre meleagurile natale.

Rătăci prin pag, oprindu-se în colibele îngropate în pământ ale pescarilor, se odihni pe malul mării privind valurile când albastre în bătaia puternică a soarelui, când cenuşii şi ameninţătoare, fugărite de vânt. Căuta un loc pentru atelierul său. Dar pe ţărm i se părea că ar fi fost prea primejduit de furtuni şi departe de drumurile pe care circulau neguţătorii. Tot umblând, o luă fără să vrea, poate datorită unei străvechi întipăriri în minte, pe drumul pe care

Rosmerta îi povestise că mersese când dăduse de templul cu fiinţe vii. Se strecură prin coridoare înguste de stâncă, se pierdu, iar se întoarse cotind spre interior şi deodată se pomeni în peştera magică. Lumina zilei curgea în valuri prin deschizătura boltită care dădea spre o pădure. De aci coborau sute de trepte înguste de piatră. Privind în jur, avu şi el senzaţia fetei. Oameni şi animale uriaşe fugeau să-l prindă. Instinctiv, voi să alerge şi să scape din grotă. Dar cu o voinţă de fier se stăpâni şi se sili să rămână locului. Când se uită mai bine, îşi dădu seama că giganţii nu se mişcau. Ochii aţintiţi asupra lui erau neclintiţi. Se apropie de glezna unui cal care părea că galopează şi o atinse, urmărind cu degetul suprafaţa netedă a peretelui. Atunci o mână imensă se îndreptă spre el. Ardesil căzu tremurând în genunchi şi închise ochii. Dar nu se petrecu nimic. Când se ridică şi privi în sus, văzu că încovoierea degetelor hrăpăreţe nu se schimbase. Mâna stătea tot aşa de nemişcată ca glezna armăsarului. Mişcarea era doar un efect al arcului de piatră pe care se afla conturată mâna. Ardesil, amintindu-şi de noaptea din pădurea Carnuţilor şi de cele întâmplate cu cromlehul, se gândi că zeii au orele lor când se trezesc din somn. Curajos, se aşeză într-un colţ şi aşteptă. La început, tot uitându-se în sus, culorile tari îl orbiră strălucind sub razele soarelui şi gâtul îi înţepeni. Ce i se părea ciudat era că dintre vite, unele erau moarte şi sângele scurs din trupurile lor se închegase în şanţul zidului, iar altele vii zburdau alături, nepăsătoare de pericolul ce le păştea. Şi dintre giganţi unii îşi dădeau duhul, duşi pe braţe de alţii, pe când alt grup de semeni privea indiferent la această scenă. Iar în înălţime, pierzându-se în întuneric, pluteau făpturi pe care nu le puteau desluşi bine. Deodată, ca la un semn, ele se însufleţiră şi începură să salte şi să zboare peste el, făcându-l să se chircească înspăimântat. Dar nu se păreau duşmănoase, ca faţă de Rosmerta. Dimpotrivă, îl mângâiau cu boturile lor alungite, cu degetele lor nesfârşit de lungi. Îi pătrunseseră probabil gândul şi ştiau că nu va trăda taina existenţei lor. O durere ascuţită în spinare îl făcu să tresară şi să deschidă ochii. Adormise, visase, sau totul se întâmplase aievea? Ridică iar capul. Lumina purpurie a asfinţitului aprindea vetre de jăratec sub copitele brune ale hergheliei, oferind parcă hrană unor telegari de basm. Dar nimic nu se mai mişca.

Ardesil ieşi din peşteră pe calea pe care venise, marcând-o, ca să nu greşească drumul, cu semne mici, în aşa fel încât numai el să le poată dibui. Câteva zile ciopli o scară înaltă de lemn, ducând-o bucată cu bucată în grotă. Căţărat pe ea, începu să contemple în lumina cea mai favorabilă partea de sus a pereţilor. Acolo se aflau fiinţe ciudate, negre, cu bot de vulpe şi urechi ascuţite, cu coadă stufoasă şi umblând în două picioare. Oameni scunzi, neobişnuit de spătoşi, cu o faţă fioroasă, acoperită ca şi trupul de un păr

lung, negru şi des. Alături de ei, făpturi zvelte, cu umeri firavi, cu obraji ca smalţul, spelbi şi vineţii, care dănţuiau printre turme de animale, unele necunoscute, altele parcă bizoni şi căprioare, şi cântau dintr-un soi de fluier foarte subţire. Deşi scara era lungă, o bună bucată de stâncă se înălţa deasupra ei cuprinzând multe figuri şi forme. Ardesil înălţă capul de-i veni ameţeală şi zări deasupra învălmăşelii pestriţe, în colţul cel mai înalt şi mai îndepărtat al peşterii, un zeu învăluit într-o mantie neagră care conducea cu braţul întins întreaga mişcare a miilor de vietăţi.

Ardesil se hotărî să rămână în coliba Rosmertei, pe care o găsise goală şi pustiită, pentru a continua cercetarea grotei. Folosea tot intrarea descoperită la început, deşi acum ştia să vină şi prin pădurice spre care dădea deschizătura principală. Se lămurise că zeii nu se desprindeau de pe pereţi, deşi păreau vii, spre deosebire de zeii arbori Robur sau Abelio, pe care-i adorau galii, sau de marele geniu celtic Teutat, pe care arvernii şi-l însuşiseră, numindu-l chiar Arvernorix. E adevărat că Bituit îi ridicase un sanctuar acestuia din urmă pe unul din principalele piscuri ale masivului muntos. Dar cultul acestor zei era de fapt un prinos adus pământului şi nu o relaţie cu o fiinţă atotputernică, dar asemănătoare omului. El, Ardesil, găsise acest templu minunat şi deci zeii de aici erau ai lui. Simţea o mare pace şi bucurie lăuntrică când venea să-i privească şi să li se închine. Ochii lui se înviorau de varietatea culorilor, de eleganţa mişcării. Pe pereţii peşterii găsea viaţa mai profundă decât cea adevărată. N-avea de ce se teme de făpturile de aci. Din ele nu izvora decât frumuseţe. Şi această frumuseţe îi aducea sufletului zbuciumat al morinului o mulţumire nemaiîntâlnită până atunci. Mereu îmbunătăţea mijloacele de cercetare ale grotei. Târâse acum înăuntru nişte proptele care se foloseau la înălţarea împrejmuirilor cetăţilor arverne. Cu greu le înălţase, le fixase şi acum se apropia de figurile din partea înaltă a cavernei. De la un timp, se simţea însă pândit şi urmărit. Îi bănuia pe oamenii lui Dumoril. Prin multe vicleşuguri, se silise şi avea impresia că reuşise să scape de cei puşi probabil să-l supravegheze.

Într-o zi fu chemat la vergobret. Un călăreţ de la curtea arvernă îl aştepta să-i spună, în termeni înfloriţi, lăudându-l cât putea mai mult, să se-ntoarcă pentru a-l sluji pe Bituit. Ardesil îi răspunse că vrea să-şi reia meseria de meşter olar şi să se stabilească în ţinutul său. Călăreţul nu stărui, dar peste puţin timp o escortă, care era de fapt o mică oaste, se aşeză lângă Cassel, sub pretextul că-l aşteaptă să-l însoţească până la Bituit atunci când va dori. Pe Ardesil îl amuză coincidenţa de a vedea că escorta se aşezase acolo unde fusese pe vremuri tabăra lui Riviniac, când acesta voise să se afle în apropierea Rosmertei. Vergobretului însă lucrurile nu i se păreau la fel de hazlii. Îl neliniştea o asemenea nedorită prezenţă militară şi ar fi vrut ca

Ardesil să se hotărască să plece. Dumoril îl susţinea în această idee. Primul gând al olarului se îndreptă spre peşteră. Cum va putea, fără a renunţa să se mai ducă acolo, să împiedice descoperirea ei? Dacă Bituit afla de această comoară, cine ştie ce ar fi fost în stare să facă. Ori să smulgă cu orice preţ pietrele uriaşe şi să le transporte, aşa sfărâmate, pe masivul muntos, mândrindu-se cu noii zei ai arvernilor, ori să împiedice slăvirea lor ca pe o nelegiuire. Oricum nimic n-ar mai fi aparţinut nici lui Ardesil, nici morinilor. Şi care ar fi putut fi urmările! Dar n-avea să îngăduie una ca asta. Prevăzător, nu se mai strecura decât noaptea în peşteră. Astupă cu grijă intrarea principală cu stânci şi bolovani. Apoi întrerupse cu mărăciniş şi crengi multe din căile subterane, lăsând doar o mică galerie prin care pătrundea de-a buşilea. Ca să vadă în caverna în care acum domnea întunericul, îşi scobise nişte cupe de şist în care aprindea cărbuni, atârnându-le de proptele. La lumina slabă, mai mult pipăia contururile de pe perete. În cele din urmă, începu să lingă cu vârful limbii degetele mâinilor uriaşe ca să nu le uite gustul. Se lămurise acum că toate chipurile şi formele erau zugrăvite, iar relieful le era dat de ieşiturile naturale ale stâncii. Dar culorile, din care lipsea cu desăvârşire verdele şi albastrul atât de îndrăgite de morini, nu păreau pregătite din ierburi. Parcă aduceau a albuş de ou şi sânge. Da, Ardesil avea convingerea că roşul închis fusese, aşa cum se arăta, sânge omenesc. Din el, zeii făcuseră această privelişte care ascundea taina unor jertfe şi ritualuri necunoscute.

De la un timp, nici noaptea nu se mai simţea în siguranţă. Odată, la lumina lunii, zărise o umbră alungită pe potecă. Întorsese repede capul, dar în urma lui nu era nimeni. Hotărî să nu se mai ducă la peşteră decât atunci când întunericul era de nepătruns. Aştepta undeva, într-un loc ferit, apoi se strecura uşor ca o nălucă până la firidă. În peşteră se simţea acum umezeala, căci nu mai pătrundea nicio rază de soare. Dar culorile pâlpâiau la lumina slabă mai vii ca oricând. Ardesil ridica opaiţul spre zeul de sus şi acesta îl învăluia în privirea şi mantia-i neagră, parcă ar fi vrut să-l reţie aici, să-l ferească de lumea din afară.

Într-o seară, Ardesil hoinărea pe ţărm. Nu se gândea să se ducă la peşteră. Dimpotrivă, se îndreptă spre grota copilăriei. Acolo, toate urmele zugrăvelilor sale dispăruseră. Aveau şi de ce. Pe atunci nu ştia încă să prepare vopsele care să dăinuie. Pe urmă, în atelierul meşterului învăţase. Dar se întreba: care va fi soarta oalelor pictate de el? Chiar vasul meşterului se ciobise pe margine. Ar fi vrut să facă un ulcior care să nu se spargă, să rămână urmaşilor. Zâmbi cu amărăciune. Care urmaş? Nu avea pe nimeni. Singura nădejde era să-şi întemeieze atelierul, şi ucenicii lui să-i ducă mai departe meşteşugul. Prins de tainele peşterii, zăbovise prea mult şi lăsase la

o parte ce era mai însemnat pentru a se stabili aici şi a-şi câştiga o pâine cinstită. Arvernii n-aveau decât să-l privească lucrând. Îşi plătise datoria faţă de ei şi cu forţa nu-l vor lua, deoarece ştiau că atunci nu mai puteau aştepta nimic de la el. Bituit îl rechemase, de altfel, mai mult ca să-şi arate puterea. Căci pentru osteneala drumurilor era bătrân, iar la curte nu credea că-i duceau lipsa.

Privea marea învolburată. Norii se îngrămădeau cu o iuţeală fulgerătoare. Vântul puternic rostogolea galeţii şi plesnea apa cu ţipete ascuţite. Ardesil coborî anevoie poteca lunecoasă. Tunetele se amestecau cu vuietele talazurilor umplând noaptea de sonorităţi teribile. La lumina fulgerelor care brăzdau cerul, stâncile păreau giganţi gata să sară asupra-i. Ardesil avu impresia că aşa se şi întâmplă, când fu doborât deodată la pământ. Cineva îi legă mâinile şi-l aruncă pe crupa unui cal. Apoi dădu pinteni armăsarului care începu să galopeze nebuneşte pe plajă. Câtăva vreme mai respiră aerul furtunii, până-şi pierdu cunoştinţa. Se trezi în plină zi. Era înconjurat de chipuri haine şi hirsute. Ceru apă, căci setea îi ardea gâtlejul, dar şi ca să vadă dacă răpitorii lui îi pricep graiul şi-i răspund pe înţeles. După cum îşi aţintiră ochii asupra lui, îşi dădu seama că pricepuseră. Dar nimeni nu se mişcă. Vorbeau între ei şi astfel Ardesil află răspuns la ceea ce-l frământa. Erau morini.

— Trebuie s-o luăm spre ţărm pe alt drum, până nu ne ajung.

— Dar dacă l-am omorî pe trădător şi i-am dosi stârvul?

— Nu, trebuie să-l jertfim de faţă cu toţi adevăraţii druizi, de sărbătoarea Stejarului sfânt, la locul păcatului.

Pe Ardesil îl cuprinse mirarea. Nu crezuse nicio clipă în prevenirile lui Dumoril şi iată că ele se dovedeau a nu fi vorbe goale. Nu se temea de moarte. Îi venea mai curând să râdă. De câte ori nu dorise să cunoască insula celor doi corbi sau alte locuri unde sărbătoarea vâscului lua forme ciudate şi îngrozitoare. Dar n-avusese timp niciodată. Nu se putuse abate de la misiunile sale. Şi acum, ce ciudat, după ce ieşise teafăr din atâtea primejdii, să piară de mâna unor nebuni pentru o treabă făptuită cu atâţia ani în urmă. Şi-apoi ce-i făcuse druidului în pădurea Carnuţilor? Îl împiedicase să ia parte la procesiunea sacră. Atât şi nimic mai mult. Poate că neputinţa lui de a-şi împlini ambiţia descoperind primul şi culegând vâscul îl împinsese mai curând spre pierderea minţii, dar sămânţa nebuniei era în el. Şi astăzi, când îşi aducea aminte de ochii săi măriţi şi bolboroselile din timpul plimbărilor nocturne în care îl însoţise, vedea limpede ce nu bănuise la acea vreme, când firea cruntă şi vorba tăioasă a druidului i se păreau forţă şi măreţie. Dar ele se datorau nu numai trufiei, cum simţise dintru bun început, ci unei boli cumplite pe care trufia o dezlănţuise. Druidul însă murise de mult şi tinerii

din jurul lui nu-l cunoscuseră. Aşa că nu le putea explica nimic şi nici ei n-ar fi vrut să-l asculte. Îl duşmăneau pe Dumoril şi poate nici măcar pe el, ci sărăcia şi umilinţa morină din prezent, cărora le opuneau un trecut mai bun ori mai semeţ, ridicând de aceea în slăvi neînduplecarea druidului despre care nu ştiau mare lucru. Poate nici nu se gândeau aşa departe şi erau numai folosiţi de druizii altor neamuri ce-şi pierdeau zi de zi din putere şi prestigiu şi, ca întotdeauna în asemenea împrejurări, deveneau şi mai setoşi de sânge şi aveau nevoie de jertfe şi martiri pentru a-l vărsa cu folos. Avea să ajungă victima lor ca Riviniac? Aţipi pentru câteva clipe. În vis îi apăru Rosmerta spunându-i: „Te-am prevenit. Zeii din peşteră se răzbună." Ardesil deschise ochii şi zâmbi din nou. Nu, nu, dragă Rosmerta, zeii ţintuiţi pe pereţii peşterii nu se răzbună. Dar oamenii, oamenii da. Ei provocaseră moartea fetei şi probabil aveau să-l ucidă şi pe el. Poate că făpturile minunate din peşteră ceruseră şi ele sânge. Nu credea însă că era sângele jertfelor. Mai degrabă, cei ce le zugrăviseră şi-l dăduseră de bună voie pe al lor, amestecând câteva picături cu substanţe grase pentru a da culorii tărie şi permanenţă. Ardesil îşi întoarse din nou gândul spre peşteră. Cum făcuseră oamenii aceia din trecutul îndepărtat pentru a zugrăvi acele chipuri miraculoase? Cum reuşiseră? Chiar dacă muriseră, slăbiţi de trudă, Ardesil nu-i plângea. Ar fi vrut să aibă parte de un asemenea sfârşit. După ce cercetase atâta timp făpturile de pe pereţii peşterii, prinsese ceva din înţelesul lor. Vânătorul îşi vedea visul cu ochii înainte de a porni în pădure să-şi urmărească prada. Războinicul era sigur că îl va înfrânge pe duşman, aşa cum stătea pildă pe zidul grotei. Iar spiriduşii şi zeii vegheau ca toate să se întâmple aievea. Cei ce le dăduseră viaţă, acolo, pe pereţii peşterii, deşi pieriseră, rămâneau veşnici prin cele zămislite. Ei erau în fond zeii şi prietenii lui Ardesil, aducându-i îmbărbătare şi alinare în aceste momente grele. Nici nu-şi dădu seama când răpitorii săi îl trântiră din nou pe crupa calului şi porniră mai departe. Goneau ca vântul înapoi spre ţărm, unde-i aştepta probabil o barcă, poate chiar o corabie, care să-i ducă spre una din insulele unde druizii îşi păstraseră întreaga stăpânire. Aşadar scăpaseră de urmăritori şi socoteau că aveau răgazul să se îmbarce. Totuşi, inerţia lui Ardesil fu scuturată de un licăr de speranţă când percepu zgomotul unui galop îndepărtat. Răpitorii săi nu scăpaseră de tot. Dar vor putea fi opriţi? Se şi simţea aerul sărat al mării. Ardesil nu se putu împiedica să-l tragă lacom în piept, cu toate că ştia că apropierea valurilor îi grăbea pieirea. Întorcând capul spre mal, desluşi, dincolo de lariţa îndoită de vânt, din înălţimea dunei, un catarg. Micul grup îşi îndreptă caii spre golfuleţul unde se afla corabia. Dar galopul din spatele lor se auzea din ce în ce mai tare. Urechea fină a lui Ardesil surprindea izbiturile copitelor transmise de nisip. Totuşi, după câte

îi spunea experienţa, urmăritorii nu-i vor putea ajunge pe fugari şi aceştia vor avea timp să urce la bord. Dar o idee îi străfulgeră mintea înceţoşată de oboseală. Fluxul. Nu era vremea fluxului. Într-adevăr, când începură să coboare spre ţărm, oamenii druidului zăriră vasul de pescuit cu carena largă, înalt la proră şi pupă, care-i aştepta. Însă, nenorocirea lor, era eşuat pe nisip pentru multe ore. Marea joasă, deşi agitată, se întindea departe, arătându-şi parcă în derâdere creasta albă a talazurilor. Bărboşii rămaseră nemişcaţi, năuciţi, cu spinarea aplecată peste grumazul cailor care scoteau aburi pe nări. Animalele istovite îşi îndreptară capetele spre vântul de uscat ce le răscolea şuviţele coamelor lungi şi nechezară slab. Peste câteva clipe, grupul fu înconjurat de urmăritori. Nu erau credincioşii lui Dumoril, ci războinicii arverni. Îi doborâră şi căsăpiră pe loc pe răpitori şi trimiseră doi călăreţi să le arunce trupurile în mare şi să dea foc corăbiei. Între timp, comandantul se îngriji de Ardesil, îi potoli setea şi-l culcă pe un morman de frunziş proaspăt. Fără grabă, ostaşii se pregătiră de popas. În curând veniră şi alţii. Se strânse aici toată tabăra arvernă. Era limpede că nu mai aveau de gând să se întoarcă în interiorul ţinutului morin. Îl conduceau pe salvatul şi prizonierul lor la curtea lui Bituit.

Ardesil nu se împotrivi, ar fi fost în zadar, şi în fond le datora viaţa, aşa că trebuia să fie de acord cu hotărârea lor.

Bituit îl primi cu politeţe, dar fără căldura de altă dată. Aflase că morinul se întorsese silit de împrejurări, contra voinţei lui. Relaţiile dintre ei nu mai erau cele dintre prieteni, ci dintre stăpân şi slujitor. Bituit ştia că nu se mai putea încrede total în Ardesil şi, înţelept ca întotdeauna, încercă să-l folosească împotriva druizilor care-i voiseră pierzania. Prin Duern, nu prea încântat de revenirea lui Ardesil la curte, îi transmise, în forma vagă şi înflorată a limbajului arvern, că dacă-şi duce cu bine la capăt una sau două misiuni mai delicate, va putea pleca definitiv la Cassel. Astfel, Ardesil pătrunse ca un cerşetor vagabond în regiunile helvete, vestindu-l la timp pe Bituit de uneltirile nobililor de aci, ce fură sălbatic reprimate. La edueni se înfăţişă în calitate de neguţător şi-l cunoscu personal pe unul din conducătorii lor, Dumnorix, care, aruncând cu banii, îşi croia calea să devină rege. Condamnat la moarte de Bituit, fu executat în faţa escortei sale care îşi jură să-l răzbune. Ardesil se achita automat de îndatoririle lui, iar Bituit nu-i mai cerea părerea ca odinioară. Câteodată, o privire ironică a morinului îi arăta monarhului arvern că nu-l poate înşela, că suprimarea puterii druizilor se făcea în sprijinul dominaţiei sale, care înăbuşea brutal orice încercare de împotrivire. Se vorbea că statul galic era ameninţat din ce în ce mai mult de duşmanii din afară. Dar Ardesil era convins că e şi mai măcinat de propriile slăbiciuni. Nobilii arverni trăiau în petreceri şi desfrâu şi îşi vădeau deschis

dispreţul faţă de celelalte neamuri. Iar Bituit părea din ce în ce mai obsedat de a conduce cât mai multe popoare, de a le avea pe toate la picioarele sale.

La o vânătoare de păsări (pasiunea mai nouă era de a doborî porumbei), Ardesil avu un accident ciudat. O săgeată se rătăci şi-l nimeri în picior. Fără pricină, rana se infectă. Ştiinţa ierburilor de leac îl făcu pe Ardesil să-şi salveze viaţa, dar piciorul rămase ţeapăn. Întâmplarea păru să-l tulbure pe Bituit. Oricât se schimbaseră raporturile între ei, Ardesil îi amintea de tinereţe şi tinereţea e pentru oricine vremea de aur a vieţii. Dacă nobilii geloşi încercau să-l ucidă, de ce l-ar fi reţinut mai departe la curte? La urma urmei, morinul îmbătrânise şi se ocupa vizibil mai mult de treaba meşterilor şi vopsitorilor de scuturi. Se ferecase de altfel într-o singurătate care, dacă nu era de-a dreptul duşmănoasă, zicea limpede că nu vrea să mai aibă de-a face cu arvernii. Şi pe deasupra era şi şchiop şi nu mai putea fi folosit la lungile drumeţii pe care trebuia să le facă orice iscoadă.

Se despărţiră fără multe cuvinte, iar răsplata, mai prejos decât cele obişnuite, îi dovedi lui Ardesil că regele voia să păstreze din el numai amintirea. Tainele pe care le ştia, Bituit nu se îndoia că le va ţine pentru sine. Lucrul pe care morinul îl căuta era liniştea, departe de luptele pentru putere şi ambiţiile de la curtea arvernă. Bituit, ca de obicei, nu se înşela.

Drumul spre casă fu lung şi greu. Ardesil îşi drămuia banii, amânând pe cât putea popasurile. Încăleca şi descăleca anevoie din pricina piciorului ţeapăn. Rareori îl cunoştea careva, dar şi atunci cei ce-l ştiau omul arvernilor îl priveau bănuitori, apoi întorceau ochii de la el. Pentru ceilalţi, nenumăraţi, era un drumeţ şchiop şi zgârcit care nu putea plăti băutura ce deschide inimile şi dezleagă limbile. O singură tagmă nu se uita la chipul lui, nici la dărnicia sa. Era interesată de ce ieşea din mâinile lui. Ardesil se obişnuise să se oprească pe la atelierele olarilor. Se înmulţiseră în ultima vreme pretutindeni, şi la biturgi şi la ambieni. Şi arta lor devenise aproape de neîntrecut. Formele vaselor erau mult mai felurite, iar rotunjimile lor te îmbiau să le iei în căuşul palmelor, ca obrajii unui copil. Gâturile lungi şi unduioase îţi dădeau ameţeală. Până şi toartele închipuiau frunze de stejar sau tulpini de floare. Şi erau aşa de împodobite, ca femeile îmbrăcate în veşminte scumpe. Motivele îmbinau liniile groase cu unele subţiri ca aţa, care alcătuiau parcă un fel de şănţuleţe. Ardesil se oferi deseori ca ajutor şi lucra alături de ucenici care-i puteau fi copii, ba chiar nepoţi. La început, meşterii îl puneau la munci grosolane şi el primea fără să crâcnească, căci voia să deprindă şi să exerseze meşteşugul fiecăruia dintre ei. Curând însă proprietarii atelierelor îşi dădeau seama de înzestrarea sa şi-l lăsau să execute comenzile cele mai delicate. Mulţi îl rugară să rămână la ei şi faima morinului începu să se răspândească din nou printre neguţătorii care băteau

drumurile după marfă. Ardesil însă nu primi oferta nimănui. Din ce în ce mai sigur pe îndemânarea sa, abia aştepta să-şi aşeze atelierul în ţinutul de baştină, să se oprească din veşnica goană, să nu mai fie străin, să aibă locul şi meseria lui, înfruntând vitregia vremurilor ca stânca peste care trec furtunile şi n-o clintesc. Dorinţa lui de a se vedea acasă era şi mai puternică pentru că voia neapărat să se întoarcă în peştera care-l fascinase.

Veştile aleargă mai repede ca oamenii. Aşa că intră în Cassel ca un oarecare. Nu-l întâmpină nimeni şi trebui să rătăcească mult pentru a-şi găsi o găzduire cu bani puţini. Întrevederea cu Dumoril fu mai scurtă decât o încrucişare de spade, iar vergobretul îi ură bun venit prin ajutorul său. Ardesil nu se supără. Voia să părăsească cât mai repede Casselul şi cu aurul ce-i rămăsese să-şi instaleze în sfârşit atelierul, la o încrucişare de drumuri. Înainte de asta, se duse însă să vadă peştera. Deşi nu trecuseră mai mult de doi ani, ţinutul morin se schimbase în rău. Ploi torenţiale făcuse să se reverse Somme-ul, şi malurile lui de obicei fertile erau încă acoperite de ape. Ţărâna se muiase şi colibele îngropate în pământ avuseseră mult de suferit. Furtunile puternice rostogoliseră stânci şi pietre pe plajă şi alcătuiseră în golfuri noi bariere ascuţite de rocă. Ardesil îşi revăzu satul, dar nu mai găsi pe nimeni din familia sa. Coliba Rosmertei se dărăpănase, lemnul putrezise. Ceea ce-l miră pe Ardesil fu că descoperi pe o poliţă câteva din opaiţele folosite la cercetarea peşterii. Bordeiul, în ciuda stării lui jalnice, părea locuit. Dar degeaba se uită primprejur, nu zări pe nimeni. L-o fi folosind vreo sălbăticiune în chip de vizuină? Ardesil râse. Sălbăticiunile n-aveau nevoie de opaiţ. Şi unul din ele părea că slujise de curând. Gândul lui Ardesil nu stărui mult asupra acestui lucru. Se odihni şi porni degrabă spre locul pe unde se strecura în peşteră. Dar urmele făcute de el fuseseră spălate de ploi sau de valurile care se vedea că se năpustiseră pe o lungă fâşie de ţărm. Rătăci încoace şi-ncolo, o luă prin firide, se băgă în scobiturile dintre stânci, prin coridoarele interioare. Zadarnic însă. De câteva ori fu gata să se înece în grotele adânci, alunecoase şi pline de apă. Alteori, pasul său provocă rostogoliri de pietre, cât pe ce să-l îngroape. Încercă prin pădurice, unde astupase intrarea boltită. Şi aici umblă ca un nebun prin hăţişuri cu solul băltit, înfundându-se adânc în pădure, fără niciun rezultat. Din când în când, o îngrămădire de crengi i se părea vârâtă sub un arc graţios ca acela al porţii templului. Dar când se apropia vedea că era o formaţie naturală, sau coroana unui copac doborât de trăsnet. Istovit, se întorcea zi de zi, cu dificultate, la colibă. O dată sau de două ori avu impresia că e urmărit. Nu se sinchisi. Îl apucase o deznădejde atât de mare, ca şi când de abia acum îşi pierduse familia şi prietenii. Se simţea singur şi părăsit. Viaţa nu mai avea niciun rost. Nici atelierul nu-l mai atrăgea. Totul însemna doar oboseală, oboseală

deşartă. Trăgând piciorul, se îndreptă spre colibă, când se porni o ploaie măruntă şi deasă care-l pătrunse până la piele. Ajunse dârdâind şi se prăbuşi în singurul colţ uscat al bordeiului. Când deschise ochii, îl veghea o făptură chircită lângă el. La început, între vis şi trezie, o confundă cu Rosmerta, nu ca şi cum duhul ei se întruchipase în fosta-i locuinţă, ci de parcă anii care trecuseră s-ar fi risipit şi el era din nou tânărul olar pătimaş ce nu părăsise împrejurimile Casselului. Se dezmetici şi-şi zise că e vreo slujnică a unor ticăloşi sau tâlhari, care înainte de venirea lui îşi făcuseră sălaşul aici. Femeia sta nemişcată şi, la lumina slabă a opaiţului, obrazul ei înroşit de reflexele jăraticului semăna cu al făpturilor din peşteră. Când îl văzu treaz, se ridică şi plecă fără niciun cuvânt, lăsând lângă el o fiertură aburindă. Ardesil îi făcu semn să şadă mai departe. Zile întregi îl îngriji, căci era slăbit, încât abia putea înălţa capul şi nici nu mai dorea să se scoale vreodată din culcuş. Nu-şi spuneau nimic. El acceptă prezenţa ei tăcută şi bău, mai mult sau mai puţin în silă, sucul de ierburi întăritoare pe care i-l ducea la buze. Între timp, îşi depăna gândurile în sine, iar ea tăcea. Poate era mută. Odată însă se fripse la deget şi aşa îi auzi glasul. Un glas omenesc, deşi ea-i apărea ca o vietate a pădurii, zveltă, cu părul negru revărsat pe umeri. Văzu că era îmbrăcată în pânză grosolană şi n-avea nicio obişnuinţă să stea cu oamenii. Încetul cu încetul, Ardesil află din frânturi pe care la cererea lui i le şoptea noaptea pe întuneric, că era o săteancă dintr-o aşezare foarte micuţă de la malul mării. Satul ei fusese înghiţit de ape, în timp ce ea plecase în pădure după ierburi de leac, şi se cocoţase într-un copac foarte înalt, de unde privise distrugerile furtunii. Toţi ai ei pieriseră. Neavând unde să se ducă, se refugiase în coliba părăsită şi aproape se sălbăticise, fiindu-i frică să iasă la drumul mare.

Socotind de datoria lui să-i întoarcă îngrijirile, Ardesil începu să se intereseze de treburile zilnice. Gândul că cineva avea nevoie de el îl lega iar de viaţă. Când plecară din coliba Rosmertei, amândoi îşi dezlegaseră sorţii. Ardesil călca voinicește cu piciorul ţeapăn pe poteca zbicită, iar alături femeia păşea sprintenă, iar în ochii ei mijea sfios un zâmbet de mult uitat, care încă nu îndrăznea să tremure pe buzele pecetluite de suferinţă. Codrul rămase în urmă cu tainele lui.

Atelierul lui Ardesil fu repede cunoscut ca unul din cele mai bune ale ţinutului. Neguţători din toate părţile veneau să-i cumpere vasele. Ucenicii, chiar cei care-l găseau acru când îi învăţa meseria, căci nu le trecea niciun cusur, îi dibuiseră bunătatea. Ca şi bătrânul meşter la care lucrase pe vremuri, Ardesil primea la masa lui drumeţii şi-i ospăta cu ce avea. Cunoscuse târziu bucuriile vieţii şi le gusta pe îndelete, cu nevasta şi pruncii

lui. Dar când rămânea singur, cădea adesea într-o ciudată visare. Prin faţa ochilor i se perindau zeii, spiriduşii, caii, vânătorii din peştera fermecată, mai vii decât oamenii cunoscuţi aievea, decât Bituit şi Duern, sau chiar şi Rosmerta. Trăsăturile chipurilor lor se amestecau şi se topeau din ce în ce mai şterse în amintire, pe când culorile de pe pereţii peşterii trăiau în el, cu roşul lor arzător şi negrul înfricoşător ca o pedeapsă. Pe nesimţite, când lucra la vase, în motivele pictate aceste trăiri lăuntrice care-l mistuiau se strecurară fără voia lui. În locul liniilor vălurite, apărură crupele cailor şi coamele lor fluturând în vânt. Profiluri şi veşminte în culori vii acoperiră vasele, acolo unde formele lor se pretau curbelor trupului uman, aşa cum ieşiturile şi crăpăturile peşterii fuseseră folosite cu mult înainte, pentru a da viaţă corpurilor şi mişcării. Acest nou fel de olărit iscă întâi uimire la unii, spaimă la alţii. Dumoril îi trimise vorbă că noul lui fel de a zugrăvi vasele ar fi împotriva învăţăturii druidice, dar nu stărui deoarece, oricât, Ardesil tot mai putea păstra legături cu arvernii şi Dumoril nu-şi voia turburată liniştea. Apoi, faima meşterului devenise prea mare ca noutatea să nască împotriviri îndârjite. Ea fu primită întâi de bogătaşii care voiau să aibă ceva ce nu aveau ceilalţi. Pe urmă, imitată de olarii mai tineri, se răspândi la alte neamuri galice. În imperiul care se destrăma mai iute decât se închegase, măcinat pe dinăuntru şi atacat din afară, conducătorii nu se ocupau de această transformare a meşteşugului, ci de campaniile lor militare. Dar Ardesil ştia că găsise calea spre dăinuire. Chiar dacă piatra şi pădurea închideau geloase secretul frumuseţii acelor mari meşteri de demult, ceva din el trecuse în puterea olarului şi, absorbit de tradiţia celtică, se dăruia în forme diverse oamenilor, trezind în ei sentimentul slavei celei mai durabile.

CAZUL DOCTORULUI TRISCH

— Stimate domnule director, am încercat orice ca să-l conving să spună altceva decât: „Oricum, sunt vinovat!”. Am vrut măcar să scot de la el ce înseamnă acest „oricum”. Zadarnic. Pare copleşit, dar în acelaşi timp împăcat cu sine.

— Nu mă miră, domnule avocat. Dacă a refuzat să stea de vorbă până şi cu prietenul său cel mai bun, soţul victimei, care în ciuda aparenţelor şi chiar a declaraţiilor făcute, nu vrea să creadă în culpabilitatea lui! Lăsând însă la o parte ceea ce vrea sau nu vrea să mărturisească, dumneavoastră, care aveţi atâta experienţă, ce credeţi?

— Ştiu eu? Îl cunosc destul de puţin. Un dosar cu câteva date nu-ţi dezvăluie mentalitatea sau psihologia unui om. În principiu, posibilitatea ca în anume împrejurări să săvârşeşti o faptă necugetată nu e exclusă nici la cea mai raţională făptură. Având însă în vedere cazul în speţă, înclin mai curând spre o vinovăţie imaginară. Chirurgul dumneavoastră pare o persoană stăpânită, un tip raţional, ţinând mai presus de orice la meseria lui. Şi, deşi unii medici au o reputaţie de cinism şi se afirmă că vederea atâtor mizerii umane te desensibilizează aproape total, ceea ce ştiu despre Trisch este că a dovedit întotdeauna o înaltă răspundere profesională şi grijă faţă de pacient. Până şi procurorul nostru Wilburg, care se ştie cât este de zgârcit cu aprecierile, după ce a fost operat de el nu contenea cu osanalele. Şi totuşi e greu să fii sigur. Un om surmenat, mereu în tensiune, trăind destul de izolat... N-am reuşit să aflu nici măcar ce căuta Marietta Guthrie la el în acea după amiază. Un celibatar convins în faţa unei femei care poate îi rezista?

— Mi se pare o presupunere foarte hazardată, domnule avocat. E adevărat că celibatul lui Trisch a generat bârfe numeroase. Dar nu în legătură cu această femeie, care pe lângă că era soţia amicului său, n-a avut, după opinia publică, care în genere e foarte bine informată în această privinţă, niciun fel de aventuri extraconjugale în cercul în care se învârtea. În ce-l priveşte pe doctor, multe au vrut să-l cucerească din interes sau din dragoste: colege, surori, paciente, fiice de ministru sau soţii de amiral. Majoritatea mult mai frumoase şi mai înzestrate ca doamna Guthrie. Dar Trisch, sumbru, taciturn şi eficient nu răspundea niciodată altor solicitări decât celor profesionale. Ele roiau în jurul său ca gâzele pe lângă lumină, doctorul le oferea serviciile sale medicale. Niciodată nu i s-a cunoscut o legătură serioasă, nici o idilă romantică. N-a provocat niciun fel de scandal într-un spital şi într-un oraş unde era consultat de o largă clientelă feminină. Îşi petrecea foarte mult timp în clinică, făcea sport, se ocupa de laborator. E

uimitor că-şi atribuie o crimă şi în special că lasă să se creadă că e vorba de una pasională. Profunda mea convingere e că singura lui pasiune e medicina.

— Prin urmare, dumneavoastră, şeful lui, care lucraţi cu el de atâţia ani, îl socotiţi nevinovat.

— Poţi susţine răspicat aşa ceva despre oricine ar fi? N-ai impresia. Nici măcar despre tine însuţi. Trisch e un om închis, solitar şi stăpânit în aparenţă, dar pe dinăuntru violent, clocotitor. Este şi foarte autoritar şi nu suportă contrazicerea. Când are o părere şi-o apără bătăios. Un asemenea tip poate, într-un acces de mânie, să facă un gest nesăbuit. Însă mobilul mi se pare neverosimil, un mobil primar, nepotrivit cu existenţa lui. E ceva de neînţeles în toată afacerea asta. Nu renunţaţi, domnule avocat! Am încredere în abilitatea dumneavoastră. Ar fi păcat să se piardă o somitate medicală care într-o clipă de rătăcire a dat naştere unei erori judiciare.

— Voi face tot ce pot, ripostă avocatul Song şi, salutându-l pe director, se retrase.

Directorul rămase cufundat în gânduri şi tresări la ţârâitul interfonului.

— Domnul doctor Guthrie doreşte să vă vadă, rosti secretara cu o notă de compasiune în glas.

Doctorul Guthrie, soţul victimei, îşi luase un concediu. Ce-o fi căutând aici? Mai în vârstă, blând şi cumsecade se bucura de simpatia personalului subaltern pe oare-l trata cu o bonomie ce nu ajungea familiaritate şi uneori cu toleranţă. Şi bolnavii îl iubeau. O îndelungă practică, străduania şi conştiinciozitatea, înlocuiesc ades în profesie strălucirea. Acesta era şi cazul lui Guthrie. Ştia să-i asculte pe pacienţi, nu doar să-i ausculte. Şi sfatul lui, însoţit de o bătaie amicală pe umăr, oferea un sprijin moral pacientului, mai preţios uneori decât remediul propriu-zis. Probabil de aceea tandemul cu Trisch funcţionase aşa de bine. Trisch era chirurgul genial, mâna de aur, magicianul, operatorul miraculos. Apoi venea Guthrie şi-l punea pe picioare pe salvatul de la moarte care proslăvea pe zeul său Trisch. Asta nu însemna că Trisch îşi neglija bolnavii. La vizită, se interesa de orice detaliu şi indica fără greş tratamentul adecvat. Dar aici îşi socotea misiunea terminată. Îngrijirea ulterioară, bucătăria, îi revenea lui Guthrie şi personalului de spital. Pentru Trisch nu existau decât gravi bolnavi; convalescenţii erau lăsaţi în seama altora. Se simţea că în mintea lui convalescentul trebuie să se vindece singur prin voinţă şi respectarea conştiincioasă a regulilor de viaţă pe care i le comunica. De fapt, totul mergea strună şi între Trisch şi Guthrie se născuse o camaraderie aşa cum sunt adesea cele de pe front. Afacerea asta nenorocită spulberase însă bunul mers al relaţiei dintre cei doi medici şi, odată cu ea, însuşi bunul mers al spitalului. Ce-o fi vrând acum Guthrie?

Directorul avea oroare de situaţii delicate, fără ieşire. Sigur, omul era de compătimit. Dar el avea destule pe cap şi nici nu ştia ce să-i spună.

— Să intre! oftă în interfon.

Peste câteva clipe, Guthrie păşi în cabinet. Fără halat, părea mai mult ca oricând un comis-voiajor, rotofei, încărunţit prematur şi cu o ţinută care, în pofida corectitudinii, avea ceva neglijent, nodul neîngrijit al cravatei, haina de catifea uşor roasă. Delăsarea fără îndoială se accentuase în actualele împrejurări.

— Şezi, dragă Guthrie. Îmi pare foarte rău, foarte rău. Ştiu că mă repet, dar avem atât de puţine cuvinte la dispoziţie ca să arătăm într-adevăr ce simţim. Vocea directorului era plină de căldură, totuşi lui Guthrie nu-i scăpă o nuanţă de agasare.

— N-am cerut să vă văd ca să revin asupra celor întâmplate, zise el, nici ca să-mi exprim vreo părere despre ele...

— Dimpotrivă, dragă Guthrie, opinia dumitale mă interesează în cel mai înalt grad.

— Ei bine, îşi pierdu cumpătul Guthrie, şi glasul, la început ferm, începu să-i tremure. Ei bine, n-am nicio opinie. Nu bănuiesc ce căuta Marietta în casa lui Trisch, unde nu fusese niciodată până atunci decât însoţită de mine. Dar sunt convins că trebuie să existe o explicaţie. Şi sunt cât se poate de îndurerat că Trisch nu vrea să mi-o dea. Aş acceptat-o, oricare ar fi ea. Dar poate nici el nu ştie. Fiind rănită, Marietta s-o fi îndreptat, instinctiv, spre casa celui ce o operase cândva. Şi s-a târât până acolo să-i ceară ajutor. E adevărat că avea clinici sau spitale mai apropiate de locul unde se presupune că a fost atacată, şi a trebuit să parcurgă un drum lung până la locuinţa lui Trisch. Dar ăsta o fi fost primul ei gând, n-a mai judecat. Iar de ce se acuză el de crimă nu pricep, uite, nu pricep. E o criză de demenţă. Şi-a pierdut minţile că n-a putut-o salva. De aici sentimentul de culpabilitate. Nu-şi recunoaşte putinţa de eşec, deşi nimeni în situaţia în care se afla ea, nu putea face mai mult. Şi atunci îşi susţine cu logică ideea fixă iniţială. Ca orice nebun. Dar n-am venit să vorbesc despre asta, domnule director. E de prisos. Voi depune ca martor şi... Ce-am vrut să vă rog este să mă întorc la spital. Concediul mă omoară. Pur şi simplu, n-am ce face cu mine.

— Bine, dar ai să poţi...

— N-o să-mi fie uşor, mai ales fără Trisch. Dar casa goală şi lipsa de lucru sunt şi mai îngrozitoare.

— Înţeleg. De acord!

Directorul se simţea uşurat că în locul consolărilor i se cerea o soluţie practică.

— Dacă vrei, treci la salonul 3, cu gardă cu tot. Aşa îţi vei ocupa şi o bună parte din nopţi.

— Vă mulţumesc din tot sufletul, domnule director!

După ce Guthrie părăsi biroul, directorul o chemă pe sora-şefă să-i comunice întoarcerea doctorului. După ce-şi notă exact datele, ea mai rămase o clipă locului ezitând.

— Ce-i, Amy?

— Mă iertaţi, domnule director, dacă aşa aţi hotărât, aşa e bine. Dar nu-i puţin prea repede?

Amy lucra de mulţi ani cu profesorul şi-şi putea permite o observaţie de acest fel.

— De ce? întrebă el ridicând ochii de pe hârtia pe care o examina.

— Oamenii or să vorbească...

— Oamenii vorbesc întotdeauna, o întrerupse mai sec directorul.

— Nu că personalul ar fi simpatizat-o prea mult pe doamna Guthrie, dar toată povestea asta senzaţională a turburat ordinea în spital şi dacă doctorul se întoarce înainte ca justiţia să-şi spună cuvântul, va ploua din nou cu comentarii şi atitudini de indisciplină.

Directorul încruntă din sprâncene şi rosti sever:

— Guthrie e un medic al spitalului nostru care a avut întotdeauna o comportare ireproşabilă. Singurul lucru care trebuie să-i intereseze pe colegii lui e acela că trece printr-un moment greu. Nu voi permite nicio altă discuţie pe seama lui.

Amy îl privi şi murmură cu oarecare obidă:

— Aveţi dreptate, domnule director!

*

— Luaţi loc, domnule Song!

— Domnule inspector, văd că zâmbiţi, ceea ce mă intrigă. De obicei, ori de câte ori intram la dumneavoastră, vă posomoraţi.

— Fiindcă de câte ori veneaţi, eram sigur că v-aţi blindat cu toate aprobările ca să mai scormoniţi ceva, după ce ancheta fusese de mult terminată. Surplus de muncă şi adeseori degeaba.

— Dar câteodată în folosul justiţiei. Şi asta nu-i puţin lucru în viaţă, grăi sentenţios Song.

Discuţia tindea să se oţeţească.

— Şi din aceste dăţi, foarte rare, majoritatea serveau pledoariei şi chiţibuşurilor dumneavoastră.

— Fiecare ne facem meseria, căută Song să îmblânzească tonul.

Inspectorul zâmbi din nou. Se pregătea probabil de rezistenţă, să-l refuze ca de obicei. Song însă avea şi el împuternicirile necesare.

— Iată despre ce e vorba... se hotărî avocatul să intre în subiect.

— Ştiu despre ce este vorba, interveni inspectorul, şi de data aceasta suntem absolut de aceeaşi părere. Aşa că este inutil să fiţi gata de luptă. De fapt, în cazul Trisch, ordonasem de la început un supliment de anchetă, căci o serie de circumstanţe mi se păreau suspecte. Am lăsat cu bună ştiinţă presa să se înfrupte din autoacuzarea doctorului, tocmai ca adevăraţii făptaşi să se simtă în siguranţă. Suntem pe urmele lor. Dar vă cer cu fermitate să păstraţi secretul investigaţiilor.

— Vă asigur, domnule inspector, că nu voi sufla niciun cuvânt, bâigui Song, mai uimit decât voia să arate. Atunci intervenţia mea e inutilă.

— De ce? Plăcerea de a ne revedea nu contează?

Avocatul Song preferă să nu ia act de ironia greoaie a inspectorului. Intuia că-n spatele ei se ascundea ceva.

— Mă-ntreb care-i cauza că Trisch s-a declarat vinovat. Criza de nebunie mi se pare o explicaţie cam simplistă.

— Poate o atitudine cavalerească faţa de Marietta Guthrie... Îmi aduce aminte, rosti avocatul, o replică dintr-o piesă de Dumas-tatăl: „N-a vrut să-mi cedeze şi am ucis-o". Iată o lămurire mai complexă, încheie batjocoritor.

— Da, dar poate, ca şi în drama bătrânului... „Anthony", mi se pare, replica n-avea nici cea mai mică bază de adevăr.

Mirarea lui Song crescu. N-ar fi crezut niciodată că inspectorul gustă asemenea lecturi, deşi nu-l socotea peste nivelul intelectual al celor *Trei muşchetari*. Dar, intenţionând să destindă atmosfera, îi încredinţă poliţistului părerea lui veritabilă.

— Nu, nu socot că Trisch e omul care ar fi vrut să-l menajeze pe Guthrie sau care să se sinchisească de reputaţia soţiei acestuia. Socot că e sincer când se declară vinovat.

— Hei, hei, reputaţia soţiei lui Guthrie... Despre ea s-ar putea spune multe...

Inspectorul rânji. Song aşteptă să continue, însă o pauză prelungită îi marcă sfârşitul convorbirii. Reluă tonul oficial:

— Vă rog să mă ţineţi la curent cu ancheta dumneavoastră secretă. Voi face formele de amânare a procesului.

Şi salutându-l pe inspector, se îndreptă spre uşă.

*

„Stimate domnule judecător,

Am cugetat mult înainte de a vă scrie. Dar n-am niciun motiv să apăr pe nimeni şi să pun beţe-n roate justiţiei. Îmi dau seama că atitudinea pe care am adoptat-o până acum a părut bizară. Dar am sperat că vina mea va putea fi pedepsită printr-o sentinţă clară, care să-mi eticheteze crima drept una pasională, săvârşită într-un acces de furie, de insatisfacţie. Am greşit. N-am putut induce în eroare organele de anchetă. Nu l-am convins nici măcar pe avocatul meu. Orice amânare a procesului joacă în defavoarea mea. Aşa că m-am hotărât să mărturisesc cele întâmplate, suportând consecinţele dezastruoase ale acestei mărturisiri. În primul rând, vreau să ştiţi că, dacă m-am învinuit de uciderea Mariettei Guthrie, n-am făcut-o din sentimente nobile. Consider, în continuare, că, de fapt, eu am omorât-o. Acum 15 ani, când Guthrie m-a chemat la nunta lui, eram amândoi la început de carieră şi reuşisem să obţinem rezultate frumoase. Susţin şi azi că fără Guthrie n-aş fi ajuns în meserie ceea ce am ajuns. Sărac şi ambiţios, mi-am cucerit locul cu îndârjire, luptând aprig cu concurenţii, cu timpul şi cu tentaţiile. Dacă am frecventat restaurantele, n-a fost din plăcere, ci pentru a învăţa să consum orice fel de mâncare, să ştiu să mânuiesc bine tacâmurile, să văd cum se îmbracă lumea. Bănuiam că, la un moment dat, voi fi invitat în societate şi va trebui să ştiu să mă comport. Distracţiile, după ce citeam nopţile pentru a fi la curent cu noutăţile ştiinţifice iar ziua lucram fără răgaz, mi se păreau mai mult o acţiune istovitoare. Dar trebuia, ca intelectual, să am idee despre operă sau teatru, despre literatură şi pictură. Le neglijasem în şcoală pentru materiile care-mi plăceau, în studenţie – din lipsă de vreme. Ca medic, le bucheream cu trudă, fără a găsi în artă reconfortul despre care s-a scris atâta. Constatam mereu, la maturitate, că-mi făcusem drum singur, dar şi plătisem acest lucru cu preţul solitudinii. Prietenii mi-ar fi răpit multe ore, nu puteau să nu fie guralivi, să-ţi ceară energia pe care mai util o investeşti în muncă. M-am dispensat de ei. Pentru mine au existat doar două categorii de oameni: bolnavi şi sănătoşi. Menirea mea era să mă ocup de primii ca să poată trece în rândul celorlalţi. Odată cu succesul, bineînţeles că mulţi au dorit să se apropie de mine, femei şi bărbaţi. N-am avut încredere în niciunul. I-am suspectat de a fi ori prea interesaţi, ori prea mondeni, ori prea şterşi, ori prea plini de personalitate, aşa că evitam aprofundarea relaţiilor ce mi se ofereau. Totul la mine avea o rigoare profesională. Numai Guthrie mă cucerise de la bun început cu blândeţea lui. O bunătate de om slab care-şi caută un idol. Mă trata ca pe un frate mai mic pe care-l admiri şi-l fereşti de orice supărare. V-am plictisit cu aceste amănunte biografice pentru a vă arăta mai clar ce a determinat faptele. Căsătoria lui Guthrie n-a fost o surpriză pentru mine. Era sortit să se îndrăgostească de o pisică vagabondă, cum se spune, de o fiinţă dezmoştenită pe care s-o ocrotească şi s-o

îngrijească. Dar Marietta era numai aparent o asemenea făptură dezarmată. Salvată de mizerie, această mică floare de mahala s-a transformat repede într-o femeiuşcă autoritară şi intolerantă. Dovedise o mare adaptabilitate la mediu, transformându-se repede. Păstra însă clar urmele parvenitismului. Se purta de sus cu surorile din spital, îi linguşea pe superiorii bărbatului ei sau oficialităţile, pe care luase obiceiul să le invite la ea acasă. Îi plăcea viaţa uşoară, luxul. Eu eram constant un obiect al preocupărilor ei, dat fiind admiraţia pe care mi-o arăta Guthrie şi locul pe care-l ocupam în lumea medicală. La vremea aceea, Marietta era tânără şi frumoasă, flămândă de viaţă, de tot ce nu avusese şi putea dobândi. O despărţeau 10 ani de mine şi 15 de soţul ei. Poate mânat de curiozitate, urmărind prea îndeaproape felul în care voia să devie o „lady", aşa cum şi eu mă silisem cândva să mă ridic, cu toate că drumurile noastre fuseseră deosebite, m-am apropiat de Marietta mai mult decât de alte femei. Şi apoi, ea fiind măritată cu Guthrie, mă socoteam la adăpost de orice tentaţie, ceea ce mă liniştea, mă făcea să-mi petrec în tihnă timpul în compania ei. Îi dădeam sfaturi, îi zăgăzuiam capriciile. Guthrie se simţea fericit că abordez cu soţia sa probleme pe care el nu îndrăznea să le discute. Şi existenţa noastră decurgea în mod plăcut. Tot psihologic a început să mă preocupe şi onestitatea absolută, refuzul Mariettei de a-şi înşela bărbatul. Propunerile nu-i lipseau şi o legătură cu unul sau altul dintre curtezanii ei îi puteau satisface multe ambiţii, nu numai materiale. Cum eram buni amici, i-am pus odată râzând, o întrebare, poate nelalocul ei, în această privinţă, bănuind că-mi va răspunde convenţional, că-şi iubeşte bărbatul. Nu mă îndoiam că avea multă afecţiune pentru Guthrie, dar una mai curând filială. Riposta ei a fost surprinzătoare şi m-a pus pe gânduri: „Ar fi ca băutura, mi-a zis, nu m-aş mai putea opri". Mărturisesc că aceste cuvinte m-au obsedat. Dar n-am reacţionat imediat, ele devenind o frământare surdă. În timpul unui week-end, iarna, la munte, Guthrie şi-a fracturat un picior şi a trebuit să se spitalizeze în localitate. Marietta cu mine am rămas singuri noaptea în cabana pe care o închiriasem toţi trei. Eram înviorați de schi şi de aerul tare şi puţin ameţiţi de un pahar de scotch. Am încercat s-o am, dar m-a respins brutal.

— Ţi-am spus doar, mi-a reproşat.

— Nu te atrage dragostea? am insistat mai mult din curiozitate.

— Dragostea? a izbucnit ea într-un râs sarcastic, plin de amărăciune. Dragostea? Dar ce ştii tu despre dragoste?

Am socotit fără supărare capitolul închis pentru totdeauna, deşi nu mă puteam împiedica să mă simt jignit în adâncul sufletului. În fond, era mai bine aşa pentru bătrânul Guthrie care, săracul, nu greşise cu nimic. Ciudat, însă, în clipa aceea nu mă gândisem deloc la el, şi sunt convins că nici

Marietta. Parcă pur şi simplu nu avea legătură cu situaţia creată. În sfârşit, uitasem aproape incidentul, când Guthrie mi-a telefonat, speriat de moarte, că Marietta are o peritonită. Am dus-o amândoi în sala de operaţie şi am concediat apoi pe toată lumea, ca de obicei. Mulţi au impresia că măsura asta e un soi de cabotinism din partea mea, că vreau să mă înconjur de o atmosferă de mister, înfăptuind un miracol de unul singur. E absurd. Mă concentrez mai bine şi anesteziez mai uşor într-o linişte perfectă. Anestezia prin hipnoză, pe care o practic în toate operaţiile, cu efecte benefice în refacerea bolnavului, are legi speciale şi o prezenţă, oricât de calificată profesional, îi poate dăuna, interpunându-se între medic şi pacient. Prefer deci, ca adjuvante, ordinatoarele. În rest, la cea mai mică nevoie, pot suna mobilizând tot corpul sanitar. Până acum n-am utilizat însă niciodată această sonerie. Întorcându-mă la peritonita Mariettei, am procedat ca în orice altă operaţie. Ea a adormit repede şi fără dificultate, epuizată şi de febră, şi am terminat cu rezultate excelente într-un timp record, ocolind toate complicaţiile ce păruseră că vor surveni. Somnul Mariettei devenea tot mai liniştit, temperatura era în scădere. Prevăzusem o intervenţie mai lungă şi n-aveam de ce s-o trezesc înainte de vreme. Deodată, mulţumit de mine şi destins, mi-a trecut prin minte un gând năstruşnic. Ţinând seama că niciun om nu face în stare de hipnoză un lucru de care n-ar fi capabil altminteri, îi voi cere să mi se dea. Apoi, dacă lucrurile decurgeau aşa cum nădăjduiam, aveam să creez condiţiile unei alte şedinţe şi s-o dezleg prin uitare de actul comis şi de repetarea lui. După ce am rostit porunca am adăugat câteva precizări: experienţa să aibă loc o dată la trei luni, în după amiaza ultimei marţi din trimestru, să nu dureze mai mult de trei ore, iar mediul să nu-şi aducă aminte nimic din cele petrecute. De ce marţi şi nu vineri, ziua lui Venus, n-aş putea să spun. Aceste detalii ca şi tot restul, s-au datorat unui impuls de moment. Peste puţin timp, am trezit-o pe Marietta. Asta s-a întâmplat acum cinci ani. După cum vă imaginaţi, desigur, Marietta a venit la data şi la ceasul indicat. Am avut un moment de jubilaţie, deoarece însemna că, de fapt, voise să vie, sau mai bine-zis, barierele raţionale fuseseră învinse de instinct. În momentul când am ţinut-o în braţe, însă, a trebuit să recunosc că şi instinctul meu manevrase cu şiretenie, nu doar pentru o verificare de experienţă ştiinţifică."

Deţinutul se opri o clipă din scris, enervat. Îşi dădea seama că tonul scrisorii nu era cel potrivit pentru judecător. Că avea dificultăţi enorme să înfăţişeze în cuvinte comunicarea dintre el şi Marietta Guthrie, precum şi stările prin care trecuse. De altfel, chiar în împrejurări obişnuite, îi venea greu să expună exact ce simţea dacă nu putea folosi termeni medicali,

tehnici. De aceea şi vorbea puţin atunci când nu se referea la un subiect de specialitate. Lumea îl considera închis, preocupat de altceva, cu toate că privea de cele mai multe ori cu interes şi cu jind cele din jur. Personalul sanitar lua politeţea lui rece şi autoritară drept duritate. Adevărul e că nu se simţise niciodată la largul lui cu nimeni. Doar Marietta... Cum să explice? În primul rând, revelaţia libertăţii absolute în timpul întâlnirilor lor atât de rare. Prin însăşi insolitul relaţiei, îşi îngăduia totul. Gesturile îndrăzneţe pe care le faci cu o profesionistă a amorului sunt întâmpinate cu supunere plicticoasă sau cu mimarea ostentativă a plăcerii şi mai pot fi şi divulgate. În schimb, faţă de o îndrăgostită, asemenea porniri trebuiau învelite în jurăminte şi declaraţii de unicitate şi fidelitate care, chiar dacă aveau un temei, ajungeau iute la pură convenţie. Cu Marietta se putea întâmpla orice, fiindcă vălul uitării era asigurat. Toate acestea existau în subconştientul lui când, călcând în picioare etica medicală, se servise de somnul pacientei. Dar legătura lor i-a întrecut aşteptările printr-o potrivire perfectă. Marietta răspundea dorinţelor sale încă înainte ca ele să fi fost schiţate. Stăteau culcaţi alături, iar mâinile ei îi rătăceau ca din întâmplare pe trup, aţâţându-l fără intenţie, cu detaşare parcă. Dar când brusc o cuprindea pe neaşteptate, o găsea pregătită, învăluindu-l în căldura coapselor, lipindu-l cu braţele de platoşa sânilor fierbinţi, sorbindu-i răsuflarea cu gura ei pofticioasă. Refluxul o lăsa ca nisipul mării, ascultând în tăcere fărâmiţarea neştiută a pietrelor aduse de apă. Niciodată o întrebare nepotrivită, o exclamaţie de refuz. Uneori o contempla goală, calmă, cu ochii aţintiţi undeva departe. Nu-l stingherea acea privire fixă, neclintită, în care nu se putea citi nimic. După aceste întâlniri, avea un sentiment de eliberare, de voioşie. La început, concordanţa perfectă a trupurilor îl făcuse s-o suspecteze. Dacă se prefăcea doar că e hipnotizată ca să se poată bucura, fără răspundere, de relaţia lor? Aluziile lui, tentativele de a trezi în ea o amintire în alte zile decât în timpul întâlnirilor stabilite, fuseseră primite cu atâta uimire şi dispreţ, ca nişte glume nesărate, încât trebuise să recunoască fără rezerve că la Marietta funcţiona numai şi numai efectul hipnotic. Pe de o parte, era dezamăgit, pe de alta – avea un sentiment de uşurare. Se zbuciuma şi se delecta. Îi era cu neputinţă să renunţe. Cum pot fi puse toate acestea pe hârtie? Oftă, hotărându-se la formula:

„Am făcut pur şi simplu o fixaţie. Încetul cu încetul, am rupt legăturile mele trecătoare. Mi-era imposibil să mă culc cu alta (şterse fraza şi înlocui: „să am raporturi sexuale cu o alta"). Ca nimic să nu tulbure situaţia, i-am programat lui Guthrie trimestrial în acea zi, la acea oră, verificarea laboratorului şi alte treburi care să-l ţină ocupat. Marietta era atât de naturală, de lipsită de artificii, de autentică, în plăcerea pe care i-o dădeam şi

pe care mi-o dădea. Totul a intrat în obişnuinţă. Şi n-a apărut niciodată în altă zi, n-a întârziat nicio clipă la sosire, nici la plecare. Trei ore şi nicio secundă mai mult, oricât de diverse mijloace am întrebuinţat ca s-o oblig să stea. Odată i-am încuiat hainele în dulap şi era să iasă în drum doar în furou. Sigur că aş fi putut să-i vorbesc, să încerc s-o conving, s-o mai hipnotizez o dată pentru a-i îndesi vizitele. Toate acestea mi-au trecut nu o dată prin cap. Dar îmi era teamă de orice ar fi putut rupe sau schimba firul fragil care ne lega. O iubeam? Nu ştiu. Nici măcar acum, în aceste împrejurări dramatice, nu ştiu. Am vrut în schimb să aflu dacă ea ţine la mine. Oricât îmi spuneam că dacă nu era înclinată să vie, nu s-ar fi supus ordinului, mă nemulţumea ideea de automatizare a relaţiei ce-mi devenise indispensabilă. Aş fi dorit ca ea să continue la fel, dar într-un consens deplin. Departe de a mă încuraja, de câte ori ne vedeam în altă situaţie, Marietta era rece, ba chiar ostilă, suspectându-se parcă de o intimitate ce se manifesta inconştient. O evitam dezamăgit, aşteptând cu atât mai mare nerăbdare ziua de marţi, biete ore la trei luni o dată. Sigur că nu s-a petrecut totul fără peripeţii în aceşti ani. Guthrie era să dea peste noi, venind să-mi anunţe o urgenţă. Marietta, grăbindu-se să ajungă la vremea fixată, a avut un conflict de depăşire de viteză şi a scăpat ca prin urechile acului, pretextând un caz grav de boală în familie. Atunci iar am bănuit că-şi bate joc de mine, când mi-a povestit râzând cât de bine s-a descurcat ca să nu întârzie. „Ei, şi ce s-ar fi întâmplat dacă întârziai?" am întrebat-o. „Păi, să mai ştirbesc din nenorocitele astea de trei ore?" mi-a răspuns. Îmi stătuse pe buze s-o rog să se desconspire. Ceva mă oprea. Prea o simţeam tensionată, hărţuită. Lucrurile au rămas neschimbate. Şi aceste întrevederi au avut loc la aceleaşi intervale, timp de patru ani. Cu vreo 5–6 luni în urmă, Guthrie a început să fie din ce în ce mai amărât. Întâi am crezut că bănuieşte adevărul. Dar confidenţele lui m-au calmat. Marietta, căreia îi trecuseră înclinaţiile spre lux din primii ani ai căsniciei, făcând loc unor pretenţii moderate de eleganţă, explicabile pentru orice femeie cochetă, şi care se organizase destul de bine în gospodărie cu onorariile sale, deodată arunca iar cu banii, de nici nu mai ştia cum i se scurg printre degete. Refuza orice explicaţie şi cerea tot mai mult. Casa mergea prost, certurile nu mai conteneau. Şi absenţele Mariettei erau mai lungi şi mai nelămurite. Îşi descoperise niscaiva rude îndepărtate la care se ducea tot mereu, evitând să le prezinte soţului. Guthrie încerca să-i intre în voie, dar ea se supăra din orice şi-l trata cu agresivitate. „Poate fiindcă n-avem copii, îi găsea scuze bărbatul. Nu l-a regretat pe cel pe care l-a pierdut fiindcă era prea tânără, dar acum îi lipsesc". Deşi trăisem atât de aproape de ei, nu-mi spuseseră niciodată că au pierdut un copil. L-am bătut compătimitor pe Guthrie pe umăr. Eram convins că cel cu păreri de rău era

mai cu seamă el. „Nu”, s-a apărat Guthrie, puţin stingherit de gestul meu care trăda o tandreţe ce nu-mi stătea în fire. Şovăind puţin pentru că trăda o taină ce nu-i aparţinea, continuă: „Asta a fost înainte de mine”. Am înţeles că, atunci când o luase, era însărcinată cu altul. Mi-era mai limpede acum recunoştinţa Mariettei şi dorinţa ei de a fi loială cu Guthrie. I-am spus colegului meu să nu-şi facă griji, că e poate o chestie de vârstă, o fază trecătoare. Guthrie, care totdeauna mă socotea un oracol, prinse curaj. La următoarea mea întâlnire cu Marietta acasă la mine, am constatat şi eu o stare neobişnuită. În mod ciudat, figura ei era pe de o parte mai aspră, vocea mai arogantă, pe de alta – iradia o bucurie aprigă, de nestăpânit. Mi se dărui la fel de franc şi total, dar, pentru prima oară după atâţia ani, îmi murmură la ureche cuvinte obscene care mă biciuiau şi mă înspăimântau. Apoi se desprinse de mine cu o mare decepţie în ochi. Parcă aştepta un deznodământ, altul decât cel de totdeauna, ceva ce nu venise şi o lăsa pradă unei mari nelinişti. Înainte de a pleca, se uită în jur cu uimire şi scutură capul ca şi cum ar fi vrut să alunge o vrajă.

Următoarele luni am fost plecat la un spital din străinătate, intenţionând să pun punct acestei situaţii. În viaţa curentă, Marietta, foarte arţăgoasă cu soţul ei, devenise aproape impertinentă cu mine în cursul vizitelor la ei sau chiar la spital, unde sosea mai des, scoţându-l pe Guthrie din săli sau cabinete pentru a-i cere diverse sume de bani pe care altminteri le obţinea mai greu. Văzând-o aşa de agresivă, i-am dat, ca la începutul cunoştinţei noastre, câteva sfaturi, printre care acela de a-şi îngriji de sănătate. Le-a respins furioasă. Atunci, resimţind obscur nişte obligaţii faţă de ea, i-am oferit un împrumut. Riposta a fost aprigă şi surprinzătoare: „Nu mă vând!” a strigat, şi a fugit ca o nebună până-n stradă. Spre jena mea, convorbirea a fost auzită de o serie de medici aflaţi într-o cameră spre care dădea coridorul unde avusese loc discuţia. Guthrie, aflând şi el, a crezut într-un gest de amiciţie şi a venit să-mi mulţumească, punându-mă într-o situaţie şi mai stupidă. În concluzie, am acceptat, în cadrul unui schimb de personal medical, un post la un spital din străinătate şi am plecat cât mai grabnic. În mod nedesluşit, aş fi vrut să stau mai mult decât trei luni şi să văd cum se vor desfăşura evenimentele. Din nou, însă, nu mi-a fost cu putinţă să mă ţin de această hotărâre. Cu câteva zile înainte de termen, n-am mai avut astâmpăr. Am găsit un motiv, am reziliat contractul şi m-am întors. Tremuram de nerăbdare încă din ajun. Cu câteva ore înainte de venirea Mariettei n-am mai putut face nimic. Deşi mi-era frig în halatul de casă, n-am avut puterea să mă scol de pe fotoliu şi să mă schimb. Priveam la ceas şi fiecare clipă mi se părea o eternitate. Când a sunat, am sărit ca ars şi am alergat la uşă. I-am deschis. M-a frapat paloarea ei neobişnuită. Ochii îi

luceau ca de febră. Îşi apăsa poşeta cu mâinile pe piept. Înaintă câţiva paşi în vestibul şi-mi întinse, ca de obicei, buzele. Maşinal ridică braţele să mi le treacă după gât. Văzui întâi pata roşie de pe bluză şi-i simţii trupul moale şi greu. Deodată un val de sânge năvăli înspăimântător. Am întins-o pe canapea şi am încercat să opresc hemoragia. Bolborosea vorbe de neînţeles. Până să-mi viu în fire, murise. Nu mă mai refer la ceea ce ştiţi, la rezultatele autopsiei. Amănuntele despre deces le cunoaşteţi mai bine ca mine. Am pretextat că am aruncat cuţitul cu care am înjunghiat-o, bănuind, cred că în mod just, că era unul obişnuit. Declaraţiile mele n-au avut drept scop să încurce treburile justiţiei. Era o tentativă de autopedepsire, aşa cum menţionam la începutul lungii scrisori pe care m-am decis să v-o trimit. Mă consider în continuare vinovat. În alte împrejurări, femeia ar fi putut cere şi primi ajutor, s-ar fi putut salva, în loc să alerge orbeşte spre această întâlnire, comandată spiritului ei printr-un ordin care i-a anihilat instinctul de conservare. Am vrut să fiu judecat şi condamnat pentru esenţa faptei, căci oricine ar fi cel care a lovit-o, eu mă socotesc mai culpabil ca el. Probabil însă că este mai bine ca ambii asasini să suporte, fiecare în felul lui, consecinţa actelor lor."

Gâfâind de strădanie, deţinutul cu fruntea brobonită de sudoare îşi luă capul în mâini şi rămase aşa până ce auzi paşi pe coridor. Atunci, semnă, puse hârtia în plicul oficial, de format mare, pe care scrise citeţ: „Domnului judecător de instrucţie". Şi chemând garda, îi înmână misiva fără un cuvânt.

*

— Amy, fii puţin atentă cu doctorul Brown. Deşi e tânăr, n-aş vrea să-l frânez şi nici să-l las să ia asupra lui cazuri prea dificile. Cred că are stofă.

— Da, şi e o fire mai deschisă, mai veselă, nu ca doctorul Trisch. Mărturisesc că o să ne fie greu fără Guthrie, maica Guthrie, cum îi ziceau internii şi studenţii.

— Pentru el, acolo, rosti directorul, va fi mai simplu să-şi refacă existenţa. La noi în spital, amintirile l-ar fi hărţuit mereu şi poate mai dureros cele despre Trisch, pe care-l diviniza, decât cele despre nevastă-sa. (Directorul nu era prea convins de ce spunea, dar voia să-şi exprime astfel poziţia faţă de plecarea lui Guthrie.)

— La drept vorbind, nici eu nu l-aş fi crezut pe Trisch capabil de o asemenea derogare de la etica profesională. Cât despre ea... la ce te puteai aştepta?

Directorul îşi zise în sinea lui că Amy, atât de bună la suflet şi plină de tact, nu făcea totuşi excepţie de la reacţiile unei fete bătrâne. Lui, cazul

Mariettei Guthrie nu i se părea aşa de simplu. Cedând unui impuls misterios pe care nu-l putea controla, îşi zdruncinase nervii. Apoi revenirea omului pe care-l iubise în tinereţe cu toată pasiunea nu era de natură să dreagă lucrurile. La jugul unei supuneri oarbe se adăugase cel obişnuit în mediul pe care-l frecventase în adolescenţă, mediul delicvenţei juvenile. Fostul ei amant, ieşit din închisoare, nu numai că o atrăgea ca pe vremuri, dar şi ştia destule despre ea pentru a o şantaja. De această dublă dominaţie, cine o putea apăra? Se simţea încolţită de pretutindeni. Nu era să-i ceară ajutor bietului Guthrie! Şi totuşi se opusese, pe cât îi stătea în putinţă. În mod ciudat, parvenirea jucase un rol mai important decât iubirea sau onestitatea. Marietta Guthrie nu voia să decadă. Ţinea cu orice preţ să rămână doamna doctor Guthrie. Jose Ramirez spusese în instanţă că o lovise în legitimă apărare. Dar nimeni nu-i dăduse crezare. Poate că totuşi aşa se petrecuseră faptele. Cert e că Marietta Guthrie îi pusese în vedere lui Ramirez s-o lase în pace. El susţinea că, auzind-o cum îl tratează ca pe o otreapă, se repezise s-o bruscheze, iar dânsa pusese mâna pe cuţitul de pe masă. Deodată însă lăsase sa cadă „arma crimei" şi o luase repede spre uşă. Mânios, încercase s-o oprească. Ea se zbătuse, el pusese mâna pe cuţit ca s-o ameninţe, ea se smulsese, neţinând seama de nimic. Ca şi cum nu mai vedea nimic în jur şi înfruntând orice pericol, era mânată de un singur gând – să plece. Când se smucise pe neaşteptate, fără voia lui Ramirez, cuţitul pătrunsese în pieptul femeii. În ciuda acestor afirmaţii, având în vedere şi trecutul lui Ramirez, cazul fusese considerat omucidere fără circumstanţe atenuante. Şantajul exercitat asupra victimei, posibilitatea de a fi acuzat un nevinovat, în sfârşit vâlva în jurul întregii poveşti contribuiseră la agravarea sentinţei. Mai ales că Ramirez nu se predase singur, ci fusese multă vreme căutat până la arestare. Directorul oftă. Achitarea spectaculoasă a lui Trisch, hohotele de plâns ale lui Guthrie răsunând pe sălile tribunalului, toate acestea îl obosiseră, îl enervaseră şi aduseseră o tristă faimă spitalului. Însă afluxul pacienţilor nu diminuase, cum ar fi fost de aşteptat. Ba chiar se îngrămădeau mai tare decât atunci când stabilimentul era cunoscut pentru valoarea medicilor şi îngrijirea exemplară a bolnavilor. Straniu efect al publicităţii!

Directorul nu-l regreta pe Guthrie, cum o făcea personalul spitalului. Se va mai găsi unul ca el. Sufletist, serviabil, dar întotdeauna tributar unui medic de înaltă clasă. Directorul socotea că şi bunătatea şi toleranţa lui Guthrie aveau limite. În problema cu Trisch, se opusese cu îndârjire ajutorului pe care directorul voia să-l dea în ascuns chirurgului.

— Trisch e nebun, bietul de el. E nebun şi de aceea nu trebuie să mai practice medicina. În niciun fel. Să-şi caute altă ocupaţie.

În ciuda evidenţei că soţia lui iubise în stare de conştienţă pe un bandit pentru care îl escrocase şi înşelase, fusese mai aspru cu fostul lui prieten decât comisia medicală. Făgăduise la audiere să dea în vileag indicii asupra demenţei progresive a lui Trisch, cărora până atunci nu le dăduse importanţa cuvenită, dar acum îi apăreau în adevărata lor lumină. Continua să susţină că nevastă-sa ajunsese din cine ştie ce întâmplare în casa lui Trisch în ziua morţii ei. Altminteri, zicea el, nu se putea ca o maşină care parca la trei luni o dată în faţa unui imobil să rămână neobservată de vecini. Cu atât mai mult, vizitele unei femei tinere şi elegante. Îşi amintea foarte dar de urgenţa pomenită de chirurg în mărturisirea sa şi declarase că la acea dată intrase nestingherit în apartamentul colegului său, care părea singur şi foarte calm. Totul era invenţia unui obsedat, unui om de mult pradă unei idei fixe. Directorul punea spusele lui Guthrie şi aşa-zisele lui dovezi pe seama unei invidii multă vreme refulată, unui revers al încrederii acordată lui Trisch. Amănuntele date de chirurg nu puteau fi uşor refuzate. Guthrie mai făcuse afirmaţia că Trisch nu avusese niciodată de-a face cu vreo femeie. Lucrurile erau greu de elucidat şi de controlat. Şi directorul nici nu vedea rostul unei investigaţii în această privinţă. Oricum, zbieretele lui Guthrie, care-şi ieşise din fire în faţa comisiei avuseseră un efect contrar. Juriul fusese mai clement. El personal era mulţumit că mâna de aur a chirurgului va mai putea mânui cândva bisturiul, chiar dacă Trisch se exila într-un colţ uitat de lume şi, pentru o vreme, fără titlu de medic, urma să aibă alte atribuţii. Vieţile ce le va salva mai târziu aveau să-i răscumpere greşeala.

— O lepădătură care i-a zăpăcit pe toţi cu mofturile ei, îl trezi Amy din meditaţie. Stridenţa din glasul sorei-şefe îi zgâria urechile. Răbufneau accentele unei acreli de sub faţada eficienţei ei calme, albe şi scrobite.

— Amy! o chemă directorul la ordine, amintindu-i unde se afla. Adăugă pentru a mai îmblânzi exclamaţia tăioasă. *De mortuis nihil nisi bene!* În gând, o cataloga pe Marietta Guthrie noi numai în termeni juridici drept victimă. O victimă nu foarte simpatică, dar în fond o biată femeie a cărei aspiraţie spre respectabilitate fusese zădărnicită de atâţia factori nenorociţi. Dar lăsă repede deoparte soarta Mariettei, căci fiinţa ei nu i se părea interesantă. Îl preocupa mai degrabă Trisch. Ar fi ţinut să-i ridice moralul. În ciuda întregii istorii, nu-şi pierduse încrederea în devotamentul chirurgului pentru medicină. Ar fi vrut să-i vorbească, dar îşi dădea seama că aceasta nu cadra cu funcţia pe care o deţinea, că o asemenea convorbire, cunoscută şi interpretată de vreun reporter, ar stârni iar spiritele, făcând mai mult rău decât bine. Poate că altcineva ar putea infiltra în mintea lui Trisch ideile pe care ar fi dorit să i le transmită. Puse mâna pe telefon ca să apeleze la avocatul Song.

*

La înmormântarea lui Trisch participa o lume imensă. Song se miră văzând un număr mare de colegi din spital: medici, laboranţi, studenţi, infirmiere. Mulţi dintre pacienţii pe care-i salvase chirurgul urmau cortegiul, necontenind cu elogiile la adresa decedatului. Se vedea acum cât de mare fusese popularitatea sa, ori cei care-l acuzaseră erau cuprinşi de mustrări de cuget. Predominau femeile, tamponându-şi ochii cu batistuţe, de parcă plângeau vreo rudă apropiată. Mai la coada convoiului îl zări şi pe Guthrie, umblând încet, cu un mers greoi şi cu privirea năucă. Acum, că era mort, toţi îl căinau pe nefericitul chirurg, „distrus de o pasiune fatală". Îi reabilitau memoria, ca şi cum sinuciderea i-ar fi şters păcatul. Un om pe care remuşcările îl duc la autopedepsire li se părea demn de stimă. Song privea cu ciudă la îmbulzeala din cimitir. Se retrase mai încolo, pe o alee lăturalnică. Nu înţelegea de ce nu reuşise să ridice moralul chirurgului, aşa cum îl rugase directorul spitalului. Trisch păruse convins că soluţia cu postul său la marginea junglei era foarte bună. Lucrurile se aranjaseră. La una din întrevederile lor, jucând şah, doctorul îi spusese că, de când se eliberase de obsesii, alternative interioare şi veşnicul său surmenaj, avea senzaţia că întinerise. Nu-l speria s-o ia de la capăt. Ce intervenise? Ce subminase acea linişte greu dobândită? Song nu pricepea. După el, momentul când Trisch îl văzuse pe Ramirez în boxa acuzaţilor schimbase atitudinea chirurgului faţă de femeia pe care o ademenise. Răspunderea lui nu diminua, dar reprezentarea relaţiilor Mariettei cu un individ dubios şi brutal constituia, psihologic, o oarecare dezimplicare etică. Destinul ei nu depinsese numai de el, ci de nişte afaceri murdare de care se simţea cu totul străin. Rămânea experienţa făcută, condamnabilă ca procedeu faţă de un pacient. Rezultatele acesteia începuseră însă să-l preocupe la un mod mai detaşat. Şi blamându-se pentru calea urmată, nu se mai ferea să analizeze procesul psihic la care hipnoza îndelungată putea supune mintea umană. Îl discuta cu Song şi astfel între cei doi se stabilise un soi de camaraderie. Song aflase despre Trisch atâta, studiindu-i la început dosarul şi apoi frecventându-l, încât intuia o serie de lucruri pe care însuşi chirurgul nu şi le clarificase. Cu avocatul, Trisch părăsise în mare măsură obişnuita lui rezervă, poza de om impenetrabil. Spulberarea treptată a obsesiei şi perioada de tranziţie în care avea mult timp liber însemnau o stare nouă pentru el, îndemnându-l să-şi împărtăşească gândurile unor urechi obiective şi înţelegătoare. Song era intrigat în sinea lui că un om atât de logic, cu mare putere analitică, se lăsase antrenat într-o asemenea aventură de prost gust. Probabil însă că autostăpânirea, impunerea unei comportări contrare, de fapt, firii sale, o

lungă inhibiţie a dorinţelor secrete îşi găsiseră în acest fel canalizarea. Pe Song îl supăra însă că nu prevăzuse nimic din tragicul deznodământ, tocmai el, care se întâlnea destul de des în ultima vreme cu Trisch. De ce acest gest acum, când presa se liniştise şi apropiata plecare a medicului înăbuşise majoritatea comentariilor? Când avea o perspectivă de viaţă? Song se îndreptă încet spre ieşire. Dezlănţuirea curiozităţii şi sentimentalismul ieftin al publicului îl dezgustau. De sub copacii stufoşi ai străzii, soarele i se părea o lumină ireală, un miraj. Un miraj. În fond asta fusese şi Marietta Guthrie pentru Trisch. Contase mai mult orgoliul lui de Pygmalion al ştiinţei decât reala fixaţie pe care o invocase. O femeie cu care te iubeşti la trei luni o dată!... O aberaţie!

— Hello, maestre! îl trezi o voce din reverie. Song îl recunoscu, nu fără neplăcere, pe inspectorul Bromfield. Cazul Trisch n-a prea fost un succes pentru dumneata!

Song nu căzu în ispita controversei cu inspectorul. Prefera să-l măgulească puţin şi să se despartă de el cât mai repede.

— Dumneata ai avut însă toate meritele în prinderea vinovatului. Te felicit încă o dată.

— Dacă te ştiam aşa de ataşat de Trisch, nu te lăsam să ai emoţii, rosti zeflemitor inspectorul.

— Ataşat? se miră Song.

— Ei, nu te vezi aşa de des cu un om care ţi-e indiferent...

Song realiză că fusese supravegheat, căci întrevederile lui cu Trisch fuseseră destul de discrete. Poliţia îl suspecta probabil mai departe pe doctor. Confirmarea veni imediat.

— Chestia cu hipnoza cine ştie la ce-i mai servea. Şi-şi cultiva avocatul, nimic surprinzător în asta!

Song dădu din umeri. La ranchiuna şi grosolănia inspectorului n-avea ce răspunde.

— Nepăsarea o să-ţi treacă când ai să afli că ultimul lui gând a fost pentru dumneata. O fi existând o explicaţie tot atât de romantică, precum sinuciderea exact trei luni după moartea metresei, continuă ironic inspectorul.

O idee se închegă în mintea lui Song. Până acum nu-şi dăduse seama că data sinuciderii coincidea cu cea a următoarei întâlniri pe care Trisch trebuia s-o aibă cu Marietta Guthrie.

— Mi-a lăsat un mesaj? Când, cum? De ce nu m-aţi anunţat?

— Ei, un mesaj! O ciornă de scrisoare găsită pe birou. Poate o începuse mai de mult şi a renunţat s-o termine. Nu ţi-e adresată dumitale. Eu însă,

urmă un chicotit complice, bănuiesc că dumitale voia să ţi-o trimită. Dacă vii cu mine, ţi-o dau.

Song îl urmă în tăcere. Simţea că inspectorul îi pândeşte reacţia. Îl urmărea, pentru a elucida probabil un mister. Avocatul se gândi că poate întâlnirea nu fusese întâmplătoare şi nici discuţia aşa de nonşalantă cum părea.

Când se aflară în biroul inspectorului, Song despături febril hârtia pe care acesta i-o întinsese. Nu era propriu-zis o scrisoare, abia un început. Se afla data, trei zile înainte de moartea lui Trisch. Urma formula obişnuită: „Dragul meu", şi apoi două rânduri. „O fi febra plecării sau altă angoasă fără temei, dar simt nevoia prezenţei dumitale. Dacă te-ai putea face liber în ziua de 28 octombrie, ţi-aş fi foarte recunoscător..."

Song se miră, fiindcă se dusese doar pe 27 octombrie şi stătuse de vorbă cu Trisch, fără ca doctorul să-i pomenească niciun cuvânt despre rugămintea pe care i-o dezvăluia biletul. Trisch se răzgândise probabil sau se jenase să-i comunice temerile sale. Şi apoi, lui îi erau adresate aceste rânduri? Ce ţinea minte este că-şi luaseră rămas bun într-o atmosferă senină. De altfel, doctorul avea bilet de avion pentru 28 dimineaţa, aşa că epistola părea cel puţin ciudată. Ce-l reţinuse să plece? O idee monstruoasă prinse contur tot mai clar în mintea lui Song. Ridicând privirea, văzu figura gravă a inspectorului.

— Mai jos, şopti el, uită-te mai jos.

Song cercetă din nou foaia. Pe scrisoare, în mijlocul paginii era notat cu o mână tremurândă: „Sună la uşă. Sună insistent la uşă".

— La câteva clipe după ce s-a auzit focul de armă, rosti inspectorul, agentul care-l urmărea a năvălit în cameră. Sinuciderea nu lăsa dubii. A fost găsit cu mâna dreaptă încleştată pe revolver şi cu braţul stâng încolăcit tot atât de viguros în jurul pernei de pe canapea. Inexplicabil, însă, pe chipul sinucigaşului era întipărită o groază de nedescris. În încăpere, în afară de Trisch şi de agent nu se mai găsea nimeni.

METROPOLITANĂ

Feli-city ajunsese una dintre cele mai moderne metropole ale lumii. Deşi într-o epocă anterioară se întinsese nemăsurat şi-şi înzecise în numai câteva decenii populaţia, Administraţia, adoptând soluţii ingenioase, reuşise să creeze aici condiţii foarte bune de trai. Nu mai existau niciun fel de favele, pretutindeni domnea o curăţenie perfectă. Zgârie-norii aveau încăperile aranjate funcţional, ca un stup de albine. În camere relativ mici, printr-un mobilier adecvat (dulapuri în perete, mese şi paturi rabatabile, fotolii ce se desfăceau şi se strângeau ca o armonică), precum şi printr-o restrângere a instalaţiilor sanitare la strictul necesar şi prin plasarea lor în nişe şi colţuri, se dobândise posibilitatea ca un număr mare de locatari să ocupe un spaţiu destul de modest. Casele se luau conform averii şi rangului. La etajele inferioare, cele mai luxoase erau ocupate de oameni cu dare de mână, la etajele superioare trăiau cei cu mijloace medii, iar sus de tot, într-un soi de mansarde, săracii. Săracii, vorba vine, căci nimeni nu putea fi socotit sărac de-a binelea în Feli-city. Poliţia avusese grijă să elimine pe meteci, pe veniţii de aiurea, care căutaseră să se oploşească aici, fie trimiţându-i în rezervaţii în alte părţi ale ţării, fie expulzându-i pur şi simplu. Un tratament asemănător îl avuseseră şi cetăţenii de altă culoare. Prin lege nu puteau avea decât funcţia de salahori sau gunoieri în zonele din afara oraşului. Prin urmare dispăruseră diferendele de rasă, cât despre conflictele sociale, printr-o strictă reglementare a vieţii fuseseră jugulate. Deosebirile de îmbrăcăminte erau foarte mici şi nu puteau fi decelate la prima vedere. Unii îşi făceau poate haine din ţesături mai fine, dar croiala şi linia erau aceleaşi. Domnea în genere sobrietatea şi austeritatea, realizate printr-o educaţie corespunzătoare în şcoli şi instituţii, unde cu toţii învăţaseră că numai parveniţii se poartă ostentativ. Cine nu pricepea lecţia, risca să suporte consecinţe mergând până la confiscarea averii. Încât cetăţenii, dacă se înveşmântau mai călduros sau mai plăcut, ori se hrăneau cu delicatese, obţinute cu mare dificultate, o făceau în sânul familiei şi se fereau s-o ştie şi alţii. În fond, importanţa acestor lucruri era minimă, căci mâncarea se alcătuia aproape exclusiv din vitamine îmbulinate şi pastile nutritive, iar majoritatea oamenilor uitaseră aproape savoarea alimentelor naturale. E adevărat că ele mai puteau fi obţinute de la câteva sere aflate la o distanţă destul de mare de oraş, dar după ce că se procurau cu atâta dificultate, gustul lor părea mai fad decât al preparatelor chimice. Şi se constatase că nici din punct de vedere al sănătăţii nu aveau un rol diferit. Rămăseseră doar o formă de decor la recepţii şi primiri oficiale. Datorită ţinutei şi pieptănăturii, chiar deosebirile dintre sexe nu se puteau face la prima

vedere. Căsătoriile se încheiau cu ajutorul ordinatorului. Vizitele între neamuri erau rare, prieteniile pieriseră cu desăvârşire. Locul cel mai important îl ocupa viaţa de grup. Se lucra în schimburi la fabricile şi uzinele din împrejurimi. Acestea aparţineau unor concernuri rivale. Dar, oricât de sălbatică era lupta între aceste societăţi, datorită faptului că ordinatoarele erau programate să vestească din timp care din ele va fi înfrântă, salariaţii se obişnuiseră să-şi aranjeze situaţia conform datelor furnizate. Astfel, când se anunţa falimentul instituţiei în care lucrau, ei o părăseau din timp fie angajându-se în altă parte, fie ocupând cartierul şomerilor care era întotdeauna gata să-i găzduiască şi unde erau îndreptaţi spre un centru de recalificare. Egocentrismul şi sentimentalismul se stinseseră aproape de tot în firea lor, modelată de o existenţă fără suiş sau coborâş. Alertaţi de scăderea unor sentimente vibrante şi de eticheta de „alienare", pentru ca cetăţenii să nu fie lipsiţi de afecţiune, se îngăduise ca fiecare familie să aibă un animal domestic, ce vieţuia în boxa apartamentului plasată în subsolul clădirii. La întoarcerea de la lucru, oamenii fuseseră sfătuiţi să împartă mângâieri protejatului lor: câine, pisică, iepuraş sau papagal, şi astfel se obţinuse un real ataşament al stăpânilor faţă de fiinţele animaliere, ataşament altminteri reciproc. Regula interzicea să creşti mai mult de doi, tot aşa cum nu permitea să nu ai niciunul. În cazul că femeile şi bărbaţii aveau în mod cu totul ciudat o stare lăuntrică, şi-o puteau revărsa cu uşurinţă nu asupra semenilor lor, pentru a-i afecta sau necăji, ori pentru a le da o exuberanţă nocivă, ci asupra animalului domestic.

Filtre speciale aşezate la intrarea apelor sau pe înalţii stâlpi rotitori curăţau aerul, evitând pericolele poluării. Nimeni nu mai purta mască, aşa cum se întâmplase cu 40 de ani în urmă. Atmosfera avea un miros puţin înţepător, de antiseptic, dar cu timpul nu mai era băgată în seamă. Filtrele cu putere mare nu acţionau însă decât până la o anumită înălţime, aşa că soarele se întrevedea palid printre norii de particule ce pluteau în văzduh, sau mai degrabă se zărea un fel de lumină gălbuie îndepărtată. De aceea, parcurile, de dimensiuni minuscule, aveau o vegetaţie palidă şi sfrijită. Rolul decoratorilor crescuse mult. Sculptori şi pictori creaseră arbuşti artificiali cu boboci şi muguri ce mărgineau aleile şi împodobeau grădinile, scuarurile şi răspântiile. Bineînţeles, la realizarea decoraţiilor menite a înfrumuseţa aspectul oraşului lucra toată lumea. La o iniţiativă recentă, femeile sădiseră în jardiniere, la ferestre sau în balcoanele acoperite, tot soiul de plante adevărate, de care se îngrijeau cu ajutorul unor lămpi cu raze ultraviolete. După orele de lucru, locuitorii efectuau multe activităţi utile. Toţi se bucurau de o temeinică instrucţie militară, pentru a pacifica la nevoie aşezări înapoiate şi a le impune normele sănătoasei vieţi metropolitane. Această

instrucţie era foarte variată, pentru că includea mânuirea de arme, de substanţe biochimice, precum şi construirea fortificaţiilor fixe şi mobile. Deoarece munca organizată le lăsa destul timp liber, acesta era afectat sportului şi gimnasticii, pentru întreţinerea condiţiei fizice. Totodată, nu era neglijată nici destinderea. Se constatase că practicarea artei oferea o serie de oportunităţi de recreere. Fiecare artist profesionist avea obligaţia să patroneze pe amatorii organizaţi în cohorte care, după ce deprindeau meseria, îi conduceau pe alţii la aplicarea funcţională a măiestriei dobândite. Desigur, propăşirea urbanisticii atinsese un nivel nemaiîntâlnit până atunci. Succesele mozaicării şi picturii de frescă se observau nu numai pe zidurile instituţiilor principale şi clădirilor oficiale, ci şi pe pavajul trotuarelor, la intersecţiile străzilor. Semnele de trecere, indicaţiile de circulaţie, toate aveau o factură artistică. Puţini fuseseră cei care nu-şi găsiseră un hobby în alt domeniu decât în cel al activităţii lor de bază. În acest fel se şi realiza o legătură mai strânsă între feli-city-eni, pe care ritmul muncii nu o îngăduia în orele productive. Ucenicul îşi cunoştea mai bine supraveghetorul, soţul pe soţie, deţinutul pe gardian. PDG-ul, cu o beretă pe cap, luciră în atelierul de pictură sau cel de mecanică alături de instalator, iar patronul îşi însoţea dactilografa la cursurile de poezie. Numai membrii Stuff-ului metropolitan, care vegheau zi şi noapte la bunul mers al oraşului, nu puteau veni prea des; dar cum, în principiu, erau aleşi la zece ani o dată, după înlocuire aveau şi ei parte de plăcerile relaxării. Doar elementele mizantrope nu-şi găseau o înclinaţie oarecare, însă acest lucru se remedia cu ajutorul câtorva şedinţe de psihanaliză. Nu lipseau, evident, nici distracţiile propriu-zise: cântecul şi dansul. Ele erau o plăcere şi o îndatorire. Se formau echipe ce se amuzau, dar apoi, după o serie de repetiţii, îi încântau şi pe alţii cu perfecţiunea jocului lor. Muzica şi dansul erau imitative şi figurative, constând din redarea unor sunete şi mişcări ale activităţii cotidiene, înlănţuite armonios. Lectura şi arta dramatică decăzuseră. Luau multă vreme şi, prin tensiunea pe care o provocau, oboseau mintea şi afectul. Boala şi moartea mâhneau şi încordau destul, pentru a nu se mai apela şi la alte zguduiri gratuite. Erau însă mulţi amatori de film. Apartamentele fiind improprii pentru a conţine altceva decât mobila uzuală, chiar dacă şi cu un mic surplus la cei avuţi, dar mai ales pentru că sensibilitatea la cel mai mic zgomot devenise foarte mare, cinematograful fusese amplasat în subsolurile clădirilor. În sălile dintr-un cvartal erau instalate ecrane, televizoare şi videoteci, unde puteau fi vizionate în comun spectacole muzicale vesele sau comedii mute ajunse iar la modă. Zgomotul fusese abolit şi în mijloacele de transport, căci metrourile, trenurile aeriene şi autobuzele fusese construite cu o insonorizare desăvârşită. Din subsolurile bine izolate rar se auzea până şi

larma vocilor omeneşti. Bunul simţ le impunea cetăţenilor să vorbească încet şi puţin, să râdă moderat chiar şi când se amuzau, să nu tropăie (de altfel ar fi fost şi greu cu încălţările lor silenţioase), când dănţuiau, să nu exclame când se mirau – împrejurare de altfel foarte rară şi greu de închipuit. Pentru sănătatea publică a oraşului se dusese o campanie sanitară fermă. Medicina preventivă avusese bune rezultate. Toate măsurile erau respectate, aşa că nu existau îmbolnăviri şi epidemii. Bolnavii incurabili erau imediat descoperiţi şi izolaţi, murind senini şi în linişte într-o clinică din afara oraşului, fără a-i obosi şi deprima pe ceilalţi. Afecţiunile uşoare se tratau în spitalele centrale şi erau repede vindecate atât la copii, cât şi la adulţi. Fireşte că se detectaseră o serie de boli de stomac, de ficat, de ochi, ca urmare a condiţiilor atmosferice, dar o medicamentaţie adecvată, educarea voinţei de a învinge răul şi o serie de inovaţii tehnice facilitau fie curarisirea, fie o cronicizare nesupărătoare însoţită de o uşurare a durerilor.

În această mulţumire generală se iviseră deodată, ca un trăsnet, un soi de afecţiuni de mult uitate: alergiile. Oamenii se apucaseră să strănute, să tuşească, să se sufoce în timpul lucrului, în drum spre casă, când participau la distracţiile colective. Le pierise pur şi simplu bucuria de a trăi şi simptomele nu se manifestau la unu-doi, ci la grupuri întregi. Un grup cădea brusc pradă acestei istovitoare şi destructive maladii, apoi altul şi altul. Se luară măsuri pentru edificarea şi funcţionarea rapidă a unui serviciu alergologic care să găsească sursa răului ce ameninţa tot mai tare inegalabilul Feli-city. O echipă medicală se califică într-un timp record în această ramură. În urma numeroaselor testări, după ce fură eliminate pe rând alergia la metal, la vopsele, la o serie de produse chimice, materiale plastice, sau mijloace de transport, se ajunsese la concluzia că se ivise din nou periculoasa polenofobie. De unde? Probabil că perioada de extremă poluare îi dezobişnuise pe oameni de zonele verzi şi de vegetaţie în genere. Prin urmare, generaţia actuală se resimţise de prezenţa puţinelor plante cultivate, ceea ce dusese la actuala situaţie. Se fabricară tot felul de seruri, vaccinuri, siropuri, picături, se practică o desensibilizare pe scară largă, dar nu se obţinu nicio ameliorare. Alergia făcea ravagii ajungând la forme acute: bolnavii îşi pierdeau cunoştinţa, lipseau de la muncă, se certau cu membrii familiei sau cu şefii şi subalternii lor. Atunci, lăsând cercetării de perspectivă să descopere remediul medical, Administraţia luă hotărârea să distrugă cauza răului. Se arseră plantele din balcoane şi ferestre şi, pentru o mai mare siguranţă, şi cele firave din parcuri şi de pe străzi. Ba mai mult, se închiseră toate serele de aprovizionare cu fructe şi legume, în locul acestor produse fiind folosite la recepţii machete de ceară. Alergia dispăru şi se restaură traiul fără griji. Dar la numai un an, boala izbucni iarăşi, cu

neajunsuri şi mai îngrozitoare. Se reluară cercetările şi testările. În cele din urmă, medicina din Feli-city obţinu o victorie deplină. Descoperi cauza acestei noi alergii. Era o alergie la blana animalelor. În ciuda eforturilor, nu se găsi remediu nici la ea. Tot aşa, virulenţa, în loc să scadă, crescu în urma medicaţiei. Oamenii se îmbolnăveau în grupuri din ce în ce mai mari. Starea lor nervoasă era aşa de gravă, încât nici tratamentele psihiatrice şi psihanalitice nu mai puteau să-i calmeze. Se luă aceeaşi decizie ca rândul trecut: eliminarea cauzei ce declanşase alergia. Dacă în privinţa plantelor, măsura fusese aplicată fără mare greutate, acum hotărârea iscă adevărate tragedii. Pacienţii refuzau să se despartă de animalul lor de casă, se împotriveau echipelor poliţiei sanitare, îi molestau pe medici, plângeau, ţipau, se rugau să li se lase vietatea pe care o iubeau. Bineînţeles că, în ciuda acestor incidente, doctorii şi aparatul de ordine îşi făcură datoria.

După uciderea animalelor domestice şi dezinfectarea boxelor pustii, sănătatea reveni. O serie de serbări suplimentare şi de petreceri publice în parcurile oraşului mai ridicară moralul populaţiei cuprinse de melancolie şi remuşcări. Încet, încet viaţa îşi reluă cursul, dar nu trecu niciun an şi maladia se dezlănţui din nou, şi mai gravă parcă. Oamenii părăseau, unul câte unul, lucrul şi alergau înnebuniţi încoace şi încolo, smulgându-şi părul din cap. Nu-şi mai vorbeau, se îmbrânceau pe străzi şi în vehicule, se bruscau la intrarea în clinici. Refuzau să urce cu ascensoarele, cuprinşi de o stranie claustrofobie. Din păcate, de astă dată, cauza răului rămase multă vreme nedescoperită. Toate testările, cercetările, investigaţiile fură zadarnice. Încercând în tot felul să domolească irascibilitatea crescândă şi să stăvilească scăderea forţei de muncă, Administraţia dispuse demolarea unor clădiri mai vechi care, poate, mai având un dram de umiditate, erau dăunătoare şi închiderea unor săli de videotecă şi cinema, atribuind peliculei geneza alergiei, mai ales că acum efectele oculare erau aşa de puternice că majoritatea cetăţenilor umblau cu ochii închişi, slujindu-se de bastoane ca orbii. Formula pastilelor nutritive fu schimbată de câteva ori. Totuşi mulţi bolnavi nu mai voiau să se hrănească şi erau nutriţi prin perfuzii. Se simţi nevoia tratării unei anemii generale tot mai vizibile. Se fabrică sânge în cantităţi mari, dar el nu fu asimilat de bolnavi. Numeroşi medici şi lucrători ai reţelei sanitare se oferiră atunci ca donatori, poate şi din pricina mustrărilor de cuget pentru lipsa lor de eficienţă. Se făcură primele transfuzii cu sângele oferit de ei. Într-o zi, imediat după transfuzie, sora de gardă intră înnebunită la medicul-şef al spitalului 2 şi îi spuse:

— Sir, bolnavul de la 46 s-a acoperit după transfuzie de pete roşii.

— O nouă boală, se sperie şeful spitalului.

Sora însă rămăsese locului clătinând din cap. În ochii ei licărea groaza.

— Nu arată ca o eczemă, profesore, ci ca o reacţie la un test.

— Imposibil! exclamă şeful spitalului şi porni în grabă să vadă bolnavul.

În orele următoare, însă, se constată că intuiţia infirmierei se confirma. Transfuziile dovedeau limpede care era cauza alergiei. Majoritatea cetăţenilor din Feli-city făcuseră alergie la om.

S.O.S., INVADATORII!

— Nu mai pot, nu mai pot! Îmi zvâcnesc tâmplele, mi se învârte capul de oboseală. Dacă nu mă odihnesc o zi, nu mai sunt în stare de nimic!

Izbucnirea inginerului-şef iscă un moment de uluire, fiindcă era cunoscut ca un om sobru, stăpânit. Apoi cuvintele lui sparseră încordarea care începu să se fărâmiţeze ca un zid după cutremur, şi cu toţii îşi dădură brusc seama cât sunt de sleiţi. Lucrările înaintaseră vertiginos în faţa pericolului imanent. Şi acum se simţeau istoviţi, năuci.

Când primele semnale din cosmos fuseseră descifrate, nimeni nu le considerase semne rele. Fiinţele unei alte civilizaţii se îndreptau spre pământ. Făpturi necunoscute veneau spre Terra. Aveau să sosească în curând aici alte vieţuitoare cu inteligenţă superioară. Presa, folosind mii de titluri senzaţionale, anunţa nemaipomenita veste. Şi lumea citea cu nesaţ informaţiile şi se găseau mulţi care afirmau că au prezis ei că aşa se va întâmpla. Încetul cu încetul însă îngrijorarea se strecurase în suflete. Şi dacă vin cu gânduri viclene? Dacă mesajele lor prieteneşti sunt mincinoase? Dacă au intenţii războinice? Dacă doresc să subjuge, ba poate chiar să distrugă omenirea? După răspunsul ospitalier, care nu se ştia dacă ajunsese sau nu la extratereştri, opiniile asupra lor se schimbaseră radical. Mai bine să fie împiedicată o astfel de aterizare. Nu, umanitatea nu-i o pradă aşa de uşoară! Să ştim întâi totul despre aceşti străini: de unde sunt, ce vor, să-i cunoaştem bine şi, eventual, după o serie de tratative de durată, vom vedea cum trebuie procedat. Li se trimisese un avertisment în acest scop. Dar de vreme ce nu exista siguranţa că au captat primul mesaj, nici pe cel ulterior, menit să le împiedice sosirea, s-a hotărât construirea unui sistem de apărare care să prevină orice tentativă de intrare în spaţiul atmosferic. Trebuia, în primul rând, detectată nava sau grupul de nave din indiferent ce direcţie ar veni, iar în al doilea rând, firește, să existe un sistem infailibil de distrugere a lor. Detectarea nu punea probleme tehnice deosebite. Cu mijloace clasice de tip radar se putea şti de la o distanţă mare când se îndreaptă spre pământ un vehicul spaţial chiar dacă acesta se deplasa cu o viteză deosebită, cum de altfel era de bănuit, şi chiar dacă sosea de foarte departe. Aparatele de tip radar folosind raze laser se dovedeau suficiente în această privinţă. Mult mai complicată se arăta problema punerii la punct a unui sistem de combatere a navelor cosmice. Necunoscând armele adversarului, capacitatea destructivă a apărării trebuia să fie rapidă şi radicală. Aici se iveau însă şi obstacole. Cu cât forţa distrugătoare era mai teribilă şi efectele se întindeau pe o rază mai mare, cu atât era mai greu să fereşti mapamondul de consecinţele propriei acţiuni militare. Soluţia a fost găsită de un colectiv de specialişti al

Toparmiei. La o distanţă mare de Pământ se putea crea un sistem de sateliţi, o sferă cu ochiuri destul de mici, pentru ca orice corp străin ajuns în zona ei să fie pulverizate de exploziile concomitente a 2–3 sateliţi constituenţi. Rezolvarea părea simplă, dar la un studiu mai atent ieşeau la iveală neajunsurile ei. Consiliul strategic a trebuit să elimine ideea declanşării automate de explozii a sateliţilor din sistem. Circulaţia cosmică a pământenilor către planetele din galaxie devenise atât de intensă, încât riscau ei să fie primii victimele sferei de apărare. S-a cercetat dacă la ştirea unei invazii, nu poate fi oprit din timp traficul cosmic uman. Calculatorul care a primit spre elucidare chestiunea a răspuns categoric nu, mai ales că nu exista nicio precizare a lansării spre Pământ a navelor duşmane, nici dacă acest lucru se întâmplase sau fusese doar un zvon. Vehiculele interplanetare terestre nu plecau de asemenea numai de pe Pământ, ci se şi întorceau din celelalte planete şi era deci imposibil să garantezi că vor fi împiedicate la timp să-şi ia zborul. În plus, cele aflate în cursă îşi puteau schimba ruta numai cu mare dificultate. Astfel, ideea simplă, comodă şi liniştitoare a sferei protectoare, căreia chiar unii gazetari care reuşiseră să smulgă informaţii, în ciuda secretului militar, îi dăduseră numele de Salvglobus, se dovedi inutilizabilă. După multe dezbateri furtunoase, nu un specialist, ci un istoric care cerceta războaiele din trecutul îndepărtat, intervenise accidental în discuţiile specialiştilor, dându-le o idee bună pentru conceperea sistemului de apărare. Istoricul îl însoţise pe un amic reporter, ce se strecurase în sala discuţiilor, şi se aşezase de o parte, pe o bancă. Dar, în loc să tacă, făcându-se mic-mititel, şi să ciulească urechile cum făcea prietenul său, istoricul se apropiase de masa dezbaterilor şi intervenise neaşteptat şi – să spunem drept – cu destulă impertinenţă în controversele marilor strategi. Pasionat de obiectul studiilor sale, el se referise la mijloacele de apărare din epocile anterioare în faţa unor pericole, a unor cotropiri de pământuri, e adevărat nu de către fiinţe ciudate, ci chiar de oamenii înşişi. Această evocare deschisese o perspectivă de ieşire din impas. Combinând tradiţia cu recentele descoperiri, se adoptase ideea amplasării unor rachete balistice cu tir de precizie milimetrică.

— Bine, ridicase cineva o obiecţie, dar dacă nava inamică accelerează şi evită proiectilul?

— În cazul că amplasarea bazelor de lansare e corectă, racheta nu va da greş!

Execuţia acestui plan cerea o muncă uriaşă, minuţioasă şi deosebit de rapidă. Încredinţată celor mai buni dintre cei buni, acţiunea începuse în grabă. Acum lucrările vastului sistem de apărare se apropiau de sfârşit. Punerea la punct a unor detalii importante, dar care nu mai ţineau de

concepţie, împiedicaseră echipa Suprem-constructiv să părăsească clădirea şantierului central. Totuşi, după fraza rostită de inginerul-şef, se hotărâră să facă o binemeritată pauză. Atât îşi puteau permite. Ba chiar erau obligaţi să-şi acorde o zi de repaos, o zi de limpezire a minţit, de liniştire a nervilor. După izbucnirea vehementă ce nu-i sta în fire, inginerul le dădu dispoziţie ca fiecare să se destindă cum vrea, timp de 24 de ore. Pe urmă aveau să se reîntâlnească aici şi să termine ce mai era de rezolvat. Inginerul însuşi voia să plece undeva, într-un colţ patriarhal, să pescuiască. Undiţa şi arcul erau jocuri solitare care-l odihneau mult mai mult decât zgomotoasele petreceri ale tineretului. Staţiunile patriarhale erau rare şi legitimaţia de intrare se obţinea foarte greu. Nostalgia oamenilor fiecărei epoci pentru trecutul, pe care întotdeauna, indiferent de datele realităţii, îl îmbrăcau într-un văl idilic, îl închipuiau ca pe o ţară de basm, într-o atmosferă de statornicie zâmbitoare, se plătea scump, ca toate întoarcerile. Tot aşa cum punţile spre viitor erau aruncate cu tensiunea şi misterul visului care, oricât de clare îi sunt fundamentale, pluteşte într-un abur straniu, argintiu, găzduind neaşteptate primejdii, atracţia pentru trecut era dimpotrivă numai duioşie şi repaos. Merita aşadar orice sacrificiu. Închipuiţi-vă, departe de oraş, o oază de verdeaţă unde nu exista aer condiţionat, ci o boare purificată de plante şi flori, unde un lac adevărat adăpostea tot soiul de peşti care se mişcau liber prin pânzele de apă cristalină, unde fluturi – da, da, fluturi – zburau din floare în floare, ba puteai vedea până şi furnici, muşte şi râme. În locul pastilelor nutritive puteai să foloseşti mici trepieduri cu ceaun aflate la marginea unei pajişti şi să-ţi fierbi ceva singur, aprinzând focul.

La ora aceasta nu veniseră încă vizitatori. Inginerul străbătu în linişte poteca spre lac. Dar parcă astăzi îi era lene să scoată uneltele arhaice din ambalajul lor de plastilex. Se aşeză pe un scăunel şi privi la căsuţa-muzeu. Cum trăiseră strămoşii în încăperea aceea strâmtă, cu acoperiş de stuf ţuguiat? Soarele de vară îi încălzea umerii şi spatele dureros. Ridică ochii spre cerul senin pe care plutea din când în când un nor alb, ca o pasăre fabuloasă cu cioc şi aripi disproporţionate faţă de trup. Apoi alcătuirea fragilă se destrăma ca să se schimbe într-alta la fel de ciudată. O boltă de un senin ireal după atâtea zile şi nopţi de lumină artificială. Inginerului îi veni un chef nebun să se trântească în iarbă şi să adoarmă respirând mireasma florilor şi ascultând zumzetul albinelor. Stupul se zărea ceva mai departe. Imaginându-şi veşnicul du-te-vino al albinelor, inginerul simţi şi mai mult nevoia să se întindă şi să se lase în voia unei dulci somnolenţe. Se întoarse şi scoase din micul helicopter pe care-l folosea pentru asemenea plimbări o pătură antiumiditate, o întinse pe jos şi se culcă cu mâinile sub cap. Ţârâitul insectelor părea acum mai puternic, razele soarelui îl săgetau prin haină. La

un moment dat avu impresia că zumzetul albinelor se transformă într-un alt sunet, neobişnuit, nedefinit. Asta îl făcu să zâmbească. Cât de greu se deconectează şi se decontractează omul! Pe când harnica albină... Ochii i se închiseră şi aţipi.

*

Astronava nu mai avea combustibil. Deşi fusese prevăzută pentru o călătorie foarte lungă, piedicile întâmpinate o făcuseră să piardă multă energie. Ce drum curios! După ce descifraseră cu destulă dificultate un mesaj cu aparenţă binevoitoare, se şi grăbiseră să termine pregătirile de lansare. Se gândiseră să plece o echipă întreagă, dar nu voiau să exagereze. Să încerce întâi cu o singură navă experimentală, care să înfrunte toate peripeţiile drumului şi să se aşeze prima pe o planetă străină locuită. Ea va informa permanent cum îşi îndeplineşte misiunea, cum a fost întâmpinată de cei de acolo. După stabilirea unor relaţii, vor vedea mai departe. Calculele sunt calcule, dar oricât de îmbucurătoare ar fi, şi neprevăzutul are uneori un cuvânt de spus. Când alegerea căzuse asupra lui, pilotul avusese o mare satisfacţie. Formaţia lui poliprofesională îi permitea nu numai să facă faţă călătoriei, ci să şi strângă informaţii edificatoare în toate domeniile. El participase la elaborarea planului de contactare a altor civilizaţii şi cunoştea fiecare etapă a acestei însemnate acţiuni. Ea se confunda parcă acum cu însăşi fiinţa lui; nu mai putea vieţui fără să-şi vadă îndeplinit ţelul. Probabil că şi asta contribuise să fie selecţionat dintre atâţia candidaţi. În afara experienţei şi antrenamentului, similar cu ale celorlalţi, se ţinuse seama că întreaga sa existenţă se înfăşura ca o liană în jurul copacului viguros care însemna pentru el acest unic ideal. Şi credinţa atât de fermă în reuşită îi dăruia o şansă în plus. Câtă fericire, să salute o altă civilizaţie şi să o studieze sub toate raporturile! Va întrebuinţa cele patru coduri universal posibile, iar dacă nu va fi înţeles, va dezmembra şi va reconstitui astronava sub ochii locuitorilor necunoscuţi, oferind astfel un limbaj practic care să devină, printr-o asemănare oarecare de activitate, o bază de înţelegere şi comunicare. Pilotul era gata la orice, preparat pentru orice eventualitate. Trecu de stratul protector al planetei printr-un loc indicat de roboţi spaţiali, dar o mulţime de intemperii îi dădu impresia că întâmpină o rezistenţă, că noua lume i se refuză. Fără îndoială, greşea. Doar primiseră semne de prietenie. Şi apoi, chiar dacă nu pricepuseră bine mesajul, el va şti să-i convingă că a venit cu intenţii paşnice. Şi când toate păreau că se apropie de un deznodământ fericit, iată neplăcerea cu combustibilul. Mare lucru nu era. Trebuia doar să apese pe buton şi să se autoalimenteze printr-o explozie provocată în cuşca de sub astronavă. Se uită în jos, pentru a potrivi

declanşatorul. Aici era locul potrivit! Zări mari cuburi de piatră, de zeci de ori mai înalte decât se puteau închipui, şi tot soiul de monştri zburători. Deodată însă se opri. Se apropiase mult de scoarţa planetei. Ce frumuseţe! Ascunse până acum privirii, i se dezvăluiră plante verzi, o clădire cu sute de încăperi din care ieşeau fiinţe gingaşe. Păreau grozav de zorite. Şi ce culori minunate: galben, albastru, trandafiriu. Mult mai vii decât erau acasă. Totul respira voioşie. Şi el să distrugă acest loc fermecător pentru a-şi alimenta nava! Straşnic început de solidaritate! Comunică toate acestea staţiei de comandă. „Declanşează, sună ordinul, şi aşează-te mult, mult mai departe!" Dar el, pur şi simplu, nu putea. Locuitorii ţinutului pe care îl îndrăgise de departe de atâta vreme, locuitorii pe care voise cu elan aşa de puternic să-i cunoască şi să le câştige încrederea, trebuiau acum să fie pulverizaţi. „Grăbeşte-te!" se auzi de la centru. „Declanşează!" Dar lui îi era peste putinţă, absolut peste putinţă. Capul începu să i se învârtească. Jos, fiinţele zburau, purtând parcă ceva cu ele. Cu micul său aparat de raze văzu interiorul locuinţei lor construită cu o simetrie perfectă, cu armonie fără seamăn. Pilotul era prea departe ca să mai audă zumzetul care le însoţea în deplasarea lor atât de uşoară. Acest zumzet se împleti în auzul său cu şuierul înfiorător al astronavei în cădere. Vehiculul se sfărâmă, iar pilotul muri cu gândul că măcar avusese bucuria să ajungă primul pe o planetă locuită şi să vadă cu ochii săi delicatele făpturi care în curând se vor îngrămădi la locul catastrofei.

*

Inginerul-şef se trezi din somn cam amorţit. Cerul i se păru mai puţin albastru, iar iarba îşi pierduse catifelarea. Grijile îl năpădeau din nou. Douăzeci şi patru de ore era foarte mult. Dacă în răstimpul acesta se întâmpla ceva?! Trebuia să ajungă degrabă înapoi la Şantierul suprem. Se ridică brusc, îşi strânse lucrurile şi porni. Când trecu pe lângă stupul de albine, zări ceva fumegând. Dacă ar fi fost mai puţin preocupat, ar fi ridicat obiectul. Dar aşa, se mulţumi să bombăne: „Iar a luat careva o ţigară de foi din cele de odinioară şi neştiind cum se întrebuinţează, după ce a aprins-o, a aruncat-o aici. De ce n-or fi citind oamenii indicaţiile din zonele patriarhale? Într-o zi or să provoace o nenorocire."

Şi, călcând apăsat cu piciorul pe tubul lung de 10 cm, care fusese una din cele mai perfecţionate astronave, alcătuită dintr-un amalgam rezistent la orice armă, construită cu atâta migală şi precizie pentru a străbate spaţii imense, inginerul trecu mai departe. Iar albinele gingaşe şi zorite, bătând din aripioarele lor străvezii, îşi continuau veşnicul du-te-vino spre locuinţa lor cu încăperi simetrice şi armonioase, ca să depoziteze nectarul cules din flori.

Inginerul-şef însă nu le mai dădu nicio atenţie. Mintea lui se concentra în întregime asupra sistemului de apărare al Terrei.

SUPRAVIEŢUIRE

I

Era zi de adunare. Temerile că timpul se va strica nu se adeveriseră. Soarele strălucea, oglindindu-se în zecile de canale, iar zidul împrejmuitor, îmbrăcat în aramă, precum şi argintul şi aurul cu care era acoperit templul, sclipeau orbitor. Şi totuşi, în ziua luminoasă a anotimpului rece te lâncezea un soi de zăduf neobişnuit care dădea cerului ceva apăsător. Aerul era greu şi înăbuşitor, ca înainte de furtună. Vijeliile se înteţiseră mult în ultima vreme şi furiile oceanului duseseră la pierderea a numeroase corăbii. Lumea pestriţă şi gălăgioasă a porturilor fusese cuprinsă de teamă. Se răspândiseră tot felul de zvonuri printre marinari: că la chemarea duşmanilor, stăpânul mărilor, ce le era prielnic, dezlănţuise împotriva atlanţilor un şir de catastrofe menite să-i piardă. Străinii nu mai veneau aşa de des şi bunul mers al negoţului începea să se strice. Despre toate acestea se discuta prin palate şi gimnazii cu aceeaşi înfocare. Bineînţeles nu cu o groază superstiţioasă, ci căutându-se lămurirea ştiinţifică a fenomenelor. Deşi obişnuiţi cu cutremure puternice şi cu ploi torenţiale, care fuseseră luate în vedere de către ultimele generaţii atât în ce priveşte construcţiile, cât şi paza ogoarelor, mişcările tot mai nedomolite ale pământului îi puneau pe gânduri pe filosofi şi savanţi. În adunarea de azi, cei zece regi nu se vor putea stăpâni să nu aducă vorba despre asta. Dar era încă prea devreme, căci cercetările nu ajunseseră la o încheiere de luat în seamă. Mai bine ar fi fost să păstreze taina celor descoperite, deoarece orice cuvânt putea trezi în închipuirea populaţiei fără educaţie gânduri nedorite. Şi nimeni nu-şi închipuia că nu se va afla câte ceva din lucrurile discutate în adunare. De fapt, cu toţii aşteptau părerea lui Toth. Dar marele filosof, după înfruntarea cu Diaprepes, se trăsese departe de cetate, într-o căsuţă situată în înaltul muntelui, împreună cu mica sa ceată de ucenici, şi se părea că n-are de gând să le împărtăşească vederile lui. Se spunea că printre tinerii din jurul său s-ar găsi şi un sclav foarte învăţat, care era tratat ca un egal. De aci se născuse şi neîncrederea lui Diaprepes şi altor regi, care-şi arătaseră întâi nemulţumirea şi apoi îl acuzaseră deschis. Unele prevestiri ale lui Toth le ajunseseră la ureche. Ele spuneau că o nenorocire de neînlăturat pândea Atlantida, o catastrofă nemaicunoscută până atunci. Regii socoteau aceste vorbe ale lui Thot drept trădătoare, înrâurite de duşmanii ţării din a căror ură desigur se născocise cataclismul pe care-l aşteptau pentru a scăpa odată pentru totdeauna de atlanţi.

Toth şi ucenicii lui întocmeau acum o lucrare filosofică monumentală pe care începuseră s-o scrie pe table de smarald. Ea avea drept scop să arate

urmaşilor stadiul culturii atlanţilor în cazul că întregul ţinut va pieri în cataclismul prevăzut, de care filosoful părea să nu se îndoiască.

Echipajele regilor sosiră pe rând în faţa templului.

De la fereastră, Clito îl văzu pe tatăl ei coborând şi îndreptându-se cu paşi măsuraţi spre intrare, în fruntea şirului. Ştia că va lipsi până-n zori. Acum era momentul, aşadar. Acum, ori trebuia amânat pe încă cinci ani. Supravegherea strânsă la care o supusese tatăl ei în ultima vreme, oprind-o să-l mai vadă pe bătrânul Toth, o împiedicase să-l întâlnească pe Agathon. Dar datorită credincioasei ei sclave Evantia reuşiseră să-şi scrie în taină, iar absenţa aţâţase flacăra iubirii. Planul de a fugi împreună cu mentorul lor îl urziseră încă de la începutul zâzaniei între Toth şi Diaprepes. Prilejul aşteptat cu nerăbdare venise. Clito aştepta semnalul Evantiei, care trebuia să pună ierburi adormitoare în hrana străjilor. Fata suspină uitându-se pe geam. Alegerea şi prinderea micilor tauri de jertfă i se păruse întotdeauna un spectacol barbar. Animalele mai păşteau încă în ţarcul din poiană, în spatele templului. Clito se înfioră. Va reuşi oare? Nu va deveni şi ea o pradă urmărită cu sălbăticie? Clipele treceau ca nişte bătăi puternice de inimă care-i lăsau un gol în piept.

Iată, regii ieşiseră şi, înarmaţi cu bâte şi lanţuri, porniseră să prindă tăuraşii. Tăcută ca o umbră, Evantia se apropie. Clito, care n-o auzise, tresări, simţindu-se apucată de mână.

— Pe toţi i-am adormit sau i-am îndepărtat, afară de Azaes.

Azaes era sfetnicul lui Diaprepes. Nu-l chema de mic astfel, dar în semn de preţuire regele îi dăduse numele fratelui său geamăn, mort în bătălie. El era ochii şi urechile stăpânului. Bănuitor şi violent, ghicise că fecioara răsfăţată care se supusese cu greu voinţei tatălui nu va renunţa la dragostea ei. De aceea sta de pază zi şi noapte, ferindu-se de orice lucru venit din mâna Evantiei, pe care o bănuia că o îndeamnă pe Clito la neascultare.

— Eram sigură! rosti hotărât Clito către sclava ei. Aşteaptă-mă!

Şi ascunzând pumnalul de argint în mâneca rochiei, porni spre încăperea de colţ. Se întoarse nu după mult timp, palidă şi cu chipul încruntat. Nu, moartea lui Azaes n-o impresionase mai mult ca jertfirea tăuraşilor. Se prăbuşise tăcut, izbit în spate, şi pierise din viaţa ei cum piere o piază rea.

— Putem pleca.

Evantia nu întrebă ce se întâmplase, aruncă pe umerii lui Clito o mantie de blană, se înfăşură şi ea într-una şi amândouă se strecurară pe poarta din fund. Încălecând pe caii pregătiţi dinainte, o luară la trap uşor prin pădurice. Caii cunoşteau drumul spre locuinţa lui Toth şi aproape că-i lăsară în voia lor.

Între timp, ceremonia continua. Tăuraşii prinşi fură duşi la coloana de oricalc şi înjunghiaţi. Fiecare rege luă cu mâna sa un cheag mare de sânge şi-l aruncă în vasul cu apă înmiresmată. Apoi mădularele fură azvârlite în foc. Diaprepes, încruntat, îşi aţinti ochii spre flăcări. Veneau timpuri grele dacă spusele lui Toth se răspândeau prin ţară, cine ştie ce vor face oamenii, mânaţi de deznădejde! Vor fugi care încotro sau se vor deda la acte nesăbuite, ştiindu-şi moartea aproape. Şi ce dovadă avea Toth? Nimic sigur. Dar zisele lui ajunseseră literă de lege. Diaprepes ura trufia filosofului, siguranţa lui de sine şi vorbirea aceea în dodii cu care parcă voia să-l sfideze pe el, ca şi cum ar fi fost doar un războinic lipsit de minte care nu era în stare să înţeleagă o gândire înaltă.

— Nu putem încă stăpâni puterile lăuntrice ale pământului, îi spusese Toth, dar alţii o vor face după noi, căci totul e alcătuit din una şi aceeaşi materie care ia diferite forme.

Aceste cuvinte fuseseră rostite ca şi cum i-ar fi împărtăşit o mare descoperire. Haida de! Cu toţii cunoşteau gurile de foc ale munţilor şi legătura lor cu cutremurele. Dar să faci din asta un principiu universal! Ce prostie!

— Este puternica forţă a oricărei forţe, ea va surprinde tot ce este nesurprins şi va pătrunde tot ce este de nepătruns, pentru că aşa e făcută lumea, adăugase Toth în chip de profundă cugetare.

Diaprepes nu-l luase în serios. Corăbiile erau împinse de vânt, iar în prelucrarea metalelor se folosea lemnul şi focul. Astea erau lucrurile importante, rodnice. Ce interesa ciudata substanţă ce se ridică de la pământ spre cer şi coboară din nou spre pământ, cu o putere neîntâlnită, cum susţinea Toth? Dacă ştii să consolidezi bine cetatea, ea va rezista cum a rezistat şi până acum mişcărilor pământului, cu pagube mai mici sau mai mari. Mai bine să previi aceste pagube, să îngrădeşti întinderea lor. Nu să fugi, să fugi sub cuvânt că vrei să păstrezi spiritul civilizaţiei. Fuga e o ruşine, o trădare. „Şi a mai îndoctrinat-o mizerabilul, şi pe Clito, îndepărtând-o de mine!" îşi zicea Diaprepes. Gânditor, el luă cupa de aur şi urmat de ceilalţi o cufundă în vasul sacru, o scoase, turnă câteva picături pe foc, apoi începu să rostească cu glas aspru jurământul solemn. Prin acest jurământ strămoşesc, reînnoit o dată la cinci ani, fiecare rege se lega că va judeca după prescripţiile de pe coloana din mijlocul templului, că va pedepsi conform lor crimele comise, că nu va încălca legile nici de acum înainte, că nu va cârmui singur şi va păstra cu credinţă judeţele părinţilor. Când sfârşi, Diaprepes bău cupa până la fund şi o depuse în sanctuarul zeului. Pe urmă se aşeză la masă în aşteptarea celorlalţi. Faţa lui roşcată şi nemişcată părea în lumina flăcărilor figura unei statui de lut ars. Clito nu-i semăna. Ea moştenise

fineţea trăsăturilor neamului lui Atlas din care se trăgea maică-sa, precum şi pielea lor sidefiu-albăstrie. Azurul celest, culoarea nobleţei, pe care o aveau puţini descendenţi ai marelui rege străbun, îi dădea acel aer mândru care inspira respect tuturor. Diaprepes îşi aminti de soţia sa prin care ajunsese conducătorul suprem al atlanţilor şi regretă că nu se afla acum, în această încercare, alături de el. Altfel ar fi răspuns Clito la sfatul mamei decât la porunca tatălui. De ce nu-l asculta, de ce nu era conştientă de răspunderile şi viitorul ei de regină? se întreba el pentru a suta oară. O interesau doar experienţele ciudate ale lui Toth şi ale învăţăceilor lui. Diaprepes clătină din cap ca să risipească gândurile sumbre. Avea de supus lucruri grave acestei adunări. Intenţia lui Diaprepes era să-l scoată pe Toth şi grupul său în afara legii, ca răspânditori de idei dăunătoare. Vestea apropiatei lui plecări constituia o dovadă suficientă pentru trădarea sa, pentru faptul că, sub înrâurirea sclavului pe care îl ţinea ca pe un prieten drag, voia să se pună în slujba altora. Neîndoios că o hotărâre de îndepărtare a lui Toth dată de Marele Sfat, poate chiar o întemniţare a lui, l-ar scăpa pe Diaprepes nu numai de un potrivnic, ci şi de pretenţiile la avere ale nepotului său, înflăcărat partizan al bătrânului savant. De mult căuta regele să-l pună la locul său pe acest tinerel năbădăios şi răzvrătit. Dar fiind vorba de o rudă apropiată, el nu-l putea judeca şi osândi singur ca pe alţi supuşi, ci trebuia să pună la vot sentinţa împotriva lui, sentinţă cu care trebuia să fie de acord majoritatea participanţilor, adică cinci plus unu. Îi va convinge însă să se ridice împotriva lui Toth? Filosoful se bucura de un respect deosebit de mare şi număra încă destui prieteni printre cei de faţă. Slujitorul care se afla lângă Diaprepes tuşi încurcat. De câtva timp îi întindea toga albastră-sinilie, pe care ceilalţi o şi îmbrăcaseră. Dar, cufundat în gânduri, regele nu-l observase. Tresări, se sculă, se înveli în mantie şi se duse să se aşeze pe jos lângă cenuşa ofrandei. Ultimele flăcări pâlpâiau slab. Chiar alături de el scribul depuse tabla de aur pe care aveau să fie scrise hotărârile acestei adunări. Era toiul nopţii. Judecata începea...

Între timp, Clito şi credincioasa Evantia începură să-şi îndemne caii, care trecură de la trap la galop, stârnind foşnetele pădurii. Copacii erau desfrunziţi dar pe potecile cu omăt subţire se mai aflau presărate ici-colo foi uscate. Crengile, boltite sus, deasupra lor, păreau braţe liliachii pe cerul învăpăiat al amurgului. Deodată se porni vântul. Un vânt tăios, sălbatic, şfichiuitor. Caii se opinteau să suie pieptiş poteca. O uşoară nelinişte le cuprinse pe cele două fugare. Niciodată până atunci nu se aflaseră singure în pădure la lăsarea serii. Dar nu se opriră nici măcar să schimbe câteva cuvinte. Trebuiau să ajungă până în zori departe de mâna răzbunătoare a regelui. Vântul le biciuia obrajii, hainele se agăţau de crengi, încât afară de

şuierul aspru şi trosnetul fioros al copacilor, se auzea geamătul ascuţit al veşmintelor sfâşiate. Bucăţi de blană smulse din mantiile fetelor rămaseră atârnate prin tufişuri, semănând cu mici animale sălbatice. Nu vor atrage în curând fiarele în căutarea hranei? Deodată văzură o lumină pâlpâind în depărtare. Ea înainta mişcătoare în întunericul nopţii care învăluise treptat pădurea.

— Cine-i acolo? îşi luă Clito inima în dinţi să strige cu glas tremurător.

— Trebuie să fie ai noştri, doar ne aşteaptă, îi spuse Evantia.

Dar, neprimind niciun răspuns, Clito tăcu înspăimântată. Puteau fi şi hoţi sau gărzile lui Diaprepes înştiinţate, cine ştie cum, de fuga lor şi de moartea lui Azaes, şi trimise să le aducă înapoi.

— Hola, hola! se auzi prin obscuritate.

— E Mestor, spuse bucuroasă Clito, recunoscând glasul vărului ei.

— Mestor, Mestor, aici! strigară pe rând fetele.

Un călăreţ se apropie în grabă.

— Ţi-am ieşit în întâmpinare, se adresă Mestor lui Clito.

Era la curent cu planul fetei pe care Agathon i-l împărtăşise. Clito nu îndrăzni să întrebe de ce venise numai el, singur. Călăuzite de Mestor, fetele îşi urmară drumul. Abia acum îşi dădeau seama de oboseala pe care încordarea nervoasă le făcuse să n-o simtă. Peste puţin ajunseră la casa unde se retrăsese Toth, adăpostită adânc într-o văgăună a muntelui. De cum intrară, deşi primite cu bucurie de bătrânul savant, avură impresia unei agitaţii crescânde, unei discuţii aprige, întreruptă brusc. După ce le salută, Toth începu să umble în sus şi în jos prin încăpere, murmurând:

— Cu neputinţă, cu neputinţă!

Agathon, în picioare, se uita la el cu un aer de hotărâre nestrămutată. Clito, care se aplecase să-l îmbrăţişeze, se opri înmărmurită locului. Ce se întâmpla?

— Odihneşte-te, scumpă Clito, zise Agathon, după ce îi sărută mâna în grabă, de parcă se aflau de zile întregi împreună şi nu mai aveau să-şi spună mare lucru. În zori trebuie să pleci cu Toth. Să-ţi arăt unde te poţi întinde.

Dar Clito îşi smuci mâna dintr-a lui.

— Ce vorbe sunt astea, Agathon? Nu plecăm împreună? Ce-i cu tine? Ce se petrece aici?

— Nu se petrece nimic! Mâine dis-de-dimineaţă pornim spre Kemit cu toţii şi nimic altceva! strigă Toth furios.

— Nu, stăpâne, nu, ripostă aproape în şoaptă Agathon. Nu poţi face asta!

— Încetează odată cu „stăpâne” şi vezi-ţi de treabă! Dacă e să rămână cineva, eu voi fi acela.

— Cum să nu-ţi spun „stăpâne”, dacă vrei doar supunere oarbă? zise ironic Agathon şi privi încruntat în sus, spre Toth. Semăna iar cu băieţandrul care, adus aici pentru prima oară, deşi savantul îl tratase cu cea mai mare blândeţe şi bunăvoinţă (special se retrăsese aici cu câţiva tineri prinşi în război, ca, departe de oraş, în liniştea muntelui, să se deprindă cu ideea despărţirii de ţara lor), trei zile nu mâncase şi nu dormise. Iar în a patra, Toth citise pe peretele chiliei lui: „Nimic nu e mai rău decât să fii sclav. Înainte de a muri aş vrea să mă întorc acasă”. Cu aceeaşi nestrămutare în priviri rosti: Tu ţi-ai ales calea, lasă-mi-o şi mie pe-a mea.

— Nu vrea nimeni să-mi explice despre ce e vorba? se amestecă supărată Clito.

— O nebunie, dragă, interveni Mestor, o nebunie!

— Nimic nu mă va clinti din hotărârea mea, grăi Agathon şi dacă nu mă ajutaţi, voi încerca singur!

Toth râse batjocoritor:

— Ştii bine că nu poţi!

— Ba da, dacă mă voi sili, voi putea. Leacurile le-am pregătit împreună şi cunosc întrebuinţarea lor mai bine ca oricine. Iar în rest, mă voi aşeza pur şi simplu după aceea în sicriu, trăgând capacul deasupra.

— Vrei să mori? întrebă înspăimântată şi înnebunită Clito. De ce? Am venit oare până aici doar ca să te văd murind? Nu mai însemn nimic pentru tine?

Fata vorbea aiurit, aruncând un şuvoi nestăpânit de cuvinte, ieşită din minţi, uitând de orice reţinere.

— Nu, nu, Clito, se repezi el s-o liniştească, nu iubito, nu plânge! Îţi voi spune totul.

II

Deşi prevăzută, activitatea tectonică depăşi ca intensitate şi întindere toate prognozele. Evacuarea populaţiei spre centrul continentelor se făcuse cu un mare efort şi zeci de mii de oameni mai stăteau în tabere de corturi. Ploile torenţiale, furtunile de nisip, uraganele succedau fiecărei noi zguduiri a pământului. Peninsulele se teşiseră, căzuseră bucăţi mari de scoarţă, smulse şi împinse de valuri. Cele mai bune refugii, podişurile, înţesate de lume, nu erau ferite de inundaţiile care făceau ravagii. Durata acestor calamităţi sădise teama în suflete, instabilitatea ocupaţiilor. Mulţi oameni de ştiinţă se concentrau asupra problemelor prezentului şi rezolvării lor, vrând aproape conştient să nu se preocupe de viitorul mai îndepărtat nu numai din lipsă de timp, ci şi dintr-un devotament faţă de omenirea în suferinţă ale cărei dureri nu le putuseră evita decât în mică parte. Ultimul cutremur le

întrecu pe toate celelalte. Lava vulcanului Trebus izbucni cu o forţă nemaipomenită pe gura craterului şi topi gheţurile şi zăpezile, acoperind întreaga Antarctică cu un strat gros de magmă incandescentă. O parte din calotă se sfărâmă şi se scufundă în adâncurile oceanului. În schimb, din apele tulburi se iviră, nu mult după aceea, un şirag de insule, întâi mai mici, apoi mai mari, până la suprafaţa unei ţări şi chiar a unui continent. Ieşiră din ape nu doar stânci şi platforme golaşe, ci terenuri acoperite de alge şi muşchi marini, precum nişte uriaşe epave. Supuse acţiunii solare, algele se uscară şi scoicile începură să se desprindă încetul cu încetul, prefăcându-se în nisip. Timpurile nesigure, sub ameninţarea cataclismelor naturale, nu fuseseră propice cercetării acestor noi pământuri. Fiecare se gândise doar la supravieţuirea locuitorilor şi civilizaţiei terestre. Când lumea se convinse că şirul neasemuit de catastrofe se încheiase şi totul se întorcea la calmul dinainte, o serie de savanţi îşi întoarseră gândul la aceste insule de recentă dată care trebuiau cunoscute, studiate, explorate şi folosite. Una din ipotezele mult discutate în această primă perioadă de refacere dădu apă la moară atlantologilor. Desigur, părerile lor erau controversate, cu atât mai mult cu cât acum nu se punea ca în trecut chestiunea acceptării existenţei unui continent care pierise de mult, ci a considerării că el s-ar fi putut ridica din nou la suprafaţă, ceea ce ar fi atestat prezenţa acelei civilizaţii milenare, leagăn al omenirii, pe care partizanii teoriilor despre Atlantida o susţinuseră împotriva atâtor vajnici oponenţi.

La început, slabul interes pentru noile insule n-a fost strict conjunctural. Se făcuse o survolare a lor şi, în afara reliefului accidentat, nu se remarcase nimic deosebit. Era firesc ca atunci când ieşeau din ocean mase atât de mari să se păstreze mai multă vreme straturi de varech şi scoicărie. Grupuri reduse de geologi şi botanişti se hazardaseră spre formaţiile mai apropiate. Dar întreprinderile se dovediseră extrem de periculoase, marea fiind încă foarte agitată din cauza erupţiilor vulcanice şi a frecventelor furtuni. Câţiva plătiseră cu viaţa temerara lor încercare, iar ceilalţi, după ce făcuseră câteva constatări grăbite, se întoarseră acasă fără a avea prea multe de spus. Insulele erau alcătuite din roci bazaltice ce sufereau evoluţia cunoscută după răcire. Astfel încât, în afara unor navigatori excentrici, dornici să-şi arate iscusinţa, se renunţase deocamdată la cercetări mai amănunţite. Se rezumară la survolări periodice şi fotografieri ale noilor pământuri. Ultima serie de fotografii iscă însă uimire. Pe insula cea mai întinsă, după uscarea parţială a plantelor marine, se observau reliefuri care nu păreau naturale. În special atraseră atenţia muşuroaie imense, asemănătoare unele cu altele, cu acelaşi vârf rotunjit, precum şi un număr de şanţuri egale şi paralele şi, la nord, câteva săgeţi uriaşe desenate pe sol, voind să indice ceva. De

asemenea, munţii înalţi ai acestei insule şi amplasarea ei înfierbântară imaginaţia celor care se preocupaseră de existenţa Atlantidei. Unul din lanţurile muntoase fu îndată decretat de ei drept înălţarea dorsalei nord-atlantice, iar cel de-al doilea drept dorsala azoră, căci pământul se ivise în acest perimetru. Se reluă cu zel studierea hărţilor vechi, fiziografice ale lui Heezen şi Thorpe, la care se adăugară datele ultimelor expediţii oceanice dinaintea epocii marelui cataclism. Reveneau într-un număr de articole şi comunicări nume ca munţii Platon, calea Poseidon etc. Susţinătorii altor trei variante de localizare a continentului dispărut negau ipoteza primilor, unindu-se în această privinţă cu alt grup de savanţi dintre care unii considerau imposibilă existenţa Atlantidei, alţii putinţa ei de a reveni la suprafaţă. Se scormoni prin arhive, trudă deosebită în acea perioadă când multe acte şi hârtii dispăruseră. Câţiva reuşiră să găsească şi să scuture, de praful secolelor, texte antice. Legenda lui Platon reînvie sub pana lor, citată cu zel de majoritatea atlantologilor. Se multiplicau în sute de exemplare hărţile ipotetice primitive, care fură răspândite ca atare de fani şi reproduse de un număr de reviste. Harta rudimentară întocmită în 1665 de Kirchner în *Mundus subterraneus* fu din nou examinată în lumina studiilor lui Hagemeister, Jirof, Muck, Petterson, Rousseau-Liessens şi a ultimelor cercetări efectuate de expediţia Yu-Li şi Smith. De mare succes se bucură şi harta naturalistului şi geografului din epoca napoleoniană Bory de Saint Vincent, care situase Atlantida între 12 şi 41 grade latitudine nordică.

Ea începuse să circule atât în cercurile avizate cât şi în rândurile publicului mai larg, care o adoptă ca pe o realitate pe cale de verificare.

Poveştile şi legendele despre Atlantida se amestecară cu alte mituri ce-şi găseau crezământ la o populaţie greu încercată, înlocuind adesea alte explicaţii ale fenomenelor geologice şi cosmice. Această situaţie provocă reacţii diverse în lumea ştiinţei; de multe ori se lansară riposte dure la adresa celor care împuiau capul oamenilor cu plăsmuiri, neţinând seama de date şi cifre, confundând literatura cu faptul real. Ba fură acuzaţi şi de goana după senzaţional o serie de jurnalişti, spunându-se că exploatează tensiunea nervoasă a populaţiei. În discuţie interveniră geologi şi antropologi, arheologi, zoologi şi botanişti, punând din nou pe tapet originea speciilor şi evoluţia geologică şi geografică a mapamondului. Se vorbi despre matricea guanşilor din Macaronezia, despre marea Sargaselor şi înmulţirea anghilelor, ca şi despre răspândirea foraminiferelor. Teoriile cu privire la aceste chestiuni, al căror interes scăzuse după constatarea apariţiei timpurii a lui *homo sapiens* pe Terra şi studierea directă a fundului oceanelor, îşi redobândeau acum actualitatea. Din unghiul seismologiei, scufundarea şi reapariţia continentului dispărut, în cazul că aşa ar fi stat lucrurile, avea o

deosebită importanţă, deoarece ducea la cunoaşterea condiţiilor în care avusese loc prăbuşirea destul de asemănătoare celor în care se desfăşuraseră recentele cataclisme. Unii considerau provocarea catastrofei conform teoriei cosmice, alţii – conform celei tectonico-vulcanice. Câţiva se referiră la punctul de vedere al adepţilor lui Hörbiger care conexase scufundarea Atlantidei cu apariţia Lunii. Aceştia spuneau că în timp ce astrul selenar se apropia de Pământ, el ar fi atras apele Pământului de la Pol spre Ecuator. Întâlnindu-se cele două talazuri, nordic şi sudic, au dat naştere unui val de o înălţime de câteva sute de metri. Ţinuturile de lângă ţărmurile oceanelor ar fi fost inundate. În plus, apropierea satelitului ar fi iscat ridicarea magmei din centrul Pământului, declanşând cutremure şi erupţii care ar fi determinat scufundarea Atlantidei. Dar adepţii acestei teorii erau destul de puţini, datele ei fiind învechite şi discutabile. Otto Muck presupunea că a fost vorba de căderea unui asteroid gigantic, identificându-l chiar cu aşa-numitul meteorit din Carolina, descoperit în 1930. Cum şi actuala catastrofă urmase prăbuşirii unor meteoriţi de mari dimensiuni pe câmpia siberiană, ideile lui Muck găsiră un oarecare ecou. Totuşi mulţi savanţi se arătară adversarii ipotezei cosmice în dispariţia presupusă a Atlantidei, afirmând că dovezile geologice contrazic asemenea puncte de vedere, deoarece căderea unui asteroid atât de mare încât să provoace o catastrofă ar fi provocat o creştere uriaşă a temperaturii, încât mase considerabile din corpul căzut şi din pământ ar fi fost transformate în vapori, ceea ce ar fi dus la distrugerea vieţii pe o întinsă porţiune de sol, lucru neprobat până la acea dată. Nici teoria mişcărilor tectonico-vulcanice nu dădea deplină satisfacţie, deşi o confirmau evenimentele apropiate care, parcă, repetau la scară mai mică cataclismul petrecut cu treisprezece mii de ani în urmă. Se înclina mai curând spre o reexaminare a consideraţiilor din lucrările englezului Spence (*The problem of Atlantis* – 1924) şi a americanului Church Ward (*The lost continent of Mu* – 1933), care socoteau că a existat un continent care a dispărut ca urmare a exploziei unei cavităţi sau unei zone de cavităţi subpământene. Dezagregări atomice din străfundurile Terrei care să provoace şiruri de explozii, alunecări de plăci şi transformări de relief fuseseră constatate încă de la sfârşitul secolului XX şi incluse în prognozele seismologice. Aşadar şi atunci, în vremuri îndepărtate, asta putuse fi cauza catastrofei geologice care, după unii savanţi, cuprinsese Atlanticul de Nord, regiunile învecinate cu Marea Mediterană şi Marea Caraibilor, iar după alţii, ca Yu Reshetov (*The mitology of the Greeks in relation to the Atlantis legend* – 1961) sau Arrhenius (*Geological record on the ocean floor* – 1961), a fost o izbucnire mondială a activităţii tectonice. Cunoaşterea periodicităţii unor asemenea explozii, influenţarea lor de către

factori externi, consecinţele lor şi prevenirea acestora aveau o relaţie directă poate cu cercetarea apariţiei pământurilor din perimetrul Azorelor. Toate aceste discuţii constituiau un mijloc de presiune pentru trimiterea unei expediţii la faţa locului, în ciuda pericolelor şi fără a ţine seama de rezultatele anterioare din insulele mai mici. Diverse ţări începură pregătiri în această direcţie. Dar ceea ce grăbi mult plecarea şi schimbă componenţa echipei care trebuia să ia parte la investigaţii fu un fapt cu totul neaşteptat. Bertie Juliansen, un adolescent dintr-o mică localitate de la Cap Farrewell, radioamator pasionat, năvăli într-o zi în sediul poliţiei locale, urlând că a recepţionat un mesaj de la extratereştri. Cum poveştile acestui cititor de literatură ştiinţifico-fantastică, care ce visa noaptea avea impresia că vede ziua, iscau adesea amuzamentul locuitorilor, poliţiştii nu-l luară în serios. Dar era atât de agitat şi înnebunit, încât prietenii săi se duseră, mai mult pentru a-l linişti, la primar care, grijuliu să nu-şi dezamăgească alegătorii, consimţi să anunţe mai departe cele petrecute. În mod surprinzător, specialiştii, ţinând seama de cele afirmate de Bertie, auziră limpede semnale regulate emise circa o dată pe zi pe unde lungi. Dar ele, evident, nu veneau din cosmos. Odată interceptate, fură localizate cu destulă uşurinţă. Sursa lor se afla pe marea insulă răsărită din ocean. Nu semănau cu niciunul din semnalele obişnuite şi încercarea de a le descifra se dovedi zadarnică. Deşi mesajul dura destul, nu putu fi decodat. Li se răspunse în diferite feluri. Rezultatele fură nule. Semnalele nu conteneau, mereu aceleaşi şi nimeni nu ştia dacă să le interpreteze ca pe o veste, o ameninţare, sau o chemare într-ajutor. Din nou zeci de ipoteze: un SOS de pe o epavă, declanşat din cauza revenirii rămăşiţelor vaporului la suprafaţă; oricum însă sunetul chiar dintr-un mecanism defectat ar fi fost cât de cât recognoscibil. Altă presupunere era aruncarea în apă a unei maşini infernale în cursul ultimelor războaie şi pusă iar în mers de mişcările seismice; ce s-ar fi putut întâmpla dacă ea şi-ar fi atins scopul abia acum? Toate aceste îndoieli şi frământări arătau necesitatea ca expediţia să pornească cât mai curând posibil. Deciseră să o facă de astă dată cu o navă care, având putinţa imersiunii, risca pe timpul marilor furtuni mai puţin decât un aparat de zbor. Alcătuirea echipei punea probleme complexe. Personalităţi de frunte ale ştiinţei se hotărâră să ia parte: exploratorul Mayerdahl, Angien Tarzieff, strănepotul vestitului vulcanolog, care-i continua cercetările, doi fizicieni de la Institutul din Baltimore, pe lângă botaniştii, zoologii, geologii şi atomiştii care se oferiseră iniţial. Prezenţa lui Dor Lungu printre membrii expediţiei se datora îndemnului bătrânului. Savant danez Bielmslef. Bielmslef fusese prieten cu profesorul lui Lungu, amândoi urmaşi ai şcolii lui Levy Strauss. El considera că dacă semnalele erau cumva emise de fiinţe vii, trebuia urgent făcută o

cercetare antropologică şi filologică. Deşi tânăr cercetător, Dor era deosebit de înzestrat în aceste domenii, autor al unor lucrări valoroase şi îndrăzneţe. Cunoştea 12 limbi, vechi şi noi, era plin de entuziasm şi dornic de acţiune. El se decise imediat să ia parte la expediţie şi plecă fără întârziere să se prezinte. Sportiv multilateral, alpinist încercat (urcase pe Everest fără mască de oxigen), drumeţ destoinic şi neobosit, posedând o mare îndemânare şi descurcându-se în situaţiile cele mai dificile, el putea fi util în numeroase direcţii cercetării insulei ivită din ocean. Înainte de a citi recomandările, şeful expediţiei, militarul englez John Everadge, privi chipul deschis, energic al lui Dor, şi sclipirea inteligentă a ochilor albaştri ai ofiţerului întâlnind seninul ochilor tânărului român, între ei se pecetlui o înţelegere fără cuvinte.

III

Toth ştia că ajunsese aproape de capătul drumului. Se simţea bătrân şi singur. După atâta amar de ani, era tot străin în ţară străină. La ce-i folosea puterea şi respectul plin de teamă al supuşilor? Nimeni nu-l înţelegea cu adevărat şi n-avea cui împărtăşi sincer gândurile şi descoperirile sale. Îi ridicase pe Kemitieni pe culmi nebănuite de ei în ştiinţă şi în artă. Avea în juru-i, ca întotdeauna pe parcursul existenţei sale lungi şi zbuciumate, învăţaţi şi învăţăcei. Majoritatea erau arhitecţi, cărora le deschisese calea construirii celor mai uimitoare monumente. Totuşi, lipsiţi de tradiţie, ei erau mai curând executanţii proiectelor sale. Câteva talente, da, dar obsedate de fastuos şi grandios şi nu de progres în meseria lor. Toth oftă. Poate viitorul avea să-i aprecieze mai bine strădaniile. Nu printr-o zeificare ce-l făcea solitar şi intangibil, ci printr-o preţuire plină de înţelegere a strălucitelor sale invenţii şi rolului lor în evoluţia civilizaţiei. Scrierea, măsurătorile, ceasul cu apă, balanţa, toate legau istoria Kemitului de numele său. Dar ele aparţineau de drept, dacă ai fi stat să cugeţi, altora, acelor curajoşi şi neistoviţi atlanţi în mijlocul cărora aflase germenele acestor invenţii şi pe care-i părăsise în momentele cele mai grele. Tablele de smarald pentru care se despărţise de toţi ai lui vor ajunge oare să fie citite? Unica speranţă în starea de descurajare care-l cuprindea din ce în te mai des era prezenţa lui Agathodaimon, nepotul său. Toth îi dăduse voit un nume care-i amintea de iubitul lui ucenic, Agathon. De ce fusese slab şi acceptase propunerea sclavului? Dacă nu s-ar fi lăsat înduplecat, i-ar fi avut acum lângă el pe învăţăcelul său cel mai bun şi pe viteaza Clito. În mâinile lor prietenoase şi pricepute şi-ar fi lăsat legatul către urmaşi. Ce s-o fi întâmplat cu ei în acele zile şi nopţi de urgie? Martor îngrozit al catastrofei Atlantidei, Toth, în vehiculul său aerian, se îndepărta tot mai mult de marea în flăcări, în timp ce cu un zgomot asurzitor, întregul continent se sfărâma şi se cufunda în ape.

Agathodaimon ascultase încă de mic cu nesaţ istoriile bunicului, fără să le socotească, nici după ce crescuse, drept simple parabole, ci voind să se pătrundă de esenţa lor. Îl ruga să-i repete la infinit venirea lui în Kemit, pe vremea când „ochiul lui Horus", adică soarele, era bolnav şi Toth, folosindu-se de aripi, sosise de cealaltă parte a lacului Ha, după o luptă teribilă în cursul căreia „ochiul" dispăruse complet. Dar întrebările lui Agathodaimon erau mai curând copilăreşti. Îl interesa cu deosebire mai ales povestea cu nava pe care o folosise Toth ca să străbată spaţiul. Când atinse vârsta tinereţii, utilizând indicaţiile lui Toth, stărui să reia experienţele bunicului şi începu să lucreze pe un şantier tainic, ajutat de câţiva sclavi pentru a făuri şi el un car zburător. Îi consulta des pe astrologi, căci credea că Zodia Racului, sub semnul căreia se afla Toth, avea mare însemnătate pentru reuşita

zborului. Astrologii îl îndemnară să fixeze momentul plecării într-o conjunctură favorabilă a astrelor. Toth murise de mult când Agathodaimon îşi termină construcţia şi se înălţă spre ceruri de unde nu se mai întoarse. Aflând acestea, noul faraon, fiul său Tat care-i urmă, îi omorî pe sclavii utilizaţi de părintele său a cărui patimă o socotise dintotdeauna o nebunie primejdioasă. Astfel, proiectele lui Toth în această direcţie se pierdură cu desăvârşire.

În timpul cât mai trăia, Toth încercase să-şi înfrâneze puţin nepotul focos, impulsiv şi grăbit, ca sora bunicii lui, temuta Tefnut, cu care semăna şi la înfăţişare. Bătrânul atlant îşi aducea aminte, uitându-se la chipul lui Agathodaimon, de epoca când o cunoscuse pe viitoarea lui soţie. La sosirea în Kemit era la o vârstă când se putea spune că depăşise pragul maturităţii. Dar preaputernicul Ra îi spusese, luându-l ca sfetnic al său: „Eşti nemuritor, înţeleptule, dar e mai bine să ne asigurăm nemurirea prin urmaşi!" Îl ascultase, şi de voie şi de nevoie, şi o luase de soţie pe una din fiicele sale. Nu-i păruse rău. Tânăra tăcută şi ascultătoare trecuse prin viaţa sa ca un vis, risipit timpuriu de o pală de vânt. Se stinsese dând naştere fiului său pe care-l chema Toth ca şi pe dânsul, ca numele să se piardă cât mai târziu în uitare. Aidoma mamei, feciorul îl urma cu credinţă, fără murmur. Dar atâta nu-l mulţumea pe Toth. Feciorul era mai mult din neamul lui Ra, ale cărui odrasle nu cunoşteau calea de mijloc. Ori erau zvăpăiate şi autoritare, ori şterse şi sfioase. Uitându-se la nepotul Agathodaimon, copilul fiului său, zâmbea căci îi venea în minte cearta grozavă între Ra şi Tefnut. Ca o leoaică sărise să-şi înfrunte tatăl şi apoi fugise în Nubia, ştiind că Ra nu se poate lipsi multă vreme de ea. Şi într-adevăr, părintele îi dusese atât de tare dorul, că poruncise fiului său Şu şi marelui sfetnic Toth s-o aducă îndărăt cu orice preţ. La început, fata nu voise să-i vadă pe cei doi trimişi. Îmbrăcaţi în piei de maimuţă, ei o pândiseră însă pe când o luase prin deşertul Bigeh şi i se înfăţişaseră pe neaşteptate. Haina de leopard a lui Tefnut îi readusese atunci lui Toth în memorie scena sosirii lui Clito, învăluită în blănuri, în casa sa din văgăuna muntelui. Cuvintele pe care i le adresase lui Tefnut cuprinseseră în ele dulceaţa şi vibraţia acelei amintiri. Fata se oprise locului şi-l ascultase parcă fără voia ei. Chipul fin şi ridat al înţeleptului, ivindu-se dintre smocurile blănii de maimuţă, i se păruse atât de hazliu, că izbucni în râs. Râsese şi Toth şi îi întinsese mâna. Iar această mână o călăuzise înapoi în josul Nilului, spre casa părintească. Toth, pentru a o atrage, făcuse din călătoria de întoarcere o procesiune triumfală. Pretutindeni fuseseră întâmpinaţi cu dansuri de bucurie, cântece şi libaţiuni. Poeţii surprinseseră în versuri înălţătoare aceste clipe:

„Din sistre-i cântă zeii toţi şi dănţuie zeiţele,
Femei puternic bat mereu în tamburine pentru ea,
Îi toarnă vin, ulei i-aduc şi-n aur capu-i încununã.
O, cât ţi-e chipul de frumos şi cât ne-nveseleşti când vii,
Ra, al tău tată prea fericit e la vederea ta,
Fratele-ţi Şu se bucură cu tine,
Iar Toth, şi el, stă înaintea ta...
Cele Nouă măreţe zeităţi se bucură şi-ţi cântă laude,
Maimuţe-ţi ies în cale şi dănţuie-n faţa măreţiei tale,
Şi, pentru tine, zeii Bess bat tamburinele de zor,
O, tu stăpână-a cântului din sistră!"

În stihuri fuseseră transpuse şi cuvintele lui Toth care-i spusese lui Tefnut cu simplitatea şi bunătatea lui firească: „Sper că de-acum înainte vei fi fericită printre noi!"

„Venit-a, a venit Tefnut
Cu Şu întru acest ţinut
Din Bigeh făcând cale-ntoarsă,
Şi-a pogorât pe glia arsă...
Şi-i zise atunci zeiţei, Toth:
«Ferice-i fi aici, socot!»" [1]

Trecute vremi! Atunci îmblânzirea pătimaşei Tefnut, mulţumirile lui Ra, ovaţiile populaţiei i se păruseră o victorie a spiritului şi înţelepciunii sale. Astăzi, mândria devenea parcă deşartă, frivolă. Ar fi dorit alături de sine altfel de oameni, cumpătaţi, tandri, conduşi de judecată şi simţul dreptăţii. Regreta până şi disputele cu prostul de Diaprepes. Serbările nesfârşite de aici se puteau oare compara cu adunările în jurul coloanei de oricalc? Îi încredinţase lui Agathodaimon legile şi prescripţiile de pe coloana sacră şi acesta pusese să le sape pe câte o coloană siriadică, în curtea fiecărui templu. Nepotul denumise codurile pe care începuse să le heroglifieze „Sufletele lui Ra". În introducere se vorbea de continentul scufundat „Siriat", iar vulcanii în plină erupţie, în timp ce marea înghiţea totul, fuseseră zugrăviţi cu palida imagine de „Lacul celor două focuri". În afară de Tablele de smarald pe care le completase şi erau cunoscute acum drept „Cărţile lui Toth", marele înţelept se dedicase mai ales în ultimii ani unei lucrări despre

[1] Versurile sunt reproduse din lucrarea lui A.E. MATIE : „Miturile Egiptului antic", Ed. Ştiinţifică, Buc. 1958, p. 50.

om şi ţelurile existenţei sale, intitulată *Scripturi ale casei vieţii*. O terminase paralel cu altă operă, de o deosebită însemnătate ştiinţifică, despre lumea astrelor şi legile ce o guvernează, spunându-i chiar *Legi ale apariţiei periodice a stelelor*. Îl preocupase mult dacă stingerea pentru un timp a soarelui din vremea scufundării Atlantidei avusese vreun amestec în desfăşurarea cataclismului. Dar nu-şi putuse da răspuns la această întrebare. De altfel, câte răspunsuri dăduse marilor interogaţii în toate lucrările lui? Găsise doar temeiuri, se bizuise pe câteva date pentru descoperiri, nu puţine, nu lipsite de aplicaţie. Dar în ele stătea oare sensul mersului lumilor, esenţa omului? Viitorul avea să limpezească asemenea probleme? Poate că da. Şi de aceea şi astăzi considera util ca rândurile aşternute de el să dăinuie. Dar Toth se îndoia până şi de soarta acestor scrieri prezervate cu atâta grijă. Strămoşul lui Ra, Shahleh, care trăise cu câteva mii de ani în urmă, fusese vestit de către astrologi de venirea unui şir de dezastre. Şi el voise să păstreze în două mari morminte tot ce era dovada civilizaţiei de aici din perioada primei dinastii. Şi ce se alesese din ele? Cutremurele le fărâmaseră, prefăcându-le din nou în nisipul deşertului... Dacă oamenii ar putea supravieţui, asta ar fi altceva. Ei ar putea vorbi, explica şi, prin însăşi fiinţa lor, ar face înţeles mesajul patetic pe care-l poartă. Un moment, când îi învăţase pe vracii mai marilor kemiţi mumificarea, fusese ispitit să le încredinţeze taina morţii aparente, posibilitatea trezirii din somnul presupus veşnic, aşa cum făcuse cu Agathon. Câteva din formule fuseseră preluate cu abilitate. Dar însăşi construcţia mormintelor gigantice, proslăvind cu ajutorul instrumentelor matematice precise o glorie inutilă, cu preţul unei trude fioroase şi a atâtor vieţi omeneşti jertfite, îl indigna pe Toth. Nici când el însuşi ajunse faraon nu putu schimba aceste dorinţi de supravieţuire prin monumentale edificii de piatră. Şi atunci cui să-i dezvăluie marea lui descoperire? Acestei caste, din ce în ce mai abuzivă şi orgolioasă? Nu, nici în ruptul capului. N-aveau decât să-şi păstreze chipul neîntinat peste ani şi veacuri, dar sufletul, gândirea – asta nu meritau.

De altfel, cum avea să se păstreze leacul, pus în trei cutii metalice, era greu de prevăzut. Făcuse doar o doză experimentală. Dar parcă astrele erau împotriva folosirii medicamentului. Fratele său, Set, năpăstuit de rege, fugise cu una din cutii, iar barca sa, găsită în larg, era dovada că pierise. Agathon şi Clito, care o luaseră pe a doua, zăceau şi ei în adâncimile oceanului. Când se vor trezi, va fi ca să moară în chinuri groaznice. Iar a treia cutie se afla în faţa lui. O deschise. Unsoarea pe bază de oricalc, în contact cu aerul, se închegă întâi ca o crustă fină, dar, nemaiamestecându-l imediat cu benzolit, se transformă brusc într-o pulbere aproape imperceptibilă. Toth

aruncă sticluţa cu benzolit, care se făcu ţăndări, apoi privi cu tristeţe praful albicios. Nu avusese puterea nici dorinţa să reînceapă experienţa pe care o făcuseră tinerii săi ucenici. La ce bun? Trăise destul şi destule. Era ostenit şi singur. Cei alături de care ar fi dorit să supravieţuiască, pieriseră. Pentru el nimic nu mai avea rost. Îşi făcuse datoria faţă de cei din jur, încercase să transmită urmaşilor ceva din tezaurul civilizaţiei. Spusese tot ce avea de spus. Acum nu mai voia să vorbească decât cu o singură arătare, de care nu se temea. Moartea. O aştepta cu demnitate, ba chiar cu încredere, pe cea care avea să secătuiască izvorul sentimentelor şi să oprească clocotul minţii lui neobosite. Obrazul său, dintotdeauna slab, se ascuţise şi mai mult, trupul i se descărnase, şi-şi ferea mereu capul de frig purtând o chivără. Îşi închipuia el oare că cei din Kemit aveau să aleagă dintre toate înfăţişările lui pe aceea de acum? Că-l vor reprezenta ca pe un zeu cu trei feţe, nas coroiat de pasăre de pradă şi o tichie înaltă pe creştet? Nu! De altfel era ultimul lucru la care cugeta. În fond, de ce atâta chibzuială? În ultima vreme îşi strângea gândurile din ce în ce mai greu, le simţea parcă risipindu-se ca un stol de zburătoare speriate. Deşi era arşiţă, îşi trase mai adânc chivăra pe frunte. Tremura. Frigul venea de undeva dinăuntru.

Simţi o clipă din nou spaima din trecut, când plutea peste nori. Acum voia ca zborul ce-l va desprinde de trupul îndurerat să-i fie lin, neînfricat. Dar va putea fi învinsă vreodată spaima azvârlirii în necunoscut? Frigul îl părăsi pe neaşteptate. Şi în faţa ochilor înceţoşaţi îi apăru bolta senină pe care se desluşeau contururile munţilor înalţi, iar iernaticul peisaj familiar al Atlantidei părea să răspândească în vinele lui o dulceaţă binefăcătoare.

IV

Expediţia avea acum o echipă completă. Dar, ca de obicei, numărul de mari personalităţi care lua parte la ea o făcea oarecum dificil de manevrat. John Everadge, om cu multă experienţă şi tact, încerca să sudeze într-un organism eficient pe cei 26 de membri ale căror puncte de vedere, obiceiuri, vârste difereau considerabil. O dificultate mare o constituise procurarea echipamentului şi materialului de lucru adecuat într-o perioadă când fabricarea lui nu se putea face la nivelul anterior cataclismului. Cum amânările ar fi provocat însă proteste, stârnite mai ales de semnalele misterioase, se mulţumiră cu mijloacele existente şi se declarară gata de plecare. În afară de cei menţionaţi la început, expediţia mai avea doi botanişti, Arno Helmen şi Mili Crespi, doi zoologi, soţii Björnson, astrofizicienii Mustafa Ali şi Jose Sanchez, atomiştii Jack Smith şi Ugo Török, medicul Ţibulschi, secretara Rachel Gay, fotoreporterul Angus Donado şi alţii. Bineînţeles, marinari, soldaţi şi laboranţi însoţeau pe principalii membri. Dor se simţea puţin izolat în mijlocul lor. În ciuda simpatiei pe care i-o arăta conducătorul expediţiei, ceilalţi nu prea înţelegeau ce caută acolo, ce funcţie are de îndeplinit. Unii îl priveau ca pe un simplu aventurier, alţii ca pe un fel de ajutor de cameraman. De altfel, prezenţa oamenilor era atât de puţin probabilă pe marea insulă, încât rostul său în cadrul expediţiei nu părea precizat. Acest lucru îi punea pe gânduri pe specialişti. Mai ales că Dor venise cu un aparataj greu de găsit: casetofoane variate, aparate de emisie-recepţie, echipament alpin complet, scafandru autonom, cort şi barcă pneumatică şi multe alte ustensile pe care le obţinuse cu perseverenţa sa caracteristică. Iar pasiunea lui de geolog amator nu avea darul să încânte pe profesionişti, cărora nu le plăcea ca cineva să le încalce domeniul.

Pe prima pagină a jurnalului expediţiei, geograful Antoine Blairet, cel însărcinat să-l ţină, înscrise data de 1 august 2535. Blairet era un bărbat înalt, blond şi bărbos, foarte prietenos şi vizibil boem. Avea multe cunoştinţe, dar nu le etala cum făcea colegul său Bruno Werner, atlantolog înflăcărat, convins că va putea în fine verifica pe viu presupunerile bizuite pe datele strânse de anterioarele cercetări oceanografice. Scorţos, preţios în expunere, neadmiţând să fie contrazis, îşi revedea tot timpul carnetele de note ale căror rezultate încerca să le comunice cu un glas pătruns:

— Sunt sigur, zicea el, că vom găsi probele care datează din glaciaţia Würm, că se va confirma teoria lui Pettersen, iar ideile lui Locher şi Flecher despre curenţii de turbiditate se vor dovedi un nonsens. Ce părere ai, colega?

Întrebarea era adresată bineînţeles lui Blairet, într-o franceză impecabilă, dar cu un puternic accent german. Blairet nu se pronunţa decât rar. Prefera

să surâdă, să facă baie de soare şi să fredoneze cânţonete acompaniindu-se la chitară. Şi de data aceasta, în loc să emită o opinie, cântă: *„Midi-midinetă / Eşti mult prea cochetă”.* Aceasta avu darul să-l exaspereze pe Werner, mai ales că Blairet făcea ochi dulci papagaliţei – mascota expediţiei – care stătea cocoţată pe speteaza scaunului, privindu-şi curtezanul cu un ochi atent şi binevoitor.

John Everadge interveni, rostind cu bonomie:

— Să nu anticipăm, vom vedea acolo ce experienţe avem de făcut şi după aceea vom putea constata valabilitatea teoriilor existente.

Dar Werner nu se lăsă îmblânzit de aceste cuvinte, se făcu roşu ca focul, întoarse spatele lui Blairet şi-şi aţinti privirea departe peste valuri, ca şi cum ar fi putut micşora astfel distanţa ce-l despărţea de râvnitul ţel.

Dor cunoştea bine chestiunea curenţilor de turbiditate şi a nisipurilor abisale la care se referea Werner, dar se ferise să se arate dornic s-o discute în această atmosferă încărcată. După părerea lui, cataclismele în lanţ aveau să ducă la surprize foarte mari, depăşind mult controversata istorie a Atlantidei. Dacă era admis faptul că transgresiunea din antropogen fusese de natură tectonică şi schimbase substanţial înfăţişarea Terrei, oare acelaşi lucru nu se întâmplase şi acum? Blairet, văzându-l gânditor, exclamă:

— Ei, ce-ai rămas aşa descumpănit? Cine te-a supărat, eu sau colegul Werner?

— Niciunul, răspunse Dor.

— Nu pot suferi, zise francezul, să-ntorc pe faţă şi pe dos mereu aceleaşi ipoteze, când n-am niciun element nou care să ducă la un progres. Ce va fi vom vedea, că de aceea ne ducem. Dar aşa sunt atlantologii ăştia înrăiţi. Visează împărăţii, balauri şi comori, uitându-se la o bucăţică de bazalt sau la un fir de nisip.

Dor zâmbi:

— Pe toţi ne preocupă, de fapt, istoria umanităţii, obârşiile ei.

— Ha! ha! izbucni Blairet. Nu se mai termină odată cu obsesia asta a rădăcinilor. Nu l-am detronat bine pe Dumnezeu şi vrem să sanctificăm maimuţa, adică pe *homo sapiens, homo abilitas* şi alte exemplare ale cavernelor. Un pământ cât o coajă de nucă, gata să crape la câteva sute de ani o dată şi, după ce se reclădeşte, fiecare civilizaţie umblă disperată să regăsească urmele celei dispărute.

— A vindeca înseamnă a preveni. Şi nu poţi preveni fără cunoaştere, rosti Dor.

— Fii sentenţios cât pofteşti, literatule, dar civilizaţiile sunt menite să se urmeze una pe cealaltă, deci pieirea lor succesivă pare inevitabilă.

— Da, însă important este să ştim în ce mod...

— De ce e important, dacă omenirea sau cel puţin viaţa sunt oricum veşnice!

În acel moment se porni furtuna, tocmai când Blairet rostea pătruns cuvântul „veşnice". Dezlănţuirea înfricoşătoare a stihiilor îi întrerupse peroraţia. Cerul se întunecase cu desăvârşire de parcă ar fi fost noapte, unde gălbui străbăteau aerul umed. Vacarmul tunetelor nu contenea, amestecându-se cu vuietul valurilor uriaşe. Fulgerele plesneau parcă talazurile cu un scurt zig-zag roşietic care abia reuşea să sfâşie întunericul. Căpitanul dădu ordinul de scufundare, căci ambarcaţia nu putea rezista în bune condiţiuni rafalelor şi pereţilor de apă gigantici. Dar cum nu se cunoştea bine noua conformaţie a fundului oceanic în acele locuri, manevra era periculoasă. Ajunseră în ape mai calme. Relieful se vedea foarte accidentat. Riscau neîncetat ca nava să fie avariată. În sfârşit, vasul se opri într-un fel de văgăună încăpătoare. În liniştea şi obscuritatea absolută prinseră parcă de foarte aproape, asurzitor, semnalul detectat la plecare, semnalul de alarmă care chema ca un ţipăt deznădăjduit. De unde venea? Cum de se auzea aşa de tare? În mijlocul întinderilor de apă, în tăcerea apăsătoare, neliniştitoare, sunetul părea un apel straniu, din altă lume. Pe neaşteptate, răsună un acord cam strident. Toţi tresăriră.

— Termină odată, Blairet, rosti Donado. Vrei să ne zăpăceşti de tot? Gay era gata să leşine.

Blairet îşi desprinse degetele de pe coarda ghitarei. Incidentul oricum mai destinse atmosfera şi-i făcu să zâmbească de propriile lor temeri. Totuşi, John Everadge rămase în continuare gânditor, preocupat. Dacă semnalul nu venea de pe uscat, ci din adâncurile oceanului? După o consfătuire cu membrii expediţiei şi căpitanul vasului, hotărî să trimită în explorare batiscaful. Dor se oferi să se alăture scufundătorilor. Îi făcea plăcere să acţioneze după ce atâtea zile stătuse degeaba. Explorarea submarină îl atrăsese încă de mic. Unchiul lui fusese bun prieten cu Mario Ulieri, şeful unei echipe care se ocupase cu stabilirea hărţilor subacvatice. Împreună cu verii săi, îl însoţise de multe ori pe mustăciosul italian. Cel mai mult îl impresionaseră munţii bazaltici submarini din Arhipelagul Azorelor. Încă de pe atunci se discuta cu aprindere despre particularităţile arhipelagului. Printre membrii expediţiei se mai aflau câţiva care-l cercetaseră. Unul dintre ei era, se înţelege, vulcanologul Tarzieff. În urma scufundărilor în această porţiune a Atlanticului, el dobândise convingeri complet contrare celor ale lui Werner. Nu era deloc de părere că un continent prăbuşit cu zeci de mii de ani în urmă poate fi readus la suprafaţă, mai ales într-o regiune supusă periodic perturbaţiilor tectonice. Teoria lui Cloos din anul 1939, care acreditase ideea că formarea suprafeţei platoului Azorelor se poate explica

prin despicări ale scoarţei terestre, după fracturi, paralele cu cea mai lungă secţiune a cupolei (nord-vest, sud-est) prin care ulterior s-a revărsat magma, fusese de mult revizuită. În 1951, I. Tolstoy, în *Buletinul geologic al societăţii America,* comunicase că structura unora din insulele Azore nu este similară cu structura dorsalei nord-atlantice şi se datorează probabil efectului combinat al suprapunerii a cel puţin două mari seisme. Modificarea fundului oceanic în aşa fel încât să scoată la suprafaţă un mare masiv al dorsalei atlantice de la o adâncime de peste 2.000 m ar fi presupus, după Tarzieff, acoperirea de către ape a întregii Europe.

Înainte de plonjare, Dor îşi aminti de Santa Maria, de San Miguel şi de cele două mici insule vulcanice ca nişte pietroaie aruncate în mare, care se chemau Furnicile. Desele erupţii, furtunile stârnite din senin făceau deosebit de grele coborârea şi revenirea pe vas. Învăţase mult atunci de la scufundători, ca şi din poveştile pescăreşti ale localnicilor. În legendele lor era mereu pomenită o ţară a uriaşilor, care fusese cândva în aceste locuri. Dar în ce folclor nu întâlneşti asemenea făpturi supranaturale?

Acum mijloacele de coborâre pe fundul oceanelor se perfecţionaseră, dar lumea necunoscută a adâncurilor tot era bântuită de numeroase primejdii.

Mica ambarcaţiune înainta cu prudenţă. Harta după care încercau să se ghideze cât de cât părea că nu mai este valabilă. Totul se răvăşise, se schimbase. Nici urmă de munţii submarini, de valea rift sau de vestitul canion al dorsalei nord-atlantice, care ar fi trebuit să se afle acolo. În schimb, numeroase grote, maldăre de roci într-o dezordine şi instabilitate care indica proaspăta lor îngrămădire. Propagarea oricărui sunet, cea mai mică mişcare puteau da naştere unei desprinderi a pietrişului, fatală pentru cei din batiscaf. Opriră vasul pe o terasă de stâncă, preferând să cerceteze zona, înotând lin. Deciseră să iasă în echipe de câte doi, la interval de jumătate de oră. Întâi încercară să se călăuzească folosindu-se de direcţia din care venea sunetul. Dar nu reuşiră s-o stabilească. Semnalul parcă-i înconjura din toate părţile. Începură aşadar să cerceteze terenul pe o rază de câţiva kilometri în jurul vaporului. Nimic. Peşti foarte puţini, animale primare, o vegetaţie săracă răsărind ici-colo pe stâncile golaşe. Epavele care erau de recentă dată le provocară melancolie dar nu interes. Dor luă parte la ultima tentativă de detectare a sunetului. Sectorul părea deosebit de arid. Se angajă cu coechipierul său într-un şanţ îngust, foarte lung. Pereţii păreau solizi şi, spre deosebire de rocile de până atunci, erau acoperiţi cu multe straturi de plante şi scoici. Alunecară iute în jos, la o adâncime mai mare decât se aşteptaseră. Coridorul se îngusta din ce în ce şi presiunea apei îi făcu să ameţească înainte de vreme. Brusc, culoarul se lărgi din nou. Dăduseră de o peşteră. Ameţeala le mai trecu, simţeau însă nevoia să se odihnească puţin. Cercetară

cu farurile în jur. Apoi le stinseră o clipă, ca răgazul să fie total şi rămaseră într-o poziţie relaxantă. Atenţia lui Dor fu atrasă de o sclipire vie. La început crezu că i se pare. Închise ochii, îi deschise iar şi îi îndreptă în direcţia luminiţei. Ea lucea ca mai înainte. Îi comunică descoperirea şi coechipierului, care o zări şi el. Aprinseră farurile şi se îndreptară spre locul cu pricina. Dar nu observară nimic. Stânci acoperite cu scoicărie şi plante. Căutară în dreapta, în stânga. Zadarnic. Stinseră din nou luminile şi iar licări ceva. Începură să pipăie prin întuneric, după ce-şi puseră mănuşile de protecţie. Timpul trecea şi ar fi trebuit să se întoarcă. Dar misterul îi fascina. Să fi fost un zăcământ de pehblendă? Scoaseră detectorul de radiu şi-l puseră în funcţiune. Dar el nu reacţionă defel. Poate era o maşină infernală, zvârlită cu zeci de ani în urmă de vreo grupare extremistă sau pusă să păzească tezaurele unor piraţi moderni. Se apropiară cu mare prevedere. Obiectul zăcea inofensiv. Îl examinară dacă nu are un declanşator. Nu găsiră nimic. Lucrau foarte greu, în întuneric. În sfârşit, Dor se hotărî să zgârie puţin suprafaţa. De sub stratul gros de alge se ivi latura de metal a unei cutii. Nu mai puteau sta s-o cureţe. O încărcară cu tot ce avea pe deasupra şi, trăgând-o după ei cu cangea specială, porniră spre suprafaţă. Nu mai putea fi vorba s-o ia pe unde veniseră, deoarece obiectul nu încăpea prin coridorul peşterii. Coechipierul ar fi vrut să renunţe, notând doar amplasamentul obiectului. Dar Dor se îndârji să-l ducă la vas, căci, cu toate dezlănţuirile naturii, cine ştie dacă l-ar mai fi putut găsi în acel loc. Majestuoasa sală cu coloane a grotei nu oferea la prima vedere nicio altă deschizătură. Minutele treceau. Fâşia de lumină a farului se oprea pe asperităţile cenuşii ale stâncii sau pe diversele straturi de email ale scoicilor. Gura coridorului părea calea unică de întoarcere. Dar la capătul îndepărtat al peşterii Dor observă o fentă. Se apropiară de ea. Dând la o parte un bolovan, reuşiră s-o lărgească suficient pentru a trage după ei obiectul. Se întoarseră şi porniră de-a lungul coridorului în partea sa exterioară. După atâta efort, respiraţia le deveni din ce în ce mai anevoioasă. Simţeau că se sufocă. Dar nu mai putea fi mult până la batiscaf. Obiectul îi urma ca un câine ţinut în lesă. În sfârşit ajunseră. Cei din batiscaf îi ajutară să se instaleze şi să fixeze cutia cu un lanţ. Apoi, fără să mai întârzie, se îndreptară spre vapor.

A doua zi cerul de azur şi apa calmă, încreţită uşor de valuri mici cu tiv alb şi vesel de spumă, nu mai aminteau deloc de ciclonul care bântuise cu câteva ore înainte. Într-o încăpere etanşată, cu echipament de protecţie, geologii, geografii, medicul Ţibulschi încercau să dezghioace cutia misterioasă. În camera albă care ţinea loc de laborator, obiectul părea benign, paşnic. Timp de două zile încercară să dea de rostul mecanismului de deschidere. Navigaţia uşoară făcea ca preocupările tuturor să fie

îndreptate spre cutie. Seara la masă sau pe covertă nu se vorbea decât despre ea. Chiar semnalul care se auzea la intervale regulate părea să aibă un sunet mai puţin dureros, ca şi cum descoperirea îi atenuase disperarea. Ori era numai o impresie? A treia zi, deşi seninul se păstra imaculat, marea deveni foarte agitată. Seismograful arăta că undeva, nu foarte aproape, a irupt un vulcan submarin. Scufundarea nu avea deci nicio noimă. Vaporul era zgâlţâit puternic, dănţuia pe valuri ca o jucărie, dar n-aveau nimic altceva de făcut decât să aştepte. Mulţi, deşi nu mărturiseau, căpătaseră rău de mare. Chiar Werner circula galben la faţă şi tăcut, în timp ce spre exasperarea lui, Blairet zdrăngănea imperturbabil la chitară. Totuşi francezul fu acela care vesti marea surpriză. Intrând în laborator în faptul dimineţii, găsise cutia metalică pe jos, întredeschisă. O izbitură provocase probabil această deplasare care acţionase asupra tainicei broaşte. Cu toţii se repeziră să vadă ce conţine. Cutia era plină cu o unsoare roşiatică. La aer ea păru că se oxidează instantaneu. Dar până să ia o mostră, începu să se întărească cu nemaipomenită iuţeală.

— Închideţi-o! răcni John Everadge.

N-apucă nimeni să se apropie de cutie că lumina se stinse şi fură cu toţii aruncaţi la podea. Când se dezmeticiră şi echipajul reuşi să repare pana, în cutie nu mai era nimic.

Navigau din nou pe timp frumos. Werner era tot mai surescitat şi-i făcuse lui Blairet o scenă îngrozitoare, ca şi cum el ar fi provocat dispariţia alifiei misterioase. Îşi dădu însă seama că n-avea dreptate şi se scuzase. Cu încuviinţarea lui John Everadge, studia în continuare cutia, împreună cu soţii Björnson; totuşi nu reuşiră să descopere nimic nou. Blairet veni în schimb într-o zi la Dor şi-i arătă câteva fire de praf extrem de fin pe care le culesese într-un colţ al laboratorului. Dar avea asta vreo legătură cu cutia? Pulberea părea destul de obişnuită, era poate praf propriu-zis. Totuşi o păstrară ca s-o analizeze în linişte când vor ajunge pe sol, fără a da prilej de a fi ridiculizaţi de ceilalţi membri ai expediţiei. Werner i se adresă, râzând, francezului:

— Convingerea mea este că în cutie era vestita soluţie de oricalc cu care imaginaţia fertilă a compatriotului dumitale şi-a rigidizat statuile ca într-un muzeu al figurilor de ceară. Şi cită din memoria lui enciclopedică respectivul pasaj din *Atlantida* lui Pierre Benoit.

— Ba seamănă mai curând a marmeladă de caise, păcat că n-am gustat-o, ripostă Blairet, dar nu cu nepăsarea sa obişnuită. Se vedea că remarca îl tulburase. Seara, în şezlongul său sub privirea plină de reproş a papagaliţei, şedea îngândurat. Dor îl auzi chiar murmurând: „Oricalc...”

Dor cugeta şi el la proprietăţile metalului pomenit de Platon şi alţi autori ai antichităţii într-un fel, şi de Benoit în altul. Cei dintâi vorbeau de el ca de

un metal preţios care strălucea ca văpaia focului. În dialogul *Timaios* se spunea că se-mbrăcaseră cu el zidurile şi tavanele palatului regal şi templului din vestita Atlantidă. Discuţiile specialiştilor nu aduseseră lumină în ce priveşte natura acestui metal. Cuvântul oricalc însemna în greaca veche „aramă de munte". „Calcos" putea să aibă înţelesul unui aliaj al aramei, dar tot atât de bine să vizeze şi alte metale. Tournier susţinuse în 1950 că era un aliaj de aramă cu beriliu. Briant şi Sykes în 1953 şi 1955 afirmaseră că ar fi fost bronz cu fosfor. Neumann, după ce studiase amănunţit metalurgia antică a alamei, respinsese categoric asemenea ipoteze şi considerase, în 1959, că oricalcul era un aliaj aramă-zinc sau, mai simplu, alamă. De aceeaşi părere fusese cu câteva zeci de ani înainte Rickard. Dar ce scria Benoit? Dor făcu un efort să-şi amintească ceva din povestirea aceea romanţioasă de demult, pe care o citise în adolescenţă, când începuse să se preocupe de continentele dispărute. Volumul i-l dăduse bibliotecara într-un mare set care figura sub eticheta *Atlantis*. Da, da, acum ştia despre ce era vorba. O prinţesă crudă îşi ucidea oaspeţii, îndrăgostiţi de ea, şi-i îmbălsăma cu oricalc, aşezându-i pe urmă în firidele numerotate ale unei cripte. Istoria, care se voia înspăimântătoare, i se păruse mai mult ridicolă. Dar acum se gândea că scriitorul o construise poate după un mit cules cine ştie de unde. „O crustă de oricalc", parcă vedea literale dansându-i în faţa ochilor, „o crustă de oricalc"... Fu întrerupt din depănarea acestor amintiri de un strigăt victorios: „Pământ! Pământ!" De când părăsiseră coasta Spaniei trecuse o săptămână.

V

Primul lucru pe care-l simţi Clito fu că-şi putea mişca mâinile. Întâi degetele, foarte încet, cu dureri ascuţite în falange, apoi încheietura. Cu toate că pulsaţiile inimii erau încetinite, sângele îi bătea în urechi. Rămase nemişcată. Apoi începu din nou dezmorţirea. Înălţă mâna uşor şi-o lăsă să recadă. După un timp, reuşi să dea de soluţia benzolit de la piept şi să înmoaie crusta de oricalc de pe obraz. Dar, după efortul făcut, adormi. Când se trezi, deschise ochii larg. Abia acum în mintea ei înceţoşată se închegă o certitudine ca un fulger strălucitor. Trăia! Sentimentul era aşa de copleşitor că leşină. Târziu, când îşi reveni, îşi aminti de tonifiantul prins la şold. Sau mai bine zis, îndeplinea instinctiv instrucţiunile repetate de zeci de ori. Prinse puteri. În capul ei totul se clarifica. Şi Agathon? Răbdare. Mai avea până să iasă din coşciugul de metal, apoi din cripta naturală a muntelui. Va găsi cetatea în ruine? Sau catastrofa prevestită nu avusese loc? Ori, cine ştie, totul se reclădise de atunci încoace. Cât să fi trecut din momentul plecării lui Toth? Luni, ani? În orice caz, experienţa reuşise. Va declanşa semnalul menit să-l vestească pe bătrânul savant, oriunde s-ar fi aflat, că ucenicii lui au supravieţuit. Învârti încet mânerele capacului. Prin fentă, aerul criptei îi biciui obrajii mai tare decât o pală de vânt. Şi totuşi cripta era complet izolată. Mai înălţă puţin capacul. Domol. Orice grabă putea fi fatală. Când capacul se desfăcu, căzând elastic pentru a forma treapta de coborâre, Clito se miră din nou de asprimea aerului. Picioarele nu i se dezanchilozaseră. Stătea dreaptă în coşciugul vertical, zidită parcă de vie. Nu mai ştiu apoi câtă vreme dură ca să iasă din sarcofag şi să se târască pe piatră până la firida lui Agathon, rostind numele drag care răsună straniu, neverosimil, în liniştea absolută. Singura lumină slabă îşi avea sursa în propriul ei trup acoperit de alifia pe bază de oricalc, emoliată cu benzolit. Auzi deschizându-se şi coşciugul al doilea. Şi mai înţepenit ca ea, Agathon păşi pe treaptă ca o păpuşă mecanică şi se prăbuşi pe solul peşterii. „Clito!" murmură el. „Sunt aici", răspunse ea, şi se mai târî puţin spre chipul lui care ilumina blând. Apoi întinse mâna, ce i se păru grea ca plumbul şi o acoperi pe a lui Agathon, încă inertă! Amândoi simţeau o fericire mai mare decât în cea mai strânsă îmbrăţişare. Erau împreună, în viaţă! Cu gesturi de somnambul, ajutându-se unul pe altul, ajunseră, păşind mărunt şi ţeapăn până la declanşator. Clito înălţă capul, trase cu dinţii de cordon şi primul semnal izbucni cu o stridenţă care-i înfioră. Automat, începu paralel şi emisia. Toth le spusese că dacă nu se aude alarma, al doilea semnal poate fi auzit în orice parte a globului printr-o repercutare specială a undelor.

— Şi la tine acasă, adăugase zâmbind către Agathon.

Era o descoperire pe care ucenicii nu o cunoşteau pe deplin. Cum realizase Toth această minune? Tot datorită puterilor magice care făceau ca oricalcul să răspândească lumină? Clito ar fi vrut să-l întrebe pe Agathon, mai iniţiat decât ea în secretele bătrânului savant. Dar era prea obosită. Adormi din nou. Agathon vru să însemne momentul trezirii pe tabelele pregătite în acest scop, dar nu avu forţa necesară şi se cufundă şi el într-un somn adânc.

... Dacă nu făcuseră nicio eroare, venise timpul să iasă din grotă. Totuşi ezitau. Nu primiseră niciun răspuns la semnalizările lor, cum le făgăduise Toth. Izolarea devenise nespus de apăsătoare. Aveau dificultăţi respiratorii, abia puteau înghiţi două-trei fărâme din pastilele alimentare care căpătaseră, nu înţelegeau din ce cauză, un gust de algă uscată. Se mişcau încovoiaţi ca nişte bătrâni. Chiar drumul spre apă – singurul lucru care le făcea plăcere era cele câteva picături ale izvorului cristalin – li se părea foarte lung, deşi acesta nu se afla decât cu câteva trepte mai sus. Acum parcă le părea rău că vor părăsi viaţa precară de sobol din peşteră. Aici se găseau totuşi împreună, în siguranţă. Pe când afară, ce surpriză îi aştepta? Totuşi trebuiau să respecte strict programul. Aşa că porniră, cu opriri dese pentru odihnă, prin galeria care duce la ieşire. La jumătatea drumului, văzură că galeria fusese astupată de o îngrămădire de roci. Vor rămâne oare prizonierii muntelui? Situaţia părea disperată. N-aveau putere să deplaseze imenşii bolovani nici cu o palmă de loc. Erau gata să renunţe şi să se întoarcă abătuţi în grotă, când Clito găsi aproape de tavanul galeriei o crăpătură prin care se putea strecura şerpeşte. Dar Agathon, evident, n-avea cum trece pe acolo. Se sfătuiră şi ajunseră la hotărârea ca ea să încerce să iasă şi să aducă ajutoare pentru degajarea drumului. Trebuiau să se despartă. Pentru câtă vreme? Asta depindea de ceea ce o va întâmpina pe Clito în exterior. Mai domnea Diaprepes sau un urmaş direct al lui? Ori cetatea se făcuse praf şi pulbere? Clito nu mai zăbovi şi, după un dureros rămas bun, se strecură prin fentă şi dispăru în coridorul întunecat. Se târa încet, încet, cu frecvente opriri. Acum coridorul făcea un alt cot, din fericire liber. Dar ieşituri de stâncă, povârniri arătau că muntele trecuse prin multe zdruncinături. În sfârşit ajunse la poarta de bronz. O găsi ruginită, ceea ce era de aşteptat. Dar mai puţin firească era umezeala mare a pereţilor de cremene. Deşi avea cu sine unsoarea specială pentru o prevăzută blocare a uşii, nu putu s-o deschidă cu niciun chip. Se istovi degeaba. Se isprăvise. Va face calea întoarsă şi va muri lângă Agathon. Aşa le fusese sortit... După un scurt răgaz, se ridică, cu gândul să revină cât mai repede, deşi era ostenită, spre locul unde-şi lăsase iubitul. Altfel visase ea această clipă: un schimb de mesaje victorioase cu Toth sau cu urmaşii săi, prieteni cunoscuţi sau necunoscuţi

care, aflând despre marea descoperire, să vie de pretutindeni în faţa acestei porţi ca să glorifice puterea de supravieţuire a omului. Dar nu erau decât bariere, tăcere, neputinţă. Planul eşuase. Nimeni nu va şti nimic despre rezultatele obţinute, despre puterile ascunse ale oricalcului. Acum se grăbea spre Agathon. Măcar aceste ultime clipe să fie frumoase, măcar asupra sfârşitului să nu planeze nicio îndoială că mai presus de viaţă şi de moarte a fost dragostea lor. Dar nu apucă să ajungă la cotul galeriei, când totul începu să se clatine ameninţător. O erupţie. Scurtă, dar puternică. Clito rămase tremurând într-un fel de prag al coridorului. Apoi totul se linişti. Prinţesa mai aşteptă o vreme destul de îndelungată ca să se asigure că poate pleca mai departe fără pericol. De undeva se auzi un bubuit surd. Clito pipăi solul cu piciorul. Era ferm. Cu precauţie, începu să se târască din nou, foarte încet, spre locul unde aştepta Agathon. Deodată auzi o explozie foarte puternică, apoi nişte bufnituri înfricoşătoare, ca vuietul unor avalanşe. Privi într-acolo. La cotitura unde-l părăsise pe Agathon se căsca un hău uriaş. Acum liniştea era mormântală...

Se spulberase dintr-odată şi ultimul ei vis. Iubirea pătimaşă, încrederea în izbândă, nimic nu mai avea sens. Totul fusese zadarnic. Tăbliţele vor rămâne îngropate în munte, acoperite de mormanul de pietre mute, iar ei amândoi vor putrezi neştiuţi, despărţiţi unul de altul de o voinţă mai nemiloasă ca a lui Diaprepes. Oare greşiseră undeva? Nu umblaseră cu destulă „băgare de seamă", cum le recomandase Toth în *Tablele de smarald,* cu acea forţă care se putea transforma într-o energie de temut? Acum ce rost mai avea să se gândească la asta? Clito simţi că nu mai poate îndura. Singură, în măruntaiele pământului duşmănos, separată pe veci de Agathon pentru care sacrificase tot! Maşinal, se opri. În fond, ce mai căuta? Destinul ei se încheiase aici, acum. Ceva îi părea ciudat şi nu-şi dădea seama ce. Durerea ei sporea în tăcuta pustietate şi devenea de nesuportat. Hohoti şi glasu-i răsună firav, sărac. Brusc descoperi că semnalul al cărui sunet îi ţiuia până la urmă familiar în urechi nu se mai auzea. Odată cu el pierise orice speranţă. Şi totuşi, în pofida sentimentelor care o răscoleau, când se linişti puţin, socoti că e de datoria ei să mai facă o încercare pentru a părăsi grota. O porni din nou spre poarta de bronz. Nici nu observă că în timp ce se târa, ultimele zdrenţe putrede, cu ţesătura roasă, căzeau de pe ea, prefăcându-se în pulbere. Lacrimile îi curgeau pe obraz, îmbrobonind stratul de oricalc îmbibat cu benzolit, ca picăturile unei lumânări. Deodată începu să dârdâie de frig. Uşa nu se mai afla la locul ei, aerul intra prin bortă. Clito înaintă, înspăimântată de lumina zilei care o izbea, înfigând suliţe în carnea şi pleoapele ei. Întinzând braţele într-un gest instinctiv de apărare, Clito ieşi clipind din peşteră. Culorile, miresmele o ameţiră. Simţea cum i se-nvârte

capul. Se sprijini cu spatele de piatră. Ochii ei întredeschişi zăriră venind spre ea un tânăr într-o îmbrăcăminte ciudată, cu un sac uriaş în spinare. Un sclav, probabil, pus la munci grele. Când o zări, se opri ca încremenit. Abia acum îşi dădu seama că era complet dezbrăcată. Clito aproape surâse, uitând de tot şi de toate. După atâtea încercări, trezea uimirea unui bărbat.

VI

Se aflau de câteva zile pe uscat. „Uscat" era un eufemism, căci ploi abundente cădeau aproape neîntrerupt, făcând lucrările expediţiei foarte anevoioase. Tabăra fusese aşezată nu prea aproape de ţărm, la vreo zece kilometri de un lanţ de munţi pe care reuşiseră să-i identifice ca nevulcanici. Geologii începură să studieze mostrele aduse din imediata apropiere. Botaniştii şi zoologii culegeau şi ei plante şi insecte. Totul însă era ud, îmbibat de apă, dificil de analizat. Se părea că până acum nimic din fauna şi flora continentului nu diferea de a unei insule apărute din apele oceanului, într-o formaţie nouă, cu singura diferenţiere că solul nu era lavă răcită.

John Everadge susţinea că nu trebuiau încă luate în seamă rezultatele parţiale, ele fiind neconcludente până la cercetarea unor mari porţiuni ale acestor pământuri. Actualmente, stăruia mai mult asupra operaţiilor de şantier: tabăra, lucrările de instalaţie a laboratorului, bucătăria şi în special degajarea unui teren de aterizare pentru cele două helicoptere cu care, peste puţin, avea să fie dotată expediţia. Deocamdată, cu toate intemperiile, erau feriţi de furtunile sălbatice care bântuiau oceanul şi de urmările unor posibile mişcări tectonice moderate, în cazul că se afla mai încolo zona seismică pe care o înregistraseră în timpul navigaţiei. Prima misiune pe care şi-o propuneau era de a stabili o hartă a regiunii.

Toată lumea lucra cu înfrigurare. Dor rămăsese în cort cu Blairet şi Donado. Cu cât îl cunoştea mai bine pe tânărul francez, cu atât realiza că sub înfăţişarea lui excentrică şi cinismul ostentativ se ascundea o fire activă, o inteligenţă vie şi neobosită, o mare capacitate de prietenie. Discuţiile lor deveneau tot mai interesante, prelungindu-se uneori până-n zori. Donado, deşi bun camarad, nu gusta această trecere a timpului. Prefera o partidă de cărţi sau de table. Dar nici nu aveau ocazia să-l vadă prea mult. Când termina cu fotografierea obiectivelor necesare expediţiei, filma viaţa cotidiană a acesteia.

— E foarte important, pentru a satisface curiozitatea publicului larg, să prezinţi nu numai imagini de interes ştiinţific, dar şi scene hazlii sau duioase din timpul unei expediţii.

Nu ştiu cum se întâmplă, însă, că în centrul acestei existenţe zilnice, pe care Donado voia s-o deruleze în faţa spectatorilor, se afla întotdeauna Gay.

Cât avea să satisfacă persoana ei curiozitatea publicului era de văzut, deoarece munca pe care o făcea nu era deosebit de revelatoare, dar o mulţumea măcar pe cea a lui Donado.

În sfârşit, se arătă şi soarele, primit ca un musafir mult aşteptat. Cum barometrul indica o stabilizare a vremii, John Everadge, după o săptămână de activitate intensă, lăsă oamenilor două zile de program liber. În sinea lui, îşi spunea că adeseori o asemenea odihnă era nu numai necesară, dar şi ducea la descoperiri mai neaşteptate decât o misiune organizată.

Dor şi Blairet deciseră să facă o mică ascensiune pe muntele cel mai apropiat. Spre marea lor mirare, Donado, în loc să se învârtă în jurul lui Gay, ca de obicei, propuse să-i însoţească, luându-şi şi uneltele. Probabil că pasiunea reporterului şi fotografului o umbrea pentru moment pe oricare alta. De altfel, Gay se oferise să renunţe la acest week-end, ajutându-l pe conducătorul expediţiei să pună în ordine materialele privitoare la mersul expediţiei. La plecare, John Everadge îi atrase atenţia lui Dor să nu se lase dus de temperamentul său temerar, să fie precaut, să nu se îndepărteze prea mult de tabără. Deşi era vorba de o simplă excursie, cei trei îşi luară un echipament serios, căci nu poţi şti ce poate interveni pe locuri necunoscute. Fredonând fiecare altă arie, în altă limbă, începură marşul în pas mărunt. Mersul pe terenul moale şi nedefrişat se dovedea destul de greu, deşi plantele erau încă fragede, fără putere. Făcură o primă haltă la poalele muntelui, pe o platformă stâncoasă. Panta pe care o aleseră era mai uşor de suit. Grăbiră pasul, strigând câteodată la Donado care nu se mai oprea din fotografiat. În fiecare moment, ţac în dreapta, ţac în stânga, nu pierdea niciun colţişor pitoresc. Blairet abandonase aria eroică şi se întorsese la veşnica lui *Midi-midinetă*. Părea că nu dă mai multă importanţă excursiei decât unei plimbări până la Fontainbleau. Dar o licărire în fundul ochilor săi arăta că era mulţumit de ce vedea în jur. Într-adevăr, cât cuprindeai cu ochii natura părea nouă, proaspătă, într-un cuvânt – virgină. Atunci cum rămânea cu Atlantida? Dor putea obiecta acestei bucurii mute că roca bazaltică şi pereţii stâncoşi păreau de o mare vechime. Deci nu era vorba de o solidificare de lavă, aidoma celor întâlnite din Azore. Cum însă nu obişnuia să facă afirmaţii fără o atentă verificare prealabilă, tăcea. Evident însă că după ce umblaseră mai multe ore-n şir, nu găsiseră nici cea mai mică urmă sau dovadă a muncii şi aşezărilor omeneşti. Se auzea murmur de izvoare, îi urmăreau roiuri de gâze, soarele bătea aprig printre vlăstarele pădurii tinere şi toţi trei respirau adânc aerul pur, cu acea bucurie de a cuceri primii meleaguri necunoscute.

Panta deveni ceva mai abruptă şi echipamentul cântărea greu. Li se prezentă un fenomen deosebit de ciudat. Muşchiul era presărat cu mici plăci

albe şi tari. Când examinară mai aproape un perete de stâncă, îşi dădură seama că erau încrustaţii adânci de scoici. De asemenea, în căuşul unor roci se depusese un strat gros de sare. Se evaporase aici apa salină? Un uragan ajunsese să acopere muntele la această înălţime? Erau încă întrebări la care n-aveau cum să răspundă. Şi Blairet, şi Dor, lăsând deoparte stricta plăcere a excursiei, îşi scoaseră carnetele de note şi începură, preocupaţi, să facă însemnări. Donado fotografia mai departe această porţiune a reliefului, de o sălbăticie stranie. De unde senzaţia aceea neconfortabilă, neliniştitoare? Nu se auzeau zgomotele obişnuite ale pădurii, totul părea nepopulat şi neprietenos. Şi totuşi de o frumuseţe fără egal, cum trebuie să fi fost frumuseţea genezei. Un foşnet îl făcu pe Dor să tresară. Panglica pestriţă a unui şarpe luci o clipă pe piatra cenuşie şi pieri într-o crăpătură. Pe Dor îl cuprinse emoţia. În afară de insecte, era prima vietate pe care o zărea pe aceste pământuri. Chiar dacă era o reptilă, putea s-o contemple cu sânge rece? Vasăzică pădurea nu era lipsită de o faună mai variată! Şi nerăbdător, Dor o luă mai repede înainte pe costişa povârnită.

Deodată auzi un ţipăt. Când întoarse capul îl văzu pe Blairet îndoit în două de durere. Alergă înapoi. Donado îl sprijinea pe francez. Strigă: „L-a muşcat un şarpe". Blairet călcase probabil pe reptila pe care o admirase Dor mai înainte sau pe alta, căci trebuie să fi fost vreun cuib prin apropiere. Muşcătura era adâncă şi nu se putea şti dacă nu otrăvitoare. Dor îi făcu imediat o injecţie antiveninoasă, dar piciorul lui Blairet se umfla îngrijorător. Era clar că nu putea continua drumul. Trebuiau să se întoarcă la bază. Văzând regretul întipărit pe chipul lui Dor, Blairet îi spuse:

— Mă pot duce acasă şi singur. Voi mergeţi mai departe!

Generoasa propunere nu putea fi primită. Cum o să-l lase să coboare singur, şchiopătând, expus pericolelor, căpătând poate un acces de febră?

— Nici vorbă! răspunse Dor.

Donado interveni:

— Cred că cel mai bine e să-l însoţesc eu. Nu-i nevoie de doi, iar tu, Dor, care eşti un alpinist inveterat, eşti liber să faci o încercare de unul singur, dacă vrei. Nu se prea cade, în locuri necunoscute, dar în fond e o simplă excursie şi ai la îndemână aparat de emisie şi recepţie, trusă medicală, tot ce e cu putinţă ca să ne chemi dacă e nevoie, sau să te îngrijeşti. Totuşi, după întâmplarea lui Blairet, ştiu eu dacă e prudent să continui?

Dor n-ar fi vrut să se întoarcă la tabără. Se aventurase, fără însoţitori, în multe împrejurări asemănătoare, pe drumuri mai primejdioase, în Tibet sau în Anzi. Hotărî să plece spre vârf. Îi trimise complimente lui Gay, zâmbind către Donado, care se întrebase de câteva ori cu glas tare: „Ce-o fi făcând fata asta acum?" Îi făcu câteva recomandaţii lui Blairet, mulţumi reporterului,

căruia îi luă şi unul din aparatele de fotografiat, şi, după ce mai schimbă o dată pansamentul francezului, îşi luă la revedere de la ei.

Dacă se gândea bine, hazardul îl servea. În trei, ar fi fost împiedicat să împingă prea departe recunoaşterea, i s-ar fi moderat setea de înălţimi. Acum era liber. Privi încrezător spre seninul cerului. Razele soarelui potopeau pădurea plăpândă. Apoi se uită în jos. Blairet cu Donado păşeau parcă printre şuvoaie de argint viu, îndepărtându-se. Îi putea urmări din ochi printre arbuşti zvelţi şi uşor înfrunziţi. Donado mai întoarse de două ori capul, făcu semne de rămas bun, apoi cele două siluete se micşorară din ce în ce, până ce dispărură.

Vremea frumoasă mai dură puţin. Brusc, se lăsă o ceaţă deasă. Dor nu vedea la mai mult de doi paşi. Fâşiile alburii se încolăceau pe copaci, iar mai încolo negura forma o ţesătură cenuşie şi densă, un fundal nesfârşit. În liniştea adâncă se auzea, intensificat, semnalul care grăbise plecarea lor spre acest continent misterios. Dor dorea nespus să meargă mai departe, dar ar fi fost o nebunie. Trebui să aştepte într-o văgăună până ce ceaţa se mai risipi. Peste câteva ceasuri putu dibui drumul. Porni, cu toate că vizibilitatea mai era încă scăzută. Poteca devenise clisoasă, alunecoasă. Avea impresia că a ajuns undeva pe o creastă. Prin ceaţă se desluşeau vag forme de piatră. Erau peşteri? Făcute de natură sau de mâna omului? Cu ochii aţintiţi spre aceste contururi care apăreau prin negură ca rotunjimile unui trup printr-o stofă groasă, Dor grăbi pasul. Dar, deodată, pământul îi fugi de sub picioare. Cu huiet, stâncile se crăpau, copacii se clătinau a vijelie, în jur se rostogoleau bolovani. Încercă să se prindă cu mâinile de un copac, dar călcă fără să vrea în gol, îşi pierdu echilibrul şi se prăbuşi în râpă...

Când îşi veni din nou în fire, ceaţa se risipise aproape cu totul. Îşi simţea oasele ca atunci când ţi se urcă temperatura. O durere surdă în picioare îl făcu să-şi coboare privirea. Atunci îşi dădu seama în ce situaţie se afla. Un copac mai gros îi oprise căderea în adâncul prăpastiei. Începu să se pipăie să vadă dacă nu-şi rupsese vreun os. Nu, era teafăr. Dar echipamentul? Rucsacul rămăsese în spinare cu câteva provizii, cu hainele şi trusa medicală. Dar aparatul de fotografiat şi cel de emisie-recepţie pe care le dusese agăţate de o curea de umăr? Trebuia să întreprindă ceva, să ajungă din nou la potecă şi să vadă ce se alesese din lucruri. Se săltă pe trunchiul copacului. Apoi îşi dezmorţi picioarele care-l furnicau din cauza poziţiei în care atârnase. Le frecă pe rând şi începu să le mişte din ce în ce mai energic. După un timp, fu în stare să găsească priză, îşi plasă talpa într-o crăpătură şi, ajutându-se de crăcile arborelui salvator ce i se păru destul de solid, reuşi să se cţere pe o mică platformă unde se aşeză şi deschise rucsacul. Încet, încet, ajunse până la buza abisului. Constată cu acest prilej că rocile nu erau prea

friabile şi deci crăpăturile noi pe care le vedea fuseseră provocate de o clătinătură puternică. Un cutremur, probabil, ce nu-şi avea epicentrul aproape, căci altfel urmările ar fi fost mai grave. Îl cuprinse un sentiment de uşurare când zări cortul rulat aşteptându-l cuminte şi credincios. Dar zadarnic căută în jur aparatajul. Se pierduse. Puţină hrană şi odihnă îi prinseră bine şi-l mai liniştiră. În fond, de vreme ce trăia şi era teafăr, putea considera incidentul închis. Acum se punea alternativa întoarcerii sau mersului înainte. Lipsit de cele necesare, până şi de busolă, ar fi fost firesc să coboare pe unde venise. Dar Dor nu se hotărî s-o facă. Curiozitatea îl atrăgea înainte, în pofida oricărei raţiuni. Deodată, la poalele arbuştilor observă ciuperci. Foarte mici şi zbârcite, semănând cu smochine uscate. Văzând că nu sunt otrăvitoare, îşi făcu pofta şi le fripse. Nu erau cine ştie ce. Îi lăsară în gură gust sălciu. Câteva veveriţe zgribulite priveau la el fără teamă. Frapant era coloritul stâncilor, foarte diferit de cenuşiul de până acum. Roşii şi negre, ofereau un contrast neobişnuit. Începu coborârea pe versantul celălalt. Arbuşti foarte plăpânzi încercau să năpădească blocuri mari de piatră. Dor înainta încălzit de razele soarelui, care goniseră definitiv negura. Îi atrăgeau atenţia formele curioase ale pietrelor care luceau în lumină. Nu mai putea fi vorba de îngrămădiri întâmplătoare. Se afla pur şi simplu într-o carieră părăsită. Unele blocuri erau şlefuite, altele numai tăiate. Mulţimea lor dovedea o activitate îndelungată. Aveau laturile mari, unele din ele aminteau de alcătuirile ciclopice din Europa şi Insula Paştelui. Aceste blocuri însă erau ca şi pereţii muntelui năpădite de plante uscate, plăcuţe de smalţ şi materie cornoasă. Ierburile uscate aduceau mai curând a alge decât a muşchi. Dor se întrebă dacă se afla cumva pe o insulă ce fusese cândva locuită, sau totul era un joc al imaginaţiei sale. Descoperirea îl zgudui. Să aibă oare Werner dreptate? Dor se apropie de uriaşele alcătuiri acoperite de cochilii scânteind în soare. În locurile degajate de reziduuri, piatra neagră şi roşie parcă aştepta să fie lucrată. Lăsând în urmă cariera, Dor îşi continuă coborârea. Îl aştepta o altă surpriză. Dacă până atunci vegetaţia era cea obişnuită la o altitudine montană: brazi şi molizi, ici şi colo se ivea acum câte un pâlc de chiparoşi. De necrezut! Cum puteau creşte chiparoşi la înălţimea asta? Şi din când în când, la poalele lor, alge uscate. Recunoscu forma caracteristică a algei keplu, care creşte în adâncurile Oceanului Atlantic, la poalele vulcanilor submarini. Dor îşi aminti de vechea hartă a glaciaţiunilor lui Forrest. Acesta refăcuse continentul dispărut având în sud-vestul său podişul Azorelor. Cutremurul prin care trecuse să fi fost oare provocat de lanţurile vulcanice din vestul acestui podiş ajuns acum la suprafaţă?

După un cot brusc al versantului, Dor ajunse pe o terasă care domina întreaga vale. În faţa sa se deschidea o privelişte formidabilă. Podişul imens,

neted, se întindea până departe, mărginit de munţi de o înălţime considerabilă care, după cum îşi dădea seama Dor şi, cum semnalaseră de altfel survolările făcute anterior deasupra insulei, o egala pe cea a lanţului himalaez. Ceea ce îi atrase privirile fu faptul că şanţul, despre care nu se ştia dacă e natural sau nu, se arăta neobişnuit de lat şi înconjura platoul de jur împrejur ca şi cum ar fi fost o cetate. Greu de crezut să fi fost erodat pe cale naturală. Dar, pe de altă parte, de ce o întindere aşa de vastă să fie mărginită de un şanţ? Vegetaţia proaspătă, plină de sevă, acoperea pământul. Verdele smălţuit cu sute de culori vestea prezenţa florilor chiar de la această înălţime. Cerul albastru, fără nori, permitea o vizibilitate perfectă. Ce erau liniile acelea negre, drepte, care porneau de la o serie de ruine (probabil muşuroaiele pe care le zăriseră la primele survolări) spre şanţul circular? De atunci, marile movile îşi schimbaseră forma şi acum aduceau mai degrabă a metereze. Dor rămase multă vreme locului, admirând panorama. Sub razele soarelui totul lucea. Vestigiile păreau lucrate în metale şi pietre preţioase. Dar această impresie o puteau lăsa şi cochiliile incrustate poate de aceste ziduri ca şi pe stâncile montane. Totuşi, lui Dor i se păru că strălucirea aparţine unor metale nobile ca aurul şi argintul. Brâul şi liniile drepte erau parţial umplute cu apă, ca şi cum fuseseră menite să colecteze izvoarele şi cascadele înspumate care coborau din munţi. Dornic să ajungă cât mai repede jos, drumeţul se înfundă din nou în codru pentru a căuta o cărare spre platou. Ai fi zis că îi va fi uşor s-o găsească. Dar se află curând în mijlocul pădurii din care nu ştia cum să iasă. Aluneca din nou pe pante abrupte, cu pietriş ascuţit. Între timp, auzea un ţârâit asurzitor, din ce în ce mai aproape. Dor văzu în sfârşit un drum ce semăna a potecă. Când să apuce pe ea, auzi o detunătură formidabilă venind din interiorul muntelui. Imediat ţâşniră spre cer pietre, flăcări şi fum. Instinctiv sau datorită unei rutine îndelungate, Dor se precipită în cel dintâi adăpost între două stânci. Se ghemui acolo. Stătu vreme de jumătate de ceas. Din nou domnea liniştea. Înainte de a coborî pe potecă, Dor se îndreptă cu mii de precauţiuni spre locul de unde auzise detunătura. De dincolo de creastă se înălţau valuri de fum ca nişte nori mari albi. Dar pe întreg acest versant nu văzu nimic. Singurul lucru ciudat era că nu mai percepea semnalul. Asurzitor cu puţină vreme înainte, acum nu se mai auzea deloc. Dor şovăi, aşteptă, iar şovăi. În cele din urmă, se angajă pe cărare. După un timp, la dreapta lui văzu căscându-se o bortă largă asemenea unui cadru de uşă masivă. Întâi trecu mai departe, nerăbdător să examineze valea cu aşezările ei ciudate. Dar curiozitatea trezită de această deschizătură neobişnuită spre interiorul muntelui îl făcu să se întoarcă. Ridicând ochii spre bortă, se opri încremenit. În prag se afla statuia unei femei pe care la început n-o zărise. Era probabil

de aramă, lucind roşietic în lumina solară. Cu mâinile întinse înainte, înălţa parcă o rugă mută. Dor o privea în neştire, uluit de perfecţiunea ei. Dar ce se întâmpla? Nu, nu-i venea să-şi creadă ochilor. Statuia se mişca...

VII

Dor se apropie de sculptură ca atras de o forţă magnetică. Avea vreo doi metri şi jumătate înălţime şi făcea gesturi, iar ochii sclipeau de parcă ar fi fost ochi adevăraţi. Dor nu îndrăznea să se apropie. Statuia începu să facă mişcări din ce în ce mai umane. Ruşinată parcă de nuditatea ei, se retrase înapoi în grotă. Poate era chiar o fiinţă omenească? Conform acestei presupuneri, Dor înaintă spre peşteră. Femeia îl privea fără ostilitate. Îi zâmbi, acoperindu-şi trupul cu braţele. Pe degetele ei Dor văzu inele cu pietre preţioase. Nu reacţiona ca femeile populaţiilor înapoiate pe care Dor le întâlnise şi care nu cunoşteau pudoarea când erau fără veşminte. Totodată, lipsa de timiditate nu era proprie unei primitive suspicioase. Dor începu prin a-i întinde impermeabilul, ca să vadă ce face cu el. Femeia îl luă, obişnuită evident să mânuiască hainele, dar îl privi cu mirare. Apoi însă încercă să se acopere cu el. Aşezându-se în pragul peşterii, pentru a fi parcă la înălţimea lui Dor, i se adresă într-o limbă muzicală, complet necunoscută. Cuvintele aveau inflexiuni arabe, dar Dor nu putu identifica niciunul din ele, cu toate că ştia multe din dialectele orientate. Văzând că nu se poate face înţeleasă, femeia chibzui o clipă, apoi formulă din nou câteva fraze. De astă dată Dor pricepu cu oarecare dificultate câţiva termeni asemănători cu cei hitiţi. Trei i se părură familiari: sclav, domnie şi atlant. Nerăbdătoare că tot nu-i răspunde, femeia ieşi complet afară din grotă, arătând înspre podiş. Era limpede că voia să ştie ce se petrece acolo şi credea că el o poate informa. Dor ridică din umeri, încercând să formuleze ceva în hitită care să fie inteligibil pentru ea. Plecase ochii ca să se concentreze mai bine. Când îi ridică din nou, văzu cum disperarea se întipărise pe chipul ei şi se pipăia cu mâinile, scotocind ca după un buzunar. Pe faţă, arama se fisura ca o vopsea proastă, lăsând să se zărească o piele fină de nuanţa alabastrului.

Dor nu înţelese murmurul ei plin de groază.

Femeia se prăbuşi la pământ. Dor se aplecă asupra ei, reuşind să întrebe: Cine eşti?

— Clito, articulă cu mare greutate femeia, prinţesa Clito. Dar pe tine, sclavule, cum te cheamă?

Dor, năucit, n-avu timp să găsească răspuns. Femeia începu să se zvârcolească, pradă unor dureri mari. Dor îşi aruncă din spate rucsacul şi scoase trusa medicală. Când se întoarse însă, nu mai era nimic de făcut. Asista la un proces de distrugere desfăşurat cu iuţeala fulgerului. Femeia

deveni albastră, apoi putrezi rapid, carnea căzu de pe schelet şi se prefăcu în ţărână. În timpul înfricoşătoarei pieiri, o mai auzise şoptind un cuvânt necunoscut, lipsit de înţeles: Agathon. În impermeabilul lui Dor se aflau acum doar câteva oase aproape calcinate. Iar în jur, pe sol Dor observă o pulbere alburie asemănătoare cu praful pe care-l găsise Blairet în ungherul laboratorului improvizat de pe vapor.

Când îşi reveni din uluire, Dor strânse cu grijă oasele şi o parte din pulberea fină şi intră să inspecteze galeria. Înaintă lent, precaut, pipăind pereţii. Coridorul mergea drept un timp, apoi făcea o cotitură care se reteza brusc la marginea unei prăpăstii adânci. Dor se întoarse urcând iarăşi coasta. După cele trăite, se gândi că era preferabil să se întoarcă la tabără, să comunice întâmplările şi să pornească în echipă la cercetarea podişului. Când atinse însă culmea, îşi dădu seama că nu mai putea merge pe unde venise. Întregul versant pe care-l suise era brăzdat de crevase şi abisuri de netrecut. Dor se retrase precipitat. Mai cădeau avalanşe de pietre stârnind nori de praf. Ce se va fi întâmplat cu cei din tabără? Cutremurul s-a simţit fără îndoială şi acolo. Dar explozia? Poate a fost puternică numai local, cu efecte restrânse. Dar norii aceia ciudaţi puteau să aibă urmări mai grave. Dacă membrii expediţiei n-au pierit şi lucrau în condiţii normale, vor veni să-l caute. Dacă nu... oricum, trebuia să încerce să găsească alt drum până la ocean, unde se vor face probabil primele investigaţii. Fără aparataj, fără nimic care să-l poată călăuzi, Dor se afla într-o situaţie foarte gravă. Şi cine ştie ce surpriză îl mai aştepta? Coborî nişte trepte săpate în munte şi ajunse la o terasă la vreo două sute de metri sub deschizătura din care se ivise prinţesa Clito. Acolo, câteva ziduri indicau urmele unei locuinţe. Dar ea n-avea niciun mastic de metal preţios, nicio formă arhitecturală mai deosebită. Era pătrată, modestă, alcătuită doar din patru pereţi înalţi, cu aceleaşi urme de scoicărie şi alge aşezate ca o viţă de vie peste piatră. Acoperişul pierise fără urmă, podeaua de asemenea, doar câteva dale mai erau înfipte în solul noroios. Rămăseseră aruncate ici şi colo vase şi tuburi umede, murdare, înnegrite. Dor observă, sub crasa care le acoperise, mici porţiuni de metal. Nu-şi putea însă încărca rucsacul cu niciunul din aceste obiecte. Ieşi din nou până la marginea terasei. Ce să facă? Cum să semnaleze poziţia unde se afla membrilor expediţiei, dacă aceştia mai erau încă în viaţă? În cele din urmă, aprinse un foc, ultima resursă a tuturor naufragiaţilor pentru a fi descoperiţi. Noaptea frigul deveni pătrunzător. Dor stătea chircit lângă foc. Pusese pe el toate hainele pe care le avea şi se înveli şi cu cortul. Atunci când îmbrăcă impermeabilul, parcă simţi o căldură binefăcătoare, ca şi cum ţesătura ar fi păstrat ceva din farmecul trupului de aramă pe care-l învăluise. Şi gândul la acea stranie apariţie îi risipi neliniştea, temerile.

Trei zile şi trei nopţi trecură fără să se petreacă nimic. Proviziile lui Dor se terminară. Strânse din pădure rădăcini şi ciuperci şi îşi potoli setea cu apă de izvor. Rezistenţa lui fizică îl făcea să se simtă încă în depline puteri. Mai greu de îndurat era frigul nocturn. Căptuşind însă adăpostul cu frunziş, aşezându-se pe lângă ziduri, se feri într-o oarecare măsură de vânturile reci. La un moment dat, aprinzându-şi o ţigară, descoperi o inscripţie tot în hitită. Ea se putea traduce aproximativ astfel: „Nimic nu e mai rău decât să fii sclav, înainte de a muri aş vrea să mă întorc acasă".

A patra zi în zori, Dor îşi zise că nu avea rost să mai aştepte. Dacă cei din tabără ar fi pornit în căutarea lui, ar fi ajuns până acum, căci distanţa nu era atât de mare. Ori nu mai existau, ori spre el nu mai ajungea niciun drum. Se decise prin urmare să părăsească locul şi să coboare spre podiş. Era gata de drum. Îşi strânsese lucrurile şi-şi fixase rucsacul care atârna greu. Probabil tensiunea nervoasă, nesomnul şi foamea îşi spuneau cuvântul, deşi nu mai purta în spinare atâtea obiecte ca la venire. Nu-i mai rămânea decât să stingă focul. De fapt nu simţea frigul, deşi dimineaţa era răcoroasă şi în aerul curat respiraţia lui forma aburi bine conturaţi ca baloanele de săpun. Şovăia să transforme focul în câteva găteje arse. Se despărţea parcă de un prieten credincios al nopţilor sale singuratice în pustietatea muntelui. Deodată auzi un zbârnâit. Venea de sus, din cer. Dor ridică ochii. Recunoscu imediat forma unui helicopter. Trebuia să fie unul din cele cu care fusese înzestrată expediţia. Sosise între timp la bază. Deci găsise acolo pe cineva. Sau, negăsind, se rotea ca să vadă ce se întâmplase cu oamenii. În orice caz, Dor nu trebuia să-l scape. Înteţi febril focul. Aparatul se învârti, apropiindu-se şi depărtându-se, fără ca pilotul să dibuiască locul în care se afla Dor. Treceau clipe preţioase. Dor începu să facă semne disperate, aruncând totodată în foc crenguţe, frunze, iarba, alge uscate, tot ce se găsea în jur. Flăcările se ridicau acum la o înălţime de om. O limbă fâlfâi de-a lungul terasei mai-mai să ajungă pe panta mărginită de copaci. Dor sări şi încercă s-o înăbuşe, aruncând asupra ei hainele şi impermeabilul de pe braţ. Zbârnâitul se auzea din ce în ce mai tare. Înălţând privirile, Dor văzu că helicopterul era deasupra sa şi recunoscu capul hirsut al lui Blairet. Scara fu aruncată, iar Dor mai avu timp să se caţere pe ea, în vreme ce incendiul începu să cuprindă casa şi pădurea.

*

Câţiva ani mai târziu, vizitând cu soţia sa British Museum unde fuseseră expuse mai multe din vestigiile descoperite pe continentul care după atâta amar de vreme răsărise din nou din ocean, Dor se opri întâi lângă statuile ciclopice cu trăsăturile măcinate aproape complet de apele sărate. Apoi o

trase pe Daisy lângă stâlpul de oricalc, sub a cărui rugină, cu toate că fusese curăţată, nu se putuse desluşi natura scrierii şterse. Semănau cu hieroglifele, dar până acum nu fuseseră decât vag reconstituite şi nicidecum descifrate. Nici analiza pulberii alburii nu dusese la mare lucru. Se constataseră urme de fluor, de zinc. În anumite combinaţii, exploda cu uşurinţă. Dar altminteri nu i se găsise nicio utilizare.

Continentul îşi reluase numele de Atlantida şi în prezent viaţa pulsa acolo în plină civilizaţie a secolului XXI. O nouă populaţie îl reclădise şi înfăţişarea sa era a statului celui mai modern. Trecutul rămânea în seama savanţilor care multă vreme aveau să cugete la aceste câteva piese de muzeu. Printre ei Dor se simţea privilegiat. În urechi îi mai răsunau cele câteva cuvinte muzicale, neînţelese, ale glasului care în cele din urmă se adresase în hitită.

Într-un etalaj de sticlă se afla, reconstituit, o parte din scheletul prinţesei Clito, care – după cum apreciaseră antropologii – avea 40 de mii de ani.

— Dor, îi spuse Daisy, cam botoasă fiindcă se plictisise de atâta zăboveală în muzeu, atlanţii ăştia erau disproporţionat de înalţi! Are asta vreo legătură cu viziunea lor artistică?

În loc să-i răspundă la întrebare, Dor afirmă cam răstit:

— Nu erau disproporţionat de înalţi.

Şi o clipă imaginea prinţesei dispărute i se păru o prezenţă mai vie, mai caldă şi mai ataşantă decât cea a copilăroasei şi zburdalnicei Daisy. Măcar de-ar fi putut afla semnificaţia ultimului cuvânt pe care-l murmurase: „Agathon”.

Apoi chipul de alabastru cu dâre arămii şi trupul statuar ce-i apăruse în soare cu luciri de aramă pieriră, lăsând în pieptul lui Dor acea nostalgie dulce pe care ţi-o lasă prima dragoste a tinereţii.

Dor şi Daisy ieşiră pe poarta muzeului în lumina plină a zilei.

Iar în acest timp, în adâncul munţilor Atlantidei, puterile oricalcului aşteptau să fie redescoperite.

ÎN ADÂNCURI

Batiscaful îşi schimbase parcă înfăţişarea. Deşi domnea ordinea, apropiata întoarcere punea o notă de agitaţie pe încăperi ca înainte de vacanţă. Câte un detaliu îţi amintea de plecarea la munte sau la mare, de botul lacom al valizelor şi de hainele plasate provizoriu pe toate scaunele, aşteptând să fie înghiţite îndesat de geamantane şi sacoşe. O servietă rătăcită pe banchetă, un sertar întredeschis, dar mai ales gesturile febrile şi clinchetul glasurilor care răsunau mai tare, puţin prea tare, în interiorul de obicei calm, vătuit, îţi dădeau această senzaţie de nerăbdare. Se clasau hârtii, observaţii, se copiau calcule, dar fiecare simţea nevoia să se ridice în picioare, să se mişte, să se uite la ceas. După atâtea luni petrecute aci, plecau acasă. Se bucurau, firește. Îi încerca însă şi regretul de a se smulge din căminul lor temporar, de a reintra în vechiul circuit de viaţă, cu inevitabila scriptologie şi serile familiale în care nu se întâmpla mare lucru. „Pojarul ăluia mic", „am ştiut mai mult de 5, tată", astma şefului, „Maria, nu m-ai uitat?", „mai povesteşte ceva, stai zece luni sub apă şi pe urmă taci ca un peşte, te-ai molipsit de la ei", frământări, anticipaţii, preocupări inexistente până acum, se strângeau şerpuind multicolor prin încăpere şi umplând-o brusc cu o viaţă străină de scopurile ei de până atunci. Singur, Alex sta gânditor, rezemat de perete. Se simţea, nu pentru prima oară, izolat de ceilalţi. Tinereţea lui singuratică, zdruncinată de şocul de a fi rămas orfan în perioada studiilor, nu găsise drum spre prietenie sau iubire. Camaraderii de studenţie, aventuri fără amintiri interveneau în ţesătura zilelor, închinată unicei lui pasiuni: marea. Muncea atât de concentrat şi organizat încât nimeni nu-i bănuia patima pentru explorarea submarină, nu-i cunoştea extazul când contempla bancurile de peşti şi de corali, dorinţa pustiitoare de a se afla sub valuri, în imperiul tăcerii nemărginite în care se împlineau riguros poruncile naturii. Colegii îl stimau şi, deşi îl socoteau cam şters, îl integraseră fără greutate grupului. Se bizuiau pe el şi-i puteau împărtăşi taine şi necazuri, căci chiar dacă li se părea uneori cam absent, le dovedea prin sfat sau ajutor că-i ascultase. Niciunul nu încercase să-l cunoască mai bine, poate nici Alex nu le facilitase tentativele de apropiere şi legitimele curiozităţi. Şi astăzi, fără să vrea, îl excluseseră din bâzâitul lor de eroi fericiţi. Adică îl excluseseră era mult spus, îl uitaseră pur şi simplu. Ca de obicei, Alex îşi terminase primul lucrul. Rocile erau aşezate, etichetate, împachetate. Scrisese tot ce era de scris, orânduise tot ce trebuia, încât nu mai avea ce face. Îşi puse costumul, îşi luă aparatele şi ieşi afară. Un ultim rămas bun. Suna cam melodramatic. Mai ales că ştia că va reveni. Va reveni

mereu spre apele verzui sau albăstrii şi va coborî iar şi iar până în abisurile lor cele mai întunecate.

Nu se aştepta să-l găsească pe Jeff în faţa batiscafului. Nu era ora lui. Delfinul părea neliniştit. Le presimţea plecarea? Alex puse mâna lui pe trupul mare şi prietenos. Jeff îi fusese de un ajutor nepreţuit. Îl păzise, îl însoţise în mai toate expediţiile, cărase alături de el unelte şi roci. Cel mai uimitor era că înţelesese rostul activităţilor. Îl călăuzea uneori, indicându-i stâncile cele mai vechi ori cele cu structură neobişnuită. La început crezuse că era vorba de o întâmplare, apoi a priceput că delfinul ştia să diferenţieze o muncă de alta, ba mai mult, avea o intuiţie pentru geologie. Cu ajutorul magului i se puteau transmite scurte comenzi pe care Jeff le executa fără greş. Uneori îi comunica, atunci când lucra mai departe de bază, instrucţiunile comandantului. Toate acestea nu-l deosebeau de delfinii întâlniţi în alte expediţii. Nici de cei care se învârteau şi acum în jurul batiscafului. Dar Jeff înţelegea nu numai graiul oamenilor sau al fraţilor săi, ci şi alt grai – al gândurilor şi simţirilor, limba atât de greu de învăţat a prieteniei. Lui Alex i se mai părea că de câte ori sunt împreună, delfinul îl studiază cu atenţie neobosită, că micile servicii făcute cu o bunăvoinţă nelimitată se datorau şi unui soi de test, la care el îi supunea pe oameni în timpul îndeletnicirilor lor. În special pe Alex, Jeff stătea să-l contemple vreme îndelungată, cât lucra. La început, ochii delfinului îl urmăreau cu atenţie încordată, apoi căpătau o privire vagă şi se pierdeau parcă în vise şi amintiri. Când Alex termina, trebuia să-i fluture mâna pe lângă cap, ca să-l trezească din această stare. Era limpede că Jeff îi purta o mare afecţiune. De câte ori îl vedea gânditor sau obosit, se apuca de giumbuşlucuri. Îi ascundea câte o unealtă ca să-l antreneze într-un joc de v-aţi ascunselea, făcea salturi neaşteptate ca un acrobat. Apoi îl împingea uşor cu botul ca să-şi manifeste prezenţa, sau îi oferea spinarea pentru a-l purta printre pânzele de apă. Dacă ceilalţi delfini veneau cu mic, cu mare, Jeff apărea mai totdeauna singur. În schimb, echipajul stabilise cu el întâlniri precise. În jurul prânzului, sosea majestuos în fiecare zi, la diferenţă de cel mult câteva minute. Îşi lua porţia pregătită şi aştepta să-l însoţească pe Alex, în caz că acesta avea de lucru. Să vadă ce se mai întâmplă. Uneori, când observa că lumea era prea ocupată să-l ia în seamă, se învârtea de câteva ori în jurul batiscafului şi dispărea. Altădată rămânea mult timp simţind fără greş când doreai să fie sau să nu fie acolo. Acum venise însă de dimineaţă, pe neaşteptate. Părea turburat, şovăielnic. Patrula în faţa batiscafului pândind. În clipa când îl zări pe Alex, se îndreptă bucuros spre el, ca şi cum ar fi luat brusc o hotărâre sau poate aşa i se părea doar geologului, cuprins de nostalgie. Alex îl mângâie pe Jeff cu multă tandreţe, dar animalul nu-i

răspunse zbenguindu-se, ca de obicei. Îl împungea cu botul, nerăbdător să-l conducă într-o direcţie anume. Nu, chiar dacă voia să-i arate o rocă mai interesantă, nu mai avea rost. Trebuiau să urce în scurt timp la suprafaţă, instrumentele erau strânse, misiunea se încheiase. Şi totuşi... Ce-ar fi fost să-i acorde lui Jeff măcar o ultimă plimbare împreună, eventual să vadă ce-a găsit, chiar dacă va trebui să amâne cercetarea. Delfinul se străduia să-l urnească cu o încăpăţânare nefirească. Poate i-o fi bolnav un pui şi-i cerea, ca unui prieten, ajutor? Alex nu mai stătu pe gânduri şi-l urmă. N-ar fi fost bine să ia cu el o trusă medicală sau să meargă în grup? Un delfin, chiar pui, nu-i uşor de tratat. Dar nu, era mai bine să nu zăbovească în faţa neliniştii lui Jeff. În caz de nevoie avea să-l trimită cu un mesaj înapoi la batiscaf. O fi departe? Jeff străbătea apa cu atâta iuţeală şi determinare, încât Alex înota viguros. Nu făcea oare o imprudenţă? Greu de presupus. Jeff, care-l escortase de atâtea ori, ştia cum se apără oamenii împotriva primejdiilor mării şi deci nu l-ar fi dus spre o capcană. Dar n-avea el prea multă încredere în discernământul delfinului? Disperat, Jeff apelase probabil la oameni, în pofida măsurilor de siguranţă. Îşi dădea seama exact care sunt şi câte sunt posibilităţile umane sub apă? Alex îşi pipăi cuţitul şi pistolul pe care le avea asupra lui. Spera că-i vor fi suficiente. Ca şi cum i-ar fi ghicit gândurile, Jeff încetini şi se întoarse spre el. Expresia sa nu era deznădăjduită, temătoare, cum ar fi fost de aşteptat. Avea din nou acea privire cercetătoare ca atunci când sta nemişcat să se uite la el cum lucrează. Însă în ochi i se citea o mare nerăbdare. Semăna cu un copil care pregăteşte o surpriză şi nu mai e în stare să ţină secretul. „Vino, vino," îl chemau privirile lui Jeff, schimbându-i presupunerile. Nu boala, ci poate naşterea voia să i-o împărtăşească, sau alt eveniment plin de bucurie. Nu, exclus. Nu era vremea naşterilor. Atunci? Revenea la prima impresie. Era vorba tot de o descoperire şi Jeff se îngrijea mai departe de munca şi satisfacţiile lui. Ce departe ajunseseră! Ar fi trebuit să se întoarcă la batiscaf. În curând aveau să înceapă manevrele de ridicare. Mergeau din ce în ce mai iute spre adâncuri. Lampa deschidea o îngustă cărare de lumină. Jeff nu se oprea la nicio formaţie de stânci acoperită de scoici. Străbătea neabătut un drum cunoscut numai de dânsul. Coborau. Atinseră fundul. Pe măsură ce înaintau, acesta devenea tot mai lin, o întindere aproape pustie. Dacă n-ai fi simţit apăsarea ameţitoare a apei, ai fi putut umbla ca pe o câmpie imensă ascunsă de negurile nopţii. În zare, o aglomerare de roci semăna cu un castel. Alex era gata să inventeze un folclor marin. El, Făt-Frumosul, însoţit de Jeff, armăsarul vrăjit al apelor, eliberând vreo Cosânzeană cu cosiţe de alge din palatul scufundat. Încercă să se dezmeticească. Ce prostii îi treceau prin minte? Să ajungă repede acolo şi să se întoarcă cât mai iute la ai săi. Înaintau. Dar ca într-un miraj, distanţa între

ei şi roci rămânea aceeaşi. Alex se temu să nu fie cuprins de beţia adâncurilor şi ce era în depărtare să fie doar o vedenie. Dar se linişti. Totul devenea mai mare, mai limpede. Se apropiau. Acum se aflau în faţa unei forme năpădite de plante şi scoicărie. Peştii ţâşneau din când în când, fulgerând argintiu în fascicolul de lumină. Ciudată alcătuire. O epavă eşuată? Nu, ar fi recunoscut, chiar sub avalanşa de plante, conturul unui vas. Probabil o îngrămădire întâmplătoare, dar care prin capriciile misterioase ale naturii părea o construcţie armonioasă bine calculată. Cu cât se apropiau, senzaţia că se aflau în faţa unei clădiri cu încăperi ferestruite se accentua. Grote suprapuse, depuneri străvechi, – gândi Alex şi înaintă mânat de curiozitate profesională. Într-adevăr, sub păienjenişul mişcător, vâscos şi gelatinos, se ajungea la un zid de o nemaipomenită duritate. Compoziţia era, la prima vedere, de nedefinit. Parcă nu aveai de-a face cu o rocă, ci cu un metal neted. Jeff îl împiedică să se oprească, împingându-l cu botul, şi-l călăuzi spre o deschizătură, deasupra căreia nişte ieşituri invadate de ierburi semănau cu literele unui fronton. Trecură deasupra unor trepte monumentale şi ajunseră într-o sală boltită. O peşteră, îşi calmă Alex nedumerirea, o peşteră naturală, cu aparenţa unei arhitecturi formidabil elaborate. Dar un dubiu persista în mintea lui. Coloane. Forme stranii pe un soi de suporturi din acelaşi metal neobişnuit, de pe care puteai râcâi uşor scoicile. Coborau din nou deasupra unei scări, lângă care se afla înţepenit parcă un soi de ascensor uriaş. Altă sală, mai mare şi mai ferită parcă de viaţa microorganismelor submarine. Lăzi, recipiente rotunde, butoaie. Semăna cu adăpostul unor piraţi care-şi ascunseseră într-un trecut nu prea îndepărtat, de vreme ce-au putut veni aici, comorile. Dar Jeff îl îndemna s-o ia iar în jos, fără să-l lase să examineze ceva. Surprindea în trecere ţevi, fragmente de perete, schelăria unor ciudate fotolii moderne, plăcuţe de mozaic. O cetate scufundată, ca legendara Atlantidă, un Pompei submarin, drept urmare a cine ştie cărei catastrofe. Dar Jeff îl împingea stăruitor, ca şi cum nu asta voia să-i arate. Coborâră iar. Apăsarea devenea tot mai mare, dar, în chip ciudat, Alex îşi păstra mintea limpede. Apa avea parcă bule de oxigen, ca într-un imens acvarium. Plantele şi peştii dispăruseră cu totul. În mijlocul unei săli pătrate se afla o statuie uriaşă. Când o lumină, nu-şi putut stăpâni o exclamaţie de uluire. Era statuia unui delfin. Jeff o înconjură, apoi se înălţă drept lângă ea. În afara dimensiunilor, erau puţine deosebiri. Doar că statuia poseda mâini de om. Dedesubt, pe un soclu, o tăbliţă cu semne. Pasajul vreunui discurs al acestei personalităţi delfinice? Sau doar data naşterii şi a morţii? „Sunt neserios”, se mustră singur Alex, pătruns brusc de remuşcări faţă de strădaniile lui Jeff. Statuia, deşi impresionantă în pustietatea apelor, i se păru mai curând o caricatură, un clasic Henry Moore

indicând dezumanizarea. Dar Jeff zvâcni de lângă statuie şi-l purtă iar nerăbdător mai departe. Străbătură o încăpere plină de oale şi vase de metal strălucitor, apoi alta cu casete dintr-un material dur, compact, dar cu capac străveziu. Înăuntru, incrustaţii pe ceva. Ba nu, o scriere, da, neîndoielnic, o scriere. Mai elegantă, mai fină decât cea de pe soclu. Şi deodată Alex încremeni. Sub învelişul străveziu – un şir de fotografii. Fotografii de oameni. În sfârşit, începea să înţeleagă. Vizita un muzeu. Când ridică năucit ochii, Jeff se postase lângă un bust care-i semăna lui Alex. Bustul avea un vizor mai mic ca al lui şi nu se vedea niciun tub de oxigen. Dar în portul şi forma capului, în scobiturile obrajilor se remarca ceva familiar cu chipul tânărului. Probabil şi Jeff socotea aşa, căci făcu de zece ori drumul dus şi întors de la el la statuie. În colţurile sălii se găseau alte sculpturi întregi. Un nud superb de femeie, sprijinită de un instrument muzical care aducea a lăută îi atrase atenţia. Partea de jos a gambelor alcătuia un tot şi se termina în formă de lopăţică. „În coadă de peşte," glumi în sinea lui Alex. Apoi îi lumină obrazul. Nu mai purta nicio apărătoare împotriva apei marine, ca fotografiile şi busturile. Ochii mari nu mai aveau pleoape, nasul şi gura deveniseră proeminente şi ieşeau vizibil în afară, ca un început de bot. Se vedeau găuri în locul urechilor, iar din păr rămăsese doar un smoc pe creştet. „Discutabilă frumuseţea acestei sirene, nu se putu stăpâni să nu monologheze Alex, dar poate asta-i doar viziunea artistului. Şi-apoi, fiecare epocă cu gustul ei estetic." Se simţea plin de voioşie, ca atunci când eşti puţin beat şi-ai vrea să pui la cale o şotie. Şi lui Jeff, jucăuş ca toţi delfinii, i se transmise această stare. Făcea acrobaţii, sărea, se ascundea în spatele statuilor, se încolăcea ca o podoabă în jurul gâturilor de materie metalică. Plini de neastâmpăr porniră mai departe. De fapt, Alex îşi dădea seama că statuile nu aveau neapărat o valoare artistică. Erau doar prototipurile unor transformări, exponatele unei istorii naturale. Dar aceasta genera atâtea întrebări fără răspuns! Ultimele săli conţineau piesele unor aparate pe care Alex, deşi nu era specialist, le recunoscu drept mecanisme de mare precizie. Probabil găsise bucăţile unor astronave perfecţionate cu toate însuşirile batiscafelor. Când şi din ce planetă veniseră aceste fiinţe pentru a ameriza şi a întreprinde o imersiune în ocean? Cum şi cât rămăseseră aici? Ce-i oprise să se întoarcă la bază? Cum se adaptaseră trecând printr-un atât de lung proces de transformare? Atâtea întrebări teribile pentru toate domeniile ştiinţei. O descoperire epocală deschizând căi spre soluţii cu totul neaşteptate. Emoţia îl gâtui pe Alex. Trebuia să se înapoieze cât mai curând la batiscaf şi să-i spună comandantului. Era absolut necesar ca cercetările să înceapă imediat. Cine ştie ce se putea întâmpla până la următoarea expediţie! Trebuiau comunicate cât mai repede datele şi cerute întăriri,

ajutoare. Toate energiile, care de obicei îi lipseau lui Alex, îl însufleţiră, învingându-i timiditatea, tendinţa spre inerţie. Îi va convinge fără doar şi poate pe colegii săi, îi va aduce aci la faţa locului. Jeff se lipise uşor şi afectuos de el. Ce ascundea privirea sa vagă şi gânditoare? Ce încerca să-i spună prin imaginile străbunilor săi, prin intermediul acestei atât de stranii călătorii? Şi de ce se hotărâse să-i dezvăluie taina tocmai astăzi, înainte de plecare? Instinctul îi dicta în momentul despărţirii să comunice totul celor înrudiţi cu ascendenţii lui, care veniseră din alte lumi, din alte astre? Sau poate visul de veacuri să se întoarcă într-o spirală a evoluţiei spre universul de unde cine ştie când s-a desprins neamul său? Luminaţi de încredere şi speranţă nedesluşită, ochii lui Jeff se aţinteau asupra lui. Inconştient aproape, luaseră alături calea întoarcerii, şi mai apropiaţi de preţiosul mister care li se oferea spre dezlegare. Mişcările elegante ale lui Jeff (care, dacă răspundea la acest nume dat de Alex, avea oare şi un altul moştenit din moşi-strămoşi?) despicau uşor apa. Omul îl urma însă din ce în ce mai greu. Oxigenul era pe sfârşite. După ieşirea din sala-acvariu, beţia adâncurilor îl cuprinse din nou pe Alex, luând forme din ce în ce mai grave. Nu-l apăsa marea, ci zeci şi sute de stânci i se prăvăleau în spate, mostre imense de roci etichetate, precum şi altele necunoscute, se aşezau straturi-straturi peste el. Jeff îl împingea cu botul. Apoi, văzând că atât nu-i de ajuns, îşi lunecă spinarea puternică sub subsuoara lui şi încercă să-l tragă, să-l ducă. Dar străbunii delfinici de care-şi bătuse joc întindeau în închipuirea lui Alex mâinile lor lungi şi caricaturale ca să-l reţină. Voiau să-l aşeze acolo în muzeul lor, într-un sicriu de metal străveziu.

Alex încercă să scape cu rotiri dezordonate de braţe. Se agăţă strâns de Jeff care-l căra cu iuţeală. Se înăbuşea, horcăia. Totul se învârtea în jurul lui, într-un ţinut lunecos, instabil, inuman. Piciorul se prinse într-o firidă din sala de sus. Delfinul nu mai avu putere să-l scoată de-acolo. Laba de cauciuc îi părea o ghiulea. Da, ghiuleaua unui lanţ cu care fusese ţintuit de stâncă. Un Prometeu submarin care voia să fure enigma apelor. Ce exemple şcolăreşti îi treceau prin cap! Îşi reveni. Cu o smucitură care-l lăsă vlăguit, îşi trase piciorul gol din capcana de piatră. Nu mai putea înota. Dar purtat de Jeff străbătea acum un coridor îngust. Nu veniseră prin el. Jeff găsise probabil o scurtătură, cunoscută dinainte, şi voia să-l salveze. Alex era la capătul puterilor. Trebuia neapărat să se odihnească. Mâna i se desprinse de pe spinarea delfinului şi căzu. O cădere lentă, ca într-un coşmar, în care pânzele de apă şi-l smulgeau una alteia, afundându-l. Îşi încleştă palmele de o ieşitură din interiorul tunelului. Jeff căută să-l împingă, vârându-şi botul între picioarele lui şi aşezându-l călare. Bătaia disperată a cozii delfinului lărgi o crăpătură sau declanşă un mecanism al stâncilor. Deodată, omul şi

animalul îşi înfrăţiră spaimele. Vedeau bolta prăbuşindu-se peste ei. Într-o îmbrăţişare supremă, se scufundau fără încetare. De undeva îi învăluia ca într-un giulgiu o melodie dulce, cu acompaniament de lăută, o melodie copilăroasă şi tristă din timpuri imemoriale. Şi uitară totul, prizonieri neînsufleţiţi ai muzeului din fundul mării.

MISIUNE DISCIPLINARĂ

Rod se uită cu oarecare ironie la servantul în halat alb care lustruia cu sârg emblema roşie a avionului, indicând gradul de periculozitate. Parcă servantul n-ar fi ştiut despre ce-i vorba! Şi Rod stinse înciudat ţigara. Nu, oricât se străduia, nu găsea că se făcuse atât de vinovat încât să fie trimis în această misiune disciplinară. Doar şi alţii mai întârziaseră. Şi încă din motive mai puţin lăudabile. Pe când el, dacă-şi prelungise zborul spre Saturn şi nu rămăsese pe Marte, era numai ca să mai verifice o dată cum funcţionează laboratorul 2. Însă pe comandantul Mor nu-l interesaseră explicaţiile sale şi-l apucase deodată mania respectării stricte a disciplinei. Scandal! Adunare specială! Degeaba încercase Rod să scape cu gluma străbunicului său, pionier al astronauticii cosmice: „Unde se termină disciplina, începe aviaţia". Butada, care de obicei avea succes, nu stârnise acum decât indignare şi unul îl acuză chiar că ia în deşert numele venerabilului strămoş şi nu vrea de fapt decât să le treacă prin faţa nasului trecutul ilustru al familiei sale. Aşa că se alesese cu sancţiunea asta stupidă. „Gunoierul." Da, îl vor porecli probabil „gunoierul". Tocmai pe el, şeful promoţiei, totdeauna îndrăzneţ, chipeş, plin de iniţiativă. Nu-i rămânea decât să se supună, să înghită şi să tacă. Se uită din nou cu obidă la avion. Un suprasonic mizerabil, scos de la vechituri, o adevărată piesă de muzeu, relicvă a timpurilor apuse. De fapt, misiunea asta periodică intra mai mult în tradiţie, nemaiavând niciun scop real în momentul de faţă. Cum se păstrase în anumite locuri, de secole, garda în faţa unor palate nelocuite, sau cum se trăgeau salvele tunurilor antediluviene la diferitele aniversări, uite aşa era şi cu zborul ăsta. De mult trebuiau desfiinţate aceste misiuni. Ce rost aveau? Să constate ce? Cei ce fuseseră înaintea lui pe acolo nu zăriseră niciodată nimic altceva decât o pâclă densă. Raportez că există un şir de kilometri de praf şi basta! Ei, să fie! Ce mai! Misiune disciplinară, bună numai să-l umilească şi să-l ridiculizeze.

Rod era unul din tinerii siguri de sine, încrezători în forţele lor, dornici să-şi dovedească în orice împrejurare capacitatea, făcând parte dintr-o generaţie care nu cunoscuse mari disperări şi înfruntări. Zâmbea cu indulgenţă şi cu rece politeţe când i se vorbea de epoca de zbucium şi încercări prin care trecuse omenirea, de bătălia necruţătoare dusă zi şi noapte pentru a nu fi distrusă.

Când problema poluării luase proporţii gigantice, el încă nici nu se născuse. Vreme îndelungată, cu toate avertismentele unor comitete şi organisme, nimeni nu se ocupase cu seriozitate să ia măsuri eficiente împotriva flagelului. Abia când nu se mai putuse respira fără mască şi bea sau mânca fără izbucnirea unei epidemii, fie într-un ţinut, fie într-altul, s-au

întreprins marile lucrări depoluante. Planul *Antipol* al filtrelor dăduse oarecare rezultate, dar curând acumulările de reziduuri de lângă barajele filtrante deveniseră un balast care infesta totul în jur. *Chemical descompose* polariză atenţia cu descompunerea materiilor organice şi anorganice, dar fumul dăunător şi lentoarea procedeului determinară folosirea metodei pe scară mică. Sistemul dublei canalizări, una obişnuită, cealaltă care să capteze apa curată de ploaie, singura neatinsă, funcţionă remarcabil de puţin. Apele poluate se scurgeau în mări şi lacuri, ucigând totul. Iar miasmele din atmosferă contaminau ploaia până când ea ajungea pe pământ. Toate descoperirile umane suferiră de pe urma plăgii, din ce în ce mai întinsă. Locuirea mărilor, care putea deveni fapt curent, fu împiedicată. Atmosfera ajunse atât de otrăvită, încât avu un efect coroziv asupra astronavelor. Hrana, sub orice formă, se arătă nocivă şi nimici o bună parte din populaţie. Până şi pilulele laboratoarelor, cu care fuseseră înlocuite produsele alimentare, nu-şi păstrară puritatea. O combinaţie de filtrare şi descompunere, apoi de închidere a reziduurilor rămase în containere ermetice şi plasarea acestora în centrul deşerturilor dură şi ea o vreme. Dar locurile pustii se arătară în curând insuficiente, pe de o parte din pricina industrializării intensive, şi deci a creşterii nevoilor de materie primă, şi pe de alta, datorită fertilizării suprafeţelor nisipoase şi secetoase. Aşadar, ce se crea şi se inventa astăzi era sufocat şi fărâmiţat mâine. Arborii se chirceau, pădurile se răreau, florile se ofileau, stâncile se sfărâmau, culorile păleau şi mortalitatea creştea vertiginos. Se folosi propunerea cu asteroizii. O aviaţie afectată special transporturilor de deşeu şi reziduuri depunea containerele pe asteroizii cei mai apropiaţi. Nici asteroizii nu rezistară însă decât câteva zeci de ani. Din cauza suprafeţelor mici şi terenului poros, ei tindeau să se fărâmiţeze, producând o catastrofă spaţială. Ce ştia Rod de acele timpuri? De miile de morţi? De chipurile şi trupurile marcate pe viaţă? De obrazul zbârcit al copiilor? De valurile vinete şi urât mirositoare? De bancurile de peşti, în grămezi imense pe maluri, cu burţile lor albe şi dezarmate oferite inutil privirii? De fiarele rătăcind oarbe prin desişurile sărace şi uscate? De suspensiile de praf care pluteau sub cerul noroios? El nu le văzuse şi învăţase de ele la şcoală câteva rânduri seci, pentru a da răspunsuri exacte examinatorului electronic. Trăise sub un firmament pur, pe care avusese bucuria să-l străbată, înălţându-se victorios în tăria albastră.

Soluţia, ca toate marile rezolvări, fusese la prima vedere mai simplă decât experienţele anterioare. Ea ceruse mai curând sacrificii sufleteşti decât investiţii importante. Una din marile insule puţin populate fusese evacuată şi se transformase în lada de gunoi a Terrei şi, într-un fel, în lada de gunoi a istoriei. Locuitorii ei, refractari la început, îşi găsiseră în oraşele submarine

sau pe alte meleaguri rostul şi acum, parcă de când lumea, containerele ermetic închise se plasau pe vasta întindere înconjurată de ocean. Pe o rază mare, apele erau interzise accesului şi nimeni nu se apropia de graniţa naturală a continentului. Apoi, pe o altă porţiune, filtrele perfecţionate interveneau între regiunea moartă şi locurile populate de oameni. Oricât de bine închise erau containerele, probabil ceva se întâmpla, fiindcă deasupra Offal-landului plutea mereu o pâclă deasă şi întunecată. Serviciul de gunoieri îl făcuseră întâi echipe ale aviaţiei. Apoi ele fuseseră înlocuite de rachete teleghidate, care duceau containerele la destinaţie. Trecuse vreme destulă şi ideea se dovedise excelentă pentru că de atunci, de când fusese aplicată, nu produsese niciun fel de pagubă. Omenirea se considera salvată. Totuşi, conducerea Aviosan trimitea periodic la faţa locului un avion de control, să observe, la 5–6 ani odată cum stăteau lucrurile, dacă totul era în regulă. O formaţie specială avu întâi această misiune. Apoi, când se constată că nu se petreceau schimbări, pâcla era survolată de un avion oarecare, cu o misiune întâmplătoare. Ce sens avea să menţii pentru această treabă o echipă anume? Misiune x de rutină, lipsită de strălucire, ea fu încredinţată la început, cu rândul, unor echipaje obişnuite, pe urmă bătrânilor la ultimele lor zboruri şi, de un timp, se utiliza ca sancţiune. Deşi fără consecinţe grave, misiunea disciplinară era socotită degradantă, mai ruşinoasă decât orice corvoadă.

Comandantul, deşi îl aprecia pe Rod, nu dorea să-l cruţe. Ursuz şi rigid din fire, ofiţer de şcoală veche, voia să-i dea o lecţie atât lui cât şi altor tineri din aceeaşi plămadă. Sfidarea sfaturilor celor cu experienţă, căutarea cu orice preţ a primejdiei, iscarea vâlvei în jurul lor prin fapte nebuneşti trebuia curmată în faşă.

Suit în bătrânul suprasonic, Rod continua să fiarbă de mânie. Furia îi crispa obrazul energic, îi dădea junghiuri în inimă. De ce acceptase şi nu-şi dăduse demisia? Din orgoliu, ca să demonstreze că nu-i pasă? Orgoliu prostesc! Cine-l va interpreta astfel? Toţi vor crede, dimpotrivă, că se supusese, ca un căţeluş când ţipi la el. Că n-avusese curaj să înfrunte Adunarea, că era îndrăzneţ doar când stăpânirea nu se supăra prea tare. Şi acum, ce să facă mai departe? O demisie îl putea pune în situaţia de a renunţa pe veci la zborurile de investigaţie şi de a primi o slujbă în aviaţia cosmică de comerţ şi transport între planete. Groaznică perspectivă! Ei, când te gândeşti, poate întinsese şi el prea mult coarda. Făcea la vârsta lui pe copilul teribil, sau cel puţin aşa dădea impresia. Cufundat în gânduri, nu observă defecţiunea avionului. De altfel se dezobişnuise să zboare pe rablele astea şi, nefiind atent la ce se întâmplă, se lămuri prea târziu că se stricase ceva. Unul din motoarele avionului nu mai funcţiona deloc, iar câteva

mişcări dezordonate îl avertizară că şi celălalt se va opri peste câteva clipe. Rod nu-şi pierdu cumpătul, încercă să redreseze avionul, să repare ce se putea. Dar îşi dădu seama că nu-i rămânea decât să aterizeze. Se uită în jos, unde zări numai o perdea de ceaţă. Desigur, nu era pâcla groasă de deasupra Offal-landului, dar tot împiedica vizibilitatea. Coborî uşor şi intra într-un abur sau o aglomerare de nori nu prea pufoşi. Unde să fie oare? După ce străbătu şi acest strat, observă o poiană şi o pădure deasă. O insulă probabil. Poiana cam micuţă, dar nu avea să-i fie prea greu să se pună pe ea. Aşa, acum. Aterizâ forţat şi abia când sări la pământ, văzu că starea avionului nu era prea strălucită. Îl examină şi căută să stabilească legătura cu centrul. Dar, ca şi în timpul coborârii forţate, nu primi răspuns. Ocupat cu cercetarea avionului, Rod nu se uitase încă în jur. Dar, brusc, ceea ce zări ridicând ochii îi reţinu toată atenţia. Iarba pajiştii unde aterizase îi ajungea până la genunchi şi culoarea ei verde-închis bătea puternic spre violet. Deşi suflul şi şocul avionului ar fi trebuit s-o ardă pe locul aterizării, ea rămăsese neatinsă şi lucioasă. Din când în când, o floare o depăşea cu corola ei în formă de clopot. Petalele groase aveau reflexe şi ţâşniri metalice. Predominau nuanţele pastel. Privind mai departe, spre pădure, surpriza lui Rod crescu. Trunchiul şi crengile copacilor păreau din sticlă mată brună, ca nişte bibelouri uriaşe, iar în vârful fiecărei ramuri se legăna o singură frunză mare cu ţesătură densă şi nervuri marcate. Vernilul, când dulce, când gălbui, închipuia parcă o aureolă luminoasă a copacilor. La poale, năpădeau plante de tot soiul, într-o îngrămădeală de nedescris. Aerul cald şi umed avea o mireasmă pătrunzătoare care-ţi dădea o uşoară ameţeală. Dar în ciuda dogoarei soarelui, vegetaţia era întreruptă de porţiuni de brumă albă sau albăstruie. Numeroasele izvoare şi cascade împânzeau locurile, iar şuvoaiele curgeau înspumat ca şampania. Domnea o linişte deplină. Rod, care văzuse multe privelişti ciudate, nu se putu opri să nu remarce că şi pământul, privit de obicei de tinerii cosmonauţi cu totală lipsă de interes, oferea uneori surprize. Întorcându-se spre avion, încercă din nou să ia legătura cu centrul, dar zadarnic. Reluă examinarea minuţioasă a aparatului, hotărându-se să-l repare singur. De fapt, nici nu i-ar fi convenit să ceară ajutor. Cei de la centru şi-ar fi bătut joc de el. Un accident, într-o călătorie în care nimeni n-avusese nici cel mai mic neajuns până acum! Manevră în toate felurile, dar rabla nu se clinti. Probabil nu mai ştia să umble cum trebuie cu ea. Încercă să-şi aducă aminte manualul de istoria aviaţiei, rând cu rând, filă cu filă. Se simţea ca înaintea unui examen greu. Parcă acolo, sus în dreapta, la pagina 13 era ceva, dar nu-i mai venea în cap ce putea fi. Transpira din cauza concentrării şi efortului. Nu se mai simţea atât de mândru de el ca dimineaţa, când plecase în misiunea disciplinară. Lucra cu buzele strânse. Rezultatele însă se

lăsau aşteptate. Treceau ore şi ore. În cele din urmă, Rod se decise. Va încerca să ajungă la prima aşezare omenească. Înainte de a pleca, vru să stabilească unde se află, dar aparatajul de bord – defect şi el probabil – nu-i arăta decât poziţia Offal-landului. Nimic de făcut. Rod se avântă în necunoscut. Străbătu cu greu pădurea deasă, unde la fiecare pas piciorul i se înfunda într-un glod lipicios. Înainta prevăzător, aşteptându-se în orice moment să fie atacat de vreo fiară, insectă sau reptilă. Dar pădurea părea lipsită de orice altă viaţă decât cea vegetală. Trecu în schimb prin frunzişuri dantelate în culori uimitoare, de la rozul cel mai stins la gălbuiul polenului de floare, prin perdele argintii ţesute din fire subţiri ca de păianjen, toate lucioase şi sclipitoare. Când ieşi din nou la lumină, avu impresia că e la marginea unor ogoare. În locul spicelor se ridicau un fel de arbuşti cu fructe portocalii, netede ca mingiile lustruite. De la câteva pâlcuri de copaci mai groşi se întindeau nişte jgheaburi, prin care curgea un lichid verzui, gras şi lăptos. De cealaltă parte a câmpului, se înălţau uriaşe muşuroaie. „Am pătruns pe teritoriul unui trib, gândi Rod. Or mai fi existând triburi şi păduri virgine? N-aş fi crezut aşa ceva! Unde m-oi fi aflând?" Cum Rod nu cunoştea frica, se îndreptă fără şovăire spre unul din muşuroaie. Deodată însă rămase ţintuit locului. Din muşuroi ieşiră un fel de melci de statura omului, fără casă în spinare, dar cu braţe foarte lungi, terminate cu câte o ventuză. Ţopăiau sprijiniţi în coadă şi-şi agitau tentaculele. Păreau foarte tulburaţi şi se mişcau fără încetare, parcă ar fi primit o ştire nemaipomenită. Probabil că emiseră un semnal pe care Rod nu-l auzi, sau nu-l înţelese, fiindcă din toate muşuroaiele apărură alte făpturi asemănătoare, alcătuind o ceată de mai multe sute. Şirul, sărind voios, se îndreptă spre apus. Rod renunţă să-i urmeze şi se apropie de muşuroaie. Acestea nu puteau fi decât locuinţe, nu excrescenţe întâmplătoare. Erau toate la fel construite, jgheaburile care porneau de la pâlcurile de copaci se terminau fiecare în dreptul unei case, unde lichidul se scurgea într-un eleşteu adânc. Înăuntrul muşuroiului, câte o stivă de fructe portocalii se afla în mijloc. În spatele ridicăturilor dintr-un soi de pământ întărit, cum sunt cuiburile de termite, se vedea o prăpastie, în fundul căreia zăceau fructele golite de conţinut printr-o gaură făcută de ventuză.

Un fâşâit puternic îl făcu pe Rod să se pitească în umbra pădurii. Ciudaţii locuitori se întorceau. Ei purtau în braţe cu grijă câte un container cu deşeuri, ca pe o comoară nepreţuită. Deschizându-l cu greutate, cu ajutorul ventuzelor, îi răspândiră conţinutul pe ogor. Lucrau cu înfrigurare, ca şi cum de mult aşteptaseră un material necesar, o mană pentru câmpul lor. Soarele îşi plimba razele pe fructele portocalii, împrumutându-le din scânteierile sale. Totul era viu, lucitor, plin de sevă. Rod zâmbi, gândindu-se că va avea

ce să raporteze când se va întoarce din misiunea disciplinară. Nimeni n-avea să-l ia peste picior. Apoi se mustră singur. Asta conta în descoperirea importantă pe care o făcuse? Ce se vedea acolo era formidabil. Îşi spuse chiar că aceasta era cea mai frumoasă misiune a sa. Ca de obicei, firea lui entuziastă îl împingea să se pripească. Abia la sfârşit poţi şti ce a fost mai frumos. Dar Rod se găsea încă departe de vârsta marilor înţelepciuni. În minte îi răsări brusc, ca fotografiată, blestemata pagină 13. „Ah! Ce simplu era totul!" Şi pentru asta se chinuise atât. Alergă grăbit spre avion. Trebuia să-l repare cu orice preţ şi cât mai iute. Îşi şi închipui momentul când le va împărtăşi semenilor săi marea veste. Începu prin a consulta aparatajul de bord, care-i arăta cu precizie că se găsea în Offal-land.

— Halal pictură rupestră! rosti Grigorcea râzând.

— Păi ce, asta e o peşteră ascunsă? E o simplă cavitate de suprafaţă, şi ce vezi e opera vântului.

— În primul rând că există o serie de galerii care duc în săli subterane. Le-a descoperit ieri Vasile. Şi pe urmă, vânt care desenează purcei, mai rar.

— Purcei or fi în mintea ta. De lapte şi la tavă. Astea sunt nişte şănţuleţe săpate de furtuni.

— Alo, Vasile, ia vino-ncoace să ne spui cine e autorul acestor şănţuleţe porcine.

Speologul Vasile Badiu se apropie fără grabă de colegii săi şi examină desenul de pe peretele din stânga.

— Şi eu cred că e de mână umană. După mine, are o vechime de peste câteva sute de ani. Dar nu mi se pare un desen adevărat. Mai degrabă o joacă de copil.

— Cine să fi locuit aici, în pustietatea şi la înălţimea asta, într-o cavernă, acum câteva sute de ani?

— Poate omul cavernelor, interveni iar Grigorcea care făcea haz de orice.

— Mă îndoiesc, replică Vasile, liniile ar avea o vechime mult mai mare.

O spuse cu seriozitatea cu care făcea orice afirmaţie şi orice muncă.

— Sau pruncul cavernelor, îi dădu Grigorcea mai departe cu gluma.

Se apropiară şi priviră mai atent liniile rudimentare de pe stâncă. Într-adevăr, scrijelite parcă de un copil, puteau fi desluşite tot soiul de figuri: purceluşi cu coada sfredel, veveriţe rozând alune, căprioare cu beţe în loc de picioare. Deodată contururile deveniră cu totul altele, deşi desenul nu se schimbă ca gen şi calitate. Formele configurau un soi de zei egipteni cu trup de om şi cap de fiară. Cercetate mai mult, puteau naşte alte interpretări: un astronaut cu mască şi tub de respirat sau o navă spaţială. Cea mai ciudată era o roată zimţată cu numeroase raze.

— Lăsaţi, vom chema experţii să examineze picturile astea primitive după ce vom investiga sălile subterane. Sunt sigur că acolo lucrurile se vor lămuri. Acum la treabă!

Coborând prin galerii, speologii ajunseră în mari cavităţi pline de stalactite şi stalagmite. Făcură multe descoperiri de interes botanic, zoologic, investigaţii despre vechimea rocilor. Majoritatea erau lesne de prevăzut. Un singur obiect nu-şi găsi nicio explicaţie. Era o cutie dintr-un metal care avea toate calităţile metalelor nobile, dar nu corespundea cu niciunul. Despre alte picturi rupestre, care să clarifice geneza celor dintâi, nici urmă.

*

Era în murgul serii. Florica privea cu dor spre sat, ţinându-şi copilul de mână. Micuţul tăcea să n-o tulbure. Se auzea până la ea murmura grea a vitelor care se întorceau de la păşune, şi femeia simţea în nări mirosul prafului ridicat de trecerea ciurdei. Făcu trei paşi şovăielnici spre fosta ei casă ce se vedea, pustie şi dărăpănată, la capătul uliţei. Dar se răzgândi. Ultima oară când intrase în curte o goniseră alde vecinii cu pietre. Şi la ce bun? Maica şi buniţa muriseră. Poate de n-ar fi dat molima peste ele, ar fi primit-o înapoi, ar fi iertat-o. L-ar fi îmbunat şi pe tataia. Moş Stoica, pădurarul, îi spusese că la câţiva ani după ce o alungase îl podidiseră mustrările de cuget. Umbla de colo-colo prin cerdac, năuc, cu părul vâlvoi şi barba încâlcită cum sunt câlţii când nu-i perii şi bolborosea: „Unde-o fi fătuca? Dusă e pe veci?". N-avea cine să-l mai grijească, cine să-l mai asculte. Se prăpădise şi el de inimă rea. Ea nu ştiuse nimică. Primii ani se ţinuse departe de toţi, acolo sus, în desişul codrilor. Acum, mergând cale lungă, mai cobora din când în când până la poalele muntelui. Întâi poposea doar la casa pădurarului sau la baba Sorica. Apoi se încumetă să meargă mai departe, să-i arate lui Călin satul unde pruncise maică-sa. În adâncul sufletului, nădăjduia să întâlnească pe vreun drumeţ de la care să afle despre cei duşi la oaste. Îi spunea inima că dragul ei are să se-ntoarcă. De câte ori nu tresărise, crezând că-l vede pe potecă şi i se repezise în întâmpinare. Fusese însă doar o amăgire. Îi pândea pe rarii neguţători care treceau pe acele meleaguri şi-i întreba dacă nu zăriseră pe undeva pe şoimanii lui Gelu. Unii nu ştiau nimic despre ei. Alţii îi dădeau câte o ştire nelămurită care o umplea fie de spaimă, fie de bucurie, dar niciuna până acum nu se adeverise. Cât oare avea să mai rabde? Poate oamenii avuseseră dreptate. Poate că greşise amarnic. Uitându-se înspre Călin, amintirile îi năpădiră sufletul. Nu, orice se întâmplase, nu-i părea rău. Aşa simţise atunci, aşa simţea şi acum. La început, venise totul ca o boală. I se bătea pieptul, îi ardeau buzele, o lua când cu cald, când cu rece, şi nu închidea ochii până la ziuă. Degeaba alergase pe la baba Comana şi Sorica să-i dea în bobi, degeaba se tânguise către maica şi buniţa. Odată, ducând capra la păscut şi aşteptând parcă o împlinire necunoscută, văzuse pe cărare un voinic. Şi toate către el se îndreptaseră. Înalt, spătos, cu plete negre şi braţe puternice. Ea, de obicei aşa de sfioasă de-i ziceau „muta", intră în vorbă cu el numaidecât. Află că-i este numele Călin. N-avea decât s-o cheme, ca ea să vie. Şi se dusese spre el fără ca nimic în ea să se-mpotrivească pornirii aceleia poruncitoare. Răspundea la sărutările lui, strângându-l în braţe, mai-mai să-l omoare. Voia să fie frumoasă pentru el şi-şi împletea flori în cosiţă, îşi înălbea iia, de arăta

în lumina apusului ca un nour de argint. Când mulgea vaca, lua pe ascuns o oală şi-şi spăla obrazul în fântâna laptelui proaspăt. Îl iubise pe Călin de la prima vedere şi ştia că şi el o iubise. Când se apropia de patul de frunze şi-i desfăcea părul bălai, simţea că se topeşte de drag.

— Vin' la noapte de mă fură! îi zicea surâzând.

— Când te-oi fura, te-oi fura de-a binelea, o ameninţa el.

O luase pe departe pe buniţa, încercând să pregătească drumul spre încuviinţarea măritişului. Ştia bine că alor săi le stătea gândul la alte însoţiri; că pentru ea n-avea însemnătate că ia pe un orfan şi un pribeag venit de aiurea, dară pentru ei da. Până la urmă n-or să aibă încotro, aşa chibzuia. Mai ales că mai priceput decât Călin nu se afla. Făcea de toate la stână. Şi când cânta din fluier fermeca pe oricine. Baciul ăl bătrân îl rugase să nu plece. Dar Călin se legase cu ai lui Gelu şi se dusese la luptă.

— Când m-oi întoarce, ne-om lua, îi făgăduise; dacă m-oi întoarce, mai adăugase, întunecat şi crâncen.

Şi iaca nu se-ntorcea. Dar ea nu deznădăjduia. Nici după atâtea nenorociri. Tot îl mai aştepta, tot credea că nu se poate să nu vină.

Începură a luci stelele una câte una. Ici şi colo se aprindeau focurile în sat. Câinii apucară să latre răguşit. Florica luă drumul de întoarcere. Până la peştera unde-şi găsise adăpost mai avea mult de mers. Drumeţea prin pădure, obişnuită cu freamătul de frunze, cu şopotul izvoarelor, cu ţipătul dihăniilor şi fâlfâitul zburătoarelor, care pe alte femei le-ar fi înfiorat. După ce vieţuise singură atâta amar de vreme, crescându-şi pruncul cu ce-i dădea codrul, nu se înfricoşa cu una cu două. Auzea glasul apei şi al vântului, ca şi cum ar fi fost glasul unor prieteni apropiaţi. Din când în când se prăvălea un bolovan, se sfărma câte o creangă. Trebuia să mai treacă şi pe la baba Sorica să-i ducă ierburi de leac. Îmbătrânise, biata, şi-i venea greu să le culeagă. Odinioară când o dusese la ea mumă-sa s-o descânte şi s-o ferească de boală, o speriaseră căsuţa din adâncul sihlei, buha ce-şi făcuse cuib în copacul de lângă fereastră şi mâţele care dormeau prin cotloane sau miorlăiau frecându-se de scăunelul vrăjitoarei. Acum se mişca aici ca la ea acasă. Îi purta recunoştinţă bătrânei care o adăpostise, o scăpase de la moarte, o moşise. Ar fi putut sta cu dânsa, dar pe atunci baba trebăluia cu sprinteneală, iar ea nu mai voia să vadă pe nimeni din sat, nici buni, nici răi, pe nimeni care să fie o aducere aminte a trecutului. O izgoniseră cei mai apropiaţi şi mai dragi. E adevărat! Păcătuise. Dar mai apoi? Aveau ei pricină s-o numească strigoaică şi piază-rea? Şi pentru ce? Pentru că în peştera ei intrase un străin? Ce vină avea? Ce vină?

Atunci se trăsese din nou sus în munte ca o sălbăticiune şi nu se mai arătase iar multă vreme în preajma satului. Mai ales după povestea cu

copilul. Auzise vorbele urâte ce i le scoseseră. Ziceau că aduce urgie asupra lor, că şi molima o iscase ea prin farmece ca să se răzbune, de parcă ei ar fi acoperit-o de ruşinea ce-o avusese. De câte ori se ivea la capătul uliţei, o huiduiau şi aruncau cu pietre în ea. Doar moş Stoica îi vorbea, dar numai pe ascuns, în taină. Babei Sorica nu-i păsa de gura lumii. „De la o vrăjitoare e firesc să te-aştepţi să aibă de-a face cu ielele şi strigoaicele", râdea ea arătându-şi gingiile fără dinţi. Cât o s-o mai ducă bătrâna? Se şubrezise mult în ultima vreme şi tot sporovăia cu moartea.

Ajunse la portiţa babei spre miez de noapte. O să mâie până-n zori. Aduse un braţ de lemne şi le puse pe foc, aşeză ierburile la uscat. Bătrâna moţăia. Când intrase, şopti odată: „Tu eşti, Florică?" şi apoi capul îi căzu iar în piept şi adormi din nou. Călin se ghemui cu capul în poala ei şi acolo, la căldură, îl prinse somnul ca pe o mică vietate de codru. Se învăţase să tacă, să nu întrebe nimic, să primească toate fără mirare sau cârtire, să doarmă pe unde apuca. Viaţă de copil oropsit, fără tată. Florica duse fiertura la buzele bătrânii, pe care o trezi aburul cald. Peste o clipă începu să soarbă zgomotos. Călin întinse şi el ca-n vis mânuţa. Îi dădu o căniţă şi o turtiţă de mălai. Acum mâncau toţi trei, mestecând domol şi clefăind.

— Ai intrat în ogradă? întrebă baba trează de-a binelea.

Florica scutură din cap.

— De ce nu? E dreptul tău şi al băiatului. Tare mai fugi de oameni în loc să-i înfrunţi! Povestea aia trebuie dată uitării.

— Crezi că se poate, maică?

— Apăi bun înţeles! Că ţinerea de minte nu-i atâta de lungă, bombăni bătrâna.

— Când îi la bine îi scurtă, da' când e la rău...

— Ia lasă; mai adineauri veni dada Viorica şi-mi zise iară că fecioru-său te-a zărit la Piatra Căprioarei şi a crezut că eşti Zâna.

— Ei şi dacă m-o zărit...

— Păi tare ar vrea să te vâneze. Că de aia a venit şi dada, să-i dau leac să-i piei din minte. Dar eu i-am grăit pe şleau că de la mine aşa leac n-o să capete.

— De ce nu, maică? Ştii că n-am voinţă a mă-ntoarce în sat.

— Feciorul Viorichii e chipeş, e blând şi de treabă. Şi băiatul are nevoie de un tată.

— Băiatul are tată şi când o veni, o să le arate el la toţi.

— Florică, Florică, tot aştepţi şi vremea trece şi toţi te apucă cu vorbele şi-ţi merge buhu că te-au lăsat grea duhurile.

— Ştiu ei cine m-a lăsat grea, dar vor cu tot dinadinsul să mă năpăstuiască, fiindcă n-am stat la mâna şi la mila lor.

O cută brăzdă fruntea Florichii, asprindu-i chipul gingaş.

— Hai, Căline, îl trezi cu mustrare în glas pe băiat, şi-l trase de mână spre uşă.

— Păi dacă te superi din te miri ce, n-ai decât! se îmbufnă bătrâna.

Florica rosti anevoie:

— Noapte bună, maică! şi pe-aici îi fu drumul.

Când ajunse acasă, crăpa de ziuă. Frigul se făcuse pătrunzător şi în peştera lor nu era mai cald ca afară. Florica aprinse opaiţul. Călin, fără să i se mai spună, se duse de aduse o legătură de vreascuri. În curând, focul aruncă lumini ciudate pe pereţii de stâncă. Florica puse bine cele luate de la pădurar. Cine ştie când or s-o mai poarte paşii spre sat. Coapse în cenuşă nişte turte şi făcu o fiertură de mintă. Ierburile proaspete le rândui la uscat pe o ieşitură de piatră. Apoi îşi aţinti ochii spre negura zorilor. Avea timp să se mai odihnească puţin şi când s-o trezi, să se ducă să spele nişte ţoale. Călin, învelit cu o scoarţă, dormea după vatră, la căldură. Ea se întinse pe laviţa veche, dăruită de moş Stoica, după ce împinse bolovanul de la intrare. Aşa se păzea de lupi, urşi şi alţi duşmani îmblăniţi. Băşica din crăpătura ce slujea de fereastră lăsa să treacă o lumină gălbuie. Acum ca acum, dar iarna, când şuiera crivăţul şi nămeţii îi înconjurau vizuina, se simţea singură pe tot pământul. Nu se temea de fiară, avea un jungher de care învăţase să se slujească la nevoie. Numai într-unul din cei şase ani de când şedea aci, haita de lupi se apropiase, dar focul îi pusese pe goană. Frica o cuprindea însă când dănţuia furtuna care o împresura de pretutindeni, voind să smulgă vârful de munte. Cădeau copacii doborâţi de viscol cu trosnet greu şi vârtejurile de zăpadă te orbeau dacă puneai capul afară. În schimb, trăia în plin basm, când soarele făcea să strălucească nesfârşita întindere albă, unde se zăreau doar paşii ei şi ai căprioarelor ce se apropiau la ăst timp de peşteră fără nicio sfială şi aşteptau să fie hrănite. Spaima cea mare în aceşti ani nu-i venise nici de la stihii, nici de la dobitoace, ci de la alte puteri necunoscute. Într-o noapte auzise un huiet îngrozitor, gata s-o surzească. Sărise din culcuş, dăduse băşica la o parte. Un balaur de foc se repezea asupra muntelui să-l înghită. Străbătea ca un fulger neîntrerupt văzduhul înstelat, se mărea văzând cu ochii şi lăsa în urmă-i o dâră de foc. Aripile îi creşteau în cer, coada-i strălucea de nestemate şi ochii lui verzi şi roşii clipeau mereu uriaşi şi lacomi. Noaptea se umpluse de o lumină lăptoasă nefirească, încât şi stelele albiseră. Muntele se clătina şi se cutremura din mărunţaie. Şi deodată, tăcere deplină. Pierise totul ca o nălucă. A doua zi trecuse fără să se-ntâmple nimic. Crezuse că a fost un vis rău. Când se lăsase întunericul însă, îl văzuse din nou pe balaur. Se schimbase la înfăţişare. Se întruchipase în om, născându-se deodată din cer şi noapte. Cobora pe o rază de lună deasupra prăpăstiilor, pe lângă crestele de cremene. Ea ieşise tiptil,

se furişase pe după copaci şi, pitită, privise înspre podiş. Zmeul îşi înălţase o casă mare, albă şi ciudată în mijlocul poienii. A intrat în ea şi toţi ochii lui verzi şi roşii s-au aprins la ferestre. Alergase speriată înapoi în peşteră. Dar tot stând şi cugetând, casa nu i se mai păruse aşa de neobişnuită şi de temut. Se strecurase iar tiptil afară şi se uitase în jos. Balaurul ieşise şi începuse să ţopăie prin poiană. Purta o îmbrăcăminte de un alb argintiu, la fel la culoare cu casa în care locuia. Uitându-se mai bine, văzuse că avea un creştet rotund şi luciu de mărgean şi un nas ca vai de el, trompă nu altceva, ca dobitoacele întâlnite de Alixandru Machedon. Tălpile i se lipeau de pământ şi bătea din aripioare să se ridice. Dar nu ca pasărea, mai curând ca peştele pe uscat. Că nici n-avea pene, ci un soi de beţigaşe în loc de mâini. Era aşa de caraghios, că o pufnise râsul. Balaurul ridicase trompa. O zărise şi se repezise spre ea. Fugise, înfricoşată din nou, şi se adăpostise în peşteră. Dar balaurul pătrunsese înăuntru pe raza lui de foc, ca şi cum bolovanul nici n-ar fi fost. Ce era să facă? Închisese ochii şi aşteptase s-o înghită. Trecuse o clipă, două, trei. Clipe nesfârşite. Se despărţise în gând pentru totdeauna de Călin şi de pruncul ce-l crescuse cu atâta trudă. Se rugase în mintea ei ca balaurul să se mulţumească numai cu dânsa, să nu dibuie şi să nu omoare copilul. Când ridicase temător pleoapele, ea era tot ea, iar balaurul o ţintuia cu privirea. Dar nu cu duşmănie. De sub sticle groase, căutătura lui părea aproape omenească. Avea ochi mari ce scânteiau parcă în afară, de pe faţa acoperită de un giulgiu de mort. Privirile lui nu se desprindeau de chipul ei, ca două patimi arzătoare şi întunecate. În gheare ţinea tot felul de drăcii care ţiuiau şi păcăneau. Se purta ca o iscoadă. Începuse să umble prin peşteră, să pipăie cu degetele lui de fier pereţii, ulcelele, ierburile. Scotea din când în când un sunet ca un nechezat de cal. În sfârşit, se apropiase de ea. Gândise că-i venise ceasul. Începuse să ţipe deznădăjduită, deşi ştia că n-are cine o auzi. Simţise ghearele lui reci pe trup, pe obraz, şi căzuse grămadă pe piatra umedă. Când îşi venise în fire, oaspetele pierise ca în vis. Trecuse o zi, trecuseră trei şi balaurul venise iar în miez de noapte, clintind de departe, prin vrajă, bolovanul de la intrare. Acum, că n-o mai luase pe neaşteptate, se repezise să se apere. Nu cu jungherul, că nu era proastă. Nu se îndoia că zmeul era mai puternic ca ea. Dar aprinsese toate ierburile de deochi şi de leac şi bolborosise descântecele deprinse de la baba Sorica. Se făcuse o fumăraie mare şi balaurul fusese nevoit să fugă. Se hotărâse în zori să-l ia pe Călin şi să plece, să li se piardă urma. Dar când îl căutase, băiatul nicăieri. Îl chemase în şoaptă, să n-o audă duhul, apoi mai tare. Nimic. Rătăcise prin împrejurimi, tot strigându-l zadarnic. Şi care nu-i fusese groaza, când îl zărise jos, pe pajişte, în preajma casei balaurului. Nici n-avusese vreme să găsească vreun şiretlic să-l aducă înapoi, că balaurul ieşise şi-l înhăţase. Ciudăţenie mare

însă! Nu părea să-l răpească fără voia lui. Călin chiuia de bucurie în braţele dihaniei. Florica stătuse pe gânduri dacă să fugă la pădurar să ceară ajutor sau să coboare cât mai iute în sat. Mai bine de-a dreptul în sat, să vie cu oameni mulţi. Ajunsese într-un suflet, leoarcă de sudoare. Gâfâind, cu ochii înlăcrimaţi, intrase din casă-n casă, cerându-le oamenilor s-o însoţească şi să scape pe fiu-su din ghearele balaurului. Dar toţi se codiseră. Unii nu-i dădeau crezare, alţii ziceau că vrea să-i ademenească ca să fie nimiciţi de zmeul pe care-l zăriseră cu câteva nopţi în urmă coborând în peştera ei. Că dacă i-ar fi fost duşman, ar fi venit mai devreme, când l-a zărit de prima dată, dar şi ea era o strigoaică şi se înţelesese cu duhul să-i năpăstuiască. Cumetrele o ocărâseră chiar în gura mare, că din totdeauna visase la ce nu se cădea şi ştiut este că visul se preface în lipitură şi lipitura în zmeu. De aia nu se putea spune nici pruncul al cui o fi fost. Că de-ar fi fost pui de om, nu l-ar fi lăsat tată-său de izbelişte. Încrâncenată şi despletită, Florica alergase cu picioarele sângerânde până la moş Stoica. Dar nu-l găsise. Singură şi abătută, se întorsese la peşteră a treia zi, în amiaza mare, sleită de puteri. Îi stătuse inima în loc când, din prag, îl zărise pe Călin, teafăr şi voios, scrijelind cu un fier pe peretele de stâncă. Întâi îl îmbrăţişase ca o nebună, apoi îl certase şi iar îl acoperise de sărutări. Deodată auzise un huiet groaznic de se cutremurară munţii şi răsunară văile. Văpăi rumene se întindeau parcă peste lumea întreagă. Ieşise cu băiatul din peşteră. Balaurul cu casa lui cu tot plutea în văzduh, scăldat în foc de soare. Cerul se rotea în locul pe care-l străbătea. Se micise cât ai clipi din ochi şi pierise în înălţimi. Pe obrajii lui Călin se prelingeau şiroaie de lacrimi.

— Nu era un duh rău, murmura el. Era bun, era bun.

Pe podiş două şanţuri săpate adânc, până-n piatră, rămăseseră din temeliile locuinţei zmeului, cum taie plugul brazdă pe ogor. Mai târziu, Florica găsise şi alte urme ale trecerii duhului. Podişul era tivit de panglici albe, zugrăvite cu o cridă care nu se lua, ca varul cel mai trainic. Şi pe ea cu copilul îi procopsise. Un băţ de fier se-nălţa deasupra peşterii, un lănţuc atârna de gâtul lui Călin. Într-un colţ se afla o cutie roşietică, lucioasă, pe care îi fusese frică s-o atingă, că mai şi ticăia ceva înăuntru. Copilul se apropiase de bucata sclipitoare strigând vesel:

— Tic, tic! asta înseamnă că se-ntoarce.

— Pleacă de-acolo! Să nu pui mâna pe drăcia aia!

„Atâta ar mai lipsi, să se-ntoarcă", gândise Florica. Ce era mai frumos, era o roată zimţată, ca de argint, cu săgeţi aidoma razelor care se mişcau încoace şi încolo. Asta din urmă o cucerise. Strălucea ca o stea. Vrăjită parcă, întinsese mâna spre ea. Apoi o trăsese înapoi. În cele din urmă o luase, o sucise şi o învârtise cu teamă şi o descântase uşurel. Roata nu dădea semne

de însufleţire. Aşa că o păstrase. Când îi venea greu, o prindea în cosiţă ca pe-o podoabă şi se simţea iarăşi la anii primei tinereţi.

Totuşi nu mai avea linişte aici. Fie ce-o fi, avea să plece şi să-şi caute alt adăpost. Băiatul se cam împotrivise, botos şi mâhnit. Florica îl urmărea să nu-l fi fermecat spurcăciunea, să-i fi dat cine ştie ce poruncă sângeroasă, pe care copilul s-o împlinească după plecarea lui. Încercase să-i smulgă când cu vicleşug, când cu ameninţări, adevărul. Scosese cu cleştele câteva lămuriri sărace: în casa balaurului era frumos şi totul sclipea, dar nu se putea răsufla bine. Pieptul ţi-era apăsat ca şi cum ai fi fost scufundat în apă. Străinul îi pusese o strecurătoare la gură şi atunci respirase mai uşor, dar abia stătuse de fiecare dată câteva clipite. „Aha, vasăzică, fusese de mai multe ori", se dumirise Florica. Şi acolo, în casă, urmase băiatul, străinul îşi scosese partea de sus a creştetului şi-şi dezvelise chipul. Avea faţă de om, zău aşa. Şi plete bălaie. Dară obrajii erau străvezii, ca de ceară, de parcă ar fi fost golit de sânge. Vrusese să-i dea jucările. Nu le luase de frica maică-si. Doar mâncase nişte bulgăraşi netezi şi tare gustoşi.

Nu putuseră părăsi peştera numaidecât. Ploile sfârşitului de toamnă hârtopiseră potecile, clisuiseră poienile. Erau furtuni rele, vijelioase şi năvalnice ca în luna lui cuptor, dar lungi şi reci, dădeau în lapoviţă. Într-o noapte trăsnetul doborâse copacii de pe culme, care căzuseră gemând ascuţit. Florica îi văzuse prăbuşindu-se sub cerul jos, luminat de fulgere. Doar cei din jurul peşterii rămăseseră în picioare. Florica mai zăbovise aşadar oleacă. Şi apoi unde să se ducă? Unde să încropească altă gospodărie? Să se depărteze iar de drumul oştenilor, să-şi piardă ultima nădejde? În timpul unor scurte potoliri, în dimineţi tot sure, însă cu burniţă nevântuită, coborâse iar cu Călin până aproape de sat. Dacă şi-ar fi putut cârpi casa părintească, aşa zdruncinată cum era, tot le-ar fi dat un adăpost şi un codru de pâine. Ar fi fost drept. Dar o vor îngădui oamenii? O vor lăsa să-şi ducă traiul pe lângă ei? Nu îndrăznea să le vorbească. De când cu duhul, o prăpastie se căscase între ea şi sat. Poate c-ar fi fost cuminte s-o asculte pe Sorica şi să se-ntâlnească în taină cu Florin, vânătorul. Florin şi Florica! Numele lor se potriveau. Şi din ce se gândea, fără să vrea îi dădură lacrimile.

Se duse într-o zi la cules de ierburi şi rădăcini fără Călin. Că vremea se răcise şi el, cam şubred, smiorcăia şi tuşea. Îl lăsase să scrijelească pereţii în tihnă, cum îi era vrerea. Acum tot meşterea chipul „Sburătorului", cum îl poreclise el pe balaur. Şi porecla asta o băgase în cap şi smintitei de baba Sorica şi lui moş Stoica. „Sburătorul" în sus şi „Sburătorul" în jos. Să dea apă la moară cumetrelor. Apropiindu-se de peşteră, simţi, ca o vietate a pădurii, miros de străin. Se aburci pe vine, să privească printr-o crăpătură. Îl văzu pe Călin stând de vorbă, în tihnă, cu un voinic ce şedea întors la ea cu spatele.

Nu-i putea zări decât pletele negre, uşor încărunţite, sub blana căciulii. Inima îi bătea ca un clopot în piept. Nu era cu putinţă.

— Călin! răcni ea, sub ploaia care începuse să cadă.

Voinicul întoarse capul şi-şi aţinti ochii de vultur pe locul de unde venea glasul.

Ce-a fost apoi se învălmăşea în mintea ei. Cei şapte ani grei trecuseră. Nici dragului ei nu-i fusese mai bine. Oştenii lui Gelu, răzleţiţi de arcaşi, o luaseră fiecare spre casa lui, cu spinările încovoiate. Căpetenia lor murise. Trei suliţe îşi făcuseră strungă prin el. Îi săpaseră mormânt pe margini de apă, făgăduindu-i să-l răzbune. Călin argăţise ici şi colo pe drumul de întoarcere, câştigând o pâine neagră, dar dobândind, în cele din urmă, o turmă a lui. Asta reuşise. Acum era stăpân oierul. Şi venise să-şi ia nevasta cu sine, dac-o mai afla pe meleagurile unde o lăsase. Credinţa în ea nu-l părăsise nicio clipă. Auzise de povestea cu „Sburătorul" şi o iscodise puţin, de fusese om sau duh. Dar toate se topiseră în bucuria revederii. Iară de băiat nu se putea îndoi, că era bucăţică ruptă din el. Făcură nuntă mare. Moş Stoica, care le fu nun, strălucea ca soarele de încântare. Iar noră-sa Lina, de avea o faţă plină ca o lună, îl însoţise – nună mare – râzătoare cu gura până la urechi. Şi mesenii mulţi cinstiră şi ospătară. Moş Stoica ridicase paharul pentru gingaşa „mireasă". Florica purta strai alb dar nu-şi pusese văl, deşi un singur mire avusese. Dar în frunte prinsese rotiţa străinului care răspândea raze ca o stea. Oaspeţii se făcuseră cum că n-ar fi socotit-o niciodată strigoaică, fiindcă acum Călin avea oi multe şi vite cornute şi nimeni nu voia să i se pună împotrivă. Nu după mult au părăsit satul, au lăsat în urmă locurile şi oamenii şi întâmplările de atunci. Şi în mintea băiatului, acele timpuri s-au aburit ca un pahar. Doar lănţucul şi rotiţa cea de argint mai păstrau pâlpâirea de clipă trăită. Florica le strânsese alături de niscaiva giuvaeruri din sipetul buniţei de care nu voise să se despartă. În glumă, Călin îi zicea lui taică-su:

— Sburătorule, sameni cu Sburătorul!

Şi taică-su prindea a râde:

— Ai vrea tu.

Iar cumetrele când îl auzeau, bolboroseau c-o să se supere duhul şi iar o să se abată pe acolo. Vorbe.

În închipuirea lui Călin, toate se învolburaseră într-o istorie nemaipomenită pe care o povestea ţâncilor din sat. Şi ei ascultau cu ochii mari, tuflindu-şi căciula de uimire. Şi apoi o povesti altora pe unde poposeau, copilandri şi tineri, care toţi se mirau de ce trăise feciorul de oier. Şi n-o zicea numai lor, ci şi frunzelor şi fluierului şi mioarelor. Au auzit-o şi

alţi ciobani şi, înflorind-o, au dus-o departe peste munţi şi văi împreună cu turmele, din meleag în meleag şi din veac în veac.

REPETIŢIE

Ţinea mâinile încleştate de bara metalică şi se concentra. Trupul era la capătul puterilor, dar simţea că trebuie neapărat să mai facă un efort. Se miră singură de corectitudinea mişcării. Piciorul se roti armonios, ca şi cum n-ar fi fost cu o clipă înainte ca plumbul, şi execută dezechilibrarea care dădea impresia de plutire graţioasă. Şi totuşi lipsea ceva. Gina îşi rezemă din nou palmele de bară. Căldura lor trecu în tubul cenuşiu care dobândi parcă viaţă proprie. Gina zâmbi. De când era mică, nu-şi amintea să nu fi petrecut 5–6 ore la bară. De fapt, bara era unica prezenţă constantă în existenţa ei. Niciodată nu depăşise relaţiile de banală camaraderie cu fetele de la şcoală şi mai târziu cu colegii şi colegele de la operă. Întâi truda de a împărţi un timp atât de scurt în activităţi diverse ca, în afară de dans şi muzică, să mai poată citi şi învăţa. Apoi dublarea exerciţiilor după accidentul de schi, când îşi fracturase piciorul în mai multe locuri. Micile invidii, când ajunsese primă balerină. Dar poate toate acestea erau justificările unei firi solitare. Nu-şi aducea aminte ca vreodată să-şi fi povestit cuiva visele sau impresiile de călătorie. În copilărie fusese tăcută, cuminte, liniştită, fără expansiuni, fără hohote de plâns. N-avusese ciocniri cu părinţii. Ei îi cultivaseră talentul, lucrase cu asentimentul şi la îndemnul lor şi când împlinise şaisprezece ani, îi oferiseră la munte această vilă izolată ca să muncească şi să se odihnească în voie, departe de oraş, de câte ori avea chef.

„Să ţin mâinile încleştate de bară. Mă simt la capătul puterilor, dar trebuie să mai fac un efort. Pe zidurile reci şiroieşte apa, dar eu simt cum pe spinare îmi curge năduşeala. Cătuşele îmi atârnă grele. Dacă m-aş ţine bine de bară cu degetele libere, mi-ar fi mai uşor. Am reuşit. Cum se încălzeşte metalul! Parcă ar fi o vietate suplă şi atentă. Privesc pereţii albi, despuiaţi, şi-mi dau seama cât de des senzaţia de frig a făcut parte integrantă din existenţa mea. Când eram mică şi trăiam în arnelul 3, nu ştiam că o aşezare poate avea mai mult de 10–12 membri. În jurul meu, toţi erau cafenii, scofâlciţi şi-şi aşteptau fărâmiţarea. Epidemia nu le lăsase nicio nădejde. Robusteţea mea neobişnuită, coama mea albastră strălucitoare, pieliţa groasă între degete, care nu se ferfeniţa când munceam, puful des de pe umeri erau privite ca o minune. După pieirea lor, am stat o zi întreagă în locuinţa pustie. Nu mai aveam pentru cine lucra. Şi era foarte frig. Cum am ajuns pe jos până-n Centrul cel mare, slugărind la necunoscuţi, nu mai ţin bine minte.

Poate mi s-a sleit memoria din cauza hranei pe care mi-au dat-o, deşi interesul lor este să am o memorie cât mai bună. Sau razele Intro acţionează oricum?

Un răgaz. Un scurt răgaz înainte de marea încleştare. Chinurile de până acum nu însemnau decât răzbunări. Poate într-o oarecare măsură aveau menirea să sporească teroarea, să mă pregătească pentru testare. Oare razele Intro sau sistemul de electrozi, de care auzisem, funcţionau mai slab în cazul unei mai mari vigori fizice? Nu ştiam, nu mă pricepeam la tehnică, deşi făcusem destule meserii. Dar niciodată nu avusesem timp să învăţ, să studiez. Trebuia mereu să locuiesc undeva, să mă hrănesc cu ceva. La început, totul mi se părea străin în Centrul cel mare. Casele suspendate nu mai semănau cu încăperea triunghiulară pe butuci cu care fusesem obişnuită în arnelul 3. Molimele nu bântuiau aici. Îmbrăcămintea era felurită. Ei se gândeau mai tot timpul la podoabe. De câte ori n-a trebuit să iau totul de la capăt, să cuceresc ceea ce alţii avuseseră de mici! Întâi am vândut flori, apoi am preparat fructele de antola pe care le culegeam odinioară acasă. În Centru, nu se mâncau crude, ci se prelucrau în zeci de moduri, ca hrana să fie pe toate gusturile. Am fost vreodată mulţumită în acei ani? Nu ştiu. Singura mea dorinţă era să stau şi să respir, să am o pauză când să contemplu ce mă înconjoară, să ascult şopotul tainic al vieţii, să-l captez şi să mă scald în el, uitând de mine şi de ceilalţi cu învelişul lor vizibil. În celula asta albă şi goală m-am oprit în sfârşit din acel ritm neîntrerupt. Îmi venea să râd de o asemenea împlinire a dorinţei mele. Pe când lucram la decoraţiile florale, descifram parcă şi altceva în aranjamentele rituale, dinainte stabilite. Poate florile au o vorbire a lor. Dar n-am avut vreme s-o ascult. Când am terminat tapetul viu de plante proaspăt şi aromitor, încă o dată armonia lui a încercat să-mi destăinuie un mister. Dar jos, în sală, s-a ivit Len. Da, acolo l-am cunoscut, în încăperea imensă a Consiliului. Îmi spusese, privind mâinile stilizate ale ramurilor de pe peretele de vest: «Au forma mâinilor tale». Ah, lumina de atunci pătrunzând prin tavanul străveziu şi îmbrăcându-ne în razele ei! Eram singuri. Len n-a fost primul care se apropiase de mine. Şi atunci nu ştiam că va fi ultimul. Eram singuri în imensa sală răcoroasă şi înmiresmată şi am încetat să mă mai uit la desenul floral. Cine şi-ar fi putut închipui ce vremuri aveau să vină!"

Dacă se întorcea spre trecut, îi apărea nu ca un deşert, dar ca un podiş golaş, la o înălţime unde aerul îţi taie respiraţia. Mereu aceeaşi efervescenţă a partiturii noi, mereu aceeaşi transpunere în paşi de dans a destinelor străine. Disputele între clasic şi modern, compromisurile, ţâfnele coregrafilor, apoi beţia dulce a premierei. Primele dăţi, citea cronicile cu inima cât un purice. Avusese parte întâi de câteva rânduri, apoi de un paragraf. În general, elogii. O bucuraseră. Până când constatase că se repetau mereu aceleaşi cuvinte: tehnică perfectă, interpretare de mare clasă,

conştiinciozitate, graţie fără cusur. Plimbase un ochi de turistă pe monumentele Parisului şi Romei, umblase tacticos pe vestitele alei vieneze, şi în toate capitalele culesese laude, aplauze. Se silea să trăiască nebunia Gisellei, inocenţa Scufiţei Roşii sau patima senzualei Carmen, în gesturi memorabile. Toate eroinele i se păreau de înţeles, consecvente cu firea lor, în absurdul atitudinilor teatrale, deci pasibile de logica exigentă a artei. Nu le discuta nici cu sine, nici cu alţii. Aşa erau şi ea trebuia să le întruchipeze. Totul se rezuma în ultimă instanţă la o chestie de disciplină. Cu disciplina se învăţase din pruncie. La sport, la şcoala de balet, în orele cu profesorii. Vorbele mamei ei: „Puţină disciplină" aveau un efect imediat în orice împrejurare. În casa lor, aceste vorbe stopau diferendele care rareori riscau să învolbureze atmosfera vătuită. De aceea, deşi nu o mai şocau, limbajul pipărat, întârzierile, certurile actorilor le socotea de joasă speţă, o dovadă a lipsei de ţinută, de stăpânire. Ca şi revărsările sentimentale de altfel, îmbrăţişările în gară, mângâierile pe obrazul bucălat al copiilor, văicărelile. Chiar vila asta, privilegiu şi mărturie de afecţiune, nu era menită decât să o ţină departe de înşişi cei ce i-o dăruiseră, departe de toţi, într-o sobră reculegere.

Întrebarea lui Nel îi păruse, fireşte, caraghioasă: „Dar tu ce-ai fi făcut dacă te întâlneai cu lupul?" A ridicat din umeri nepăsătoare, luând-o drept o glumă. Generaţia tânără avea haz uneori, deşi familiaritatea pe care o imprima relaţiilor o stânjenea. De altfel, Nel, după ce plecase de la Operă, renunţase s-o mai frecventeze. Şi interesul ei pentru el se stinsese curând. Considera că făcuse un sacrificiu voluntar, cerut de poziţia ei în teatru. Nu se putuse împiedica totuşi să asiste neobservată – chiar o ispitise peruca şi fardul excesiv al deghizamentului – la un spectacol cu trupa lui de nebuni. Ca idee, n-a fost rău, dar până la urmă aveai senzaţia unui joc de liceeni, de un amatorism de neiertat. Ce rost are să-ţi divulgi dubiile şi experimentele în public? Pe scenă trebuie să vii cu un rezultat desăvârşit. Şi totuşi, asistenţa reacţionase altfel decât era ea obişnuită. Trepida, participa. Nu mai era acel omagiu controlat şi curtenitor. Stând la bară, pe poante, se întreba ce ar fi făcut dacă s-ar fi întâlnit cu lupul. I-ar fi dibuit firea sălbatică sau i-ar fi răspuns politicos ca Scufiţa Roşie? Carmen avea dreptate să-l jignească pe Don Jose după ce-l ademenise? Ce prostii îi treceau prin cap? Important era ca mişcarea să exprime exact nuanţa sentimentelor personajului, restul... Da, restul. Ce ştia ea despre toate astea? Ea, care nu trăise nici pasiunea, nici despărţirea, nici moartea. Umbrele care o înconjurau nu erau nicidecum palidul ei reflex. Ea devenise reflexul lor. Reflexul unor umbre. Atinsese precizia, perfecţiunea gestului, cu trudă nemăsurată. Dar îi lipsea ceva. Şi ştia de mult şi nu-şi mai putea ascunde...

„Războiul... Neașteptate înfruntări, pe care numai memoria ancestrală le păstra, reveneau la suprafață. Conflicte latente, atât de bine învelite în norme și reguli, încât, mocnite, nu influențaseră viața publică, izbucniseră deodată, dintr-un fleac. Și totul se înveninase până la colcăiala de ură și sânge. Cum se ajunsese aici? Nici nu se mai vorbea acum de cererile justificate sau nu ale Submarinilor, de riposta ofensatoare sau nu a Terienilor. Membrii Consiliului aveau datele exacte. Probabil și alții. Dar eu aflasem asemenea știri cu inconștiența profanului care are ferma convingere că sunt fără consecințe grave. Mai ales că echipa mea primise tocmai atunci o comandă la castelul de pe creastă și n-aveam timp să mă gândesc la altceva. Când se întâmplaseră toate? Nu numai epuizarea mă făcea să uit detaliile. Le uitasem cu mult în urmă. Mizeria, hăituiala îmi dăduseră mereu alte preocupări, alte scopuri. Mâinile mele bătucite, deformate, nu mai semănau cu ramurile, și ramurile însele cu ce mai semănau oare? Degetele mi se crispară dureros pe bara metalică până ce pielița dintre ele crăpă. Simțeam parcă în carne mici fiori, fulgere scurte. Panică, osteneală? Muzica îmi calmă nervii. De unde muzică în celula asta izolată? Strune și glasuri care gemeau, se avântau, coborau. Ce sunete ciudate, nemaiauzite! Puful răpănos al brațelor îmi creștea parcă într-un soi de aripi. Ființe albe se învârteau lent în jurul meu, gata să mă ia cu ele."

Mai încercă o dată mișcarea de plutire. Dar nu dădea dovadă de stăpânirea calmă a posibilităților ei. O neliniște plutea în aer. Ca și cum nu era singură. Se așeză o clipă, ostenită. De ce? Doar nu lucrase niciun sfert din cât obișnuia. Respiră adânc. Se ridică. Mai respiră de câteva ori sistematic, expulzând puternic aerul și inspirând ușor. Totul trecu. O istoveală de moment. Se apropie din nou de bară. De ce trebuia, pentru a exprima liberul joc al trupului, ușurința și zborul, să fie legată de bară ore în șir, ca o prizonieră? Câteodată ura tubul metalic și nemișcat care-i impunea efortul istovitor al mișcării neîncetate. Dar, de cum întinse mâna, bara se încălzi pulsând ca o arteră. Bara, prietena și dușmana ei veșnică. Așa, acuma, unu și doi și trei. Doar câteva minute și apoi se poate distanța, să facă gimnastica la sol. Deodată o amețeală, o rătăcire, lucrurile începură să se învârtească, să se pulverizeze, încăperea se strângea în jurul ei ca o celulă cu ziduri albe, goale. Se agăță de bară să nu cadă.

„Nu, nu mi-era frică. Ce groază mai înnebunitoare decât orbecăiala prin mlaștini, decât scormonitul noaptea în pădure după buruieni de hrană și leac? După ce Submarinii incendiaseră Centrul ca să-l ocupe mai repede cu

armata lor care descoperea cu uşurinţă tainiţele şi adăposturile, ucigând tot ce întâlnea în cale, ce putea fi mai fioros decât refugiul, fuga peste leşuri, întoarcerea la primitivismul cel mai sordid? Ce putea fi mai groaznic decât traiul apăsat de primejdii în firidele de stâncă, în grotele prăpăstioase? Iar eu ce devenisem încetul cu încetul? O vrăjitoare care ştia mai bine ce ierburi se pot mânca, ce sucuri de plante vindecă rănile. Aşa îl salvasem şi pe Len. Dar ce folos! Era hotărât să se bată mai departe. Eu nu-l puteam opri. Chipul lui încrezător în victorie îi îmbărbăta pe ceilalţi. El, îndrăzneţul, care fără teamă pătrundea în taberele Submarinilor, le defecta armele şi pe urmă le scăpa printre degete ca o boare! Erou. Mă îndrăgostisem de un erou. Asta sălăşluia în tânărul puţin stângaci, cu privirea ironică, pe care-l întâlnisem în sala Consiliului. Câte imensităţi trecuseră de atunci! Îl mai iubeam încă, dar nu ca la început. Atunci eram egali în toate, aveam latitudinea să ne vedem, să ne despărţim, dacă voiam, cum voiam. Acum devenise pentru mine o făptură în acelaşi timp măreaţă şi preţios fragilă, de care eram datornic legată pentru totdeauna. Chiar în această clipă nu mă puteam gândi în linişte la moarte. Mă gândeam cum să nu trădez locul unde se afla Len, locul tuturor nădejdilor. Mă dojeneam că fusesem imprudentă, că mă apropiasem prea mult de Centru. Mă prinseseră într-adevăr uşor, deşi de obicei străbăteam pe nesimţite ţinutul pe drumuri ocolite şi tainice. Sau poate aflaseră dinainte şi mă pândiseră? Mă mustram mai ales că, în primul moment când le căzusem în gheare, parcă simţisem o uşurare. Hăituirea se terminase. Acesta era capătul. Îmbătrânisem subit. Nu mai eram iubita lui Len, eram maica lui şi nu doar a lui, a tuturor celor pe care-i părăseam.

Muzica se aude tot mai desluşit, aruncând asupra mea o puzderie de văluri multicolore. Mă smulge de aici şi mă trage aiurea. Tânguiri prelungi, care mă duc spre vârtejuri necunoscute. Acolo totul se învălmăşeşte în mine, capătă o formă rotundă sublimă, într-o fuziune de materii incandescente. Iar eu sunt uşoară, liberă. Trăiesc ca în vis şi durerile mele alcătuiesc un rotogol în bulgărele de foc care creşte. De-aş putea să privesc la nesfârşit! Dar nu, nu am timp. Niciodată n-am avut timp. Trebuie să găsesc soluţia să rezist la razele Intro care, fără voia mea, mă vor despuia în faţa duşmanilor, oferindu-le radiografia lăuntrică a tot ce sunt. Oare voinţa să nu aibă chiar niciun rol? N-aş putea să mă transform în alta? Să gonesc toate amintirile? Să predau altuia, înainte de moarte, întreaga mea povară. M-am încleştat de bară cu disperare. Degetele mele frigeau. Şi deodată mi se păru în mod absurd că toată gândirea şi simţirea mea se scurge prin tubul metalic şi e absorbită de un trup dornic şi ospitalier. Suferinţa se topea; aveam impresia că mă desprind de podea pentru a zbura. Când Vengorii în alb intrară pe uşă, vălurile multicolore ale muzicii îmi acoperiră ochii. Mă simţeam rece şi

calmă. Instinctiv, mă înălţai în vârful picioarelor ca-ntr-o mişcare suplă de dans, care-l miră pe anchetator datorită vlăguirii mele evidente.

— Iute, declanşaţi! i-am auzit ordinul.

Proiecţia razei nu dădu, cred, niciun rezultat.

— Ori era nevinovată, ori aţi intervenit prea târziu. Am să-i trag la răspundere pe cei care au adus-o în halul ăsta, am mai desluşit din depărtare.

Dar totul mi-era indiferent, ca şi cum din văzduh aş fi privit la o insulă din largul zării. Singurul lucru care mai avea însemnătate era muzica, acea muzică străină care mă purta cu ea."

Gina se simţi prea obosită să mai lucreze. Opri discul. După *Lacul lebedelor,* Şeherezada îi părea searbădă, îi diminua elanul. Şi totuşi, parcă Şeherezada nu era aceeaşi pe care o ascultase de sute de ori. Mâine, mâine se va ocupa de acest rol care i se părea unul din cele mai grele pentru dânsa. Parcă o povară îi apăsa umerii. Avu un somn zbuciumat. Visă mlaştini şi miasme. În mijlocul unul dans drăcesc, într-un desiş întunecat, îl zări pe Nel cu ochii lucind de febră şi chipul de o gravitate teribilă. Parcă nu mai era tânărul stângaci care o zeflemise ironic înainte de premieră, ca s-o scoată din sărite. Trupuri îngheţate, plăgi, fiinţe stranii, chircite, care-şi vârau în gură ierburi smulse din glod. Şi parcă totul era cunoscut şi fiecare imagine o răscolea dureros. Nu voia să se trezească din coşmar. Toţi erau ai ei şi nu putea să-i abandoneze. Apoi pieiră şi apăru un uriaş chip duşmănos, cu un bot de rechin. O clipă! Se risipi odată cu visul. Nu mai dormea. Şi totuşi...

Ropote de aplauze. Căldura publicului o năpădi ca o apă fierbinte. Când începuse orchestra avusese o strângere de inimă. Acordurile parcă umpluseră sala de miresme orientale. Era ca şi cum punea prima oară piciorul pe scenă. Avea aceleaşi emoţii de la debut. Gesturile Şeherezadei se înfiripau singure, declanşate de o forţă interioară năvalnică. Purta în sine tortura şi moartea şi dăruia tăria ei tuturor. Eroina îi chema pe toţi captivii, chinuiţii, îngroziţii lumii. Efluvii nedesluşite îi dirijau mişcările. Cortina căzu şi se ridică în vuietul aplauzelor. Gina îşi reveni şi se înclină zâmbind. Deodată îl zări pe Nel în primele rânduri. În ochii lui citi mai mult decât admiraţie.

CĂLĂTORIA

Când îşi luă rămas bun de la Anita, Gor se gândi: „E probabil ultima mea misiune. Sunt bătrân. O să mă plaseze undeva pe la programări. Nevesti-mi o să-i pară bine. Deşi nu e decât o rutină, ea tot îşi face griji când plec. De altfel, în ultima vreme e nervoasă, irascibilă... Şi pentru copii e bine...", oftă el uşor în barbă. Căci ştia că, în fond, nici dacă va sta mai mult pe-acasă, fără atâtea antrenamente sau stări de urgenţă, tot n-o să iasă din cuvântul Anitei. Copiii ghiciseră şi ei că – ce să ne ascundem – era sub papuc. Un papuc adesea de puf, de catifea, dar cu consecinţele cunoscute. Încetă să se mai preocupe de cei de-acasă şi se concentră asupra zborului. Era prima oară că urmau să viziteze o planetă din altă galaxie. O planetă locuită, după toate calculele şi probabilităţile. Fuseseră multe discuţii dacă acest zbor nu e prematur, dacă se făcuseră toate cercetările şi verificările necesare. Ca de obicei, la Centru, multe păreri, multe controverse. De astă dată, tinerii învinseseră şi-i convinseră pe şefi că experienţa are temei pentru cercetările ulterioare. De aceea, interesul lor fusese atras nu de un astru mai important, ci de o micuţă stea. Câţiva doriseră chiar s-o numească Steluţa. Alţii, mai serioşi însă, o chemaseră Antonia, după Anton, descoperitorul ei. Poate însă că avea de mult un nume dat de fiinţele de acolo, care o populau. Gor verifică încă o dată echipamentul şi aparatele. Mişcările lui rapide, abile contrastau cu aspectul lui greoi.

— Salut! mormăi Lemis, văzându-l pe coechipierul său.

Subţirel, elegant, Lemis fusese poreclit Trubadurul. El reuşise să imprime o notă personală până şi costumului de cosmonaut care la ceilalţi nu se deosebea decât poate prin starea sa mai mult sau mai puţin neglijată.

— Salut! bătrâne lup al Universului, repetă Lemis cu ton declamator, dezlegându-şi fularul moale de mătase. Totul e în ordine?

— În ordine, mai ales când vine unul ca tine la de-a gata, răspunse ursuz Gor.

— Iar te-a muştruluit Anita, de eşti aşa prost dispus?

— Nu m-a muştruluit nimeni, ripostă Gor supărat. Cel mult, am să te muştruluiesc eu pe tine. Cât despre Anita, abia aştept să te văd după ce trece vremea logodnei. Cu firea ta, nu cred să-ţi meargă prea bine în căsnicie.

— Ba te-nşeli. Am să fiu, ca de obicei drăguţ, dar ferm, şi în casa mea o să cânte cocoşul.

— Pe propriile sale versuri, zise zeflemitor Gor.

— Bună ziua, vom avea plăcerea să ducem împreună la capăt această interesantă misiune. Mă numesc Andreas Conzini, rosti un bărbat înalt care pătrunsese în încăpere.

— Dumneavoastră sunteţi istoricul şi filologul care ne însoţeşte? îl întâmpină plin de amabilitate Lemis. Aveţi o reputaţie de adevărat savant.

— Mulţumesc, grăi noul venit şi-l scrută pe Lemis cu ochii lui sumbri. Apoi se aşeză mai la o parte. „Halal voiaj, îşi zise Lemis în sinea lui. Un distant şi un ursuz. Am să mă plictisesc de moarte."

Pregătirile se desfăşurau în tăcere. Totul se petrecu ca de obicei, fără nicio surpriză: numărătoarea inversă, şocul de la pornire, primul raport. Atmosfera, la început rece, deveni destul de repede mai cordială. Începură să vorbească de una, de alta, să se cunoască mai bine. Cu Andreas era greu să abordezi alt subiect decât unul legat de profesia sa care-l pasiona şi-l absorbea complet. Le povesti despre tainele pe care le dezlegase în graiul animalelor, repetând că dispariţia calului, tocmai când istoriceşte se stabiliseră capacităţile sale aritmetice şi chiar algebrice, a fost o grea pierdere pentru ştiinţă.

— Dar un câştig pentru conserve, glumi Lemis spre consternarea lui Gor, care-l considera lipsit de tact. Încercă să dreagă gafa, explicându-i lui Andreas că făcea parte din Societatea de protecţie a animalelor, unde însă calul căzuse în dizgraţie, căci nu putea încăpea în apartamente şi utilizarea lui numai pentru distracţie era puţin pentru a fi păstrat în registrele Societăţii.

— Putea fi înlocuit cu elefantul, rosti nevinovat Lemis, conform vechiului dicton: „Un elefant într-un magazin de porţelanuri".

— Lasă-mă cu bancurile tale nesărate! exclamă Gor.

Andreas, neţinând seama de aceste întreruperi, începu o altă poveste. Le aminti plin de admiraţie de versurile din textele piramidelor şi de noile lor explicaţii cosmogonice.

— „Cartea vacii" e o necontestată dovadă a necesităţilor ecologice din cele mai vechi timpuri. Omorârea vacii dăuna ideii de fecunditate.

Gor era totdeauna un interlocutor model. Sedentar, în afara slujbei, călătorise mult în cosmos, dar puţin pe Terra. De aceea îi plăcea s-audă lucruri noi, tot aşa cum îi plăcea să citească tot soiul de cărţi, în timp ce colegii lui se mulţumeau cu videocasetofonul, cronotelevizorul sau microcinematograful în relief. Pe Lemis însă, temele astea nu-l interesau prea mult. Întâi pentru că nu era de acord să nu fie el centrul atenţiei şi, apoi, nu putea trăi fără cancanuri, şuete despre ultima recepţie unde participaseră cutare şi cutare notorietăţi. Fotografiile nevestelor, copiilor şi logodnicei pe care şi le arătară risipi uşoara animozitate dintre ei. E adevărat că Andreas, burlac, nu purta cu sine poza nimănui, nici măcar a devotatei menajere. În schimb, făcu observaţii atât de însufleţite şi pline de

căldură la adresa familiilor camarazilor săi, încât recunoscură că sub masca sa de om rece şi meticulos se ascundea o inimă duioasă.

Când se apropiaseră binişor de Antonia, se întâmplă ceva ciudat, neprevăzut. Pierdură brusc legătura cu Pământul şi o zdruncinătură violentă îi făcu să-şi piardă în acelaşi timp cunoştinţa... Nu-şi mai amintiră de nimic până-n clipa când se revăzură alături la clinica de multirecuperare. Aveau toţi trei contuzii la cap şi pe corp. Nimic grav, totuşi rămaseră câteva zile ţintuiţi la pat. Ceea ce încetinea vindecarea era o stare de depresiune. Ea se datora, firește, eşecului misiunii, întoarcerii lor atât de grabnice acasă, în împrejurări misterioase. Cine purta vina? Ce se-ntâmplase? Nimeni nu fu în stare să le dea vreo deslușire. Dar, desigur, asta se datora carantinei, ordinului ce se dăduse probabil de a nu fi tulburaţi până ce nu-şi reveneau complet. Se simţea la toţi trei o stare de ameţeală, de subtensiune, care genera aproape o înstrăinare. Priveliştea la care se uitau pe fereastră li se părea stranie, coloritul cerului liliachiu, cel al solului – prea pastelat. Aveau o senzaţie de neadaptare. Infirmierii şi medicii căutau să le-o spulbere. Cum nu mai fuseseră niciodată la spital niciunul din ei, decât cel mult pentru controalele medicale, nu cunoşteau deloc clinica, personalul ei, nici măcar amplasamentul. Se simţeau surghiuniţi în salonul de un alb imaculat, unde dinadins fuseseră plasaţi împreună. Nu veniseră în contact cu alţi pacienţi, dar şi asta era explicabil datorită misiunii care, până a fi lămurită, nu trebuia să aibă, în consecinţele ei, niciun fel de martori. Personalul sanitar era probabil din sud, căci avea o vorbă mai tărăgănată, cu inflexiuni care-l puneau mereu pe gânduri pe Andreas. Când se simţiră mai bine, îşi dădură seama cât de tulburaţi erau cei de la centrul de lansare. Fuseseră chemaţi pe rând, dar din discuţii nu reieşi mare lucru. Nu se ştia cauza revenirii lor neaşteptate, mai ales că nava spaţială fusese recuperată fără niciun fel de stricăciune. De la punerea în funcţiune a pilotului automat şi până se treziseră în infirmerie nu-şi aduceau aminte de nimic, de absolut nimic. Psihologi şi psihanalişti încercaseră să stoarcă din mintea lor, prin orice metodă, un strop din acel adevăr atât de preţios, îngropat de memoria lor albă. Dar nu ajunseră să elucideze nimic.

Treptat, lucrurile reintrară în normal. Gor se întoarse acasă şi, în timpul concediului ce i se mai dăduse, se ocupa de copii. Anita, contrar obiceiului ei, probabil din cauza bolii, îl trata cu menajamente.

— Ce vrei la prânz? îl întreba. Şi când el răspundea mirat de atâta solicitudine: „Ca de obicei", părea surprinsă.

— Mergem cu helioauto la cinematograful total astă-seară? îl îmbie ea într-un rând.

Gor ridică ochii năucit. El, care nu se ducea la cinema niciodată... Încerca să-l distragă, poate, de la un efort considerat încă prea mare, al cititului.

— Unde? întrebă el.

— A venit un film cu actorii tăi preferaţi.

Gor nu-şi putu reveni până seara. O găsi pe Anita îmbrăcată de plecare.

— Ai reţinut telefonic biletele?

— Nu, mormăi el.

Acum, Anita îl privi nedumerită.

— Probabil că eşti încă obosit.

Tonul ei era blând. Gor, care se aştepta la o scenă, fiindcă-i stricase programul serii, o privi cum se dezbracă zâmbind, fără să spună un cuvânt. Deodată sună telefonul. Gor ridică receptorul şi pe disc se proiectă chipul lui Lemis. Avea o mutră în acelaşi timp uluită şi îngrozită. Gor se bucură, căci lui Lemis şi lui Andreas încă nu le dăduse drumul de la clinică când plecase el.

— Salut, bătrâne! Glasul lui Lemis părea stingherit. Te chem de la postul de poliţie.

— Dar ce s-a întâmplat?

— Vino, te rog, până aici, în strada 37, 42 P.

Gor voi să-i răspundă ceva, dar imaginea dispăru şi un declic îi arătă că telefonul se închisese. Nu-i mai rămânea decât să se îmbrace repede şi să se ducă. Urcă în helioauto. Nu mai condusese de când cu boala şi găsi destul de greu maneta, ca şi cum n-ar fi fost la locul ei obişnuit.

Pe drum se gândi: „I s-a-nfundat. O fi făcut vreun chef când a ieşit din clinică şi, cum nu ţine la băutură, o fi avut un accident". Şi totuşi, nu-i venea să creadă. Până acum, Lemis se griza uşor şi făcea madrigaluri, dar altminteri niciun rău. Puteau fi şi astea considerate accidente, fără amestecul poliţiei.

Când ajunse la secţie, îl aştepta chiar şeful. Şi acesta părea uşor jenat.

— Ştiu cine sunteţi. Eu l-am sfătuit pe Lemis să vă cheme. Cunoaştem extravaganţele astronauţilor. Dar oricum, există limite.

Gor aştepta nişte explicaţii. Lemis se uita la el, ca şi cum nu ştia despre ce-i vorba. Arăta ca de obicei, şi mai treaz ca oricând. Se aşternu o tăcere.

— Înţeleg, continuă comisarul, că nu vă încheiaţi reglementar uniforma. Mă rog, dar prostiile astea ostentative? Nici nu ştiu de unde le-a scos, cine i le-a vândut.

Gor îl mai privi o dată amănunţit pe Lemis, dar nu văzu nimic care să-l atragă atenţia. Comisarul, cu care bineînţeles niciunul nu avusese de-a face înainte, fixa plin de reproş gâtul tânărului, astfel încât Gor îşi aţinti şi el ochii pe fularul de mătase, cam mototolit. „La asta s-o fi referit?" Părea cu neputinţă. În fond, era un fleac. Şi-apoi cine să se lege de aşa ceva? Lemis era

mai curând invidiat pentru eleganţa lui. Cum însă nu vru să tragă prea mult de aţă sau să cheme pe cineva de la conducerea operaţiilor cosmice, rosti:

— Ne scuzăm, comisare, n-o să se mai întâmple.

Probabil nici şeful de secţie nu ţinea la prelungirea incidentului şi-i dădu drumul lui Lemis, cu condiţia ca incriminatul fular să rămână acolo, sub sechestru. Încheindu-şi combinezonul, Lemis porni cu Gor spre casă. Zburară mai jos. Abia acum se uitară mai atent la pasagerii altor vehicule pe lângă care treceau. Toţi purtau haine cenuşii încheiate la două rânduri, fără revere şi aveau dedesubt pulovere de culoare gălbuie.

— Ei drăcie! murmurară amândoi deodată.

A doua zi, Lemis îi invită la el, la o mică gustare. Veni şi Andreas. Avea cearcăne la ochi şi aerul unui om aflat pradă unei mari frământări lăuntrice. Era mai sumbru şi mai rezervat decât în ziua când îl cunoscuseră. Lemis, cu nepăsarea lui proverbială, uitase incidentul din ajun şi sporovăia vesel:

— De azi îmi reiau existenţa. M-am săturat de clinică şi de doftoriceală. Nici n-am avut timp să mă uit ce-i prin casă. V-am chemat aşa, ca să stăm de vorbă, din primul moment, că parcă prea mă simţeam singur. Am comandat totul ca să nu-mi bat capul. Da, cum vă spuneam, s-a isprăvit cu boala. Vreau o petrecere la un restaurant *di granda,* cu muzică şi dans.

Logodnica lui, o frumoasă stewardesă, sosi direct de la serviciu. În uniforma albastră, silueta ei se desena graţios şi şuviţele blonde îi încadrau ovalul perfect. Era încântătoare. Ceilalţi, care n-o cunoşteau decât din poză, erau fermecaţi. Parcă trăsăturile erau mai puţin dure decât în fotografie, zâmbetul mai luminos. Dar pe Lemis ceva îl nemulţumea.

— De ce ţi-ai tăiat părul? izbucni.

Fata răspunse:

— Nu-nţeleg ce ai cu pieptănătura mea.

Tonul era doar uşor mirat, dar Lemis o luă ca o înfruntare. Încruntă uşor din sprâncene, însă se răzgândi. Nu voia să-şi indispună amicii. Masa era excelentă, dar discuţia se lega greu. Lipsea antrenul. După coniac, Gor îşi stăpâni un căscat, văzând pe Lemis cum scoate inevitabila poezie ocazională. De data aceasta era adresată logodnicei. De fapt, invitaţia nu fusese aşa de spontană cum dorise Lemis să le-o înfăţişeze. Trebuia să celebreze împlinirea a 6 luni de când o întâlnise pentru prima oară pe Sonia. După multe comparaţii mitologice, în care fata era pe rând Diana şi Nut, iar Cupidon, ştrengar nevăzut, îl săgeta pe Lemis în inima fremătândă, după ce ea închipuia primăvara şi el zefirul, el fluturele şi ea trandafirul, ea planeta şi el racheta, poetul improvizat ajunse, în sfârşit, năduşit, la final:

„Numai jumătate an s-a dus,
Dar parcă o cunosc de-o mie,
Prieteni dragi, paharul sus
Pentru viitoarea mea soţie.”

În loc să zâmbească, fată izbucni în plâns şi fugi trântind uşa. Gor nu înţelese. Versurile erau proaste, dar nici nu meritau o asemenea reacţie. Cât despre Lemis, rămase perplex şi nu mai putu deschide gura. Singur Andreas căzu pe gânduri. Ignorând momentul penibil, îi luă deoparte pe Gor şi pe Lemis:

— Am să vă spun ceva foarte grav. Dar de-abia mâine voi şti exact. Vă rog să aşteptaţi! Orice s-ar întâmpla, până mâine după-amiază, când v-aştept la mine la ora şase, evitaţi orice discuţie, orice contact şi comportaţi-vă cât mai firesc cu putinţă.

Anita, plină de tact, cum Gor nu presupunea că poate să se poarte, nu ceru nicio explicaţie.

— Să mergem, rosti ea.

Şi deodată Gor fu frapat de inflexiunile vocii ei, de acea tărăgăneală pe care o remarcase şi la infirmierele din clinică. Ori ea era din Nord, nu din Sud.

A doua zi după masă, la şase, se întruniră la Andreas. Acesta intră abrupt în subiect:

— Am să vă comunic un lucru teribil.

Livid, Lemis îl întrerupse:

— Nu suntem acasă.

— Da, aşa. Pe mine, de la început, m-a pus pe gânduri timbrul vocilor celor de la clinică. La Societatea de istorie, unde, deşi nu mi se îngăduise încă să ies, m-am repezit fugind într-o zi din spital, l-am auzit pe un eminent coleg vorbind despre *Cartea vacii*. Închipuiţi-vă, o amplasa mult mai sus, pe Nil. Nu putea fi vorba de incompetenţă. Şi încetul cu încetul, mi s-a dezvăluit adevărul.

Lemis se repezi din nou:

— Că suntem pe Antonia...

— Da, am ajuns aşa cum era prevăzut, minus accidentul de la urmă.

— Şi ce s-a întâmplat?

— Format în aceleaşi condiţii cu Pământul, rosti încet Lemis, care făcuse studii de geologie şi astronomie, Antonia are, într-o galaxie similară, locul pe care-l ocupă Terra în a noastră. Astfel, în acest sistem solar asemănător, Antonia a urmat până în cele mai mici amănunte calea de dezvoltare a Terrei, nu-i aşa?

— Da, răspunse Andreas, sau mai bine zis, aproape până-n cele mai mici amănunte. Aceste similitudini sunt întotdeauna relative.

— Aşa că, probabil, eu n-am cunoscut-o pe Sonia acum şase luni.

— Iar cel care în antichitate a compus *Cartea vacii*...

— Şi acum ce ne facem? vorbi Gor, care considera faptul că familia lui nu-i a lui era mai important decât locul unde fusese amplasată slăvită vacă.

— Am vorbit cu cei de la Centru, care şi ei au nutrit multe dubii, de unde şi interdicţiile la care ne-au supus, ripostă Andreas. În ciuda premizelor lor, şi, dacă ţineţi minte, ale unor teorii ale noastre mai vechi, respinse fără suficientă verificare, nimeni nu conta de fapt pe o asemănare atât de mare. Pentru a nu da curs ridicolului, nu trebuie să facem din situaţia noastră hrana materialelor de scandal a societăţilor de presă şi reţelelor de tele, radio şi video amplificare. După ce situaţia va fi analizată de ambele părţi, vom reface misiunea ca şi cum ar fi pentru prima oară. Va fi o vizită oficială şi oficioasă, care va ţine seama de cele întâmplate, fără a le menţiona însă. Până atunci, cea mai mare discreţie. Ce ziceţi?

— Ce să zicem? rosti Gor morocănos. Probabil mă vor chema, înfăţişându-mi asta drept o propunere. Dar e un ordin, nu?

— Dacă n-ar fi, te-ai acomoda cu antonienii ăştia, aşa-zis semenii noştri? spuse Lemis.

— Ce prostie! Nu-s ca noi în toate cele? zise Gor.

— În toate cele şi nu total, rosti Andreas, problema va trebui studiată şi nu recepţionată aşa, la prima vedere.

— Atunci ne întoarcem, hotărî Gor.

— Mai bine te-ai gândi, adăugă Lemis, la condiţiile minunate de amerizare ce se vor repeta probabil.

— Şi tu la preţiosul tău fular, pierdut pe veci.

— Mai bine el decât logodnica, rosti Lemis, care avea întotdeauna replică.

După câteva luni, la ieşirea din clinică, unde totul se repetase aproape întocmai ca pe Antonia, cei trei oftară uşuraţi. Nu era de mirare, căci ştiau că respiră aerul dulce şi unic al Pământului.

REVERBERAŢIE RUPESTRĂ

Totul părea neschimbat. O iarnă geroasă şi atât. Dar lumea ştia că sfârşitul se apropie. Modificarea nu fusese atât de bruscă, precum aveau impresia; dar faţă de celelalte, în cosmosul unde previziunile se înfăptuiau de obicei cu aproximaţie şi într-o vreme îndelungată, cele ce se petreceau acum păreau neaşteptate. La primul val de frig, energia naturală fusese întrebuinţată neprevăzător, chiar risipită de majoritatea populaţiilor. Această utilizare fără economie, ca şi noile condiţii climatice duseseră la secătuirea, la epuizarea completă a resurselor în unele locuri, la imposibilitatea exploatării în altele. De fapt, răcirea globului fusese prevestită de foarte multe sisteme informaţionale. Toată lumea se cufundase în cercetări pentru a preveni dezastrul. Abia se aflau însă la începutul unor descoperiri care i-ar fi putut salva, când efectele cataclismului se făcură simţite. Exploatarea combustibilului din mări şi oceane, energia acvatică, producerea cărbunelui lichid ar fi dus poate la un rezultat dacă ar fi avut răgazul necesar al experimentării şi aplicării. Acest răgaz se scurta cu o viteză din ce în ce mai mare. Răcirea devenea o chestie de ani. Chiar generaţia prezentă avea să piară din cauza frigului. Nu le rămânea decât să se restrângă, aşa cum faci când eşti sărac şi vrei să supravieţuieşti cu puţinul pe care-l posezi.

Se-nchiseră pe rând teatrele, cinematografele şi restaurantele. Se folosea lumina pentru orele de lucru, bineînţeles acele ore în care temperatura scăzută permitea mişcarea membrelor. Convinşi că vor pieri, oamenii ucideau animalele pentru a avea o îmbrăcăminte cât mai călduroasă, încălcând orice norme ecologice. Cojocarii şi blănării erau din ce în ce mai căutaţi şi majoritatea se îmbogăţeau peste noapte. Ceea ce înainte se lucra cu maşinile, acum se făcea aproape în întregime cu mâna şi costa enorm. Masa săracilor se îngroşă, iar structura păturilor sociale avute se schimbă. Majoritatea fabricilor şi uzinelor fuseseră nevoite să-şi închidă porţile. Din cauza îngheţului, hidrocentralele aproape nu mai funcţionau. Calul, nobilul animal pe cale de dispariţie, îşi reluase locul pentru rezolvarea problemelor circulaţiei. Săniile trase de câini erau şi ele utilizate pe multe meleaguri, mai ales că regiunile cu zăpadă veşnică erau din ce în ce mai numeroase. Transportul cu roaba sau cu căruciorul ajunsese din nou un tablou al acestui regres silit. Într-un astfel de moment, contrastele şi paradoxurile dominau o lume cuprinsă de panică. Dinspre pol, unde temperatura joasă nu mai era suportabilă şi locuitorii nu-şi puteau îngădui aparataje s-o îndulcească, grupuri mari de oameni emigrau spre ecuator. Ţările numite altă dată calde îşi schimbaseră clima şi populaţiile neobişnuite, ca tradiţie şi experienţă, cu

acest fenomen, rămâneau buimace în faţa recoltelor pipernicite, distruse de iernile tot mai lungi. Fură nevoite să-şi schimbe modul de îmbrăcăminte şi alimentaţie. Portocalii şi lămâii, ba chiar şi alţi pomi fructiferi sau plante leguminoase mai puţin sensibile, creşteau doar în sere atâta vreme cât acestea mai puteau fi încălzite. Căldura era menţinută cu mijloace rustice, căci evident celelalte, folosite odinioară, nu mai puteau fi întrebuinţate. Dispărură staţiile de alimentare de lângă aşezările citadine mari, deoarece constituiau un prea mare consum de energie. Oamenii umblau pe drumuri cu desaga de merinde în spinare, cumpărând sau culegând de-ale gurii. Emigranţii din nord, obişnuiţi cu o climă mai aspră, se adaptau mai uşor acestei schimbări de anotimpuri de la mijlocul continentelor. Aceasta generă o concurenţă sălbatică cum de mult nu mai existase pe lume. Statele centrale promulgară legi care să ocrotească pe cetăţenii lor, ceea ce provocă discriminări care stârniră proteste. Crizele de guvern se succedau la nesfârşit şi apelurile la păstrarea ordinii şi comportamentului civilizat aveau un ton tot mai patetic.

Pe Sin îl cuprinse o mare tristeţe în faţa acestei situaţii. Sala Consiliului, unde se elaborau cele mai importante proiecte şi edicte, i se păruse, în cursul activităţii primilor ani când fusese numit, un lăcaş calm al meditaţiei şi gândirii înalte. În ultima vreme, ea ajunsese un spaţiu al ţipetelor, al târguielilor, al măsurilor pripite. Sin admira, pe de o parte, vitalitatea semenilor săi în lupta pentru supravieţuire, pe de alta, ar fi dorit alte metode, o altă viziune a lucrurilor. Aştepta ca mintea şi energia umană clocotitoare să inventeze ceva pentru a opri răcirea rapidă şi consecinţele ei. Dar ştia mai bine ca oricine că descoperirile incipiente cereau timp şi cursa contra cronometru nu avea mari şanse de reuşită.

Odată cu înrăutăţirea generală a condiţiilor de viaţă, rivalităţile din prima fază, rivalităţi pe care le aţâţau un minim de speranţă, începură să se stingă treptat, făcând loc unei tendinţe spre solidaritate. Fiecare îşi dădea seama că numai acţiunile colective pot amâna cât de cât clipa fatală. Raţionalizările fură respectate mai strict şi cei care încercau să stocheze mărfurile sau să jefuiască bunurile publice erau sancţionaţi cu mare severitate. Necesitatea unui ţel care să depăşească preocupările imediate apăru cu deosebită evidenţă. Lipsiţi de viziunea firească a viitorului pentru care se străduiseră generaţii de-a rândul, oamenii străbăteau apatic străzile îngheţate, îşi restrângeau îngrijorător subiectele de conversaţie şi îşi îndeplineau maşinal îndatoririle. Priveau absent la pieţele altădată însufleţite de un trafic intens, la tuburile de neon ale marilor magazine ce arătau jalnic în neîntrebuinţarea lor, la clădirile înalte de sticlă colorată, ca nişte castele de cuburi părăsite de copiii ce au plecat la internat. Jocurile de lumini, dantelăria fântânilor

arteziene, totul se curmase. Clădirile cenuşii, cu geamurile imense neluminate, erau reci şi străine, marile rondouri deşerte prevesteau o pustietate absolută şi o tăcere veşnică. Mersul pe jos, care un timp combătuse efectele unei existenţe sedentare a multora, activată prea slab de sport sau gimnastică, devenea un exerciţiu obositor din cauza scăderii resurselor de hrană şi încălzire. Orice efort strict utilitar însemna o corvoadă. Absenţa perspectivei era mai gravă decât nenorocirea însăşi. La asta chibzuia Sin stând singur în sala mare îngheţată. Privirea îi căzu pe tavanul de care, cândva, atârnau strălucind vesel lămpi de Murano în formă de flăcări. Apoi privirea i se mută pe sobiţa bicisnică de tuci, încălzită cu găteje, şi pe burlanul străbătând cu gâtul lui lung şi strâmb peretele de calcio vecchio. Se va pierde oare fără urmă frumuseţea lumii, truda ei de milenii? Chiar ieri, una din colaboratoarele sale îi spusese, mângâind cu jale capul copilului ei: „Sărmanul! Va fi omul fără urmaşi!" Lui Sin, psiholog de meserie, i se părea ciudat că oamenii deveniseră mai puţin îndureraţi de moartea lor iminentă, cine ştie în ce circumstanţe tragice: foamete, secetă, îngheţ, molime izbucnite din pricina glaciaţiei, cât de falia istorică ce va avea loc. Sin reveni la un proiect care-l frământa şi se gândise că venise clipa să-l împărtăşească şi altora. În fond, asigurarea descendenţei nu era posibilă doar în linie dreaptă, în lenta curgere a vremii, în care copiii preiau de la părinţi tezaurul tehnic şi cultural şi îl dezvoltă. Acesta trebuie să poată fi transmis şi altfel. Cataclismul general nu va înăbuşi orice putinţă de cunoaştere a tot ce făuriseră oamenii. Dar cui să lase ei această moştenire? Prognozienii se împărţeau, ca de obicei, în două tabere adverse: pesimiştii, cu precădere botanişti şi biologi, declarau că globul va rămâne pentru totdeauna mort, o îngrămădire de pietre îngheţate învârtindu-se în gol; optimiştii, numărând mulţi geologi şi astronomi, contau pe o transformare a formei pământului, o modificare a rotaţiei pe axă care va duce din nou la condiţii favorabile vieţii. Bineînţeles, nu erau ghicitori încât să poată spune ceva precis despre un viitor atât de îndepărtat.

Sin înălţă din umeri. Era timpul să se ducă acasă. Înainte de dispoziţiile restrictive, îi plăcea când pleca seara de la Consiliu să se ducă la fata lui la atelier şi s-o poftească la un local de noapte. Îi amuza teribil pe amândoi când citeau în ochii unor petrecăreţi presupuneri asupra cuplului lor neasortat ca vârstă. Sin îşi pierduse nevasta la puţină vreme după căsătorie, chiar la naşterea fetiţei, şi grija pentru copil crease în el un sentiment ce-l depăşea pe cel pe care orice tată îl purta odraslei sale. Iar Lora îi răsplătise afecţiunea cu o dragoste şi un devotament mereu înnoite, mereu manifestate diferit din an în an. Avea o frumuseţe blândă şi liniştită, încât te întrebi de unde izbucnea tumultul culorilor de pe pânzele ei şi cum apăreau

zbuciumatele făpturi stranii pe care le picta. Când era mică, Sin nu-i desluşise vocaţia în plăcerea de a desena, proprie multor copii. Dar în timpul adolescenţei, talentul ei se impusese imperios. Lora îşi făcuse un nume în sfera artei încă înainte de terminarea studiilor. Tinerii care îi dădeau târcoale susţineau că zâmbetul ei nu-i cuminte, ci enigmatic, şi puneau înclinaţia ei spre solitudine pe seama orelor de profundă elaborare a operei sale neobişnuite. Sin însă se îndoia. Nu vedea în firea Lorei nimic diferit de trăsăturile altora de vârsta ei, poate ceva mai multă luciditate (influenţată probabil de el) şi o maturizare rapidă, specifică fetelor crescute fără mamă. În orice caz, tatăl şi fiica se înţelegeau de minune şi trăiau într-o armonioasă prietenie. Sin se hotărî s-o ia de la atelier şi să petreacă seara împreună.

Lora se bucură vizibil când îl văzu intrând în atelier. Deşi era o atmosferă de peşteră, micul radiator răspândea puţina-i căldură într-un mod intim şi o pânză în culori vii, încă umede, lucea într-un ungher pe şevalet în lumina amurgului. Ca întotdeauna, şalurile înflorate aruncate pe scaune şi banchetă dădeau o notă de senzualitate încăperii.

— Bine ai venit, îi ură fata, de unde ai aflat?

— Ce? întrebă Sin mirat.

— Nu te preface, tată. Bănuiesc c-ai aflat c-o sărbătorim pe Wanda.

— Nu, de unde să aflu? protestă Sin. *À propos,* care Wanda?

— Tată! exclamă Lora, nu te cred, orice mi-ai spune. Ştii foarte bine de Wanda.

La drept vorbind, Sin şi-o amintea pe prietena mai în vârstă a Lorei, dar o ignora voit, fără un motiv anume, probabil dintr-o instinctivă gelozie, bănuind că Lora ţine foarte mult la ea.

— O sărbătorire, aici, în atelier?

De astă dată era sincer uimit. Lorei îi plăcea să iasă în oraş, să se ducă la câte o petrecere, dar nu să primească la ea acasă şi, cu atât mai puţin, în atelierul unde lucra.

— Premiul Wandei pentru jocurile copiilor!

Sin îşi aduse acum aminte de acţiunea iniţiată de consiliul artistic al oraşului pentru montarea unor parcuri de distracţii închise, ferite de vânt, dacă nu de frig, în care diverse jocuri să ofere copiilor exerciţii fizice nu prea obositoare, având însă darul să-i ţină în formă, să-i distragă de la cele ce urmau să se întâmple, fără a le spori nevoia de hrană. Auzise că proiectul Wandei fusese cel mai bun, dar întâi, când i se spusese acest nume, nu făcuse legătura între premiată şi prietena fiicei sale, iar apoi faptul îi ieşise complet din minte. Neplăcerea că nu putea petrece cu Lora seara în doi se risipi. Nu voia să strice cheful fetei şi, în fond, poate era mai bine să stea de vorbă cu

nişte tineri ale căror păreri, neîndoielnic, meritau să fie cunoscute şi a căror stare de spirit probabil îl va mai înviora. Regreta că sosise cu mâna goală. Dar, pe de altă parte nu fusese invitat...

— Te bucuri, te bucuri, de poftit însă nu m-ai poftit, îi spuse Lorei.

Ea râse.

— Eram sigură c-ai să apari. Deşi n-ai mai trecut pe la mine de-un veac.

Era adevărat. Fusese atât de absorbit de munca şi planurile sale, că de câteva săptămâni n-o mai văzuse. Lora îi lăsase în două rânduri un bileţel acasă. Nu voise însă să se întâlnească cu ea şi să-i transmită îngrijorarea şi proasta lui dispoziţie, aşa că le lăsase fără răspuns.

— Cerinţe da, reproşuri ba, rostiră amândoi concomitent, dictonul pe care-l adoptaseră încă de când Lora împlinise 16 ani. Sin îi ajută fetei să pună pe masă ceea ce pregătise şi câteva sticle de băutură. În curând începură să sosească oaspeţii. Majoritatea erau pictori tineri care ţineau să fie remarcaţi. Asta se observa şi pentru că dădeau îmbrăcăminţii groase şi butucănoase o notă originală, chiar extravagantă. Ponciouri de lână căptuşite, pălării cu boruri largi legate cu eşarfe ce se puteau înfăşura la nevoie peste urechi. În cele din urmă însă, tocmai dorinţa lor de a fi deosebiţi îi ducea la o mai mare asemănare decât sobrietatea şi simplitatea. Sin îi intimidă la prima vedere, apoi îl uitară, discutând cu înflăcărare între ei. Venirea Wandei le întrerupse pălăvrăgeala. Până acum Sin nu-şi dăduse seama cât era de atrăgătoare prietena fiicei lui. Nu în felul senin şi uşor melancolic al Lorei, ci cu o notă de distincţie şi siguranţă de sine. Peste obişnuitul costum de piele de căprioară pe care-l purtau femeile nu avea un palton sau un cojoc de blană, ci o mantie scumpă de lână albă, dublată şi tivită cu astrahan mătăsos. Cozile negre nu-i erau lăsate pe spate, ci încolăcite în jurul capului, formând parcă o coroană. Puţin după ea, intrară unul din profesorii Lorei şi un eminent silf de la Casa Ştiinţei. Sin oftă. Nu va mai putea fuma liniştit în colţul lui ascultând la ce vorbeau tinerii. Într-adevăr, venerabilii oaspeţi, cum îl zăriră, se şi îndreptară spre el. După un schimb de amabilităţi, îl întrebară cu îngrijorare ce măsuri vor fi luate pentru asigurarea unui minim de căldură şi aprovizionare pentru savanţi. Sin căută să le răspundă cu diplomaţie, ca să nu-i alarmeze. Dacă va fi sâcâit tot timpul de cei doi bătrâni, seara promitea să fie frumoasă! Noroc că Wanda se apropie şi-i zise:

— Înalte Sin, daţi-mi voie să vă arăt una din miniaturile populare pe care le-am adus Lorei.

Sin făcu un semn de scuză către venerabilele feţe şi o urmă pe Wanda.

— M-aţi salvat, şopti el zâmbind.

— Mi-am închipuit că numai de răspuns la asemenea întrebări n-aveţi poftă. Dar nu numai de aceea v-am chemat. Voiam într-adevăr să vă arăt miniaturile.

Erau superbe. Motivele tradiţionale cu bizoni erau întrerupte de încrengături de coarne de cerb, care formau un fel de bolţi aranjate simetric.

— O sursă nesecată de inspiraţie, murmură Wanda. Dar la ce bun? Nu mai e timp pentru plăcerile contemplării. Acel extaz, cu nimic asemănător, nu poate înlocui preocupările prezentului. Tablouri, statui sunt pentru statornicia şi certitudinea unui viitor posibil. Când ştii că nu numai tu vei pieri, ci tot ce vieţuieşte, ele nu mai au rost. Chiar nemurirea lor trebuie să-şi aibă rădăcinile într-o epocă a cărei imagine poate fi transmisă generaţiilor succesive.

— De ce? rosti Sin. De ce să punem un termen atât de imediat dăinuirii? Arta a fost totdeauna una din căile de continuitate în timp a efemerităţii umane. Ce ştie cel ce moare despre comunicarea cu o perioadă viitoare mai apropiată sau mai depărtată?

— Chestiunea este importantă deoarece orice artist speră ca limbajul său să fie înţeles, chiar dacă nu de contemporani, măcar de urmaşii care nu pornesc de la cu totul alte date ale contactului cu realitatea. Acum însă nu vor mai fi urmaşi.

— Cine poate şti dacă nu vor exista descendenţi! Şi mai ales, cine ne poate împiedica să credem că vor exista?

— Consolare cu ajutorul iluziei?

— Fără iluzii n-ar fi idealuri. Dintr-un vis aparent nesăbuit se naşte de cele mai multe ori sâmburele unei certitudini pentru ca după multe, multe cercetări, cu înfrângeri şi succese, ea să devină adevăr obiectiv şi temei ştiinţific.

— Aveţi poate dreptate, dar trebuie să străbatem prea departe cu gândul.

— Problema nu este asta, o întrerupse Sin înfrigurat. Ceea ce mă preocupă este cum am izbuti să aruncăm o punte peste abisul istoric pe care-l va provoca glaciaţiunea? Sunt sigur că viaţa, umanitatea vor renaşte pe pământ la un moment dat, în forme similare sau diferite de cele actuale. Cum am face să îmbogăţim cu experienţa noastră dezvoltarea acelei lumi viitoare, să-i arătăm că nu-i orfană de strămoşi? Să nu se piardă tot ce am înfăptuit, să le putem transmite mesajul civilizaţiei noastre, să le facem cunoscut adevăratul trecut al globului?

Wanda îl privea fascinată. Nu-l crezuse capabil pe magistru, celebru pentru calmul său imperturbabil, de o izbucnire atât de înflăcărată. Vorbele sale treziră în ea un răsunet deosebit, îi făcură o puternică impresie. Cauza

pentru care pleda începu să-i pară în fond singura demnă de efort şi sacrificiu.

— V-aţi gândit la ceva anume? întrebă Wanda.

Sin clătină din cap.

— Nu, e încă un proiect foarte vag. Nici măcar nu l-am supus Consiliului.

Glasul lui devenise şovăitor. Elanul se stinsese. Pe chipul neted nu se mai zărea nici urmă de emoţie.

— Trebuie neapărat s-o faceţi, rosti cu căldură Wanda, neapărat.

„Poftiţi la masă", o auziră pe Lora. Se întoarseră spre ceilalţi oaspeţi. Wanda fu aşezată la locul de onoare. Se ridicară paharele şi urările, glumele, iar spre sfârşit cântecele creară atmosfera unei petreceri ca pe vremuri. Controversele teoretice ale pictorilor, fiecare apărând stilul preferat, nu lipsiră şi, când atinseră un ton mai ridicat, Sin se eclipsă, cu un salut discret către Lora.

Pe drum se cufundă din nou în gândurile lui. Proiectul pentru semnalele pe care civilizaţia actuală era obligată, după opinia sa, să le lanseze către viitor, trebuia să dobândească o formulare clară. Consiliul va fi de acord, nu se îndoia. Însă doar acordul nu era de-ajuns. Trebuiau şi mijloacele materiale. Adică cheltuieli pentru ceva intangibil, foarte depărtat, poate inutil. Acestea se vor aproba oare? Sin înălţă din umeri. „Să încercăm!"...

Consiliul se arătă de data aceasta foarte înţelept. Încuviinţă imediat ideea proiectului şi o lansă apelând la institutele care vor concura, cu condiţia să ofere şi o parte din costul executării operelor respective. Sperau în acest fel la obţinerea unor propuneri mai economicoase. Proiecte destul de ieftine de pus în practică erau ale institutelor de limbă şi translaţie. Se bizuiau pe semne convenţionale uşor de descifrat, ca soarele, luna, capul de şarpe sau de rinocer etc. Se punea însă problema pe ce material puteau fi notate. Tăbliţe, mausolee, monumente? Specialiştii optau pentru forme combinate, unele plachete în cutii etanşe care puteau fi îngropate în sol, altele – tabele mari de marmoră înălţate pe podişuri şi piscuri. Dar soluţiile lor întâmpinară multe opoziţii. În primul rând, exista riscul distrugerii, putrezirii şi ruginirii acestor materiale în cursul unei glaciaţiuni foarte îndelungate. Apoi mesajele presupuneau o lume aflată la un grad avansat de civilizaţie, ceea ce în mod aproape cert nu avea să fie cazul într-o nouă evoluţie a speciei. Trebuia ceva mai izbitor, dar deosebit de inteligibil pentru orice minte umanoidă. Arhitecţii şi sculptorii opinară pentru cioplirea unor imense figuri de piatră direct în munte. Ideea avu mulţi adepţi, cu toate că necesita o muncă nespus de dură în condiţiile atmosferice existente şi care abia de acum încolo ameninţau să se înrăutăţească. Ea fu admisă provizoriu

numai pentru zonele cu înălţimi mijlocii şi cu climat prielnic unor asemenea lucrări.

Majoritatea savanţilor socio-estetici ar fi preferat însă ceva care să fie mai puţin expus intemperiilor, pe de o parte, şi pe de alta – să nu constituie doar semnalarea unei prezenţe, ci o suită de semnificaţii care să dea o imagine mai complexă a gândirii şi a activităţilor la care ajunsese umanitatea, imagine care să fie, firește, şi pe înţelesul oricărei mentalităţi omeneşti, fie ea şi cea mai rudimentară.

Într-o seară, când se întoarse acasă, Sin o găsi pe Lora ghemuită în fotoliu.

— Ce surpriză plăcută, draga mea! Mi se făcuse dor de tine, dar ştii cât am de lucru.

— Sigur că ştiu. Ăsta e şi unul din motivele pentru care am venit, rosti Lora cu felul ei de a intra imediat în subiect. Vrem şi noi să trimitem un proiect.

— Şi de ce nu vă adresaţi direct Consiliului? zise Sin distant, căci îi displăceau cererea de favoruri şi căile de rezolvare lăturalnice. De altfel, îl surprindeau cele spuse de Lora. Fiica sa era îndeobşte refractară, chiar mai mult decât el, faţă de asemenea procedee şi se lăsase probabil influenţată să facă demersuri pe lângă tatăl ei. În fond, ce avea de câştigat în treaba asta? N-o ştia ahtiată după celebritate, mai ales într-un moment aşa de grav ca cel prezent. Nici nu se amesteca prea des în treburile publice.

— Nu întrebi mai întâi ce-nseamnă noi?

— Pictorii, îşi dădu nepăsător cu părerea Sin.

— Nu... sau mai bine zis, nu cei din conducerea corporaţiei. În orice caz, suntem câţiva artişti cu diverse specialităţi, dar nu formăm niciun organism şi nu facem parte din niciun institut. Ar trebui să existe o modalitate ca să ne putem prezenta proiectul! Este un proiect foarte vast, destul de complicat şi n-avem cum suporta nicio infimă parte din costul înfăptuirii lui.

— Şi ce pot face eu? zise Sin.

— Poţi face două lucruri. Întâi să asculţi despre ce e vorba şi să vezi dacă merită să ne lansăm în formalităţi şi pe urmă, dacă-ţi place, să ne sfătuieşti cum să procedăm.

— Bine, hai să vedem ce-aţi uneltit.

În timp ce Lora expunea bazele proiectului, Sin deveni tot mai atent. Îi plăcea. Şi, cu oarecari modificări, soluţia putea îndeplini toate cerinţele. Dar pentru efectuarea lucrărilor trebuia depusă o muncă migăloasă şi îndelungată.

Ideea cu transformarea peşterilor turistice în săli de simboluri picturale îi venise Lorei datorită unei întâmplări din copilărie. Când vizitase cu o

excursie şcolară una din ele, observase că, pe măsură ce cobora spre adâncuri, în loc să se facă mai rece, era o căldură puţin umedă, dar foarte plăcută, ca într-o staţiune balneară pe malul mării. Povestindu-i lui Sin acest lucru, îi spusese cu seriozitate de mică elevă premiantă:

— Era normal, ne apropiam doar de centrul globului.

Plasarea creaţiilor în peşterile memoriale, absurdă la prima vedere datorită dificultăţii accesului, îşi avea în realitate raţiuni majore. În aceste locuri, pictura urma să se prezerve aproape perfect datorită componenţei atmosferei. Şi în fond, necesitatea de refugiu a omului primitiv avea să-l ducă, fără îndoială, măcar spre unele din caverne. Prognozienii susţineau chiar că te puteai aştepta, dacă stratul exterior al pământului va rămâne de gheaţă şi va fi prea gros, făcând Pământul nelocuibil, ca viaţa să renască şi să se dezvolte în măruntaiele globului.

De câţiva ani şantierele numite „Grotele artei" erau în plină activitate. Ani grei în care efortul de a da viaţă proiectului prezentat de grupul Sond era aproape de neconceput. În primele timpuri, în ciuda restricţiilor, Sin putuse vizita, luând o maşină zburătoare, toate locurile ce trebuiau amenajate şi putuse urmări o parte din mersul construcţiilor. Acum nu mai ştia nimic de celelalte şantiere, nici măcar dacă vor ajunge până la capăt cu ceea ce aveau de făcut. Cu dificultate, luase contact cu cei care lucrau în ţinutul în care se stabilise în ultima vreme centrul statal şi unde existau peşterile cele mai numeroase. Drumul spre şantierul apropiat de oraş devenise la el mai curând o obişnuinţă decât un mijloc de supraveghere a înfăptuirii ideilor pentru care luptase. Ultimii locuitori se izolaseră în ţinuturi ceva mai puţin vitrege ale globului. Consiliul însă rămăsese aici pentru că nu mai avea rost să-şi mute sediul. Supravieţuirea era singura axă de existenţă a oamenilor şi pentru aceasta, în afară de puţine comandamente, rolul Consiliului se restrânsese foarte mult. Existenţa grupurilor se caracteriza prin starea nomadă. Cum se semnala o porţiune cât de cât exploatabilă, oamenii îşi părăseau aşezarea, înjghebată provizoriu şi porneau în altă parte, cu calabalâcul tras de animale scheletice. În asemenea împrejurări părea o minune că pictorii din diverse regiuni continuau să desăvârşească opera destinată eventualilor urmaşi din erele viitoare. Mulţi de altfel renunţaseră sau muriseră. Dar imediat alţii le luau locul, majoritatea din noile generaţii care învăţaseră pictura mai mult după ureche, dar erau plini de hotărâre şi entuziasm. Neîndoielnic, tânăra generaţie avea talent, dar un gust şi o concepţie diferite de ale bătrânilor. Sin îşi amintea aproape cu duioşie conflictele pe care aceste mari lucrări le iscaseră. La început, el stăruia asupra inteligibilităţii simbolurilor şi asupra unor căi de acces uşoare în

locul unde se vor afla picturile. Ceilalţi, în frunte cu Wanda, nu voiau să cedeze cu nimic în ce priveşte rafinamentul şi viziunea estetică a picturilor, ca şi cum ar fi fost vorba strict de o operă artistică. Poate în focul acelor dispute îşi clarificase sentimentul pentru prietena fiicei sale, sentiment pe care Lora pretindea că-l ghicise de mult. La un moment dat, schimbul de păreri cu un uriaş blond şi căpăţânos care nu putea avea mai mult de douăzeci de ani, îl enervase aşa de tare pe Sin, încât chipul lui măsliniu se făcuse lutos şi parcă acoperit de praf, iar ochii migdalaţi apăreau pe el ca două zbârcituri. Wanda, care era de faţă, oscila vizibil între a-l susţine pe blond, fiind probabil de acord cu el, şi a-l menaja pe Sin. Şovăirea ei se manifestă printr-o strângere de mână puţin sfioasă, puţin complice – o invitaţie spre toleranţă, dar şi o marcă de afecţiune. Presiunea palmei ei moi, a degetelor fine şi lungi, pătate şi roase de vopsele, îi adusese un val de sânge în inimă, încât uitase de cearta cu adversarul său bălan. Mai durase destul până să-i mărturisească Wandei c-o iubeşte. Munca lui, Lora, timpurile în care trăiau fuseseră tot atâtea pretexte de amânare. Nu că-i era frică de o legătură sentimentală şi de renunţările pe care le comporta. Dar i se părea ridicol să pună temelii unor relaţii noi când totul se destrăma în jurul său. Greşea. De multe ori îşi spusese că o asemenea eroare l-ar fi putut costa întreaga lumină a existenţei lui actuale.

Dragostea Wandei fusese cea mai preţioasă răsplată în traiul ciuntit din vremurile potrivnice şi singurul sprijin la moartea prematură a Lorei. Şi apoi se dedicaseră amândoi aceluiaşi ideal de a dăinui peste veacuri prin comunicarea tezaurului acumulat de omenire. Recunoştea că, fără doar şi poate, Wanda se dăruise mai mult decât el ţelului comun. Lucrase ca un geniu dar şi ca o furnică până la sleire, neţinând seama de lipsurile şi piedicile de tot soiul. Era sigur că şi acum o va găsi pe schelă. Coborî încet treptele lunecoase. Trecu prin culoarul antecameră, intră în absidă şi o luă spre puţ. Într-adevăr, Wanda lucra la scena mortuară. Era ultima şi, deşi stilizată, mai impresionantă ca oricare alta. Pâlpâirea opaiţului arunca umbre pe figurile atât de cunoscute de Sin. Pentru prima oară, el nu se mai gândi la menirea picturilor, ci le privi cu ochiul colecţionarului care gustă din plin una din operele lui de artă preferate. Şi se simţi printre stâncile reci ca într-un imens şi neobişnuit muzeu.

Avea mustrări de cuget. În fond, dacă el n-ar fi fost reţinut în această parte a Uniunii statale, Wanda ar fi putut lucra în altă cavernă mai propice pentru pictura murală, cu fondul mai puţin friabil şi într-o regiune care prin aşezare avea să cedeze mai târziu gheţurilor veşnice, fie cizma continentului, fie capătul său vestic. Poate că decizia lui de a rămâne aici, la centrul statal, avea şi o doză de comoditate şi nu se datora numai

convingerii căpitanului de vas care nu-şi părăseşte nava până în cea din urmă clipă. Uitându-se în sus, pe schelele de fier, o văzu pe Wanda aşa cum era şi se simţi mai înduioşat de apropierea ei decât de imaginea uşor idealizată pe care prima impresie îşi pusese pecetea. Din femeia de o impunătoare frumuseţe rămăsese o babă slăbuţă, deşi agilă încă, a cărei siluetă se profila pe pereţi la lumina opaiţului. La început, pictorii se slujiseră de lămpi portative, apoi de lanterne, în cele din urmă de felinare. Se fereau de tot ce putea afuma picturile, aşa că refuzaseră să se servească de torţe când nu li se mai aprobă niciun mijloc de iluminat electric. În ultimă instanţă, când văzuseră că, din cauza penuriei de energie, era pe cale să se abandoneze proiectul, recurseseră la opaiţe în vase de şist sau gresie, modelate în formă de cupă sau pahar, care ardeau cu o flacără destul de mare, deoarece stăteau aprinse pe un strat de jar şi aveau şi avantajul că răspândeau puţină căldură. Wanda picta concentrată la lumina chioară şi părea un păianjen negru pe o pânză nevăzută. Încotoşmănată, fără eleganţa căutată de altădată, îşi păstrase şi aşa sprinteneala şi siguranţa mişcărilor şi trebuia recunoscut că şi pe cea a minţii. La ora asta era singură în vasta peşteră.

Deoarece degetele le degerau, iar în mănuşile din material izolant care le îngăduiau să lucreze îşi pierdeau după un timp supleţea, o serie de pictori trecuseră la insuflaţia culorilor, putând continua sus pe schelă, cu mâinile în manşon. Această tehnică fusese folosită la început de meşterii zugravi şi rămăsese un procedeu artizanal în decorarea vilelor şi cabanelor montane de lux. Preluat de pictori, aceştia inovaseră străvechiul mod de lucru, înlocuind tuburile tradiţionale cu altele perfecţionate de diverse mărimi şi forme care dădeau diferite efecte coloristice. Suflatul era obositor, e adevărat, dar într-un fel cu ajutorul respiraţiei, se crea în jur o zonă mai călduţă.

Sin o strigă încetişor pe nume, să n-o sperie. Wanda-l auzi şi coborî cu greutate, aproape înţepenită. Îi spuse că voia să-i arate întreaga grotă, căci simţea că era ultima dată când venea să lucreze aici. Sin primi, fără a avea acelaşi presentiment sumbru. Se gândea că, mergând, se vor dezmorţi, înainte de a înghiţi puţina hrană pe care o adusese. La drept vorbind, adaptabilitatea oamenilor îi întrecuse aşteptările. Câteva generaţii se succedaseră şi pentru cei născuţi în această epocă de frig şi mizerie, genul de existenţă pe care-l duceau le părea dacă nu firesc, măcar acceptabil, iar despre vremurile dinainte vorbeau ca despre un basm.

Sin ajunsese la o vârstă înaintată şi îi veni în minte că poate tocmai aceste condiţii grele determinaseră o oţelire a organismului şi o conservare a

sănătăţii. Şi totuşi prevederile arătau că, în ciuda acestei adaptabilităţi, sfârşitul era inevitabil.

Sin şi Wanda porniră amândoi cu paşi mărunţi prin peşteră. Oboseau ca la un urcuş de munte. Drumul era marcat şi mărginit de frânghii. Ei îşi luminau înaintarea cu lanterne îngăduite numai oficialilor. Din când în când, îndreptând-o pe a sa spre pereţii de stâncă, Sin examina picturile. Urcară scăriţa de fier şi ajunseră pe platforma strâmtă, la patru metri sub încăperea de trecere spre sala boltită. Toate elementele naturale ale grotei fuseseră folosite cu talent şi abilitate. De aci, Sin putu vedea foarte clar scena la care lucra Wanda. În afară de opaiţe, o crăpătură în stâncă făcea să cadă lumina exact pe figurile pictate. Bizonul clocotea de furie, de parcă era aievea. Din rana-i sângerândă curgeau măruntaiele şi ai fi zis că mătura locul cu coada. Rinocerul, neterminat încă, o lua la goană. Nimic din toate acestea nu făcea mai uşoară soarta omului. Fiinţa umană sta întinsă moartă, cu mâinile desfăcute a neputinţă. Calamitatea de care pierea era comunicată de mâna cu doar patru degete, cel gros lipsind, ca semn al neputinţei lui de a mai munci şi apuca. Alături, pasărea speranţei nu se apleca asupra sa, ci îi întorcea spatele privind spre acel viitor către care, poate, înainte de a muri, bărbatul îşi îndreptase gândul.

După multă chibzuială şi ascultând de părerile unora dintre tineri, scena fusese alcătuită din două segmente, pentru a marca diferenţa dintre trecut şi prezent, dintre realizările omului şi fatalitate, firul destinului său fiind rupt de catastrofă. Fiinţa umană reuşise să învingă ce era mai greu, ce o depăşea, să gonească rinocerul, să ucidă bizonul, dar brusc fusese doborâtă şi de-abia atunci se văzuse cât era de fragilă. Stilizarea, mergând până la desenul liniar al copiilor, sublinia foarte explicit această situaţie. Mă rog, explicit, dacă acele fiinţe ale viitorului vor avea cuget şi dacă procesul lor de gândire va fi acelaşi ca al locuitorilor de azi ai Pământului.

— Basta! Să nu ne mai preocupăm cum vor fi cei ce vin după noi. Ne-am făcut datoria, suntem cu conştiinţa împăcată, rosti Sin.

Acum voia să-i uite pe depărtaţii descendenţi şi să se amuze, să-i surprindă pe artişti în flagrant delict. Cuvântul de ordine fusese să picteze detaliat, clasic, fără a omite amănuntele, dând putere de cuvinte simbolurilor prin realismul execuţiei lor. Suprapunerea taurilor şi cailor din sala lungă avea drept scop să atragă atenţia asupra unor trepte succesive de civilizaţie. Se deciseseră să nu reprezinte şi faza superioară domesticirii calului, căci se temeau că maşinile vor provoca prea mare nedumerire şi vor dăuna priceperii posibile a limbajului cu ajutorul simbolurilor animaliere. În privinţa coloritului, mulţi o luaseră razna, cuceriţi de vopselele tari şi durabile ce le fuseseră date. Parcă preferinţa căzuse asupra roşului şi

negrului, lăsând de o parte albul, verdele şi albastrul, prea diafane şi care se ştergeau de altfel mai uşor, fiind preparate altfel decât cele dintâi. Nimic nu justifica să pictezi o vacă imensă vopsită în sângeriu, când puteai tot atât de bine s-o faci cafenie sau cel mult roşcovană. Sin însă îşi păstră părerea pentru sine, căci ştia bine că Wanda îl va combate. Avea să-i spună că ceea ce nu va dăuna înţelesului putea fi sugerat în mod original nu printr-o platitudine, printr-o copie a adevărului. Când legătura lor era incipientă, asemenea controverse îi plăceau, îi aţâţau sentimentele. Dar astăzi, n-avea chef s-o contrazică şi să fie iar acuzat de un funcţionalism bornat care excludea fiorul artistic din această frescă splendidă. Nu era chiar aşa, dar el tăcu. Se mulţumi să-şi întoarcă lanterna spre peretele cu cerbi din stânga, admirându-le din nou gingăşia şi eleganţa, portul mândru al capului. Pentru a nu ştiu câta oară, se întreba dacă după figurarea vieţii tumultuoase, cu mişcarea ei neîntreruptă, sinteza acestei bogăţii a naturii e destul de clar exprimată de figura fantastică aflată la sfârşitul şirului. Se opri în faţa vietăţii cu trupul greoi şi solid de bovină, cu labele groase şi coada scurtă, cu gâtul şi capul mic de muflon, dar având botul pătrat al felinelor. Cele două lujere florale care-i împodobeau fruntea trebuiau să comunice includerea vegetalelor în acest univers predominant animalier şi să semnifice prin importanţa acordată filamentelor subţiratice de deasupra capului că emanaţiile spiritului au o valoare deosebită în raport cu forţa brută. Monstrul era fără îndoială fascinant. Ce se va pricepe din el era altă problemă. Sin avu obişnuita-i ridicare din umeri care-n ultimul timp ajunsese aproape un tic.

Deşi sala era prelungă, pictorii reuşiseră să dea impresia de rotondă în care să te simţi înconjurat pretutindeni de viaţă, să ai impresia că năvăleşte asupra ta cu turmele ei, cu bucuriile şi suferinţele ei. Câtă vreme încă? gândi Sin şi o emoţie puternică îi strânse gâtlejul.

Ajunseră la marea „vacă neagră" pe care Sin o socotea cea mai reuşită. Domina întreg ansamblul acestei încăperi a peşterii cu masa ei enormă, monumentală. La picioarele din spate, dedesubt, se aflau însemnele coloristice ale Statelor Uniunii pe care greoaia bivoliţă le călca cu copitele, expresie a dezastrului care distrusese lumea. Câţiva cerbi mai încercau să înoate împotriva curentului.

Sin şi Wanda se-ndreptară spre ieşire.

— E cea mai frumoasă, rosti Sin cu convingere.

— Şi eu cred, răspunse Wanda, nu pentru că am făcut parte din asociaţia care a lucrat la ea, ci fiindcă e armonioasă, unitară, trezind deci un fior şi o impresie artistică mai mare decât cea resimţită în toate celelalte.

— Da, grota mai mică, tot de la noi, mi se pare că a căzut prea mult în fantastic şi îi va îngrozi mai degrabă pe eventualii ei descoperitori, în loc să le clarifice cunoştinţele asupra trecutului.

— Ba nu, unele lucruri sunt foarte sugestive şi bine gândite. De pildă, figura jumătate leu, jumătate ren, care întruchipează fauna carnivoră şi erbivoră din zonele calde şi reci, mi se pare semnificativă şi bine construită. Şi scena păstorilor dănţuind şi cântând din flaut, înconjuraţi de reni, bizoni şi cai e un tablou convingător al bucuriei de a trăi. În ce priveşte pericolul care ameninţă existenţa umană, poate e mai viguros reprezentat de vrăjitorul în negru plutind deasupra turmelor pestriţ colorate şi supraveghindu-le de la o înălţime inaccesibilă. În fond, vaca neagră e un element furios participant, pe când vrăjitorul...

— Vrăjitorul e o fiinţă cu puteri supranaturale şi tocmai asta trebuia evitat, îşi susţinu Sin părerea. Mă-ntreb dacă faptul că am renunţat la „mână", ca simbol al transformării naturii de către om, a fost bine. Cei din vest au păstrat aidoma proiectul iniţial şi le dau dreptate.

— Om, stăpân al naturii, în momentul când glaciaţiunea va distruge tot ce e viu!

— Dar punctele tocmai asta...

— De fapt, Sin, de ce te frămânţi atâta? Importantă e impresia generală, nu fiecare semn în parte. De aceea, peştera asta mi se pare cea mai realizată.

— Oare mesajul nostru va fi descoperit în adăposturile subpământene şi descifrat vreodată?

— Măcar câteva din aceste nenumărate grote la care au muncit atâţia artişti trebuie să fie găsite într-un fel sau altul: vânătoare, înmormântare, forare... Iar dacă vor fi, e cu neputinţă să nu se ajungă la decodarea lor.

Wanda într-adevăr nu se mai putu întoarce la grotă. O criză de reumatism o ţintui în casă sub o grămadă de plăpumi şi blănuri. Sin stătea cât putea lângă bolnavă, dându-i medicamente sau frecându-i uşor membrele umflate şi dureroase. Asta rămăsese din mângâierile lor pătimaşe de altădată. Pasiunea poate nu mai era la fel de intensă, dar tandreţea nu se schimbase şi pe faţa Wandei se contura acelaşi zâmbet de extaz.

Străzile erau aproape pustii. Sala mare a Consiliului fusese părăsită, iar puţinii membri care se mai întâlneau acolo, la date neregulate, se închideau într-o micuţă încăpere, mai puţin expusă intemperiilor. Alimentele erau pe sfârşite într-atât, încât nici raţionalizarea nu-şi mai avea rostul. Cei ce mureau, nemaiputând fi arşi, erau târâţi în afara oraşului unde se prefăceau atât de repede în sloiuri, că nu era necesară îngropăciunea. Oamenii deveniseră din ce în ce mai tăcuţi, căci şi vorba constituia o risipă a forţelor.

Într-o bună zi, când Sin vru să părăsească locuinţa Wandei, îşi dădu seama că uşa fusese blocată de omăt. Încercă zadarnic s-o deszăpezească. În cele din urmă, renunţă, sleit de efort. După câteva ore, ninsoarea din cursul nopţii reîncepu. Cădea tot mai deasă, ca un stol de insecte albe şi indiferente care nu se mai sfârşeau. Trecu dimineaţa şi apoi întreaga după-amiază. Ningea. Neaua se aşternu pe acoperişuri, pe cupole, pe stâlpii indicatori. Era ca o perdea care la început împiedica vederea clădirilor din depărtare, apoi chiar a caselor învecinate. Oraşul parcă se acoperea cu o carapace. Nămeţii se-ngrămădeau până la nivelul ferestrelor. Sin se întoarse de la geam şi se aşeză pe marginea patului Wandei care dormea. De ce s-o mai trezească? O luă de mână, rămânând în aşteptare. Ningea. Numai aici? Sau se dezlănţuise pretutindeni această revărsare necontenită de fulgi care până la sfârşit avea să acopere Pământul cu un strat gros, stingând orice răsuflare? Prin geamul îngheţat şi aşa se zărea din ce în ce mai greu lumina lăptoasă de afară. Opacitatea nu se datora numai frigului, ci probabil şi nivelului zăpezii care depăşise zidul exterior. Ar fi putut urca până în pod pentru a controla. Dar n-avea putere. Nici nu mai simţea dorinţa de a şti. Ningea şi...

*

În seara de vară de dinaintea zilei când urma să înceapă, cu colegele ei de clasă, în cadrul unei excursii în Franţa, turul peşterilor din Dordogne, Hannelore Schmidt reluă lectura câtorva pliante despre Lascaux. Fereastra era deschisă şi mireasma de brad pătrundea în cameră împreună cu aerul proaspăt. *Descoperirea cavernei,* citi Hannelore: „Caverna din Lascaux a fost descoperită, joi 12 septembrie 1940, de un grup de băieţi din Montignac sau în trecere prin Montignac: Marcel Ravidat, care avea vârsta de 18 ani, Jacques Marsal şi Simon Coemeans, amândoi de 15 şi Georges Agnel, de 16. Numai Ravidat avea intenţia să exploreze groapa formată de un copac dezrădăcinat într-o perioadă neprecisă, poate cu vreo 30 de ani în urmă. O bătrână care-şi îngropase măgarul mort în pădure pretindea că e intrarea într-o tainiţă din evul mediu ducând la micul castel învecinat, aşezat la poalele colinei. Schimbându-şi intenţia de a se duce la o fermă din apropiere, băieţii deciseră să exploreze locul, luând cu ei şi o lampă. Versiunea după care adolescenţii, pornind la vânătoare, şi-ar fi urmat câinele care, adulmecând, a descoperit groapa este o invenţie a ziariştilor. Groapa avea aproximativ 80 de centimetri diametru şi tot atât în adâncime. În fundul ei se deschidea o groapă mai mică, unde, când aruncară o piatră, aceasta căzu un timp îndelungat. Ravidat lărgi orificiul şi intră primul cu capul înainte. Ajunse într-o deschizătură conică. Aici aprinse lampa şi-i chemă şi pe ceilalţi. Explorară caverna unde descoperiră semne, apoi siluete de animale.

Îşi spuseră că au dat de o grotă preistorică care constituie o comoară nepreţuită pentru ei. În informarea redactată câteva zile mai târziu, Marcel Ravidat a scris: «Bucuria noastră a fost fără de margini şi am început, ca nişte sălbatici, să ţopăim un fel de dans războinic victorios». Întâi nu voiră să împărtăşească nimănui taina lor. Apoi se întoarseră a doua zi cu un al cincilea tovarăş de drumeţie. Luaseră frânghii, putând astfel să-şi continue explorarea până la puţ. Peste câteva zile, 15 persoane erau la curent, printre care şi un jandarm, care-i sfătui pe tineri să aducă faptul la cunoştinţa învăţătorului Laval. Acesta fu convins cu greu să coboare în cavernă, dar când ajunse la sala cea mare rămase uluit. El îl anunţă pe abatele Breuil care se afla la Brive şi care se grăbi să sosească, pentru a vedea cu ochii săi acest miracol".

— Franţujii ăştia, îşi zise Hannelore, nu ştiu să ţină un secret! Răsfoi mai departe. „Autenticitatea cavernelor pictate": „Problema autenticităţii cavernelor pictate s-a pus de când a fost descoperită cea dintâi, în 1879, la Altamira, de către Marcellino de Santuola...". Hannelore sări câteva pasaje. Dinspre partea ei, n-avea niciun dubiu asupra autenticităţii picturilor, căci altfel peştera n-ar fi devenit punct turistic. „Tehnica picturilor preistorice": „E aproape deconcertantă perfecţiunea şi bogăţia de mijloace la care a ajuns pictura din vremurile de demult. În ce priveşte suprafeţele pe care pictau, n-au avut prea mult de ales. Au utilizat partea cea mai netedă a pereţilor stâncoşi. Probabil că oamenii din paleoliticul superior, franco-cantabrii, n-au cunoscut pictura rupestră în aer liber. La început, degetele au fost uneltele de care s-au slujit la aplicarea vopselelor. Apoi au utilizat alte mijloace: tampoane vegetale, smocuri de păr, bastonaşe. Afară de asta, oamenii din epoca renului, în special la Lascaux, au utilizat un procedeu pe care-l folosesc în zilele noastre australienii şi care constă în a introduce un praf colorat într-un tub gol şi a sufla. La Lascaux, acest procedeu a fost generalizat pentru anumite suprafeţe cu marginea zgrunţuroasă, cum ar fi la coama cailor". O poză arăta un fel de maimuţă imensă căţărându-se pe ieşituri de stâncă şi suflând într-un fel de crenguţă scobită. Rezultatul era uluitor. „Nu se ştie prin ce metodă au compus astfel ansamblul de o execuţie magistrală". Într-adevăr, era greu de închipuit ca omul din Neanderthal sau urmaşul său imediat să fi ajuns la asemenea manifestări artistice. Hannelore sări iar câteva pagini şi ajunse la explicarea „scenei puţului", pe care o citi cu atenţie, căci văzuse o serie de reproduceri şi o impresionase misterul morţii care-i lovea pe toţi protagoniştii episodului. „Această scenă e excepţională în arta franco-cantabrică. La început, abatele Breuil a considerat-o una anecdotică, o pictură comemorativă a unui accident mortal din timpul unei vânători. După părerea lui, rinocerul era cel a cărui victimă cădeau omul şi

bizonul. Dar aceasta nu explica pasărea convenţională, fără picioare şi aproape fără coadă. G. Lecher, într-un studiu din 1951, *The interpretation of the accident-scene at Lascaux,* vede în măruntaiele bizonului un semn misterios căruia îi acordă semnificaţia unei litere ebraice. Cea mai ciudată interpretare aparţine unui studiu al lui H. Kirchner publicat în 1952 în Anthropos. El consideră că aici nu-i vorba de un accident de vânătoare, că omul întins nu e mort, ci un şaman căzut în transă.

Niciuna din aceste explicaţii nu e satisfăcătoare..."

— Ei, da, aia cu şamanul nu e rea, comentă Hannelore, căreia i se părea mai misterioasă şi atrăgătoare. Simţi că i se-nchideau ochii. Mai bine să le reia după excursie, ca să nu uite ce-a văzut. Ordonată cum era, puse pliantele la locul lor în geanta de voiaj şi întinzându-se în patul cu aşternut înflorat din cochetul motel de lângă Montignac, stinse veioza şi căzu într-un somn adânc.

Grupul de tinere blonde şi guralive, îmbrăcate în şorturi albastre bine călcate sau în blugi decoloraţi impecabil, se afla în faţa peşterii din Lascaux, gata să coboare modestele trepte construite pentru accesul publicului. Un ochelarist bonom, cu haină şi cravată, le vorbi în germană cu un puternic accent francez:

— Toată lumea ştie ce ciudată atracţie exercită asupra generaţiei noastre descoperirea şi redescoperirea artelor zise primitive. Artistul din epoca renului a utilizat toate mijloacele de expresie de la desenul schematizat la forma cea mai elaborată a artei figurative, de la marele arabesc gestual la cea mai abstractă gravură, folosind chiar relieful natural. De aceea, această artă, cea mai depărtată de noi în timp, e poate cea mai apropiată de viziunea şi preocupările noastre moderne.

Deşi rostite într-o atmosferă de linişte, cuvintele lui, punctate de ţăcănitul aparatelor de fotografiat, erau mereu întrerupte şi-şi pierdeau din solemnitatea tonului.

— N-o fi chiar custodele muzeului? şopti doct Marianne la urechea Hannelorei, demonstrând că cercetase ghidul Michelin.

— Posibil, răspunse aceasta, mutând guma de mestecat în partea cealaltă a gurii. Ar trebui să aibă acum 59 de ani. Şi aşa şi arată, continuă fata, arătându-se la fel de documentată ca şi colega ei.

Dar interesul lor se-ndreptă repede spre un tânăr care, venit singur, se alăturase grupului. Ochelaristul îşi urmă alocuţiunea: „Arta preistorică este amintirea care abia a început să fie studiată, a unei lumi apuse în negura timpurilor şi despre care ştim foarte puţin. Dar oricare ar fi teoriile despre

ea, ceea ce veţi vedea e mărturia continuităţii de la omul din paleolitic şi până la cel de azi."

Ultimele fraze se pierdură în gălăgia făcută de fetele care se buluceau să intre.

OPŢIUNE

Deşi aterizarea era o lunecare lină, se simţea cum avionul se înfundă parcă într-un sol vâscos. Simplă impresie. Aeroportul avea piste moderne şi se profila impunător, cu masivitatea clădirilor sale. Senzaţia venea însă de la un soi de praf roşietic care impregna aerul şi se umezea uşor pe sol şi pe suprafeţele transparente, pătându-le cu un strat subţire de noroi sângeriu. Se aşternu până şi pe hubloul avionului împiedicând din cauza aceasta limpezimea priveliştii.

Băiatul coborî puţin buimac. Un om în haină albă şi cu o tichie pe cap îl întâmpină cu braţele întinse. Nu-l cunoştea, nu bănuia cine ar putea fi, dar zâmbi politicos dând din cap şi ferindu-se să se lase atins. După o clipă, îşi dădu însă seama că nici nu s-ar fi putut ca omul să-l îmbrăţişeze, căci îi despărţea o perdea de plastic aşa de subţire că la început trecea nevăzută. În mod ciudat, era foarte curată, neatinsă de praf. Aha, din cauza copertinei pe care o zări când îşi înălţă privirea. Omul rămase locului şi din spatele lui ţâşni o fetişcană în uniformă albastră care se strecură printr-o deschizătură a perdelei şi înaintă cu hotărâre spre unicul călător. Îi ură bun venit din ochi, fără să mişte buzele, şi, luându-l de mână, îl duse spre ieşirea din aeroport. Băiatul o urmă, deşi nici despre ea nu ştia nimic şi nici încotro o porneşte.

Faţă de toată primirea asta silenţioasă, vacarmul străzii începu prin a-l asurzi. O sirenă urla prelung, se auzeau uşi trântite în interiorul caselor şi, printre hârâiturile cu care demarau maşinile şi zumzetele troleelor, răzbăteau parcă gemete înăbuşite. Numai paşii nu răsunau pe asfalt. Părelnic, ca şi în avion, simţea cum se afundă într-un sol vâscos, cu toate că trotuarele erau uscate. Picioarele îi alunecau. Fata îl trase într-un automobil în care se făcea mai puţin simţită căldura amiezii. Se rezemă de pernele moi. Îi ţiuiau urechile.

— Nici n-am avut timp să-ţi spun bine-ai venit, auzi ca prin vis glasul fetei. Rămâi, Mug, nu-i aşa?

Nu-şi amintea de unde venea, nu ştia unde e şi nici că-l cheamă Mug. N-avea habar dacă va rămâne sau nu. Dar nici n-avea de gând să-şi trădeze golul memoriei. Preferă să păstreze tăcere. Se uita pe fereastră la străzile şi casele oraşului. Îi erau familiare şi totuşi străine. Mai fusese vreodată pe aici? Nu-i displăceau faţadele ornamentate, nici scuarurile cu copaci umbroşi, nici chiar zidurile cenuşii. Şi totuşi le-ar fi vrut altfel – mai semeţe, mai geometrice, pulsând de alt ritm. Se opriră înaintea unei clădiri vaste, severe şi înalte.

— Vei sta aici până te vei decide, zise fata. Dar am să te duc să-ţi vezi locuinţa.

Se simţi din nou stingher.

— Care locuinţă?

Intrară în holul clădirii. Ce avea să spună la recepţie? Că uitase despre el totul, tot ce fusese înainte de călătorie şi în timpul ei? Noroc că fata îl lăsă să se odihnească într-un fotoliu şi rezolvă ea formalităţile.

— Vin să te iau să facem turul oraşului peste o oră, îi spuse, deschizându-i uşa unei camere de la etajul I.

În urma ei, un groom aducea valiza de care băiatul iar nu-şi aducea aminte c-o purtase cu el. În cameră era linişte şi răcoare. Alb pretutindeni, o mare de alb: pereţii, tavanul, cuvertura de pe pat, scaunele şi măsuţa de toaletă. Căută instinctiv din ochi un ceas mare sau o pendulă, căci auzea de undeva un tic-tac puternic. Dar nu se zărea un asemenea obiect. Percepea numai zgomotul pe care-l făcea, mai curând un zvâcnet regulat, însoţit de un gâfâit neîncetat. Mersul ceasului trebuie că era amplificat de liniştea din jur şi de probabila lui neobişnuinţă la larmă. Presupunea că vine dintr-un ţinut al tăcerii, dintr-un loc izolat. Nu-şi putea aminti. Îşi clăti faţa şi mâinile, bău paharul cu lapte rece de pe măsuţă şi aşteptă uşor somnolent. Fata se prezentă peste un timp ce-i păru destul de scurt. Îşi schimbase uniforma şi avea o rochie de un roz gingaş. Urcară din nou în maşină şi ea începu o litanie de ghid, cu un glas profesional, dar în care se ghicea o urmă de nelinişte. Îi denumea locuri, monumente. Băiatul era bucuros să le afle, deşi, de vreme ce fusese pe aici, descrierea părea exagerată. Fata împodobea obiectivele turistice cu cele mai luminoase calităţi, încercând să-l îmbie să se ataşeze de ele. „Acela e Turnul gloriei străbune, colo Palatul tihnei şi meditaţiei, unde oricine are acum îngăduinţa să-şi petreacă orele de repaus, iar dincolo Parcul celor şapte cascade.” Băiatul observă că maşina evita străzile murdare, cartierele cu ziduri leproase şi case dărăpănate, ale căror colţuri apucă să le zărească fără voia fetei. Dar nu-i atrase atenţia, nu ceru să le viziteze. Vegetaţia firavă contrazicea numele de grădină sau parc pe care călăuza îl dădea unor întinderi cu alei şi bănci înconjurate de garduri joase de fier forjat. Sau poate numai ţinuturile înflorite şi înverzite de unde venea îl determinau să le găsească pe acestea sarbede şi prea pieptănate. Nu putea însă să desluşească în memoria lui ce fel de copaci sau de ierburi i-ar fi plăcut.

— Suntem pe strada ta, rosti deodată fata.

Inima îi tresări la vederea unei case. Nu era prea deosebită de celelalte, dar lui i se păru că avea o înfăţişare mult mai atrăgătoare. Făcu un semn fetei că doreşte să se oprească.

— Casa ta! îi şopti însoţitoarea zâmbind mulţumită.

Băiatul coborî şi alergă spre poartă. Deodată se opri. Şi dacă nu era aşa cum şi-o închipuia? Dacă-l va dezamăgi?

— Intră! îl îndemnă fata. La ora asta nu e nimeni înăuntru.

Pătrunse în casă plin de siguranţă şi se descurcă fără greş, ca un ştiutor, prin vestibul şi coridoare. Trecu de uşile primelor două încăperi şi dădu buzna în a treia. Era o cameră de copii. Pe pătuţ trona un urs mare de pluş galben. Băiatul îl luă binişor în mână. Nou-nouţ şi totuşi semăna leit cu al lui, care avea câteva smocuri rupte şi un ochi scos. Strânse la piept ursul cu o ciudată bucurie. În fond, de ce nu s-ar instala aici, de vreme ce fata îi spunea că se află la el acasă. Cu ursul în braţe se apropie de fereastră şi o deschise. Din clădirea de peste drum se auzeau ţipete ascuţite. Văzu cum într-o încăpere, unde perdeaua nu fusese trasă, un bărbat şi o femeie se certau. El era stacojiu la faţă, ea palidă şi despletită. Răcneau, spărgeau vaze şi farfurii, se încăierau. Lângă ei, un copil de 4–5 ani îi privea îngrozit, cu ochii mari deschişi. Avea şi el un urs de pluş dar mult mai ponosit. Îl lăsase să atârne în jos, la capătul braţului. Băiatul închise fereastra şi se întoarse spre fată. Aceasta rămase în prag şi avea aerul că aşteaptă cuvintele lui. Băiatul puse ursul la loc şi se pregăti de plecare. Fata îşi ascunse cu greu dezamăgirea.

— Cum te cheamă? o întrebă ca să mai schimbe din atmosfera de încordare.

— Linda, şopti ea cu glasul aproape înlăcrimat. Nu-ţi place aici?

— Ba da, ba da, dar vreau să mă mai odihnesc şi să mă mai gândesc.

Odaia albă de hotel sau cămin îi părea acum un liman de linişte, pe când casa plăcută şi veselă avea ascunse prin colţuri tot soiul de primejdii, de scrâşnete, de lucruri înspăimântătoare.

— Bine, se resemnă fata. Am să te las să te odihneşti până diseară. Pe urmă trebuie să mergem la recepţia guvernatorului. Până atunci e absolut necesar să te hotărăşti.

În odaia albă şi răcoroasă se dezbrăcă şi se întinse pe pat. Îi veneau în minte frânturi de versuri şi melodii: un murmur de cântec de leagăn, un susur de apă cristalină. Era gata să aţipească. Dintr-un ungher al memoriei se închegau stihurile: *„Îl lasă-n pacea întâie-a lui / Că vinovat e tot făcutul.”* Le alungă ca pe o muscă supărătoare şi încercă să adoarmă iar. Cântecul de leagăn amuţise şi se auzea numai tic-tacul acela straniu şi gâfâit al pendulei. În el – dar cum se putea aşa ceva? – în el, în mersul ceasului, se strecurase aceeaşi nelinişte ca în glasul fetei, aceeaşi întrebare ce-şi înfigea vârful ascuţit în sufletul băiatului: *„Rămâi? Rămâi?”*

Se zvârcolea în pat. Nu voia să-şi mărturisească teama de oraşul ăsta în care nu ştia de ce se găseşte şi ce va trebui să facă. Se sculă maşinal şi se îmbrăcă. Ce-ar fi să întreprindă o explorare fără călăuză? Va avea grijă să se

întoarcă la timp pentru recepţia guvernatorului. Se strecură pe uşă şi o porni în jos pe scări. În sala de aşteptare groom-ul care mătura îl privi mustrător. Dar el întoarse capul şi ieşi în stradă. Căldură, vacarm, miros de transpiraţie. Praful roşietic se aşternea în valuri pe caldarâm şi pe geamurile vitrinelor. Îl frapa aspectul de bazar pe care până atunci nu-l remarcase. În dughene atârnau haine multicolore. Măcelăria avea produsele atârnate la vedere: salamuri lunecoase ca nişte maţe, cărnuri crude. Mai văzu giuvaeruri lucitoare, podoabe pestriţe, covoare, şaluri.

Toate îl atrăgeau şi-l respingeau în acelaşi timp. Un miros de sânge îi intra în nări şi-l îngreţoşa. Dar îl cuprinse deodată o lăcomie, o frenezie: să mănânce, să bea, să trăiască, să chefuiască. Lângă el răsări un omuleţ în vârstă, ridat şi cu o îmbrăcăminte caraghioasă.

— Ur, dragule, ai venit? îl abordă, agăţându-se de braţul lui.

Băiatul vru să zică „Nu mă cheamă Ur", însă, de fapt, de unde ştia? Fata care-l strigase Mug nu trezise niciun ecou în el. Piticul ţopăia cu sârg alături. Avea pe cap o tichie cu clopoţei. O fi vreun bufon, un măscărici, un saltimbanc sau un mag, gândi băiatul.

— Rămâi, nu-i aşa? îi puse şi acesta sâcâitoarea întrebare.

— Nu ştiu, şopti băiatul.

— Cum nu ştii! exclamă omuleţul. Hai să-ţi arate Bimbo ce bine o să-ţi meargă.

Bimbo! Un nume de circar. Piticul îl trase spre o tavernă. De cum intrară, ochii băiatului se aţintiră asupra femeii, cocoţate pe masă, care dansa îndrăcit în sunetul ghitarelor.

— Nu te mai uita la Chichita! interveni Bimbo. N-are suflet şi-i plină de toane. Şi nici nu sunt sigur de ea...

Dar băiatul nu-şi putea desprinde privirea de pulpele femeii, de rochia roşie care flutura, de pletele jucându-i în jurul capului ca nişte flăcări negre.

— Bine, bine, mormăi Bimbo şi se apropie de Chichita, întinzându-i un pahar cu vin. După dans, femeia veni la masa lor şi se făcu a nu băga de seamă când omuleţul îi băgă în sân un mototol de hârtii. Dădu din cap cu înţeles către Bimbo şi se aşeză pe genunchii băiatului. Ameţit de băutură şi de mireasma sălbatică a Chichitei, băiatul nu se împotrivi când femeia îl luă de mână şi porni cu el pe o scăriţă întortocheată. Îşi dădu vag seama că nu se putea să nu urmeze fiinţele întâlnite în acest oraş. Ajunseră la o magherniţă cu aer stătut. Din toată cămăruţa, băiatul nu văzu decât un singur lucru: patul lat, acoperit cu o cuvertură molatică. Se prăbuşiră în aşternut, iar râsul Chichitei acoperi vuietul sirenei, pe când respiraţia ei puternică şi egală stinse tic-tacul gâfâit al pendulei care-i răsuna necontenit în urechi.

Fu trezit brusc de femeia ce-l scutura înspăimântată:

— Poliţia! Fugi, Ur, fugi!

— Vino cu mine.

— Nu, n-am ce căuta acolo. Şi-l împinse pe scara de incendiu. Alunecă mai mult decât coborî. În noaptea toridă, fierul era rece. Îl simţea chiar îngheţat sub mâinile lui încleştate. Efectul însă era acelaşi cu al celui la roşu, îi arse palmele. Jos, în stradă, Bimbo îl preluă ca pe un pachet şi-l îmbrânci într-o maşină care demară imediat.

— Cum de n-ai auzit sirena care vestea razia? Bine c-ai scăpat în ultimul minut.

— Dar de ce... încercă băiatul să afle câte ceva în privinţa urmăririi lui de către poliţie.

— Taci! rosti Bimbo. Ne-au văzut.

Acceleră. Ieşiră din oraş ca fulgerul şi goniră pe lângă câmpuri, apoi pe cărări lăturalnice prăfoase. Într-un târziu poliţiştii le pierdură urma.

— Nu ştiu cum de-au simţit că eşti aici. Dacă te-ar fi găsit, soarta ţi-ar fi fost pecetluită. Şi Danger care ne aşteaptă!

Danger! Alt nume necunoscut care nu-i spunea nimic. Dar de vreme ce nu-şi amintea de nimeni...

— Ajungem curând în ascunzătoarea lui, continuă Bimbo.

Maşina o luă pe un drum întortocheat şi plin de hârtoape. Peste câtva timp, băiatul zări în noaptea luminată de lună cum se iveau şiruri de dune. Vântul răscolea nisipul. Se apropiară de un fel de arătări stranii, care în cele din urmă se dovediră corturi. Dintr-unul sări un tânăr hirsut care se răsti la Bimbo:

— De ce aţi întârziat atâta?

— Nu te înfuria, Ur e în sfârşit aici.

Băiatul se simţi cuprins viguros în braţe. Apoi, bărbosul urlă: „A venit Ur, a venit Ur!"

— Cu ce veşti? întrebă plin de speranţă cineva dinăuntru.

Băiatul intră în cortul mai mare. Se simţea un miros acru de urină şi năduşeală.

— Veşti? murmură el dând din umeri.

— Danger, spuse un bătrân, Ur n-a adus niciun mesaj?

Danger îi răspunse:

— Dacă este iar cu noi, înseamnă că totul e în ordine, că planul lui a reuşit.

Ciocniră, băură, cântară imnuri şi marşuri şi spre ziuă căzură într-un somn adânc. Băiatul se trezi după câteva clipe. Simţea că se înăbuşă în aerul apăsător. Părăsi tiptil cortul.

— Unde te duci? auzi lângă el vocea tăioasă a lui Danger. Bănuiala luase locul dragostei cu care-l întâmpinase. Prietenul îndreptă arma spre el.

— Întoarce-te imediat! Avem nevoie de tine şi n-ai să dai bir cu fugiţii.

Băiatul se uită în jur. Nu intenţionase să fugă, tot aşa cum nu se decisese încă să stea. Deşertul se întindea pretutindeni, sterp, nemilos.

— Mi-e sete, rosti băiatul.

— N-am ce-ţi face, ripostă Danger. Pustia n-are apă. Şi-a pierdut apa şi noi vom muri în uscăciunea asta dacă nu ne ducem misiunea la împlinire. Dar tu văd că vrei să dezertezi.

— Nu, mă gândesc doar, îl asigură băiatul. Mă gândesc să găsesc o soluţie.

Îmblânzit, Danger îl privi iar fratern şi pe chipul lui citi o neţărmurită nădejde. Ca semn de încredere, se întoarse în cort, lăsându-l singur. Băiatul se îndepărtă printre dune. Pe neaşteptate, cineva îi puse mâna pe umăr.

— Nu scoate niciun sunet, Mug. Vin din partea alor tăi. Mama ta e pe moarte. Întoarce-te cu mine acum, cât dorm conspiratorii care te-au răpit.

— Cum de m-ai găsit?

— Cineva te-a văzut intrând în *Taverna Norocului*. Chichita mi-a dat în cele din urmă câteva indicii. Te numea Ur, profetul. Ţi se potriveşte. Eu nu vreau să fiu amestecat în toate astea. Te duc la maică-ta şi apoi mă fac mut şi nevăzut. Hai, să nu pierdem timpul.

Băiatului i se umplură ochii de lacrimi.

— Unde e mama?

— La spital.

De astă dată, vehiculul lung, ascuns între dune, semăna cu altceva decât cu o maşină. Înainta tăcut prin nisip ca o nălucă. Uscăciunea părea să diminueze. În curând, pe geamuri începu să şiroiască noroiul roşietic care avea din ce în ce mai mult aspectul unor râuleţe de sânge. Trecură prin grămezi de bălării şi gunoaie puturoase. Intrau în oraş. Încă la margine, se opriră în faţa unei clădiri izolate. În lift, vestitorul îi aruncă o privire pătrunzătoare, ca şi cum ar fi vrut să se asigure încă o dată de identitatea lui.

— Ai leacul la tine?

Băiatul nu ştia dacă-l are, dar dorinţa de a-l poseda era aşa de mare că i se uscă gâtlejul şi simţi în piept ca o rană. Se scotoci prin buzunare, apoi îşi pipăi bucăţică cu bucăţică hainele. Ţipetele din camera bolnavei se auzeau stridente, sfâşietoare. Băiatul îşi zgâria trupul cu disperare, să descopere o ascunzătoare neobişnuită. Şi deodată dibui leacul undeva pe la subţioară. Era o pilulă micuţă cât o mărgea. Vestitorul o luă şi se repezi înăuntru, în odaia bolnavei. Băiatul şovăi o clipă. O iubea nemăsurat pe fiinţa care se chinuia aproape de el, dincolo de uşă. Dar n-ar fi vrut s-o vadă acum luptându-se cu moartea. O ajutase, mai mult ce să facă? Vestitorul nu se mai

întoarse. Parcă intrase în pământ. În timp ce adăsta potolirea gemetelor, fu înşfăcat de doi vlăjgani în uniforme de poliţişti.

— L-am prins pe Ur, auzi limpede transmisia la aparat.

În carcera umedă, cu fiare la mâini şi la picioare, băiatul aştepta resemnat. Probabil fusese condamnat de mult în lipsă şi acum sentinţa urma să fie executată fără alt proces. Nu-i părea nici rău, nici bine. N-avusese timp să se dezmeticească de când sosise. Oraşul îl atrăsese ca un magnet şi-l aruncase în deşert. Chichita îl chemase şi apoi îl lăsase singur. Danger îl îmbrăţişase şi pe urmă se-ndoise de el. Pe maică-sa nu apucase s-o vadă pe patul de suferinţă. Şi totuşi ar fi dorit să mai mângâie o dată ursul de pluş cu blana lui aurie, nevinovată. Înţepenise, încheieturile îl dureau. Dar cel mai îngrozitor era frigul. Frigul care-l învelea ca un linţoliu de gheaţă. Brusc, totul căpătă un ritm rapid. Escorta, treptele, spânzurătoarea ce se înălţa în mijlocul pieţei. Execuţia, ca toate execuţiile, avea loc în zori. Cerul se limpezea de abia, mut, cenuşiu, decolorat. Mulţimea se strânsese însă cu mult înainte. O pădure de capete. Oraşul. Întreg oraşul. Vuia. Strigăte nedesluşite umpleau piaţa. De încurajare? De ură? De bucurie sadică? De partea cui era lumea adunată aici? Călăul îi puse ştreangul de gât. Se sufoca.

— Opriţi! auzi.

Doi oşteni în zale ca nişte cavaleri medievali îşi croiră loc prin mulţime şi veniră spre el. După o clipă de tăcere mormântală, se stârni o rumoare care parcă prin vis îi ajunse la urechi:

— Paza guvernatorului.

Cei doi se apropiară şi tăiară ştreangul cu sabia. Căzu. Gloata se repezi spre spânzurătoare, îmbulzindu-se şi urlând. De dezamăgire sau de recunoştinţă? Oamenii alergau, se striveau, se călcau în picioare. Vocile lor se amestecară într-un singur urlet care acoperi totul. Oştenii prevăzători îl apucară de picioare, cu degetele lor de fier, şi începură să-l târască spre mijlocul spânzurătorii. Se prăbuşi printr-o trapă. Simţi cum alunecă şi-şi pierdu cunoştinţa.

Se trezi în odaia albă şi răcoroasă. Linda se afla la căpătâiul lui.

— Cum te simţi, Mug? Ai fost victima unei erori grosolane. Acum totul e bine.

— Mama? reuşi să articuleze băiatul gâtuit de emoţie.

— Ai salvat-o. M-a rugat să te duc acasă. Vrei? Rămâi?

O mare căldură năvăli în pieptul băiatului. Da, ardea de nerăbdare să părăsească odaia asta impersonală, să ajungă la casa cu grilajul verde unde-l aştepta mama şi ursul copilăriei. Şi oraşul? Da, şi oraşul cu contrastele şi culorile lui vii, cu oamenii lui numeroşi şi diferiţi. Dorea ca acest oraş să

devină al său şi chiar era al său. Era de la început al său. Şi de-acum încolo avea să-l cucerească, să-l transforme, să-l posede ca pe acea femeie cu rochia roşie şi pletele ca nişte flăcări negre.

— Haidem, îi zise fetei.

Când să iasă din sala de aşteptare, Linda se opri încremenită de respect.

— Vine spre noi guvernatorul.

Şi băiatul recunoscu pe omul în alb care-l aşteptase la aeroport cu braţele întinse.

Răsărise soarele şi lumina puternică sublinia umbrele de pe chipurile ostenite. Medicul luă pruncul şi-l puse în braţele infirmierei. Apoi îşi tamponă sudoarea de pe frunte.

— Grea naştere!

— Da, domnule doctor; pierderea apei, strangulare, forceps, tot tacâmul.

— Dar sunt amândoi teferi, şi mama, şi copilul. Asta-i principalul! Cum a zis lăuza că o să-l cheme pe îndărătnicul ăsta?

Glasul tremurător al mamei, care prinsese frânturi din discuţie, îi parveni medicului ca un fir de şoaptă:

— Mugur dac-o fi băiat şi...

— Păi e băiat! Bine-ai venit pe lume, Mugur!